8 Dogm 27

Alvarez

<36620145810012

<36620145810012

Bayer. Staatsbibliothek

DIDACI

ALVAREZ

ARCHIEPISCOPI

TRANENSIS, ET SALPENsis, ex Ordine Prædicatorum assumpti,

OPERIS

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, & humani arbitrii viribus, & libertate, ac legitima eius cum efficacia eorundem auxiliorum concordia.

SVMMA.

Ab ipso Authore collecta & in IV. libros distincta.

Nunc primum prodit.

BIBLIOTHEK

COLONIÆ AGRIPPINÆ
Apud Petrum Henningium, sub signo Cuniculi ANNO M. DC. XXI.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

REVEREN-
DIS DOCTISSI-
MIS ET DEVOTIS, COL-

LEGII THEOLOGICI ORDI-
nis Prædicatorum, in ciuitate Colonienſi,
nouiter erecti, D. Patri Præſidenti, Le-
ctori, & vniuerſalibus mem-
bris,

Omne donum & obſequium.

VIdeo & ſummo cum applauſu video Reuerendi doctiſſimi & deuoti Patres & Fratres indies nouos Orthodoxæ fidei & Eccleſiæ Catholicæ prodire Antiſtites, qui non ſolum deteſtabilem hæreticorum conatum, doctiſſimis & exquiſitis lucubrationibus penitus & omnino comprimunt; Verum etiam in SS. illam à Deo infuſam Theologiam totos luci edunt & conſcribunt codices: Quorum certe numerum, vti vetera monu-

menta, quibus indubitate ſtandum, prout & nouiſſimum currens ſeculum, demonſtrat, loquuntur; veſter Reuerendi & doctiſſimi Domini laudabilis & inueteratus ordo, ſermocinando & fouendo inquam, cœleſtem ac ſaluberrimam illam Theologiam, non tam auget & amplificat, quam nitidiorem & ſplendidiorem reddit. Euidens huius rei eſt teſtimonium, prætereundo innumeros ſanctiſſimos & notoriißimos Patres, Reuerendißimus in Chriſto Pater ac Dominus, Dominus Didacus Aluarez, adhuc per Dei gratiam incolumis, veſtro ex ordine, præfulgens innumerabilibus virtutibus & animi dotibus, qui abſoluto primitus ingenti opere de auxiliis diuinæ gratiæ in Archiepiſcopum Tranenſem & Salpenſem deſignatus & aſſumptus eſt; Is inquã vt huiuſmodi opus perquam neceſſarium cognitioni vniuerſalis orbis ſubiiceretur, ſelectißima operis manualis inſtar, in compendium non ſine labore, vti ſcripta demonſtrant, redegit. Quod nomine, non re opuſculum, meis typis imprimendum, & veſtro venerabili vniuerſali collegio Theologico, ſinguliſque membris, conſecrandum, fouendum & dicandum duxi. Impulit ad hoc veſtri ordinis in ſtudium Theologicum irremißibilis aßiduitas, nec non præclara veſtro ex ordine emergentia lumina

vnice

vnice Deum optimum maximum deprecando, vt vestras Reuerendas & doctissimas Dominationes quam diutissime Ecclesiæ nostræ Catholicæ conseruet sospites. Datum Coloniæ ipso festo S. Vincentii Confessoris Ordinis Prædicatorum. Anno 1621.

Vestr.

Reuerend. & doctiss.
domination.

studiosissimus

PETRVS HENNINGIVS.

APPROBATIO THEOLOGORVM.

NOs infra scripti S. Theologiæ Doctores fidem facimus, nos vidisse & perlegisse librum, cui inscriptio, *Fr. Didaci Aluarez, Archiepiscopi Tranensis & Salpensis Summa de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehensa*, in quo nihil fidei Catholicæ Apostolicæ & Romanæ, aut morum probitati repugnans animaduersum. Lugduni 5. Nouemb. 1619.

FR. ROBERTVS BERTHELOT
Epifc. Damasci.

DE VILLE.

R.D.D. de Meschatin la Faye huius libri imprimendi facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, in suprema Dombarum Parlamenti Curia Consiliarius, Galliarum Primatiæ Officialis, & in Archiepiscopatu Lugdunensi Vicarius Generalis, librum inscriptum, *Fr. Didaci Aluarez, Archiepiscopi Tranensis & Salpensis Summa de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehensa*, & à Theologis recognitum, typis mandari permittimus Lugduni 24. Decembr. 1619.

MESCHATIN LA FAYE.

APPROBATIO.

Ego Frater Thomas Sergryphius Ordinis Fratrum Prædicatorum, SS. Theologiæ Licentiatus, ſtudii Theologici Fratrum Prædicatorum Coloniæ Regens ac Profeſſor ordinarius, ex commiſſione mihi facta à Reuerendo admodum Patre Coſma Morelles ſacræ Theologiæ Doctore eximio ac Profeſſore, nec non fidei Catholicæ Inquiſitore Apoſtolico, vidi, legi illa diligentia, qua potui, ac debui, REVERENDISSIMI DOMINI AC PATRIS DIDACI ALVAREZ ARCHIEPISCOPI DRANENSIS ET SALPENSIS ex ordine noſtro aſſumpti operis de auxiliis diuinæ gratiæ, & humani arbitrii viribus, ac legitima eius cum efficacia eorundem auxiliorum concordiam:

&

& nihil inueni in ea, quod vel veræ ac ſanæ Theologiæ aut ſacroſanctæ Matris Eccleſiæ determinationibus aduerſetur. Quare eam digniſſimam iudico, imo maxime in hac materia veritatem amantibus neceſſariam, vt in lucem prodeat. In cuius rei teſtimonium propria manu ſubſcripſi, Coloniæ in conuentu noſtro Prædicatorum ipſo ſancti Vincentii Confeſſoris Ordinis Fratrum Prædicatorum Anno 1621.

Fr. Thomas Sergryphius

Sacræ Theologiæ Profeſſor, &c. manu propria.

INDEX
LIBRORVM ET CAPITVM IN HOC libello contentorum.

LIBER PRIMVS.

CAP. I. Quid de necessitate gratiæ, & viribus naturalibus nostri arbitrii senserit Pelagius. 4

II. Quam gratiam tanquam necessariam ad salutem admiserint Semipelagiani: & in quo eorum sententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel abeo discedat. 17

Error Fausti circa naturalem facultatem liberi arbitrii, & necessitatem gratiæ explicatur. 20

Error Cassiani circa necessitatem gratiæ, & vires naturales nostri arbitrii aperitur. 29

III.

III. *Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluinizani circa necessitatem gratiæ, & vires naturales nostri arbitrii senserint.* 39

Assertiones Lutheranorum, & Caluinistarum circa gratiam, & liberum arbitrium. 44

IV. *Quid nonnulli doctores Catholici sentiant circa vires naturales liberi arbitrii, ac illius concordiam cum diuina præscientia, prouidentia, prædestinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ.* 48

Vbi discursus eiusdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta quibus innitimur, cum præcipuis assertionibus, quas ex illis deducunt. 49

V. *Quanta sit authoritas S. Augustini circa materiam prædestinationis, & gratiæ, & quod non liceat ab eius sententia discedere.* 69

VI. *Quod præter scientiam mere naturalem, & mere liberam nulla sit etiam in Deo scientia media constituenda.* 72

VII. *Obiectiones, quibus probare conantur, constituendam esse in Deo scientiam mediam, dissoluuntur.* 89

VIII. *Quod res futuræ contingentes actu existant*

ſtant in æternitate ſecundum propriam, & actualem exiſtentiam, quam habituræ ſunt in tempore. 97

IX. *Quod certitudo ſcientiæ diuinæ, quæ futura omnia contingentia cognoſcit, in actuali exiſtentia rerum in æternitate, & in decreto abſoluto diuinæ voluntati innitatur.* 104

X. *Quod præſciendo omnem prædeterminationem diuinæ voluntatis, & rerum exiſtentiam in æternitate non poſſit aſſignari alia ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, ex parte videlicet veritatis obiecti.* 113

XI. *Quod iſta cauſalis ſit vera, quia Deus præſciuit aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.* 118

XII. *Quod præter intellectum, & voluntatem non ſit in Deo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediate producantur.* 123

XIII. *Quod ſecluſa ſcientia media prouidentia diuina ſit immobilis, & indiſſolubilis quoad effectus abſoluti intentia aſſecutionem, & certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.* 127

XIV.

XIV. *Quod causæ secundæ contingentes, & liberenon possint se subtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam est eis præfixus.* 133

XV. *Quod prædestinatio, quantum ad effectus assecutionem, sit certa, & infallibilis certitudine ordinis, & causalitatis mediorum independenter à scientia media.* 139

LIBER SECVNDVS.

CAP. I. *QVod concursus Dei generalis sit influxus immediatus in causam secundam, eam præmouens, & applicans ad operandum, & cum illa influens in eius actionem, & effectum.* 148

II. *Quidnam sit motio illa prævia qua Deus mouet & applicat causas secundas, etiam liberas ad operandum.* 157

III. *Quod concursus Dei generalis, quo liberum arbitrium mouet, & adiuuat ad actus supernaturales producendos, sit.* 162

IV. *Quod concursus Dei generalis, præsertim respectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, non sit secundum se indifferens.* 168

V. *Quod Deus absoluto, & efficaci decreto suæ voluntatis vere efficienter, siue ad modum causæ physicæ prædeterminet omnes causas secundas tam naturales, quam liberas ad suas operationes, salua earum natura, & libertate,* 174

VI. *Obiectiones contra prædeterminationem voluntatis ex decreto Dei extrinseco prouenientem dissoluuntur.* 188

VII. *Quod Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente eam ad modum causæ physicæ moueat, applicet, seu prædeterminet ad omnes actus suos bonos in particulari, salua ipsius libertate.* 204

VIII. *Obiectiones contra præmissa proponuntur, & dissoluuntur.* 213

IX. *Quod Deus præuia motione liberum arbitrium vere efficienter, siue ad modum causæ physicæ præmoueat ad actum peccati, in quantum actus, & vt ens est.* 219

X. *Quod omnes actus contingentes & liberi à Deo prædeterminati necessario fiant necessitate infallibilitatis, siue ex suppositione prædeterminationis diuinæ voluntatis.* 227

XI. *Quomodo explicandus sit, & intelligendus sensus compositus, & diuersus, cum asseritur liberum*

berum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci non posse in sensu composito dissentire, sed solum in sensu diuiso. 234

XII. *Quod mala pœnæ sint per diuinam prouidentiam absoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, & non solum permissa.* 241

XIII. *Quod prima radix contingentiæ sit efficacia, siue omnipotentia diuinæ voluntatis.* 247

XIV. *Qualiter liberum arbitrium aliquid operetur ex seipso, quando consentit Deo excitanti, & mouenti.* 251

XV. *Quod supposita gratia excitante consensus, seu cooperatio liberi arbitrii non sit primo inchoanda à voluntate creata, sed à voluntate diuina, & ab auxilio efficaci præoperantis gratia.* 262

XVI. *Quod ista causalis sit falsa, quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur, sed econtra ideo conuertatur, quoniam à Deo adiuuatur.* 272

XVII. *Quod collatio efficacis auxilii sit adæquata causa, quod liberum arbitrium conuertatur.* 278

XVIII. *Quod hæc causalis sit falsa, quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur: hæc autem vera, homo excitans à Deo, ideo non conuertitur, quia non vult conuerti, sed in peccato persistere.* 285

XIX. *Quod hæc causalis sit vera, quia homo excitatus à Deo non vult vti gratia sufficienti, ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.* 292

XX. *Qualiter pia operatio, & actus omnes supernaturales fiant in nobis per infusionem, & operationem Spiritus sancti.* 298

XXI. *Argumenta, quæ obiiciuntur contra præmissa dissoluuntur.* 309

XXII. *Quod piæ operationes, & actus omnes supernaturales, seu virtutis per se infusæ, sint quoad substantiam supernaturales, ac in esse naturæ, & non solum, quoad modum in genere moris.* 316

XXIII. *Quod etiam vitalitas actus fidei, & charitatis infusæ, & aliorum actuum supernaturalium procedat, vt quo ab habitu, vel ab auxilio supernaturali.* 320

LIBER

LIBER TERTIVS.

CAP. I. QVod Deus, & liberum arbitrium non sint duæ causæ partiales consensus liberi, sicut duo trahentes nauim. 329

II. Quod ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrii cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis vnus non consequatur maiorem gratiam iustificantem, quam alius. 337

III. Quod existentibus in duobus hominibus auxiliis præuenientis gratiæ omnino æqualibus, nunquam contingat, quod vnus conuertatur, perseueret in gratia, & saluetur; alter vero in peccato permanea & damnetur. 344

IV. Quod natura humana per originale peccatum non solum fuerit spoliata originali iustitia, & supernaturalibus donis, sed etiam in naturalibus vulnerata. 351

V. Quæ sint vulnera ex originali, vel actuali peccato subsecuta. 358

VI. Quod liberum arbitrium in natura lapsa, secluſis auxiliis gratiæ non habeat easdem vires naturales ad bonum, quas habiturum esset si in puris naturalibus conditum fuisset. 363

VII. Quod homo per solas vires naturæ non possit

sit omnibus mysteriis supernaturalibus sibi propositis, & explicatis assentiri tanquam reuelatis à Deo assensu certo, & firmo ex parte credentis. 366

VIII. *Quod homo in natura lapsa non possit ex solis viribus naturæ cum concursu Dei generali elicere actum absolutum mere naturalem dilectionis Dei super omnia cum absoluto proposito illi in omnibus placendi.* 376

IX. *Quod liberum arbitrium cum solo concursu generali attritionem, vel contritionem elicere non valeat, etiam quoad solam actus substantiam.* 384

X. *Quod homo in natura lapsa non possit absque auxilio gratiæ seruare omnia mandata, nec resistere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus grauioribus sibi occurrentibus, quas pro seruanda lege naturali necesse sit vincere.* 392

XI. *Quod absque auxilio gratiæ non possit homo in natura lapsa operari aliquod opus morale, quod comparatione vltimi finis naturalis sit vere bonum, ac veræ virtutis opus, licet possit operari aliquod facile bonum morale.* 401

XII. *Quod absque auxilio gratiæ non possit homo*

mo etiam remote se disponere ad consequendam gratiam petendo, quærendo. 407

XIII. *Quod gratia excitans, quæ secundum communem modum hominibus confertur, non dependeat à ministris Ecclesiæ, vel à conatu, & industria eius, qui excitatur, & vocatur.* 411

XIV. *Quod Deus, seu gratia præueniens non se inserat conatibus inceptis ex sola facultate naturæ, vel eos foueat, & eleuet, vt supernaturales fiant.* 416

XV. *Quod prima gratia excitans, seu præueniens non sit formaliter actus noster vitalis, sed solum causaliter.* 420

XVI. *Qualiter gratia excitans sit idem, quod gratia sufficiens.* 426

XVII. *Quodnam auxilium gratiæ dicatur vere sufficiens comparatione alicuius piæ operationis, & quos actus efficaciter producat.* 430

XVIII. *Quid sit gratia operans, quid cooperans, & quomodo inter se distinguantur.* 436

XIX. *Quod gratia cooperans, in quantum cooperans, sit præueniens, seu præmouens liberum arbitrium ad consensum, & non solum pariter, & simultanee cum illo in piam operationem influens.* 442

XX.

XX. *Quid sit auxilium efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter consistat.* 446

XXI. *Quotuplex sit auxilium efficax præuenientis gratiæ, vbi etiam ostenditur quod diuisio auxilii in auxilium efficax, & inefficax, non sumatur solum ab effectu.* 458

XXII. *Quod auxilium efficax actuale diuinæ gratiæ non subiaceat nostri arbitrii potestati, quantum ad vsum, sicut subiacent habitus, quibus vtimur cum volumus.* 467

XXIII. *Quod postquam Deus misericorditer excitauit arbitrium creatum non expectet liberum eius consensum, vt purgari, aut iustificari velit.* 470

XXIV. *Quod etiam in eo, qui habet habitus infusos ad singulos actus supernaturales sit necessarium auxilium speciale non solum excitantis, sed etiam adiuuantis gratiæ ab auxilio habitus infusi realiter distinctum.* 478

XXV. *Quod absque auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente sola assistentia extrinseca Spiritus sancti non possit liberum arbitrium elicere actum supernaturalem fidei, spei, charitatis, vel pœnitentiæ.* 486

XXVI.

XXVI. *Quod homo in actibus supernaturalibus quos operatur ex gratia, sit causa in suo ordine principalis, & non solum instrumentum Dei.* 490

XXVII. *Quod sit necessarium donum perseuerantiæ ad continuandam gratiam vsque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia distinguatur.* 497

XXVIII. *Quod donum perseuerantiæ in ratione doni perseuerantiæ, atque efficacia illius non dependeat ex libera cooperatione nostri arbitrii cum illo.* 503

XXIX. *Quod in statu innocentiæ primi Parentes indiguerint speciali dono perseuerantiæ ad perseuerandum in gratia, vsque ad finem vitæ.* 507

XXX. *Quod donum perseuerantiæ non sit omnibus hominibus Iustis commune, sed proprium donum prædestinatorum.* 512

LIBER QVARTVS.

CAP. I. *Quod non sit aliqua lex à Deo statuta dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in se est ex sola facultate naturæ.* 518

II. *Sol-*

II. *Soluuntur argumenta contra præmissa.* 525
III. *Quod omnes explicationes, quas S. Augustinus tribuit verbis illis Apostoli:* Deus vult omnes homines saluos fieri, *sint legitimæ.* 530
IV. *Quid sit Dei voluntas antecedens, quid voluntas consequens, & quem actum voluntas antecedens importet formaliter in Deo.* 533
V. *Quid sit prædestinatio, & in quo statu formaliter consistat: an in actu voluntatis, vel potius in actu intellectus.* 539
VI. *Quod bonus vsus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, sit effectus prædestinationis.* 546
VII. *Quod bonus vsus liberi arbitrii procedens ex auxilio gratiæ non sit causa, ratio, vel conditio sine qua non prædestinationis in adultis.* 549
VIII. *Quod prædestinatio paruulorum, non fuerit dependens ex præscientia boni vsus liberi arbitrii parentum, vel aliorum, per quos ad baptismi gratiam peruenerunt, nec eam præsupponat.* 561
IX. *Quod non detur ex parte nostra causa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.* 568

X. *Soluuntur argumenta contra præmissa.* 578
XI. *Quod ex parte Dei assignari possit sufficiens causa reprobationis.* 587
XII. *Qualiter Deus omnibus hominibus quantumuis obduratis, & reprobis tribuat auxilia supernaturalia sufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire possint, & reipsa perueniant, si velint.* 593
XIII. *Qualiter Deus ab æterno voluntate absoluta & efficaci antecedenter ad præscientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis statuerit non dare auxilia supernaturalia sufficientia, vel efficacia illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.* 601
XIV. *Quænam sit legitima definitio, ac propria natura liberi arbitrii.* 614
XV. *Quæ indifferentia sit de essentia potentiæ liberæ, & in qua indifferentia consistat formaliter libertas.* 623
XVI. *Soluuntur argumenta quæ contra doctrinam præcēdentis capitis obiiciuntur.* 632
XVII. *Quod liberum arbitrium creatum habeat dominium sui actus, & quale sit huiusmodi dominium.* 642
XVIII. *Quod arbitrii nostri concordia cum infalli-*

fallibilitate præscientiæ, prouidentiæ, & prædestinationis diuinæ non possit naturali ratione demonstrari. 649

XIX. *Legitima concordia liberi arbitrii cum infallibilitate diuinæ prædestinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ statuitur.* 656

XX. *Soluuntur argumenta contra prædictam concordiam.* 662

XXI. *Epilogus eorum, quæ in præcedentibus dicta sunt, continens propositiones XX.* 674

FINIS.

DE

Bayerische Staatsbibliothek München

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ ET HVMANI ARBITRII viribus, & libertate, ac legitima eius cum efficacia eorundem auxiliorum concordia.

PROOEMIVM.

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE cum auxilii diuini confidentia tractaturi, vt ea omnia, quæ circa hanc materiam variis in locis Summæ Theologicæ S. Thomæ, vel in aliis opusculis à diuersis tractatoribus disputantur, sub certis limitibus comprehendamus, & suo ordine in hoc opusculo disponamus, ac breuiter, & dilucide (prout diuinitus donatum nobis fuerit) nostram sententiam explicemus; quædam præambula præmittere oportet, quæ ad faci- 1

lem intelligentiam huius materiæ viam aperiunt.

2 Primo *statuendum est, quisnam fuerit Pelagianorum error circa necessitatem gratiæ, & naturales vires nostri arbitrii.*

Secundo *explicandum, in quibus assertionibus Semipelagianorum consistat sententia: & qualiter in aliquibus à Pelagii, Cœlestii, & Iuliani discedant errore, cum tamen in potissima quæstione, quam S. Pater Augustinus secundus post Paulum Apostolum gratiæ prædicator, & defensor contra Pelagium, & Cœlestium disputauit, in eorum damnatam hæresin inciderint: vbi error Fausti, & Cassiani circa necessitatem gratiæ, & vires naturales nostri arbitrii aperitur.*

Tertio, *quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ necessitatem, & vires naturales nostri arbitrii statuerint.*

Quarto, *quid nonnulli recentiores Theologi circa eiusdem gratiæ necessitatem, & vires naturales arbitrii senserint, ac circa concordiam liberi arbitrii cum diuina præscientia, prouidentia, & prædestinatione.*

Quibus præmissis in discursu huius operis explicandum erit, quid iuxta sententiam SS. Augu-

Augustini, & Thomæ, ac communem sensum discipulorum eius sentiendum sit, & dicendum.

Quia vero prædicta concordia, quam impugnare intendimus, quatuor innititur potissimis fundamentis cum suis appendicibus assertionibus cap. 4. subiiciendis; ideo præsens opusculum in quatuor libros *distribuemus: & in illis* quatuor *etiam* fundamenta *contraria, quibus legitima concordia innititur, stabilienda sunt, cum suis appendicibus conclusionibus, & ex eis facile poterit Theologus discernere quænam sententia amplectenda sit. Vt autem, quæ in disputationibus nostris in Auxiliis fusius dicta sunt, facilius perstringere valeamus, per capita singuli distinguendi sunt libri, & in fine cuiuslibet capitis, vel capite sequenti, potiora sententiæ aduersæ argumenta (aliis leuioribus omissis) proponenda sunt & soluenda.* 3

LIBER PRIMVS,

IN QVO

Ea omnia, quæ impugnanda sunt in hoc opere, proponuntur, & aduersæ concordiæ PRIMVM FVNDAMENTVM euellitur.

CAPVT I.

Quid de necessitate gratiæ, & viribus naturalibus nostri arbitrii senserit Pelagius.

1. *Ex disp. 1. de auxilijs.*

QVidam dixerunt, Pelagium nullam gratiam interiorem admisisse, vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis: sed illum nomine gratiæ, quam sæpius in suis scriptis inseruit, intellexisse duntaxat liberum arbitrium à Deo gratis creatum, siue legem, & doctrinam exteriorem: siue prædicationem Euangelii, per quam ostendit nobis, quid facere, quidve cauere debeamus: aut etiam exemplum Christi Domini, vt refert Augustinus *lib. de gratia Christi* contra Pe-

tra Pelagium, & Cœlestium, *cap.* 2. vbi ait: *Solent dicere nobis, in eo Christum ad non peccandum præbuisse adiutorium: quia iuste ipse viuendo, iusteque docendo reliquit exemplum.*

Affirmant etiam hi Auctores, Pelagium negasse omnem concursum actualem Dei, non solum præuium operationibus secundarum causarum: sed & concomitantem, etiam respectu actuum naturalium, & solum fateri, contulisse Deum illis in sua creatione virtutem, vt à seipsis possent absque *operatione Dei*, & cooperatione postmodum operari.

Sed tamen, si diuersi status Pelagii attente perpendantur, apparebit, 2.
ipsum tandem maiorem gratiam argumentis S. Augustini conuictum concessisse: quamuis asseruerit secundum merita nostra dari, vt refert S. Augustinus *epistola* 106. *&* 107. *& libro de gratia Christi.* contra Pelagium, & Cœlestium, *cap.* 31. vbi ait: *Quamlibet sentiat gratiã, ipsis Christianis secundum merita dari dicit.* Ad cuius euidentiã considerandum est, hęresim Pelagii quadruplicẽ habuisse statũ.

Primus status hæresis Pelagii.

In primo negauit omne auxilium supernaturale, & omnẽ interiorem gratiã supernaturalis ordinis, tam sufficiẽtem quæ tribuit posse; quàm efficacem, quæ tribuit infallibiliter piè operari; affirmans ad omnia mandata implenda, neque ad salutem æternam promerẽdam & consequendam sufficere vires naturales arbitrii.

3. *Secũdus status.*

In secundo statu admisit adiutorium gratiæ Dei hominibus conferri ad eius mandata facienda. Asseruit tamen hoc adiutoriũ in lege, & doctrina exteriori, aut etiam in Christi exemplo esse cõstitutum: & solum esse necessarium, vt facilius impleret homo per gratiã, quod simpliciter poterat per naturam. Istos duos status refert S. Augustin. *libro de hæresibus ad Quod vult deum hæresi* 88. vbi postquam meminit primi status eiusdem hæresis Pelagij, subiungit: *Denique Pelagius à fratribus increpatus, quod nihil tribuerit adiutorio gratiæ Dei ad eius mandata facienda, correptioni eorum hactenus cessit, vt non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli callidate supponeret, dicens: Ad hoc eam dari hominibus vt quæ facere per liberum iubentur*

bentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam.

Tertius status hæresis Pelagij fuit, in quo post longas disputationes cum S. August. & aliis Patribus, tandem admisit gratiam interiorem ad posse, videlicet internam illuminationem intellectus, & internam excitationem stupentis voluntatis, semper tamen negauit, gratiam, qua Deus efficeret, vt velimus: semperque in eodem permansit errore, vt crederet illam gratiam interiorem, quam admisit ad posse, non esse simpliciter necessariam: sed solum vt facilius per eam posset homo diuina adimplere mandata. Hic tertius status constat ex ipsis Pelagij verbis, quæ refert Augustinus *lib. de gratia Christi* contra Pelagium, & Cœlestium cap. 7. *Adiuuat enim nos* (inquit) *Deus per doctrinam & reuelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat: dum diaboli pandit insidias: dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat.* Deinde sententiam suam quadam velut absolutione concludens: *Qui hoc dicit* (inquit) gra- 4 *Tertius status.*

tiam tibi videtur negare? an & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam confitetur? Ex quibus verbis colligit S. Augustinus, hanc eum gratiam confiteri, qua demonstrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, non qua donat, & adiuuat vt agamus. Et *cap.* 10. *eiusdem li.* ait Pelagius: *Operatur in nobis velle, quod bonum est, velle quod sanctũ est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos mutorum more animaliũ tantummodo præsentia diligentes futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit: dum reuelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis (quod tamen alibi negare non metuit,) suadet omne, quod bonum est.* Quibus verbis non obscure concedit gratiam, quæ interius illuminat intellectum, & suadendo mouet voluntatem. Expendantur illa verba, *quod tamen alibi negare non metuit*, scilicet Pelagius, quibus significat S. Augustinus Pelagium prius negasse illuminationem, & suasionẽ stupentis voluntatis. Quod aũt loquatur de illuminatione interiori, quæ est à Spiritu S. constat ex *cap.* 11. *sequenti.*

Ita legitur in manuscriptis Bibliothecæ Vaticanæ.

5. Sed expressius id probatur ex his, quæ

quæ contra Pelagium, & Cœlestium idem Augustinus scripsit eodem *libr. cap. 41. Nam inter alia* : quæ videre oportet inquit: *Ipsum vero auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adiuuari, in lege constituit atque doctrina: quam nobis fatetur etiam sancto Spiritui reuelari: propter quod adorandum esse concedit.* Ex quibus verbis desumitur argumentum efficacissimū. Adoratio non debetur reuelanti legem, & doctrinam exterius duntaxat, nam hoc fieri potest hominis, aut Angeli ministerio. Cum ergo Pelagius fateatur, Spiritum sanctum esse adorandū quoniā ipse nobis reuelauit doctrinā, cōsequens est, ipsum loqui de reuelatione interiori; qua sol⁹ Deus interius docet, qd facere, quid caueredebeam⁹.

Et paulo superius eodem capit. præmiserat Augustinus: *Ipsas quoq; operationes, vt in scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinatur: nisi, vt nobis doctrina etiam diuina reuelatione aperiatur non vt adiuuetur mens hominis, vt id quod faciendum esse didicerit etiam dilectione, & actione perficiat.* Expendatur illud verbum *etiam diuina reuelatione.* Clare enim

indicat, Pelagium admisisse internam reuelationem diuinam. Vnde idem Augustinus *eodem lib. cap.* 24. sic contra Pelagium, & Cælestium: concludit: *Legant ergo, & intelligant, intueantur, & fateantur non lege atque doctrina insonante forinsecus: sed interna atque occulta mirabili, atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates.* Expendatur etiam illud, *non solum veras reuelationes*: nam supponit, Pelagium admisisse veras reuelationes, & negasse bonas voluntates à Deo fieri per adiutoriũ gratiæ efficiens homines ex nolentib. volẽtes.

6. Idem sensus Pelagii, colligitur ex eodem Augustino *cap.* 5. 11. 14. & 47. *eiusdem libri*, in quo sic concludit: *Si ergo consenserit nobis, non solam possibilitatem in homine etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, vt sine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus: eamque esse gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra iustitia, iustos facit, vt sit vera nostra iustitia, quæ nobis ab illo est nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror*

bitror, inter nos controuersia relinquetur. Signum ergo est, Pelagium admisisse gratiam interiorē ad posse: & illud adiutorium negasse, quo Deꝰ efficit vt velimꝰ.

Quartus status hæresis Pelagianæ, est quem habuit sub eius discipulo Cælestio. Is enim concesit, istam gratiam tribuentem posse; esse simpliciter necessariam, vt ad consummationem virtutum opera naturæ peruenirent. Et hac via, temperans vtcumque errorem Pelagii, arbitrabatur se locum gratiæ reseruare. Quia tamen ad incipiendum *nullam* interiorem gratiam necessariā esse voluit, â dogmate Pelagii non recesit asserentis, gratiam secundum merita nostra dari. Constat hoc ex S. Augustino *lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 8.* dicente: *Hoc enim nobis obiiciendum putarunt quod inuito, & reluctanti homini Deum dicamus inspirare, non quanticumque boni, sed & ipsius imperfecti cupiditatem. Fortasis ergo ipsi eo modo saltem seruant locum gratiæ, vt sine illa putent, hominem posse habere boni, sed imperfecti cupiditatem: perfecti autem non facilius per illam posse, sed nisi per illam omnino non posse: verum, & sic gratiam* 7. *Quartus status.*

Dei dicunt secũdam merita nostra dari, quod in Oriente Pelagius Ecclesiasticis gestis damnari timendo, damnauit. Si enim sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit secundum meritum, cui tãquam ex debito gratiæ veniat adiutorium: ac sic gratia Dei non gratis donabitur, sed meritum nostrum dabitur. Et *lib. 4. contra Iulian. cap.* 3. paulo post princ. arguens contra Iulianum, qui boni operis initium constituebat in natura: perfectionem autem, & consummationem eius tribuebat gratiæ, ait: *Cum ergo diuinitus adiuuatur homo, non tantum ad capessendam perfectionem adiuuatur, quod ipse posuisti: vtique volens intelligi, eum per se incipere sine gratia, quod perficit gratia: sed potius quod Apostolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cæpit, perficiat vsque in finem. In quo enim vis hominem (sicut loqueris) ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari: in hoc, eum non vis in Domino, sed in libero arbitrio gloriari: ac sic priorem dare, vt retribuatur illi; eoque modo gratia non sit gratia: quia non est gratuita.*

8 Hinc S. Thomas vbicunque refert errorem Pelagii, non aliter illum explicat

plicat quam dicendo, ipsum sensisse, quod initium bene operandi est ex nobis: sed consummatio, & perfectio ex Deo, vt videre licet 1. *p. quæst.* 23. *artic.* 5. & 2. 2. *quæst.* 6. *art.* 1. & 3. *contra gent. cap.* 149. & *quodl.* 1. *art.* 7. Consequenter Pelagiani saltem Iulianus admiserunt adiutorium diuinę gratiæ subsequentis ad determinationem arbitrii creati, ita videlicet, vt prius natura incipiat homo, & gratiæ adiutorium posterius natura subsequatur, per quod in ipso opere diuinitus adiuuetur. Constat hoc ex S. Augustino *lib.* 1. *contra duas epist.* Pelagianorum *cap.* 18. & *lib.* 2. *c.* 5. & 6. & *epist.* 107. *ad Vitalem.*

Hinc Pelagius hanc conclusionem 9
inferebat. Si asseratur quod gratia Dei humana merita antecedat, & ex nolentibus volentes faciat: per talem gratiam libertas destruitur humani arbitrii, & necessitas fatalis inducitur. Hanc obiectionem opposuit sæpe S. Augustino Pelagius, vt constat ex *lib.* 2. *contra duas epist.* Pelagianorum *cap.* 5. vbi S. Augustinus calumniis Pelagii respondens ait: *Nec sub nomine gratiæ fatum asserimus, quia*

nullis hominum meritis Dei gratiam dicimus antecedi. Et post pauca cum quædã verba Pelagianorum superius inducta retulisset, subdit: *Ex his eorum verbis intellexi, ob hoc illos, vel putare, vel putari velle, fatum nos asserere sub nomine gratiæ, quia gratiam Dei non secundum merita nostra dari dicimus, sed secundum ipsius misericordissimam voluntatem, qui dixit: Miserebor, cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misericors fuero.* Et *lib.* 4. contra Iulianum *cap.* 8. *in princ.* inquit: *Dicis quod appellatione gratiæ bonos fieri homines fatali necessitate dicamus*; post pauca subdens: *Calumniaris me dicere, nihil studii expectari ab humana volũtate debere, cõtra illud Euangelicum, quo ait Dominus*, Matth. 7. *Petite, & accipietis; quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* Eandem calumniam opposuerunt Hieronymo, vt ipse refert epistola ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos, versiculo: *Quod autem sursum deorsum iactitant, liberum arbitrium à nobis destruit.*

10 Hinc secundo inferebat Pelagius: Quando Apostolus ait ad Philip. 2. *Deus operatur in nobis & velle, & perficere*; intelligitur

ligitur de operatione per illuminationem intellectus, & excitationem stupẽtis voluntatis, qua Deus suadet illi quod bonum est. Ita refert S. Augustinum *lib. de gratia Christi* contra Pelag. & Cœlest. *c.* 10. & *Epist.* 107. ad Vitalem, paulo post principium, vers. *Quid est ergo, quod ait Apostolus: Deus in nobis operatur & velle,* quæ duo loca sunt videnda.

Hinc tertio deducebant Pelagiani, quod diuinę prædestinationis causa datur ex parte nostra, videlicet merita præuisa, naturæ viribus incepta. Hunc errorem tribuit Pelagianis S. Augustinus, *lib. de prædest. Sanct. cap.* 18. & S. Tho. 1. *p. q.* 23. *art.* 5. *in corp.* Videatur idem Augustin. *epist.* 106. vbi duodecim Pelagianorum refert errores.

Denique obseruandum, Pelagium 11
nunquam negasse, necessarium esse ad actus ordinis naturalis, vt Deus tanquã auctor naturæ influat nobiscum, quando volumus operari: sed solum negauit, esse necessarium Dei adiutorium, quo operatur, vt operemur: quoniam existimauit destrui libertatem arbitrii, si homo nihil potest operari, nisi præ-

mouente

mouente & præoperante Deo. Optime siquidem nouerat Pelagius quod, si adiutorium Dei, & concursus illius ordine naturę posterior esset arbitrii creati determinatione; ita videlicet, vt ista causalitas vera esset: Quia homo operatur, Deus cooperatur; non læderetur eiusdem arbitrii libertas. Vnde multi viri docti, & in doctrina S. Augustin. eruditissimi, inter quos est Gaspar Casalius Conimbricensis, qui Sacro Concilio Tridentino interfuit, *lib. 1. de quadripart. iustitia, cap. 36.* expresse fatentur, Pelagium nunquam negasse generalem Dei influentiam. Verba Casalii sunt hæc: *Pelagius non negabat generalem influxum.* Et paulo inferius: *Confitebatur quidem Pelagius gratiam creationis, in hominibus humanam naturam, humanam voluntatem, & generalem Dei influxum communem omnibus agentibus.* Et post pauca: *Nunquid negauit generalem influxum esse necessarium hominibus ad bene operandum? non scitur hactenus, nec creditur de ipso: non enim sic sapere potuit, nisi prius desiperet. Quomodo potest operari causa secunda sine concursu causæ primæ?* Dato etiam, & non concesso, quod

Pelagius

Pelagius non admiserit concursum Dei generalem: dubitari tamen non potest admisisse concursum, seu adiutorium Dei subsequens ad determinationem creatæ voluntatis, vt constat ex S. Augustini locis superius adductis. Vnde idem Augustinus *in enchirid.* ad Laurentium, *cap.* 32. clare supponit Pelagianos sensisse, *propterea dictum esse: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia ex vtroque fit, id est, ex voluntate hominis, & misericordia Dei, tanquam diceretur: Non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei.* Et S. Doctor *eodem loco* contendit, aliquid amplius esse tribuendum gratiæ, de quo inferius agendum est.

CAPVT II.

Quam gratiam tanquam necessariam ad salutem admiserint Semipelagiani: & in quo eorum sententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel ab eo discedat.

COmmunis error Semipelagianorum, (vt nonnulli recentiores Theologi bene adnotarunt,) in hoc consistit, quod licet contra Pelagium fatentur, gra- 2. *Ex dist. 2.*

gratiam Dei esse necessariam ad opera pietatis præstanda, & gloriam promerendam, & obtinendam dispositionem conuenientem ad remissionem peccati, aliquod tamen initium reseruarunt libero arbitrio: vt propria salus sit in potestate hominis cõstituta. Et ideo dicebant, necessarium esse, vt homo incipiat per aliquem bonum motum, quẽ Deus postea foueat, promoueat, & perficiat: & ita in hoc bono motu constituebant primam causam salutis ex parte nostra: eamque dicebant esse meritum omnis gratiæ supernaturalis. De quo autem merito id intellexerint, ex ipsismet eorum verbis patebit infra. Asserebant etiam, fidem saltem quantum ad eius initium non esse donum Dei, sed esse in nobis ex nobis: & propter illam reddi à Deo cætera dona, quæ sunt ad salutem necessaria, vt ex Epistolis Prosperi, & Hilarii ad S. Augustinum constat, & ex eodem Augustino *in lib. de prædestin. Sanct.* & de *dono perseuerantiæ*, vbi respondens epistolis Prosperi, & Hilarii probat ex professo euidentissimis sacrarum literarum testimoniis, nedum fidem

fidem perfectam, sed etiam fidem inchoatam, quodcumque initium illius ex Deo esse, atque ex præuenientis gratiæ auxilio.

Dux Semipelagianorum in Gallia fuit Faustus Regiensis Episcopus, cuius errorem refert, & impugnat Maxentius *in respon. ad Epistol.* Hormisdæ Papæ, vbi asserit, libros Fausti esse hæreticos, & acriter eos reprehendit, qui tales libros defendunt vt Catholicos. Et Gelasius Papa in capit. *Sancta Romana Ecclesia* 15. distinct. Fausti Regiensis opuscula connumerat inter apocrypha. Vnde Petrus Diaconus apud Fulgentium de Incarnation. & gratia Domini nostri Iesu Christi, *cap.* 8. in fine. *Anathematizamus* (inquit) *libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de monasterio Lirinensi profectus est: quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non dubium est. In quibus, non solum contra doctrinam horum sanctorum Patrum,* id est, Augustini, & discipulorum eius, *verum etiam contra ipsius Apostoli contradictionem venicns, humano labori subiungit gratiæ adiutorium.* Suam Faustus explicuit 2.

plicuit ſententiam circa neceſsitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrii in dùobus libris de libero arbitrio, quos in lucem edidit, & habentur in Bibliotheca SS. Patrum, *tomo* 4.

Error Fauſti circa naturalem facultatem liberi arbitrii, & neceſsitatem gratiæ explicatur.

3. Vt notauit Sixtus Senenſis *libr. 6. Biblioth. cap.* 252. Fauſtus contra doctrinã S. Auguſtini, eius nomine ſuppreſſo, libros de libero arbitrio cõſcripſit. Quod etiã non obſcure docet Petrus Diaconꝰ loco ſuperius allegato. Et inprimis, vt ab errore Pelagii longe diſcedere videretur, blaſphemam illius redarguit ſententiam aſſerentis, quod ad obtinendam ſalutem natura hominis ſola ſibi ſufficiat. *Ego* (inquit libr. 1. de lib. arb. cap. 1.) *arbitror, quod libertas arbitrii ſibi ſola ſufficere abque præſidio gratiæ non potuerit: etiam antequam priuilegium illius tranſgreſsio violaret. Quomodo vero nunc poteſt ſibi ſola ſufficere ad cuius arrogantiam dicitur,* Ioan. 15. *Quia ſine me nihil poteſtis facere? ad cuius præſumptionem diuinus ſermo diri-*

dirigitur: Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam? Psal. 126. *Quod vtique elationi sine gratia perficere denegatur : humilitati vero cum gratia implere conceditur.* Idem in Fausto obseruauit Maxentius iu responsione *ad epist. Hormisdæ.*

Dicit secundo, non esse totum tribuendum gratiæ, sed aliquid labori humano relinquendum. Contendebat enim, conatibus, & labori humano gratiæ donum esse subiungendum: concedique à Deo petentibus, quærentibus, pulsantibus, desiderantibus; ita dicit Faustus *li. 1. cap. 1.* in principio, & in fine, *& cap. 5. 6. 10. & 17.* Quod etiam constat ex Concil. Arausic. II. *cap. 6.* vbi prædictus error Fausti expresse damnatur. 4.

Dicit tertio, gratiam & liberum arbitrium pariter sociari, in his quæ pertinent ad salutem, gratiamque esse comitem, non præuiam humanorum meritorum. Ita dicit Faustus *libr. 1. cit. cap. 5.* vbi concedit gratiam *comitem*, *& cap. 12.* concedit *cooperantem* gratiam, *& cap. 17.* idem confirmat. Vnde Maxentius in respons. 5.

respons. ad epist. Hormisdæ Papæ errorem Fausti referens expresse fatetur, illum sensisse, gratiam & laborem humanum pariter sociari. Et S. Prosper *in epist. ad Aug.* Pelagianæ hæresis reliquias commemorans hoc dictum tertium illis tribuit, cum ait: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præuiam humanorum nolunt esse meritorum: etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiam non negant esse præuentas.*

6. Dicit quarto: Ad opera meritoria vitæ æternæ, & ad humanam salutem requiritur gratia præueniens, quam S. Augustinus *lib. de corrept. & gratia, cap.* 12. vocat adiutorium, sine quo res non fit. Constat hoc ex iis, quæ dicit *libr.* 1. *de gratia, & lib. arbitrio, cap.* 1. 11. & 14. & ex S. Augustino *libr. de prædestina. Sanct. cap.* 1. versi. *Peruenerunt autem*, & ex S. Prospero, *epist. ad August.* versi. Quidam vero horum.

7. Dicit quinto: Gratia, quæ præueniet humanas voluntates, est qua illuminatur à Deo intellectus, & voluntas excitatur; & ratione huius illuminationis fate-

fatetur esse totum imputandum gratiæ. *Pro eo* vero, (inquit Faustus libr. 1. de lib. arb. cap. 14.) *quod totum ad auctorem gratiæ referendum est, legimus: Qui docet hominem scientiam*, Psal. 93. *vel, Dominus illuminat cæcos*, Psal. 145. *& iterum: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte*, Psalm. 12. *&, Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum*, Psalm. 93. Idem colligitur *ex cap.* 11. eiusdem libri, *& libr. 2. cap. 6.* explicans illud ad Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est*, inquit: *Cum ergo audis, ex vocante dictum est, inuitantem intellige, non cogentem:* id est, efficaciter mouentem. Putabat enim, hoc fine coactione voluntatis fieri non posse. Quia vero superius dixerat gratiam, & liberum arbitrium pariter sociata nostram perficere salutem: ne quis existimaret per hanc doctrinam inferri præiudicium gratiæ diuinę, subiungit sequens dictum.

Sextum dictum: Primas partes soli gratiæ in opere nostræ salutis debemus tribuere; ita dicit *libr. 1. cap. 6.* vbi explicans illud 1. ad Corinth. 15. *Gra-* 8.

tia

tia Dei sum id, quod sum, &c. inquit: *Primas partes soli gratiæ pie subiectus adscripsit: media quæque labori magister obedientiæ deputauit.* Et cap. 9. inquit: *Nunc ista dicentes non laborem gratiæ coæquamus, sed omnino gratiam sine comparatione præponimus.* Vnde Maxentius in respons. ad epistolam Hormisdæ: *Sed gratiam*, inquit, *cui hoc loco Faustus primas partes tribuit, non eam, qua per Spiritum sanctum fit, vt verbum Dei forinsecus intonanti assensum præbeamus, & obedientes efficiamur; sed prædicationem diuinorum asserit eloquiorum, vt videlicet gratiæ sit, quod nobis diuina eloquia prædicantur: nostrum autem sit, vt eidem prædicationi consentiamus.*

9. Dicit septimo: Deus expectat voluntatem nostram, *vt purgari velimus, & currere*; nam lib. 1. cap. 7. in fin. *Fidem*, inquit, *expectat à paruulis: opera etiam cum fide à confirmatis requirit.* & cap. 10. *Si non est*, inquit, *voluntas expectanda currentis, quare ergo dicitur: Ego igitur sic curro, non quasi in incertum?* 1. Corinth. 9. & iterum: *Cursum consummaui, fidem seruaui?* Et cap. 19. subdit, *Porro pro ratione iustitiæ per se effectum non peragit,*

quia

quia voluntatem eius, qui est purgandus, expectat. In quo autem sensu intellexerit Faustus Deum expectare nostram voluntatem, vt purgari velimus, patebit infra.

Octauo admittit, esse necessarium ad salutem gratiam comitem, quam variis nominibus explicat: aliquando eam cooperantem gratiam, aliquando gratiæ adiutorium appellans. Ita dicit *libr. 1. de lib. arbit. cap. 5.* vbi ait: *Verum iuxta Catholicam regulam opera legis euacuántur, quæ secundum literam sunt; & ea, quæ post gratiam comitante gratia generanda sunt, asseruntur*, & cap. 11. ait: *Quod Deus præcepta diuina per laboriosæ seruitutis officia gratia cooperante seruantibus regnum cæleste promisit.* Et lib. 2. cap. 4. in fine sic concludit: *Tu verò diuinæ ne inuideas bonitati, si opus quod à me (illo adiuuante) benegestum est, vel etiam acceptà perdiderim.* Et cap. 10. explicans illud Roman. 9. *Non volentis, neque currentis*, &c. *Hic*, inquit, *euidenter eum nota, & arguit, qui solum se sibi sufficere sine manu adiuuantis existimat.* Et circa finem inquit: *Quin potius cooperante adiutorio etiam suo* 10.

opere fit dignus, & cum bona conscientia beatus.

11. Nono dicit, ad Deum pertinere, quod vocemur : ad hominem vero quod obediat, quod quærat, quod petat, quod pulsetur; ita dicit *lib. 1. de lib. arb. cap. 7. 10. 16. 17. & 19. & libr. 2. cap. 10. & 28.*

12. Decimo dicit, quod homo potest ex facultate naturæ credere, ita vt fides sit ex nobis : perfectio autem illius ex Deo, ita dicit *lib. 1. cap. 6. 7. & 11. & lib. 2. cap. 6. & 8.*

13. Vndecimo constituit quędam in natura bonæ voluntatis semina, cum ait *lib. 1. cap. 13.* in princ. *Inter hæc solicite nobis apud hæreticos requirendum est, vtrum homo non possit, an nolit insita homini bonæ semina voluntatis; quod euidenter assignat, ita dicens*, Eccles. 15. *Si volueris mandata seruare, conseruabunt te.* Hæc tamen bonæ voluntatis semina, quæ in natura constituit per Dei gratiam perfici, & consummari docet, vt ex locis adductis dicto præcedenti patet.

14. Duodecimo dicit, facienti quod in se est ex viribus naturæ, credendo, petendo,

tendo, quærendo, pulsando, diuinis præceptis obtemperando, Deus confert gratiam suam, & misericordiam. Colligitur hoc manifeste ex his, quæ dicit *lib.1.cap.15.* vbi explicatis illis ad Rom. 9. *Miserebor, cui voluero*, ait: *Hæc loquutio ita intelligenda est: Miserebor, cui voluero, id est, quem iustum esse cognouero: cuius promptam fidem videro: quem præceptis meis obedire perspexero: quem meam facere probauero voluntatem.* Et libr.2.capit. 8. inquit, *In Centurione Cornelio (Act. 10.) quia præcessit voluntas gratiam: ita præuenit & gratia regenerationem.* Et capit. 19. explicans illud Matt. 7. *Quærite, & inuenietis*, inquit: *Cum enim mens humana ad videndum oculos aperuerit, statim se desideranti quæsita lux ingerit.*

Hanc autem assertionem ita moderatur, vt dicat, laborem hominis, & bona opera auxilia gratiæ antecedentia non esse meritoria eiusdem gratiæ, ita dicit libr. 1. capit. 17. *Sed ante omnia arrogantiam laboris refugiamus: nec nobis quicquam de eius meritis vindicemus,* Ioan.6. Eandem moderationem adhi-

bet Caſsianus, vt patebit infra.

15. Decimotertio dicit: Neminem Deus prædeſtinauit, aut reprobauit antecedenter ad præſcientiam boni, vel mali vſus creati arbitrii: alias inducere-tur fatalis neceſsitas; & tolleretur arbitrii libertas: eſſetque Deus iniuſtus. In hac aſſertione eſt perpetuus Fauſtus, & eam ſtatuit, ac ſæpius repetit tanquam præcipuum fundamentum ſuæ ſententiæ; ſed præſertim *lib.* 1. de gratia, & humanæ mentis arb. *cap.* 4. *in fin. & cap.* 9. 10. 11. *&* 16. *Et lib.* 2. *cap.* 2. in principio ait, *Præſcientiam, & prædeſtinationem Dei male intelligunt aſtruentes, quod inde humanorum actuum cauſa naſcatur.* Et capit. 3. poſt multa verba in quibus docet, præſcientiam futuri conſenſus prædeſtinationem præcedere, concludit: *Ac ſic, niſi præſcientia exploraverit, prædeſtinatio nihil decernit.* Idem dicit *capit.* 6. *&* 7. vnde S. Proſper *epiſtol. ad Auguſtin.* hanc ſententiam Semipelagianis adſcribit; cum ait: *Remoueri itaque omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præueniat voluntates; & ſub hoc*

præ-

prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem : aut diuersarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse, quam factus sit.

Error Cassiani circa necessitatem gratiæ, & vires naturales nostri arbitrii aperitur.

Antequam dicta Cassiani subiiciamus, aduertere oportet, ipsum *in collat.* 13. Abbatis Cheremonis mentem eiusdem abbatis aperuisse circa gratiam, & liberum arbitrium. Cuius sententiam, quia non reprobat, eam visus est sequi: ac propterea S. Prosp. *in libr.* quem contra Collatorem composuit, eum vehementer impugnat; & à Pelagianorum semitis non discedere euidentissimis demonstrat argumentis ex Scriptura sacra, & Augustini scriptis depromptis, vnde & Gelasius Pontifex *d. 15. cap. sancta Romana.* Ioannis Cassiani librum inter apocrypha numerat, & librum Pastoris, quem in suis opusculis pluries Cassianus allegauit. Et doctores Louanienses, qui in doctrina Augustini sunt eruditissimi, 16.

mi, adnotationes quasdam, & censuram in varia dicta Casiani subiecerunt in fine impressionis Antuerpiæ 1578.

17. Est ergo primum dictum Casiani: Homo in natura lapsa habet naturale iudicium ad cognoscendum bonum, & malum: & naturalem facultatem ad vtrunque amplectendum. Ita dicit *collat.* 13. *c.* 12. quod probat ex illo ad Rom. 2. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt,* inquiens: *Manet in homine liberum semper arbitrium, quo gratiam Dei possit, vel negligere, vel amare.*

18. Dicit secundo cap. 12. *Dubitare non potest inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta: sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire: quia secundum Apostolum* 1. Cor. 13. *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.* Et cap. 8. *Qui cum in nobis* (Deus) *ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem: incrementum tribuens ei,*

ei, quam vel ipse plantauit, vel nostro conatu viderit emersisse.

Dicit tertio, hominem posse ex sola facultate liberi arbitrii habere charitatem. Colligitur hæc assertio ex eius dictis *collat.* 13. *capit.* 14. vnde S. Prosper *libr. contra Collatorem, capit.* 30. hoc dictum tribuit Cassiano, cum ait : *Et tanta est secundum istum, liberi arbitrii, vel incolumitas, vel facultas, vt charitatem, quæ in omnium arce virtutum est, non ex Dei munere, sed ex sola habeat voluntate.* De quo agendum est infra. 19.

Dicit quarto : Homo in natura lapsa sufficientes vires habet ad resistendum tentationibus etiam grauioribus, & superandas quascunque difficultates. Ita dicit *collat.* 13. *capit.* 14. vbi loquens de tentationibus Iob, quæ grauissimæ fuerunt, inquit : *Sed cum nullam eiusmodi querimoniam calumnioſus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confitetur : licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit potestatem : quantam, & illum resistendi nouerat habere virtutem : non* 20.

eum ab illius impugnatione sic protegens, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum. idem dicit *collat. 7. cap. 7. & 8.* vnde *cap. 14.* explicat illud 1. Cor. 10. *Fidelis autem Deus, qui non permittit vos tentari supra id quod potestis,* de potestate resistendi tentationibus ex facultate naturæ.

21. Dicit quinto, Deus expectat nostros conatus, & aliquando nos præuenit. Primam partem huius dicti expressis verbis tradit Cassianus *collat. 13. cap. 13.* cum ait: *Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis, vel exigat, vel expectet: ne penitus dormienti aut inerti otio dissoluto sua dona conferre videatur: occasiones quodammodo quærens, quibus humanæ segnitiei torpore discusso non irrationabilis munificentiæ suæ largitas videatur.* Et cap. 12. inquit: *Expectat nos, cum dicitur per Prophetam,* Isaiam 30. *Propterea expectat Dominus, vt misereatur nostri.*

Quod autem aliquando Deus nos præueniat, affirmat eodem *cap. 12.* cum ait: *Præuenit ergo hominis voluntatem misericor-*

ricordia Domini, de qua dicitur : Deus meus misericordia eius præueniet me, Psal. 58. Et *rursus : Dominum remorantem, atque vtiliter quodammodo subsistentem, vt nostrum experiatur arbitrium, voluntas præuenit nostra, cum dicitur*, Psalm. 87. Et *mane oratio mea præueniet te* ; & cap. 18. ait : *Deum alios quidem volentes, currentesque suscipere ; alios quidem nolentes, retinentesque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem.*

Dicit sexto, non esse ita totum tribuendum gratiæ, quin aliqua *laus, & industria seruanda sit libero arbitrio.* Ait enim collat. 13. cap. 14. *Nullius enim laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donauerat, præstitisset ; alioquin dixisset : Non dedi tantam fidem in Israel.* Hanc etiam assertionem tribuit Cassiano S. Prosper lib. cont. Collat. diffinit. 11. cum ait : *Impius sensus, qui putat beatiorem esse hominem, cui Deus nihil dederit, quam cui vniuersa contulerit.* 23.

Dicit septimo hominem ex facultate naturæ, posse medicum quærere, & sanitatem desiderare : *Nec enim*, inquit eadem collat. cap. 9. in fine, *cum voluerit quis sanitate perfruitur, aut de ægritudi-* 24.

nis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupisse, nisi Dominus, qui vitæ ipsius vsum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impertiat? Quæ verba S. Prosper *libr. contra Collat. cap.* 8. impugnans ait: *Doces ergo, non posse hominem per semetipsum apprehendere sanitatem: sed habere eum à semetipso desiderium sanitatis, & sua tantum sponte venire ad medicum, non etiam hoc ipsum medici esse, quod veniat.*

25. Dicit octauo, homini ex naturalibus conanti facere, quod in se est, gratiam dari, qua Deus bonos conatus naturæ dirigit, confortat & voluntatem incitat ad salutem. Ne autem cum Pelagio consentire videatur, sic istam assertionem temperat, vt dicat, conatus illos non esse meritorios gratiæ, nec semper necessarios. Et quidem, quod homini conanti ex naturæ viribus detur gratia, affirmat collat. 13. cap. 8. cum ait: *Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis conspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantauit, vel nostro conatu viderit emersisse.*

fisse. Et cap. 11. *Nam cum videt nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim, vt audierit, respondebit tibi,* Isaiæ 30.

Quod autem illi conatus non sint meritorii gratiæ, asserit in cap. 13. eiusdem collationis statim in principio, cuius verba sunt: *Et nihilominus gratia Dei semper gratuita perseuerat, dum exiguis quibusdam, paruisque conatibus, tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæstimabili tribuit largitate.* Et post pauca: *Quantumlibet ergo enixa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par esse non poterit: nec ita laboribus suis diuinam imminuit gratiam, vt non semper gratuita perseueret.* Idem confirmat *cap.* 16. sequenti. 26.

Quod vero conatus illi non sint semper necessarii, affirmat *cap.* 13. *cit.* inquiens: *Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, ac in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis, vel exigat, vel expectet. Nonnunquam*, inquit, non semper: & idem dicit *cap.* 17.

27 Dicit nono, gratiam præuenientem pendere ex operibus naturæ, & causalem istam esse veram, quia initium bonæ voluntatis præbet homo, ideo Deus miseretur ei. Constat hoc ex *collat. 13. cap. 11. in princ.* vbi ait: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa: vt quid ex quo pendeat inter multos magna quæstione voluatur; id est: Vtrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus, an quia Deus miseretur, consequamur bonæ voluntatis initium. Multi enim singula hæc credentes, ac iusto amplius asserentes, variis sibique contrariis sunt erroribus inuoluti.* Et in discursu eiusdem collat. docet, aliquando quia initium bonæ voluntatis præbemus, miseretur nostri Deus; aliquando vero quia Deus miseretur, consequimur bonæ voluntatis initium. Satis aperte indicans, quod propter bonum illum vsum nostræ voluntatis datur auxilium præuenientis gratiæ.

28. Idem colligitur ex eadem *collat. cap.* 9. vbi de operibus naturæ præcedentibus gratiam intelligit illud Apostoli Rom.

Rom. 2. *Deus reddit vnicuique secundum opera eius.* Vnde S. Prosper *lib. contra Collat. cap.* 6. hanc assertionem tribuit Cassiano cum ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas.* Hoc autem dictum, sicut & præcedens, ita temperat Cassianus, vt dicat, gratiam non dari propter bona illa opera, vt propter merita: sed tanquam *propter solam occasionem*, vt patet ex *lib.* 12. *Institut. cap.* 14. vbi ait: *Præsto est namque* (scilicet Deus) *occasione sibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda.* Et infra: *Dicimus enim secundum saluatoris sententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à quærentibus inueniri: sed petitionem, & pulsationem, & inquisitionem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei, id quod petimus, dederit.* Et hoc sensu Semipelagianorum errorem Hilarius *epist. ad August.* intellexisse videtur, cum refert ipsos asseruisse: *Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis vo-*

luntas, quæ tãtum medicum quærat: non autem quicquam ipsa iam valeat. In eodem sensu loquitur Concil. Arausican. cap. 6. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, & pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri*, &c. *Misericordiam*, inquit: nam Massilienses fatebantur auxilia prœuenientis gratiæ adiuuantis dari ex misericordia; non ex debito iustitiæ, petentibus, quærentibus, pulsantibus ex facultate naturæ: licet occasione horum conatuum naturæ tribueretur à Deo.

29 Eundem fuisse Semipelagianorum sensum colligitur ex Augustino *lib. de præd. 55. cap. 2.* dicente: *Videte, si aliud agitur isto modo, nisi vt gratia secundum merita nostra detur, quolibet modo ac si gratia non sit gratia.* Vbi pondera particulam illam *quolibet modo*: nam ampliat meritum ad quemcumque modum meriti.

30. Vltimo dicit, prædestinationem Dei esse generalem respectu omnium, non gratuitam respectu aliquorum. Constat hoc ex *collat. 13. cap. 7.* vbi ait: *Cuius benignitas cum bonæ voluntatis quantulamcunq;*

scintillam

scintillam emicuisse prospexerit, vel quam ipse tanquam de dura silice nostri corporis excusserit, confouet eam, & exsuscitat: suaque inspiratione confortans vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et post pauca: *Qui enim vt pereat vnus ex pusillis non habet voluntatem, quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est non vniuersaliter omnes, sed quosdam saluos fieri velle pro omnibus.*

CAPVT III.

Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa necessitatem gratiæ, & vires naturales nostri arbitrij senserint.

PRo explicatione huius difficultatis, & ne doctrina Catholicorum cum errore Manichæorum, Lutheranorum vel Caluinistarū confundatur: sed manifestum sit, in quo dogmate hi hæretici fuerint per S. Conc. Trid. dānati, notandum est, quod (vt S. Thomas *opusc.* 3. *cap.* 9. obseruauit) multi ex hæreticis, *dum aliquos errores vitare voluerunt, inciderunt in errores contrarios. Sic Arrius, dum vitare voluit errorem Sabellij confundentis SS.* Trini- 1. Ex disp. 3.

Trinitatis personas, incidit in errorem cõtrarium, vt diuideret Deitatis essentiam. Similiter Eutyches, *dum vitare voluit errorem Nestorii diuidentis in Christo personam Dei, & hominis: contrarium errorem instituit, vt confiteretur, vnam esse Dei, & hominis naturam.*

2 Similiter etiam, vt notauit Concil. Senonense in præfat. *in errorem Manichæi incidit Lutherus, dum nimis anxie, & scrupulose deuitat Pelagium. Metuens namque liberum arbitrium cum Pelagio nimis offerre, omne bonum opus, quod est in homine, Deo tribuit, & diuinæ gratiæ: nihil prorsus libero arbitrio. Sicque tollens omnino liberum arbitrium Lutherus factus est Manichæus, dum refugit esse Pelagianus. Debuerat certe Lutherus ex Apostolo nosse, ita necessariam esse diuinam gratiam ad operandum bene, vt cum ea tamen liberum arbitrium bonum opus efficiat.*

3 Sicut ergo Lutherus deuitare volens Pelagium de medio abstulit liberum arbitrium; ita & Pelagius liberum arbitrium contra Manichæos statuere volens nullum gratiæ Christi locum reliquit, de quo videndus est S. Augustinus

lib. 2.

lib.2.contra duas epistol. Pelagian.cap.1. & 2. Vtergo luce clarius appareat, qualiter inter duos extremos errores Pelagianorum videlicet, & Semipelagianorũ ex vna parte: & Manichæorum, ac Lutheranorum, & Caluinistarum ex altera; sana, & Catholica doctrina procedat; Lectori (vt arbitror) non erit ingratum, post errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, quos in capite præcedenti notauimus, Manichæorum, & aliorum hæreticorum, qui illis adhæserunt, aut errorem eorum tenuerunt, assertasubnectere.

Isti autem præter alia fabulosa, quã- 4
plurima, quæ & S. Augustinus *hæres.46. cit.* ad longum refert; multa, quæ cum Pelagianis conueniunt, alia quæ Lutheranis, & Caluinianis parauerunt viam, dogmata erronea asseruerunt.

Primo *Manichæus duo principia, inter se diuersa, atque aduersa, eademque æterna, & coæterna* (hoc est, semper) *fuisse composuit: duasque naturas, atque substantias, boni scilicet, & mali sequens alios antiquos hæreticos opinatus est*, vt habetur apud S. Augustinum *lib. de hær. 46. tom. 1.*

Secun-

Secundo, *peccatores natura malos esse, & à malo principio productos; non autem esse malos proprij arbitrij libertate.* Contra istũ errorem, cum adhuc Romæ remoraretur, tres libros de lib. arb. scripsit S. Augustinus, vt *lib. 1. retract. cap. 9.* testatur ipse.

Tertio (vt idem sanctus refert *ead. hæresi 46. circa fin.*) dixerunt Manichæi, *carnalem concupiscentiam, qua caro concupiscit aduersus spiritum, nõ ex vitiata in primo homine natura, nobis ineſſe infirmitatem: sed substantiam volunt esse contrariam, sic nobis inhærentem, vt quando liberamur, & purgamur, separetur à nobis, & in sua natura ipsa immortaliter viuat.*

Quarto, *Baptismum in aqua, nihil cuiquam perhibent salutis afferre: nec quemquã eorum, quos decipiunt, baptizandum putant.* Aug. ibid.

6 Quinto, hominem malum non posse fieri bonum, nec bonum posse propria libertate fieri malum; ita refert Hieronymus in *proœm dial. aduersus Pela.* qui *Manichæos*, inter alios hæreticos asseruisse commemorat, *posse ad perfectionem, & non dicam, ad similitudinem, sed æquali-*

qualitatem Dei, humanam virtutem, & scientiam peruenire: ita, vt asserant, se ne cogitatione quidem, & ignorantia, cum ad perfectionis culmen ascenderint, posse peccare.

Sexto, hominem non esse liberi arbitrii, sed eum omnia agere fatali necessitate, ita refert Hieron. *in proœm. cit.* vbi ait, *Manichæorum esse hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitriũ, & adiutorium Dei tollere.* Idem refert Augustin. contra Fortunatum Manichæũ, Chrysost. *homil.* 45. *in Ioan.* & Socrates *lib. 1. cap. 17.* Videatur S. Augustinus *lib. 2. contra duas epistol. Pelagia. cap. 2. & libr. 3. cap. 9.*

7. Lutherani, & Caluiniani ex parte Manichæis consentiunt, ex parte Pelagianis, quamuis in multis assertionibus ab illis, atque ab istis dissentiant. Conueniunt quidem cum Manichæis in eo, quod liber. arbitr. de medio tollunt, & mali originem non ex libero voluntatis arbitrio, sed ex DEO ipso procedere asserũt. Cum Pelagianis vero, quoniam approbant consequentiam; quia illi conuicti præoperantem gratiam abnegarunt, & æternum, atque

atque absolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, quo omnia in tempore facienda determinauit, de medio tollunt; sicque eadem via in contrarios errores, & inter se colluctantes abierunt, & à fide Catholica recesserunt. Assertiones autem Lutheranorum, & Caluinistarum, in quibus cum Manichæis conueniunt, sunt quæ sequuntur.

Assertiones Lutheranorum, & Caluinistarum circa gratiam, & liberum arbitrium.

8 Primum dogma Lutheranorum, & Caluinistarum est, hominem non vere esse liberi arbitrii, sed in eo liberum arbitrium esse titulum, sine re, aut rem de solo titulo. Ita asseruit impius Lutherus in *assert. art.* ad Leonem X. *art.* 36. & *in lib.* qui inscribitur, *Operationes in Psalmos super Psalmum* 5.

Subscribit Caluinus *lib.* 2. *Instit. cap.* 3. §. 7. Eundem errorem tenuit Philippus Melanthon ad *cap.* 8. *epist. ad Rom. edit.* 2. & *lib.* 2. *Loc. commun. cap. de seruo arbit.*

9 Est tamen differentia inter Lutherum,

rum, & Caluinum; nam Lutherus asseruit liberum arbitrium nullam habere *in* bono opere actiuitatem, sed concurrere mere passiue recipiendo motum à solo Deo productum, vt verba eius, superius adducta, demonstrant. Caluinus autem moderatus, vtcunque errorem Lutheri fatetur, liberum nostrum arbitrium non se habere mere passiue, tanquam inanime quoddam, sed actiue concurrere, & motu spontaneo ad suas operationes, non tamen libere.

Secunda hæresis Lutheranorum affinis præcedenti affirmat, nullum esse futurum contingens: sed omnia ex necessitate absoluta euenire. Constat hoc ex locis superius adductis. Sed expresse eam sequuntur Philippus Melanthon *lib. 2. loc. commun. cap. de lib. arbit.* Theodorus Beza *in summa Christianismi pag.* 171. 177. & 186. & in absterſione calumniarum Nestruzii ad primam calumniam, de prouidentia Dei. 10

Tertia hæresis Lutheranorum asserit, mandata Dei etiam per gratiam seruari non posse; sed homini esse omnino im- 11

no impoſsibilia. Ita dicit Lutherus *in cõſult. ration. Latomianæ*, & in *reſp. ad dialog. Sylueſtri Prier.* Et Philippus Melanthon *ad cap. 4. Epiſt. ad Roman. edit. 1.* & Caluinus *lib. 2. Inſtit. cap. 7.* Denique Ioannes Mœnhæm. Dialog. 3. *Nemo* (ait) *quantumuis perfectus præſtare poteſt, quod lex iubet.*

12. Quarta hæreſis Lutheranorum, eaque omnium impiiſsima, & blaſphema affirmat, Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, atque mala opera in nobis ita, vt bona operari. Lutherus enim *in aſſert. art. 36.* ſic loquitur: *Quomodo poteſt ſeſe homo ad bonum præparare, cum neque in poteſtate eius ſit, vias ſuas malas facere: nã, & mala opera impiis operatur Deus, vt Prou. 16. dicitur: Omnia propter ſeipſum operatus eſt Dominus, etiam impium ad diem malum.*

13. Eundem errorem ſecutus eſt Caluinus *lib. contra Pigghium, & lib. 3. Inſtitut. cap. 23. §. 7. & 8.* Philippus Melanth. *ad capit. 8. ad Roman. edit. 1. & ad cap. 9. eiuſdem epiſtol.* Zuinglius *ſermon. de prouidentia, cap. 6.*

Quinta hæreſis eorum aſſerit, quod

volun-

volũtas noſtra, niſi per Dei gratiam flectatur, naturaliter eſt inclinata ad malum; ita Caluinus *lib. 2. Inſtitut. cap. 3. numer. 8.* vbi ait: *Ex mera gratia eſt, vbi velle bonum incipimus: qui ad malum toto animo ſumus naturaliter propenſi.* Et num. 9. ex illis verbis Salomonis 1. Reg. 8. *Inclinet cor noſtrum ad ſe Dominus.* cõcludit: *Peruicaciam cordis noſtri oſtendere, quod in legis diuinæ rebellionem naturaliter exultet, niſi flectatur.*

Sexta eorundem hæreſis eſt, Deum ita inchoare, & perficere in nobis bonũ opus mouendo liberum arbitrium, vt noſtra voluntas non libere, ſed ſolum motu ſpontaneo motionem diuinam ſubſequendo, cooperetur. Ita Caluinus *lib. 2. Inſt. c. 3. §. 7.*

Septima hæreſis Lutheranorum affirmat, gratiam Dei ita eſſe efficacem ex ſeipſa, vt noſtra voluntas eidem non cooperetur libere, ſed ſolum ſpõtanee, vltro, & non coacte; ita Caluinus *libr. 2. Inſtitut. cap. 3. num. 11. Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt*, Ioan. 6. *Omnis, qui audiuit à Patre meo, venit ad me, quam, vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam* 14

docear,

doceat, quemadmodum & Augustinus concedit. Sic intellexerunt verba Caluini, qui contra illum scripserũt, præsertim Stapletonius *in promp. Cath. feria 6. hebd. 1. Quadrag. num. 4.* vbi ait: *Ex seipsa efficax (vt Caluinus loquitur) quæ sola totum operetur, & cum qua nos libere non cooperemur.* Vnde ipse Caluinus numer. 12. inquit: *Nos, ex quo semel Domini virtute in iustitiæ obsequium edomiti sumus, vltro pergere, & propensos esse ad sequendum gratiæ actionem: est enim certissimum, vbi gratia Dei regnat, talem esse obsequendi promptitudinem. Vltro pergere,* inquit, non libere, quia semper negauit voluntatem libere sequi gratiæ efficacis motionem, & in hoc errauit Caluinus, non autem in eo, quod præuenientem gratiam vere efficacem agnouit.

CAPVT IV.

Quid nonnulli Doctores Catholici sentiant circa vires naturales liberi arbitrii, ac illius concordiam cum diuina præscientia, prouidentia prædestinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ.

Vbi

Vbi discursus eiusdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta, quibus innituntur, cum præcipuis assertionibus, quas ex illis deducunt.

QVatuor sunt fundamenta potissima, quibus cõcordiam liberi arbitrii, cum gratiæ donis, diuina præscientia, prouidentia, prædestinatione, & reprobatione, quidam Theologi se exacte atq; dilucide explicasse arbitantur; & per illam aperire viam facilem, qua tam Pelagiani, quam Lutherani ad vnitatem Ecclesiæ, & fidei sinceritatem possent peruenire. Neq; dubitant, quia ab Augustino, & cæteris Patribus vnanimi consensu eadem concordia comprobata fuisset, si eis proposita esset, & explicata. 1 *Ex disp.* 4.

Primum, & potissimum fundamentum est, esse in Deo constituendam quandam scientiam mediam inter mere naturalem, & mere liberam, per quam Deus ante omne decretum suæ voluntatis prædeterminantis actum futurum, cognoscat, quid liberum ar- 2

bitrium creatum ex sua innata libertate acturum esset, si in talibus circumstantiis cõstitueretur, & tali excitatione moueretur. Si autem inquiratur, an huiusmodi sciẽtia media appellanda sit libera, vel naturalis, respondent, partim habere conditionem scientiæ naturalis, quatenus præuenit actum liberũ volũtatis diuinæ, neque in potestate Dei fuit, aliud scire; partim habere conditionẽ sciẽtiæ liberæ, quatenus, quod sit vnius partis potius quam alterius habet ex eo, quod liberum arbitrium, ex hypothesi, quod crearetur in vno, aut in altero ordine rerum, esset potius facturum vnũ, quam aliud; cum vtrumuis indifferenter posset facere.

Ideo autem hanc scientiam mediam,
3. tanquam potissimum eiusdem cõcordiæ fundamentum statuunt, vt ex illa veluti ex prima radice certitudo, & infallibilitas diuinæ prouidentiæ, & prædestinationis quantum ad effectus assecutionem desumatur. Cum enim doceant, prædestinationem non esse certã certitudine ordinis, & causalitate mediorum, & auxilia, quibus prædestinati ad vi-

ad vitam æternam perueniunt, ex reali, & intrinseca virtute, quam habent intentionaliter, vt veniunt à Deo, non esse efficacia, sed dependenter à libera cooperatione arbitrii creati cum illis: *si* ex præscientia media eiusmodi certitudo radicaliter non desumeretur, nullum solidum relinqueretur fundamentum, cui prædestinationis infallibilitas inniteretur. Prædiffinitiones quippe, & prædeterminationes efficacis voluntatis diuinæ, atque existentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, antequam in suo esse præducantur in tempore, ex quibus Thomistæ dicunt, prædictam certitudinem desumendam esse; existimant repugnare libertati. Vnde concludunt, quod sine scientia media arbitrii nostri libertas non potest salua consistere.

Ex quo inferunt primo, scientiam, qua Deus antequam statuat voluntatem creare, præuidet, quid sit futurum ex hypothesi, quod in eo rerum ordine collocetur, pendere ex eo, quod ipsa pro sua libertate hoc, vel illud sit fa- 4 1. Coroll.

ctura, & non è contrario. Et consequẽter affirmant, non propterea aliquid futurum esse, quia Deus scit illud esse futurum: sed è contrario, quia futurum est per liberum arbitrium, ideo scitur à Deo, antequam fiat.

2. Coroll. Inferunt secundo, certitudinem, & infallibilitatem præscientiæ diuinæ respectu futurorum contingentium non esse desumendam ex reali existentia, quam habeant in æternitate, antequam in suo esse producantur in tempore, aut in alia quauis mensura propria. Arbitrantur enim huiusmodi existentiam in æternitate libertatem arbitrii de medio tollere.

3. Coroll. Inferunt tertio, actus futuros liberi arbitrii non cognosci certo & ineffabiliter à Deo in decreto, siue in prædeterminatione absoluta, & efficaci suæ diuinæ volũtatis; existimant enim huiusmodi prædeterminationem antecedẽtem præscientiam determinationis liberi arbitrii futuræ ex hypothesi, quod constituatur in tali ordine rerum, multum præiudicare libertati arbitrii, de quo in *disp.* 10. & 11. agendum est.

Infe-

Inferunt quarto, ordinem causarum & mediorum, qui diuina prouidentia constitutus est, secluſa præscientia media, nullam omnino necessitatem libero arbitrio adferre, non solum consequentis, sed nec etiam consequentiæ. Idem docent de prædestinatione, quod scilicet non sit certa, quantum ad effectus assecutionem, certitudine ordinis, & causalitatis mediorum, sed solum certitudine illius præscientiæ mediæ, à qua radicaliter certitudo prædestinationis iuxta eosdem auctores dependet. 4. Coroll.

Inferunt quinto, bonum vsum liberi arbitrii à Deo præcognitum per scientiam mediam esse conditionē, sine qua ratio ordinis mediorum in finem supernaturalem, in mente diuina præexistens, non haberet rationem prædestinationis comparatione talis hominis, sed solum retineret communem rationem prouidentiæ supernaturalis. 5. Coroll.

Secundum fundamentum est, concursum Dei generalem non esse influxum immediatum in causam secundam, nec præmouere, vel applicare 5. Secundū Fundamentū.

illam ad operandum, sed esse influxum immediatum, cum causa secunda, in illius actionem, & effectum. Quam doctrinam extendunt ad concursum DEI generalem, quo cum libero arbitrio concurrit ad opera ordinis naturalis.

Idem sentiunt de concursu Dei generali, quo ad actus supernaturales cō-currit; asserunt enim, non esse concursum immediatum in liberum arbitriū, vt in causam, quasi prius eo concursu motum ac à Deo ad agendum applicatum tales actus eliceret: sed esse influxum Dei immediatum in actus ipsos vna cum libero arbitrio, & gratia præueniente. Fatentur tamen, concursum Dei per gratiam excitantem esse influxum in liberum arbitrium, vt in causam, eidemque vires tribuere, quibus possit operari (si velit) eos actus quos sola sua virtute naturali producere non poterat.

6 Ex hoc secundo fundamento infe-
1. Corell. runt primo, concursum Dei generalem esse ex se differentem, vt pro diuersitate influxus causæ secundæ sequatur potius

tius actio huius speciei, quam alterius: atq; adeo ex vario influxu arbitrii prouenire, quod sequatur potius volitio, quam nolitio: & volitio honesti potius, quam turpis obiecti; & consequenter affirmant, actiones liberi arbitrii (sicut & cuiusuis alterius causæ secundæ) à concursu generali DEI non habere, quod sint tales, vel tales in particulari; ac proinde, neque quod sint studiosæ, vel vitiosæ, sed ab ipsomet libero arbitrio.

Eodem modo loquuntur de auxilio *speciali* gratiæ adiuuantis: sentiũt enim esse secundum se indifferens, seu modo *indifferenti* esse expositum ad concurrendum cum libero hominis arbitrio ad opera pietatis; si ipse voluerit concurrere.

Inferunt secundo Deum antecedenter ad præscientiam cooperationis arbitrii *futuræ*, ex hypothesi, quod in tali ordine rerum constituatur, neque decreto extrinseco suæ voluntatis, neque auxilio aliquo inhærenti libero arbitrio posse (salua eiusdem arbitrii *libertate*) ipsum vere efficienter, seu 7 2. Corol.

physice prædeterminare ad aliquam operationem, etiam supernaturalem. Sentiunt enim talem prædeterminationem libertati arbitrii repugnare.

3. Coroll. Inferunt tertio, liberum influxum, seu cooperationem arbitrii (vt emanat ab ipso arbitrio) non esse efficienter ab alia causa extrinseca, etiam à Deo, sed ab ipso arbitrio se libere determinante, & pro sua innata libertate, pariter cũ Deo influente in talem actum particularem potius, quam in oppositũ: cum vtrumque posset indifferenter eligere, si vellet.

4. Coroll. Inferunt quarto, bonum vsum liberi arbitrii prædicto modo spectatum cõputandum non esse inter effectus prædestinationis: sed ad illam præsupponi ex parte nostra, tanquam id, quod Deus à nobis exigit; vt opera nostra libera sint, atque adeo digna laude, aut vituperio.

5. Coroll. Inferunt quinto, auxilium gratiæ non esse efficax, ex seipso secundum realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, ac per consequens diuisionem illam communem Theologorũ,

qua

qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & inefficax, ab effectu, qui simul arbitrii libertate pendet, esse desumendam: non autem ex aliqua reali virtute, intentionaliter existente in auxilio efficaci, quæ in auxilio sufficienti, seu inefficaci non reperiatur.

Inferunt sexto, auxilia præuenientis, atque adiuuantis gratiæ, quæ lege ordinaria conferuntur viatoribus, quod efficacia, aut inefficacia ad conuersionē, seu iustificationem sint, pendere à libero consensu, & cooperatione arbitrii *nostri cum* illis: atq; adeo in libera potestate nostra esse constitutum illa efficacia reddere consentiendo, & cooperando cum illis ad actus, quibus ad iustificationem disponimur: vel inefficacia, continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum. 8 6. Corol.

Inferunt septimo, omnia loca Scripturæ, & Sanctorum Patrum, in quibus asseritur, Deum facere, vt faciamus; & operari, vt operemur; & conuertere corda nostra, & similia, quatenus aliqua ratione soli DEO tribuuntur; solum 7. Corol.

lum verificari ratione gratiæ excitantis, & moraliter, seu metaphorice mouentis ad consensum, alliciendo, inuitando, seu quouis alio modo, etiam interius, moraliter suadendo bonum in illis circumstantiis, in quibus Deus præscit hominem esse consensurum ex hypothesi, quod prædicto modo excitetur.

8. Coroll. Inferunt octauo, auxilium actuale, quo Deus mouet nostram voluntatem ad actus liberos supernaturalis ordinis, subiacere potestati eiusdem voluntatis, quantum ad vsum: sicut subiacent habitus, quibus vtimur cum volumus: quamuis ex diuina præscientia certus sit, & ineffabilis consensus liberi arbitrii futurus.

9. Coroll. Inferunt nono, Deum, postquam sua gratia excitante hominem præuenit, expectare creatam voluntatem, vt consentiat.

10. Coroll. Inferunt decimo, voluntatem creatam esse quodammodo primam radicem, & causam suæ determinationis, quamuis illam sine influxu, & cooperatione Dei efficere non possit.

Ex

Ex eodem fundamento inferũt fundamentum tertium, cum suis appendicibus assertionibus, quas statim subiiciemus.

Tertium fundamentum est, Deum, & liberum arbitrium esse causas particulares eiusdem actus, etiam supernaturalis: sicut sunt duo trahentes nauim comparatione motus eiusdem nauis. 9. *Tertiũ fundamentũ.*

Ex hoc fundamento easdem prorsus assertiones inferunt, quas ex præcedenti, & alias insuper, quæ cum fundamento tertio habent etiam non modicam connexionem: sunt autem, quę sequuntur.

Inferunt primo, ab inæquali conatu, & influxu liberi arbitrii prouenire posse, vt conferente Deo duobus hominibus æquale auxilium gratiæ adiuuantis, vnus eorum intẽsius operetur, meliusq; se disponat ad gratiam iustificantem: quam alius: &, vt conferente eisdem inæqualia auxilia, æque operentur, aut is interdum plus, qui minori suffultus est auxilio. *1. Coroll.*

Inferunt secundo, quod stantibus in *2. Coroll.*

duobus hominibus æqualibus auxiliis, tam externis, quam internis, præuenientis gratiæ omnino æqualibus, euenire potest, & de facto contingit pro vtriusq; libertate, quod vnus conuertatur, perseueret in gratia, & saluetur: alius vero in peccato persistat, & damnetur, quia vnus voluit cooperari iisdem auxiliis, alius noluit.

10 Inferunt tertio, quod licet quiuis illorum actuum credendi, sperandi, & diligendi, sit vnica actio, tres nihilominus habet partes vnius integræ causæ, à qua ita emanat totus, vt à singulis etiam partibus partialitate (vt vocant) causæ totus etiam emanet, diuerso tamen modo. Etenim à Deo influente, per solum concursum generalem emanat, vt à causa vniuersali, à qua proinde non habet magis, quod sit assensus credendi, aut dolor de peccatis, quam vel actus oppositus, vel actus cuiusuis alterius potentiæ. Ab influxu vero liberi arbitrii vna cum notitiis, & cæteris necessariis, vt quoad substantiam actus producatur, habet tanquam à causa particulari, vt quoad substantiam actus sit potius assensus fi-

3. Corol.

dei,

dei, aut dolor de peccatis, quam alius aliquis diuersus actus. A gratia vero præueniente, se à Deo, vt per illam tanquam per suum instrumentum, vna cum libero arbitrio influit in eundem actum, habet vt sit actus supernaturalis specie distinctus ab actu pure naturali credendi, aut dolẽdi de peccatis, quem liberum arbitrium suis solis viribus tũc eliceret, si cum eo simul non influeret gratia præueniens.

Quarto habitum fidei supernaturalis non esse necessarium, vt intellectus assentiatur mysteriis fidei, tanquam reuelatis à Deo assensu certo, & firmo: sed vt assensus ille sit supernaturalis, & qualis ad salutem oportet. *4. Coroll.*

Hinc etiam inferunt quinto, liberum arbitrium cum solo concursu Dei generali elicere possit fidei assensum, quoad solam actus substantiam, seu mere naturalem, quo assentiatur omnibus mysteriis fidei, tanquam à Deo reuelatis, & quia à Deo reuelata sunt: ita videlicet, vt per talem assensum impleatur præceptum fidei, & peccatum infidelitatis vitetur. *5. Coroll.*

6. Corol. Inferunt sexto, posse hominem solis viribus naturalis arbitrii, & concursu generali Dei elicere actum absolutum mere naturalem dilectionis Dei super omnia, quæ ad iustificationem nequaquam sufficiat: & pari ratione propositum absolutū seruandi in genere præcepta omnia, præsertim quando occasiones, & difficultates omnes absunt.

7. Corol. Inferunt septimo, posse hominem cū solo concursu Dei generali intuitu bonitatis diuinæ elicere actum contritionis naturalem, cum proposito absoluto de cætero non peccandi lethaliter: & idem dicunt de attritione, qua peccator fidelis, propter pœnas inferni, aut turpitudinem peccati, cum spe veniæ, & absoluto proposito de cætero non peccandi mortaliter, dolet de omnibus peccatis commissis.

8. Corol. Inferunt octauo posse hominem in natura lapsa, cum solo concursu Dei generali resistere, pro quolibet temporis momento, cuicunq; graui tentationi, quam pro seruanda in eo solo instanti lege naturali necesse sit vincere.

9. Corol. Hinc nono consequenter affirmant, nul-

nullum esse in singulari opus bonū morale mere naturale, quod homo in natura lapsa cū solo concursu Dei generalinon possit efficere.

Inferunt decimo, cum solo concursu generali Dei, absque alio dono, vel auxilio gratiæ posse hominem efficere opus bonum morale: quod fini naturali hominis accommodatum, atque cōparatione illius sit vere bonum, ac veræ virtutis opus. *10. Corol.*

Quartum fundamentum est, esse quandam legem à Deo statutam, vt facienti totum, quod in se est, ex solis viribus naturæ, dentur auxilia prævenientis gratiæ, quibus id, prout ad salutem oportet, exequatur. Ex quo inferunt, quæ sequuntur. *12. Quartum fundamentum.*

Inferunt primo, quod quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus naturalib. conatur, præstove est ad conandum totum id, quod ex sese potest, tam circa ea, quæ fides docet addiscenda, & amplectenda, quam circa dolorē de peccatis, ac iustificationem; à Deo conferri gratiam prævenientem, atque auxi- *1. Corol.*

auxilia, quibus id faciat, vt oportet ad salutem; non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, vllaque ratione ea promereatur: sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita, vt ea ratione dum essemus in via, semper in manu liberi arbitrii nostri posita esset salus nostra, per nosque ipsos staret, quod ad Deum non conuertemur.

13. 2. Corol. Inferunt secundo, quod sicut Deus semper præsto est per concursum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit; ita præsto est illi per auxilium gratiæ sufficiens, vt quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex iis, quæ ad iustificationem spectant, illud exequatur, prout ad salutem oportet.

Alias propositiones inferunt, quas pro nunc consulto omittimus; tū quoniam ad præcedentes reducuntur; tum etiam: quoniam infra, cum de illis erit agendum, adducentur.

14. Ex his quatuor fundamentis cum appendicibus assertionibus intelligibilem, & facilem reddi arbitrantur con-

cor-

cordiam liberi arbitrii cum diuina præscientia, prouidẽtia, & prædestinatione, necnon cum efficacia auxiliorũ gratiæ: facileq; dissolui omnia argumenta, quibus Pelagiani, & eorum reliquiæ, necessitatem & efficaciam gratiæ; Lutherani vero, & Caluiniani libertatem arbitrii de medio tollere conabantur.

Cum enim Pelagiani obiiciunt (posita prædestinatione à S. Augustino tradita) sequi hominem prædestinatum necessario saluari, & hominem reprobatum non posse saluari, sed quicquid faciat, necessario damnari; ac per consequens induci homines in quandam desperationem; & frustra esse orationes, & exhortationes: recurrunt ad scientiam mediam in primo fundamento explicatam, & ad propositiones appendices illius; asserentes non sequi, hominem prædestinatum necessario saluari, aut reprobum necessario damnari, nisi præsupposita scientia media; & ex suppositione, quod ille sit cooperaturus auxiliis gratiæ, vel iste dissensurus; quæ suppositio cum sit consequens ad liberum concursum voluntatis creatæ, 15.

tæ, non tollit, sed potius supponit liberum vsum illius. Eodem modo respondent ad argumenta, quibus necessitas gratiæ, & eius efficacia ab eisdem Pelagianis proclamantib. cum libertate, quam experimur, cohærere non posse impugnatur. Dicunt enim, gratiæ efficaciam præsupponere præscientiam mediam, cooperationis arbitrii futuræ ex hypothesi, quod tali gratia in talibus circumstantiis excitaretur: & consequenter per eamdem gratiam non prædeterminari voluntatem nostram ad consentiendum vocationi diuinæ: & propterea manere liberam ad consentiendum, vel dissentiendum.

16. Ex eisdem fundamentis satisfacere conantur præcipuis argumentis, quibus Lutherani, & Caluiniani libertatem arbitrii de medio tollere contendunt. Cum n. argumentantur, non esse in homine liberum arbitrium, quia nō potest operari, nisi quod Deus vult, & quando Deus vult; respondent, hominem vere esse liberum, & liberam electionem in suis actibus habere: quia Deus

Deus absoluta, & efficaci voluntate nũquam vult, quod homo operetur talem actum in particulari, nisi præsupposita scientia media, qua præsciuit hominem ex sua innata libertate esse cooperaturum, & voliturum tale obiectum ex hypothesi; quod constitueretur in talibus circumstantiis, & talibus auxiliis non prædeterminantibus eius voluntatem ad alteram partem exitaretur, & moueretur, vt ex dictis in primo, & secundo fundamento constat. Quapropter, si constitutus à Deo in illis circumstantiis consentiat, libere consentit; si autem dissentiat, vt reuera potest, libere dissentit. Et cum prænominati hæretici impugnant iterum libertatem arbitrii, ex necessitate auxiliorum gratiæ, quia homo præsertim in natura lapsa non potest operari aliquod opus pietatis, aut meritorium vitæ æternæ, nisi Deus sua misericordia excitet illum, & adiuuet auxilio speciali; ergo non erit in potestate hominis tale opus operari, quando voluerit: sed solum quando Deus voluerit illum adiuuare. Respondent, ex dictis in tertio, &

quar-

quarto fundamento, quod homo potest ex viribus naturæ operari quodlibet opus bonū, etiam fidei, spei, & charitatis, quantum ad substantiam: & si homo faciat totum, quod in se est ex viribus propriis producendo illa opera, aut quodlibet illorum, eo modo, quo potest, Deus ex certa lege gratis donabit illi auxilia excitantis, & adiuuantis gratiæ, quibus tale opus, (sicut oportet ad salutē) exequatur; ac per consequens idem opus vere est in libera potestate hominis: si autem nolit facere, quod in se est, libere etiam omittit illud opus supernaturale, quia noluit illud producere quantum ad substantiam actus.

17. Sed quam difficilis sit hæc concordia, & à mente S. Thomæ, & S. Augustini aliena, ex huius operis discursu pius, & prudens lector facile colliget, si loca Scripturæ sacræ, summorum Pontificum, Conciliorum, ac SS. Patrum, præsertim S. Augustini, S. Prosperi, ac S. Thomæ, quæ in confirmationem nostræ doctrinæ adducemus, & attente legerit, & diligenter expenderit.

CA-

CAPVT V.

Quanta sit auctoritas S. Augustini circa materiam prædestinationis, & gratiæ, & quod non liceat ab eius sententia discedere.

Ex disput. S. Augustini sententiam circa prædestinationē gratuitā, Massilienses impugnarunt

NOn defuerunt, qui auctoritatem S. Augustin. circa prædestinationem, & gratiam infirmare volentes, dixerint, eius doctrinam in hac parte esse particularis vnius Doctoris, à qua subinde liceret abscedere. Addunt se in omnibus aliis eius doctrinam plurimum admirari, suscipere, ac libēter audire: eam tamen quam de prędestinatione, & gratia Christi doctrinām sequitur, ad resistendum hæreticis huius temporis aptam non esse: nec antiquioribus Augustino Patribus Græcis consonam. Obiectio hæc fuit olim à Semipelagianis contra doctrinam eiusdem S. Doctoris proposita, vt refert S. Prosper *in libro de gratia, & lib. arb. ad Ruffinum, in princ.* & præfat. *in respons. ad capita Gallorum*, S. Hilar. *epist. ad August.* & Fulgent. *libr. 1. de prad. ad Monimum in fine.* Sed contra hos hæreticos plures summi Pontifices

ces doctrinam eiusdem Augustini approbauerunt, & Catholicam esse decreuerunt, præsertim Celestinus Papa *Epistol. ad* quosdam Galliarum Episcopos *cap. 2. & 3.* Leo I. *epistol. ad Nicetam Episcopum*, Gelasius *epist. 3. & 4.* quæ est ad Honorium.

Vnde vt quidam notauerunt graues auctores, sedes Apostolica non tantum semel, sed etiam secundo, & tertio aduersus Pelagianorum reliquias pro defensoribus gratiæ, & prædestinationis, quam ex sacris literis hausit Augustinus, sententiam tulit, vt iam eius doctrina circa prædestinationem, & gratiam non vnius particulis Doctoris opinio, sed fides Ecclesiæ Catholicæ dici debeat. Doctrina etiam S. Thomæ, qui fidelissimus S. Augustini fuit interpres, commendauerunt plures Romani Pontifices: præsertim Innocentius VI. in quodam sermone de laudibus S. Thomæ, qui incipit: *Et ecce plusquam Salomon hic*, Ioan. XXII. in Bulla Canonizationis eius, data Auenione 18. *Iulii*, *anno* 1323. Clemens VI. in Bulla edita Auenione die quinta Februarii, anno sui Pontificatus secundo, Vrbanus VI. in

Bulla ad Archiepiſcopum, & Doctores Vniuerſitatis Toloſanæ apud montem Fiaſconem, *die* 30. *Auguſti, Pontificatus ſui anno ſexto*, inter alia inquiens : *Volumus, & tenore præſentium vobis iniungimus, vt dicti B. Thomæ doctrinam, tanquam veridicam, & catholicam ſectemini, eamque ſtudeatis totis viribus ampliare.* Quæ omnia confirmauerunt nouiſsime Pius V. in quadam Bulla Romæ 11. *Aprilis* 1567. & Clemens VIII. in Bulla ſpeciali, qua ciuitati Neapoli S. Thomam *in patronum, & protectorem* conceſsit, illum *interpretem diuinæ voluntatis appellans.*

In hoc igitur opere ea potiſsime, quæ ad germanam intelligentiam doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ, circa auxilia diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam, qua potuero breuitate, & claritate (Deo auxiliante) diſcutiam : pro defenſione eorundem SS. quæ antiquæ doctrinæ congruunt, adnotando, & aduerſariorum argumenta diſſoluendo. Hoc vnũ cum D. Caietano *in proœm.* 1. *par.* omnibus perſuaſum eſſe volo & obteſtor: *quoniam perſonis nullo pacto, opinionibus vero non niſi vt diſſonant, aduerſari intendo.*

CA-

CAPVT VI.

Quod præter scientiam mere naturalem, & mere liberam nulla sit etiam in Deo scientia media constituenda.

1. Ex disp. 6. & 7. CVm scientia Dei sufficienter diuidatur in scientiam mere naturalē, qua ante omne decretum suæ diuinæ voluntatis cognoscit omnia possibilia, & in scientiam mere liberam, qua post liberum decretū faciendi vel permittendi quę futura sunt vel existunt in aliqua differentia temporis, ea cognoscit, manifestum est, nullam dari scientiam mediam inter mere naturalem, & mere liberam: quam diuisionem tanquam sufficientem S. Thomas constituit, sed præsertim 1. *p. quæst.* 14. *art.* 9. & 3. *p. qu.* 10. *art.* 2. *ad* 2. & *art.* 3. *in fi. corp.* & *quæst.* 13. *art.* 1. *ad* 2. & 1. *cont. Gentes cap.* 66. & 69. *ad* 11. quod etiam ratione comprobatur. Sicut enim inter ens, & non ens nullum datur medium, cum opponantur contradictorie; ita neque inter obiectum scientiæ visionis, quod est ens actu existens in aliqua mensura, & in-

& inter obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ, quod est non ens, siue quod non existit in aliqua differentia temporis, nullum datur obiectum medium, quod per scientiam mediam possit cognosci.

Fuerunt autem olim pessimi quidam hæretici Arriani, qui tanquam fundamentum potissimum sui erroris hanc scientiam mediam constituerunt in Deo, vt videlicet ex parte præscientiæ boni vsus liberi arbitrii futuri assignarent causam propter quam solus *Christus*, quem per gratiam, & non per naturam contra Ecclesiam Catholicam dicebant esse filium Dei, solus inquam ille fuerit ad tantam dignitatem euectus. Ita refert Alexander Alexandrinus Episcopus in quadam epistola ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum; quæ habetur in Concilio Ephesino *lib. 1. tom. 1.* Conciliorum cuius verba sunt: *Ac cum illis obiicitur sententia, quæ deinceps sequitur, & ipsi spreuerunt me, quod plane naturæ seruatoris, qui est natura immutabilis, repugnat: tunc omni cultu erga Deum pietate, ac reuerentia aiunt:* 2. *Ex disput. 7. num. 10.*

Deum cum eum præscientia, & præsensione prænouisset neutiquam ipsum aspernaturum, idcirco ex omnibus elegisse: non enim naturæ aut quidquam præter cæteros filios habuisse prærogatiuæ (nullum namque natura Filium Dei esse affirmant, neque quemquam esse, qui vlla cum eo proprietate coniunctus sit) sed cum esset natura mutabili, & propter singularem in vita, & moribus rite instituendis diligentiam, ac studium non ad vitia deflecteret, Deum eum elegisse adeo, vt si vel Paulus, vel Petrus in hac obnixe incubuisset, eodem modo fuissent Filii Dei, quo ille fuit. Ac quo insanam, & pestiferam suam doctrinam confirment, etiam in ipsas Scripturas vim faciunt, & sententiam in Psalmis de Christo traditam, quæ ita se habet Psal. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præconsortibus tuis: ad suum institutum detorquent.*

3. Eandem scientiam mediam ad stabiliendam prædestinationem ex præuiis meritis statuerunt Semipelagiani, vt videre licet apud S. Prosperum epistola ad Augustinum, vbi sic loquitur: *Sed in tantum quibuscunque commentitiis meritis electionem Dei subiiciunt, vt quia præ-*

præterita quæ non extant, futura quæ non sint futura confingant; nouoque apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint. Et S. Hilarius in consimili epistola ad Augustinum idipsum cõmemorat, dicens: *Cum aũt dicitur eis, quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando pene omnibus, sicuti nunc aliquibus gentibus prædicatum non sit: dicunt id præscientiæ esse diuinæ, vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annunciaretur, vel annũcietur, quando & vbi nunciabatur esse credenda: & hoc non solum aliorum Catholicorum testimoniis, sed etiam Sanctitatis tuæ disputatione antiquiore se probare testantur.* Quibus respondens S. Augustinus *in lib. de prædest. Sanct.* præsertim *cap.* 14. vbi explicans illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius*, inquit, *id dictum esse secundum pericula vitæ huius, non secundum præscientiã Dei, quia hoc (ait) præsciuit, quod futurum erat, non quod futurũm non erat*; quibus verbis ostendit ante decretum Dei prædestinantis non esse scibile quid ex innata sua libertate faceret creata voluntas ex hypothesi, quod in talibus

circumstantiis crearetur, vel constitueretur à Deo, & tale obiectum illi proponeretur: & *epistol.* 105. ad Sixtum explicans illud Ioan. 6. *Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes, & quis esset traditurus eum*, inquit: *Ne quisquã existimaret credentes sic ad eius præscientiam pertinere quo non credentes; id est, vt non eis fides ipsa desuper daretur, sed tantummodò voluntas eorum prænosceretur*, mox adiecit atque ait: *Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Et lib. 1. de anima, & eius origine, *cap.* 12. contra eos arguens, qui dicebant Deum permittere, vt infantes multi in peccato originali decederent, quoniam præsciebat ipsos futuros iniquos, si viuerent: *Ipsa* (inquit) *exinanitur præscientia omnino si quod præscitur non erit. Quomodo enim dicitur præsciri futurum, quod nõ est futurum?* Quibus verbis aperte docet non esse cognoscibile ante decretum diuinæ voluntatis, quid fecissent illi infantes, si diutius vixissent.

4. Rationibus etiam hoc ipsum comprobari potest. *Primo*: Deus ante omne decretum suæ voluntatis non scit, quot homi-

homines vel Angelos esset productu-rus, si crearet alium mundum : *ergo* si-militer ante idem decretum non scit quotactus, vel quales esset productus quilibet homo, si crearetur, & consti-tueretur in tali ordine rerum. *Antece-dens* conceditur à quibusdam assertori-*bus* scientiæ mediæ, & illud probant; nam alias Deus nõ esset liber in eorum productione, quia tunc illa productio esset determinata à natura, & secundũ se. *Et conseq. prob.* quia sicut omne il-lud quod Deus immediate per seipsum operatur ad extra dependet intrinsece ex decreto suæ voluntatis, ita etiam quidquid Deus operatur mediante causa secunda, & quidquid facit ipsa causa secunda, dependet intrinsece ex decreto voluntatis diuinæ : cum eius causalitas, & prouidentia ad quodcun-que ens in particulari se extendat.

5. *Propositiones de futuro contingenti, nõ sunt secundum se deter-*

Secundo prob. vt docet Aristoteles *libr. de interpret. cap.* 8. & patebit infra, propositiones de futuro contingenti secundum se non habent determina-tam veritatem, nec etiam sunt deter-

minate falsæ, alias tolleretur contingẽtia, quia contingens in quantum contingens, se habet omnino indifferenter ad vtrumlibet: ergo ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem ad alteram partem contradictionis, vel contrarietatis non est scibile, quid in particulari faciet homo, vel quid esset facturus, si constitueretur in talibus circumstantiis, sed solum quid posset facere. Patet consequentia, quoniam nihil est scibile, nisi sit determinate verum: ergo si ante decretum diuinæ voluntatis non est determinate verum, quod Petrus consentiet, si ponatur in talibus circumstantiis, id non erit scibile etiam à Deo.

minate veræ, aut determinate falsæ.

6. *Tertio* quia nulla apparet necessitas, vel vtilitas constituendi in Deo ante decretum suæ voluntatis præscientiam cooperationis, & boni vsus liberi arbitrii futuri ex hypothesi: ergo non est constituenda ante idem decretum, sed post illud. *Anteced. prob.* Si esset talis necessitas, vel vtilitas maxime ad concordandam libertatem arbitrii cum infallibilitate diuinæ prouidentiæ, & prædesti-

deſtinationis, ac efficacia auxiliorum gratiæ; ſed ad hoc non eſt neceſſaria, cum abſque illa optime inter ſe cohæreant: vt infra patebit, nec etiam eſt vtilis, aut apta ad eandem concordiam; nam per illam non ſoluunt difficultates quas auctores oppoſitæ ſententiæ in concordia ipſa fugere intendunt, ſed magis in eas incidunt: quoniam poſita eiuſmodi præſcientia antecedenter ad decretum Dei prædeſtinantis bonum vſum liberi arbitrii futurum abſolute, vel ex hypotheſi, videtur ſequi, eundem bonum vſum arbitrii tandem vltimate reducendum eſſe ad aliquid naturale, videlicet ad conſtellationem cæleſtem, vel complexionem indiuidualem, aut proprietatem huius liberi arbitrii, quæ non eſt in poteſtate hominis, ratione cuius aſſeritur, vocationem in eiſdem circumſtantiis eſſe ita congruam, & attemperatam huic voluntati, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiter præſtitura conſenſum. *Quod ſic probo.* Nam quod Petrus, verbi gratia: ſit potius conſenſurus, quam diſſenſurus obiecto ſibi propoſito, ſi cõſti-

tuatur in talibus, vel talibus circumstantiis, non refunditur ad aliquod decretū diuinæ voluntatis prædeterminantis, vt homo consentiat, si in eisdem circumstantiis constituatur: quoniam obiectum scientiæ mediæ, & scientia ipsa antecedit omne decretum diuinum: *nec* etiā reducitur in ipsum auxiliū gratiæ, nam illud auxilium vt supponunt assertores scientiæ mediæ, nō præmouet efficaciter voluntatem ad alteram partē: sed eam omnino indifferentem ad oppositā relinquit: in causa aūt omnino indifferenti, inquantum indifferens id est, non inclinata efficaciter ad alteram partem, nō potest certo, & ineffabiliter cognosci determinatus effectus, vt supra dictum est. *Nec* reducitur in ipsam liberam voluntatem sub illo auxilio in talibus circumstantiis constitutam propter eandem rationem: quoniam voluntas sub eodem auxilio, & in eisdem circumstantiis constituta adhuc manet secundū illos indeterminata, & omnino indifferens ad oppositā. *Nec* reducitur in obiectum propositum voluntati, quia vt ex præmissis constat, nullū obiectum

iectum mouet efficaciter voluntatem hominis viatoris, quantū ad exercitiū actus. *Nec* reducitur in alium priorem actum liberum voluntatis, nam ſuppo-namus, quod *ille* ſit primus actus liber: *nihil* ergo reſtat, ad q̄ poſsit vltimate reduci prædictus conſenſus arbitrii in *talibus* circumſtantiis conſtituti, niſi in naturalem cōplexionem, aut proprietatem huius indiuidui; vel in aliam cauſam naturalē, quod tamen nullatenus eſt concedendum: nam ſequeretur, q̄ voluntas huius hominis in talibus circumſtantiis cōſtituti eſſet per naturam, ſeu naturaliter determinata ad vnum, quod eſt magnum inconueniens; tollereturenim eius libertas.

Si dicatur, ipſam voluntatem ex ſe habere hanc facultatem, quod poſsit ſe determinare, & determinet ad alteram partem, quæ ſibi placuerit, contra hoc inſurget eadem difficultas: quia licet natura voluntatis conſiſtat in facultate ad vtrūlibet, non tamen habet, nec poteſt illi competere ex natura ſua, quod ſe determinet ad conſenſum talis obiecti ſibi propoſiti, potius quam ad diſſen- .7.

sum: nã alias esset determinata per naturam ad vnum saltem in talibus circũstantiis cõstituta. Cum ergo omnes istæ difficultates facile euitentur, si dicamus præscientiam boni vsus liberi arbitrii futuri etiam ex hypothesi, quod in talibus circumstantiis constitueretur non antecedere in signo rationis, sed subsequi liberum decretum voluntatis diuinæ, à quo participat creatura omnem suam libertatem: relinquitur, ante eiusmodi decretum non esse in Deo constituendam præscientiam eiusdem boni vsus arbitrii futuri, etiam ex hypothesi.

8. *Quarto prob.* deducendo ad aliquod incõueniens. Nam hac præscientia media posita, videtur eneruari efficacia gratiæ; & dari ex parte nostra ratio prędestinationis, vel saltem conditio, sine qua non: ergo non est admittenda. *Antec.* quoad *primam partem* infra patebit, cũ de gratuita Dei prædestinatione tractabitur: quoad *secũdam* vero *prob.* Nam præscientia conditionata, seu media nõ pertinet intrinsece ad prædestinationẽ; sed ad illam præsupponitur, vt fatentur

auctores oppositæ sententiæ: ergo obiectum eiusdem scientiæ non pertinet intrinsece ad ipsam prædestinationem, nec est pars, vel effectus illius: ergo ante decretum prædestinandi Petrũ ad gratiam, & gloriam, præsupponitur necessario ex parte eiusdem Petri, quod ex innata eius libertate sit cõsensurus Deo vocanti, ex hypothesi quod constituatur in talibus circumstantiis, & cum talibus auxiliis non applicantib. efficaciter eius voluntatem ad consensum: hoc enim est obiectum scientiæ mediæ; ergo prius est in signo rationis, quod Petrus constitutus in eisdem circumstantiis, & cum eisdẽ auxiliis sit pro sua innata libertate consensurus, quam quod intelligatur prædestinatus: ac per consequens prædestinatio Petri penderet ex futura eius cooperatione à Deo præcognita per scientiam mediam tanquam à conditione, sine qua nõ esset in Deo prædestinatio Petri, seu decretũ efficax prædestinandi Petrũ. Poterit ergo ex parte nostra assignari ratio vel conditio necessario prærequisita, qua ratio ordinis mediorũ in finẽ supernaturalẽ,

quibus Deus huic, vel illi opitulari statuit, sortiatur rationem prædestinationis, vel retineat solummodo rationem communis prouidentię supernaturalis. Etenim si Petr⁹ pro sua innata libertate, re ipsa consensurus sit, cum talibus auxiliis præuenientis gratiæ, & perseueraturus vsque in finem, manebit prędestinatus; si autem cum eisdem auxiliis nō sit consensurus, non manebit prædestinatus, sed reprobus.

9. *Confirm.* Nam eo ipso, quod ante omne decretū voluntatis diuinæ supponitur, Petrum ex sua innata libertate esse consensurum Deo vocāti ex hypothesi, quod in tali ordine rerum constituatur; data illa hypothesi, & secluso quocunq; alio, esset de facto cooperatio Petri, & consequenter talis cooperatio eximeretur à prædestinatione, & causalitate diuina; ac subinde aliquid maxime conducens ad vitam æternam consequendam (cuiusmodi est prædicta cooperatio arbitrii) tribueretur naturæ, pro innata eius libertate, & nō esset effectus prædestinationis, sed potius cōditio, sine qua nō eiusdē prædestinatio-

tionis, quod tamen concedi non potest, vt patebit infra.

Nec obstat quod res quę non est, nec cognoscitur aliquando futura, non potest esse causa, vel conditio sine qua non prædestinationis. Nam eo ipso, quod asseritur, ante omne decretum diuinæ voluntatis esse certum, Petrum ex innata libertate esse consensurum vocationi diuinæ, & perseueraturum vsque in finem, ex hypothesi, quod constituatur in talibus circumstantiis, posita in tali hypothesi, sicut posita est in omnibus prædestinatis, qui sunt, vel fuerunt, & ponetur in iis, qui nascentur: iam de facto cooperatio arbitrii perseuerantis vsque in finem esset conditio sine qua non prædestinationis, & consequenter non haberet rationem causæ finalis eiusdem prædestinationis; nam huiusmodi causa est effectus prædestinationis. 10

Quinto prob. Obiectum scientiæ mediæ non est scibile; ergo respectu illius non potest esse vera scientia. *Anteced. prob.* quia non est aliquid scibile, nisi aliqua necessitate sit necessarium: sed 11 *Scientiæ mediæ obiectū non est scibile.*

ante omne decretum diuinæ voluntatis, non est aliqua necessitate necessarium, etiam necessitate consequentiæ, quod Petrus positus in talibus circumstantiis, & cum talibus auxiliis non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conuersionem, infallibiliter cõuertatur; ergo non est scibile, etiam à Deo quod conuertetur. *Minor prob.* Impossibile est, quod aliquis effectus sequatur necessario necessitate consequentiæ, seu necessitate infallibilitatis ex causa defectibili, & impedibili per concursum aliarum causarũ; nisi talis causa determinetur ad talem effectum ab alia causa superiori, quæ deficere non possit, nec impediri per alias causas: sed Deus non determinat causas defectibiles ad particulares effectus, nisi per decretum suæ voluntatis; ergo ante eiusmodi decretum, non est necessarium necessitate consequentiæ, siue necessitate infallibilitatis, quod voluntas creata, quæ ex natura sua defectibilis est, & impedibilis, cõsentiat obiecto sibi proposito, si constituatur in talibus circumstantiis.

Confir-

Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Tho. *1.p.q.14.art.13.* in corpore, vbi sic ait: *Contingens, vt est in sua causa considerat ur vt futurum, & vt contingens nondum determinatum ad vnum, quia causa contingens se debet habere ad opposita: & sic contingens non subditur per certitudinẽ alicui cognitioni. Vnde quicunq; cognoscit effectum contingentem in causa sua tantum, non habet de eo nisi cõiecturalem cognitionem*; & idem docet *q.87.art.3. & q.88.artic.3. in corp. & q.16.de malo art.7.* 12. *Contingens vt contingens non subditur certæ cognitioni.*

Sextoprob. Impossibile est, q; aliquis effectus sit, vel intelligatur futurus in aliquo casu, nisi dependenter à sua causa efficiente: sed decretũ diuinæ volũtatis est prima, & vniuersalissima causa efficiens, à qua magis dependẽt effectus, quã à sua causa proxima, vt dicitur in libro de causis, propositione prima; ergo ante decretum diuinæ voluntatis, nihil erit, aut esset futurum posita quacunq; conditione, & per consequens ante idẽ decretum, non est scibile; quod, si voluntas Petri constituatur in talib circũstãtiis, cõsentiet obiecto sibi proposito. *Ante decretũ diuinæ volũtatis nihil intelligitur vt futurũ.*

Confirm.primo. Ita se habet decretum 13.

Dei

Dei absolutum in ordine ad futurum absolute, sicut decretum conditionatum in ordine ad futurum conditionatum: sed implicat, quod aliquid sit futurum absolute, nisi præcedat decretū Dei absolutum decernentis, quod illud fiat, vt in Enchiridio ad Laurentium, *cap.* 95. dicit Augustin. ergo implicat etiam, quod sit aliquid futurum cōditionatum, nisi præcedat decretum Dei statuentis, vt futurum illud fiat, si adimpleatur conditio; ergo ante huiusmodi decretum non est scibile, Petrum esse consensurum ex hypothesi, quod constituatur in talibus, vel talibus circumstantiis.

14 *Confirm. secundo.* Futurum conditionatum adimpleta conditione transit in futurum absolute; ergo si ante decretū suæ voluntatis cognoscit Deus certo, & infallibiliter, quod, si Petrus constituatur in talibus circumstantiis, consentiet tali obiecto sibi proposito: adimpleta illi conditione, antequam Deus aliquid decernat de actu futuro, cognoscet illū actum, vt futurum absolute: & ita in tali casu aliquid esset futurum absolute inde-

independenter à decreto diuinæ volũtatis, quod repugnat perfectioni causalitatis diuinæ.

CAPVT VII.

Obiectiones, quibus probare conantur constituendam esse in Deo scientiam mediam, dissoluuntur.

EX præmissis autem facile dissolui possunt argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur. *Ex disp. 7.*

Primum arg. desumitur ex diuersis locis Scripturæ, in quibus reuelãtur multa conditionata contingentia futura ex hypothesi, quæ tamen absolute nunquam sunt posita in esse, sicut Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & in cinere pœnitentiam egissent.* Luc. 16. *Si Moysem, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.* Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius.* Esaiæ 1. *Nisi Dominus Sabbaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus,* & 4. Reg. 13. *Si percussisses quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses Syriã* 1

vsque ad consumptionem. Hæc autem omnia futura conditionata cognoscuntur à Deo per scientiam mediam, cum non possint ad scientiam simplicis intelligentiæ, quæ solum est de possibilib. nec ad scientiam visionis, quæ solũ terminantur ad res actu existentes, pertinere; ergo necessario constituenda est in Deo scientia media.

2. *Respond.* quod veritas illorum futurorum contingentium conditionatorũ fundatur in decreto, quo Deus statuit ponere in esse consequens eorundem conditionatorum illud efficiendo vel permittendo ex hypothesi, quod ipsa conditio purificaretur in esse. Quia tamen ex prędicto decreto conditio non fuit posita in esse, ideo neque ipsum consequens fuit positum in esse; vnde per scientiam liberam, quæ sequitur decretum diuinæ voluntatis, cognoscit DEVS eiusmodi futura contingentia conditionata, non autem per scientiam mediam, quæ prædictum decretum antecedit. Specialiter tamen ad locum *Sapient.* 4. respondetur cum sancto Augustino *lib. de Prædestin.* 55. *cap.* 14. *tom.* 7.

quod

quod illud verbum *dictum est secundum pericula vitæ huius, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tẽtationum subtraheretur incerto, nõ quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset.* Per hæc facile explicari possunt dicta plurium SS. Patrum, qui in cõfirmationem sciẽtiæ mediæ adducuntur. Sed contra istam solutionem obijcitur.

Secundum arguni. In Deo nullum potest esse actuale decretum liberum sine aliquo effectu reali producto in aliqua differentia temporis per idem decretũ: sed nullus effectus fuit, aut est, neque erit productus in futuris contingentibus conditionatis, quæ futura essent, si adimpleretur conditio; in re autem futura non sunt, nulla enim immutatio realis facta est in Tyriis, & Sidoniis (verbi gratia) per hoc quod pœnitentiam egissent, si apud illos facta fuissent signa, quæ in Corozaim & Bethsaida facta sunt. Ergo veritas illius conditionati, & aliorum consimilium non dependet ex aliquo actuali decreto existẽte in 3.

te in Deo, ac per consequens cognoscitur à Deo infallibiliter ante prædictum decretum.

Respond. Quando decretum Dei est absolutum ex parte obiecti voliti, resultat ex illo pro aliquo tempore realis mutatio in creatura; quando autem est conditionatum ex parte obiecti voliti, non est necesse, quod inferat mutationem realem in creatura: sed sufficit, quod ex vi illius decreti realiter mutetur creatura, si conditio fuisset impleta: & hæc realis mutatio, quæ futura in creatura esset, si adimpleretur cõditio, est etiam sufficiens, vt diuina voluntas aliter comparetur ad creaturas post illud decretum actuale, quam antea: eo vel maxime, quod respectus rationis, qui inuoluitur in decreto Dei actuali, in ordine ad obiecta secundario volita, vt obiecta sunt, non est respectus prędicamentalis, sed transcendentalis, nec est respectus realis, sed rationis; etiam ex parte creaturarum, quando creaturæ non existunt, sed existerent, si adimpleretur conditio.

5 *Secundo respond.* non esse necessarium etiam

etiam in decreto Dei absoluto ex parte obiecti voliti, quod semper inferat mutationem realem in creatura pro aliqua differentia temporis. Etenim decretū, quo Deus vult sua lege naturali obligare sub peccato mortali creaturam rationalem, est absolutum ex parte obiecti voliti, & tamen ex hoc decreto nulla resultat ex necessitate mutatio realis in eadem creatura.

Tertium arg. datur medium inter absolute futurum, & possibiliter futurū, videlicet cōditionaliter futurum: quod nēpe *futurum* esset, si talis vel talis conditio poneretur: ergo inter scientiam mere naturalem, qua Deus cognoscit omnia possibilia, & scientiam mere liberam, qua cognoscit omnia existentia in aliqua differētia temporis, datur scientia media qua cognoscit omnia futura conditionata. 6.

Respond. quod, vt docet S. Tho. *opusc.* 48. *tract. de annunciat. c.* 14. veritas propositionalis conditionalis cōsistit in bonitate consequentiæ. Vnde hæc conditionalis, *Si homo est albus, homo est musicus*, est falsa, eo quod ad album non sequitur. 7.

quitur necessario, esse musicum, sed solum contingenter, & per accidens. Hęc autem conditionalis: *Si equus est homo, equus est animal rationale*, est vera, quia licet tam antecedens quam consequens sit falsum, consequentia tamen est bona, eo quod ad esse hominem sequitur necessario esse animal rationale; si ergo in futuris conditionatis consequens sequitur necessario ad antecedens secundum se ex natura rei antecedenter ad omne liberum decretum diuinæ voluntatis, tunc cognoscuntur à DEO per scientiam mere naturalem, & huiusmodi sunt hæc futura conditionata, *Si Deus voluisset creare alium mundum, creasset illum; si Iudas esset prædestinatus, saluus factus fuisset.* Si autem consequens futuri conditionati non sequatur ineffabiliter ex natura rei ad antecedens, vel ad hypothesin, sed solum ex libero decreto diuinæ voluntatis, decernētis, quod ponatur in esse ipsum cōsequens, si purificaretur conditio, tunc cognoscuntur à Deo per scientiam mere liberā, eo quod eorum veritas fundatur in libero decreto existente in Deo, licet tale decretum

cretum sit conditionatum ex parte obiectivoliti ; & huiusmodi sunt futura conditionata , quæ in locis allegatis in primo argumento referuntur. Vnde superflue ponitur sciẽtia media in Deo, comparatione futurorum conditionatorum.

Quartum argum. Ante omne decretum diuinæ voluntatis , istæ duæ propositiones sunt contradictoriæ : *Si Petrus creetur, & constituatur in tali ordine rerum, peccabit: si Petrus creetur, & constituatur in tali ordine rerum , non peccabit* ; ergo altera illarum est vera. Patet consequentia ; nam vt docet Aristoteles *lib. περὶ ἑρμ.* necesse est, vt duarum contradictoriarum altera sit vera, altera falsa. Ergo conditionatum verum de futuro contingenti cognoscitur certo à DEO: Deus enim cognoscit certo omnẽ veritatem ; ergo ante omne decretum suæ voluntatis, cognoscit Deus hiuusmodi futura conditionata per scientiam mediam. 8.

Respond. quod vt illæ duæ propositiones sint contradictoriæ, debet in negatiua antecedere negatio copulam (*si*) & tunc. 9.

& tunc ante omne decretū diuinæ voluntatis decernentis actum futurum affirmatiua est falsa, nimirum, *Si Petrus constituatur in tali ordine rerum, peccabit*; quoniam est mala consequentia: ad veritatem autem cōditionalis requiritur, quod sit bona consequentia, & subinde conditionalis negatiua est vera. Facit enim istum sensum, non sequitur, quod si Petrus constituatur in tali ordine rerum, peccabit, qui sensus est verus, cum voluntas adhuc in illis circumstantiis posita ante decretum diuinæ voluntatis sit omnino indifferēs ad actum peccati, vel ad actum oppositę virtutis producendum.

10. *Ex duabus contradictoriis non oportet, quod altera sit determinate vera.*

Secundo respond. quod quandō propositiones sunt in materia contingenti, nō oportet, quod ex duabus contradictoriis altera sit secundum se determinate vera, altera determinate falsa; sed sufficit, quod si vna est vera, altera sit falsa, ita vt repugnet, ambas simul esse veras, vel falsas. Et quoniam peccare, vel non peccare, contingenter competit Petro, hinc est, quod non sit magis vera secūdum se hæc oppositio: *Petrus in talibus circum-*

circumstantiis positus, peccabit, quam opposita.

Tertio respon. & explicatur magis præcedens solutio, quod pro quolibet instanti temporis necesse est ex duabus contradictoriis de futuro contingenti alteram esse determinate veram, alterã determinate falsam: non tamen oportet, quod pro quolibet signo rationis altera sit determinate vera, & altera determinate falsa. Vnde ante decretum diuinæ volũtatis neutra illarum est determinate vera, aut determinate falsa, sed est indifferens ad vtrũque. Si enim Deus in secundo signo rationis discernat, vt posito in esse antecedenti ponatur similiter & consequens, propositio conditionalis affirmatiua de futuro contingenti erit vera, & opposita erit falsa: si autem decernat, vt posito in esse antecedenti non sequatur consequens, propositio conditionalis negatiua de futuro contingenti erit vera, & affirmatiua falsa. 11.

CAPVT VIII.

Quod res futuræ contingentes actu existant

E *in æter-*

Bayerische Staatsbibliothek München

in æternitate secundum propriam, & actualem existentiam, quam habituræ sunt in tempore.

1. Ex disp. 8. QVidam dixerunt, res non esse præsentes Deo in æternitate in esse reali, & secundum proprias existentias, nisi quando actu esse habent in propria, & immediata mensura: sed solum in esse obiectiuo, siue in esse cognito. Sed hæc positio non videtur doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ conformis, nec etiam rationi: oppositam enim docet S. Doctor 1. *part. quæst.* 14. *art.* 13. Et 1. *contra Gent. cap.* 66. *rat.* 5. vbi dicit: *quod Deus cognoscit omnia contingentia, non solum prout sunt in suis causis, sed etiã prout vnumquodq; eorum est actu in seipso.* Et 1. part. quæst. 14. art. 13. inquit: *quod omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum ea ratione, qua habet rationes rerum apud se præsentes, vt quidam dicunt, sed quia eius intuitus fertur ab æterno super omnia prout sunt in sua præsentialitate.* Idem docet *q.* 2. *de verit. art.* 12. *in corp.* Et 1. *p. quæst.* 57. *art.* 3. *& quæst.* 86. *art.* 4. & 22. *quæst.* 171. *art.* 6. *ad* 1. *& 2. & in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 5. *in corp.*

Vbi

vbiait: *quod Deus non tantum cognoscit ab æterno de rebus se cognoscere causas, quod est esse in cognitione sua: sed etiam ab æterno videt vno intuitu singula tempora, & rem talē esse in hoc tempore, & in hoc deficere.*

S. etiam Augustinus *lib.* 4. *de Trinitat. cap.* 17. ait: *Apud Deum præterita, & futura stant:* & *lib.* 5. *cap.* 16. *Apud Deum* (inquit) *nec præterita transierunt, & futura iam facta sunt.* Idem dicit *lib.* 15. *cap.* 7. in soliloquiis c. 26. *Tu* (inquit) *nosti, quoniam quod ego, per successus dierum, & temporalium hinc ad mille annos huius temporalitatis expecto, in conspectu æternitatis tuæ iam factum est, & quod futurum est, iam factum est.* Idem docent sanctus Hieronym. *ad Ephes.* 1. & Ambros. *lib.* 8. *de fide ad Gratianum cap.* 7. Greg. *hom. Dominicæ in passione*, Anselm. *lib. de casu Diab. cap.* 18. & 20. & *lib. de concordia præscientiæ, & prædestin. cap.* 1. Isidor. *lib.* 2. *de summo bono cap.* 6. Glossa super *Ps.* 89. & S. Prosp. *lib.* 1. *de voc. gent. c.* 24. Et probatur *primo* ex sacris Literis. Dicitur n. Iob. 14. *Numerus mensium eius apud te est*, quē locū explicans S. Greg. *lib.* 12. *mor. c.* 5. ait: *quoniā apud omnipotētē Deū entia labētia stāt, apud eū esse numerū nostrorū*

mensium perhibet. Et ad Hebr. 1. *Per quem fecit & sæcula.* in sæculis autem quædam sunt præterita, quædam futura. Esa. 45. secundum 70. *Fecit ventura*, & ad Rom. 4. vocat *ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.*

3. *Secundo prob. ratione:* Deus habet clarã & distinctam cognitionem intuitiuam omnium futurorum contingentium: dicitur enim Eccl. 38. *Opera omnis carnis coram illo: à sæculo vsque in sæculum respicit: & nihil est nouum in oculis eius.* Et ad Heb. 4. *Non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Et ratio id suadet; nam cognitio Dei debet esse perfectissima, qualis est intuitiua: ergo omnia illa sunt præsentia in æternitate secũdum propriam existentiam, & non tantum in esse obiectiuo, siue in esse cognito. *Patet conseq.* nam cognitio intuitiua est rei pręsentis, prout præsens est secundum propriam existentiam. *Confir.* alias mutaretur Dei cognitio, quando futura producerẽtur in esse; nam inciperet cognoscere intuitiue, quod antea cognoscebat abstractiue.

Tertio

Tertio prob. alia ratione desumpta ex S. Thom. *art. 13. cit. ad 3.* Ita se habet Deus in ordine ad futura contingentia, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam in ordine ad transeũtes per illam; licet enim̃ vnus pergat post aliũ, & posterior nõ videat priorem; ille tamen qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet præsentes sibi: ergo similiter DEVS habet sibi præsentes in specula æternitatis omnes res præteritas, & futuras; licet istæ succedant illis.

Sed contra præmissa *obiicitur Primo*: Omnes res creatæ inceperunt esse in tẽpore, iuxta illud Genes. 1. *In principio creauit Deus cœlum & terram*; ergo nulla res creata habet ab æterno propriam & actualem existentiam. 4.

Respond. ex dictis creationem proprie, & absolute loquẽdo, respicere propriam mensuram, in qua res producuntur de non esse ad esse. Cuius *ratio* est; nam in tempore reperitur prius, & posterius. Vnde in illo possumus signare aliquod instãs, in quo res non sit, & aliud in quo res incipiat esse, quod quidem non habet locum in æternitate, cum sit indiuisibilis, & tota

simul. Vnde locus Scripturæ inductus, & alia consimilia solum concludunt, creaturas non fuisse ab æterno in propria mensura.

5. *Secundo obijcitur.* Impossibile est, quod aliud existat in mensura superiori secũdum suum esse reale, nisi prius existat in mensura inferiori secundum idem esse reale: nam res non comparantur ad mensuram superiorem nisi mediante inferiori. Sicut ergo implicat, quod aliquid sit sub cœlo tanquam sub mensura inadæquata, & superiori, nisi existat in aliquo loco inferiori sibi proprio & adæquato, ita erit implicatio quod aliquid existat realiter in æternitate, antequam habeat esse in propria mensura.

Respond. Quod quando superior mẽsura est finita, & limitata, nihil existit in superiori mensura, & inadæquata, nisi prius existat in mensura inferiori propria, & adęquata; vt contingit in exemplo adducto in argumento. Cæterum quando mensura superior est infinita, & illimitata, qualis est æternitas, bene potest aliquid existere secundum realẽ existen-

existentiam in superiori mensura, antequam existat in mensura inferiori sibi ppria, & adæquata. Cuius *ratio* est, quia mensura infinita nullam potest admittere in se successionem, aut mutabilitatem: vnde eminentiori modo continet in se in vnico instanti quidquid cõtinetur successiue in mensuris inferioribus.

Tertio obijcitur: Si res iam habent esse in æternitate, & propriam existentiam, sequitur, quod nulla remaneat libertas arbitrii, neque cõtingentia rerum: nam si existũt in æternitate, ergo iam omnia futura sunt producta secundum omnes circumstantias, quas habebunt in nostro tempore: ergo non erit hoc modo in potestate liberi arbitrii aliquid facere, vel alio modo, quam factum sit in æternitate; ergo nulla remanet libertas. 6.

Respond. Supposito, quod Deus præsentialiter videat in æternitate aliquem actum nostri liberi arbitrii futurum tali tempore, simul esse incomposibile, quod actus ille non fiat: sed hæc impossibilitas est secundũ quid, & ex sup-

positione, quæ, vt patebit infra, libertati non obstat. Simpliciter autem, & in ordine ad suam causam proximã, quæ defectibilis est, potest nõ esse, sicut supposito, quod ego video Petrum loquẽtem, impossibile est, quod non loquatur, & tamen libere loquitur, & contingenter; vnde existẽtia rerum in æternitatem non impedit earum contingentiam, & libertatem.

CAPVT IX.

Quod certitudo scientiæ diuinæ, quæ futura omnia contingentia cognoscit, in actuali existentia rerum in æternitate, & in decreto absoluto diuinæ voluntati innitatur.

1. Ex præmissis colligitur, quod actualis existentia rerũ in æternitate consideratа ex parte diuinæ æternitatis, est propria ratio, propter quam Deus certo cognoscit omnia futura etiam contingentia. Vnde S. Thom. 1. *p. quæst.* 14. *art.* 13. *quæst.* 86. *art.* 4. *in corp.* 1. *contra Gent. cap.* 67. *quæst.* 2. *de veritate, art.* 10. & *quodlib.* 12. *quæst.* 3. ex eo probat, cognitionem futurorum contingentium esse in Deo infallibilem, *quia intuitus Dei fertur ab æterno*

Ex disp. 11. 12. & 13.

æterno super omnia, prout sunt in suo præsentialitate, eo quod æternitas, qua mensuratur cognitio diuina, habet sibi præsentes omnes res futuras propter eminentiam, & infinitam perfectionem ipsius æternitatis.

Præterea *probatur*, vt docet S. Thomas, æternitas ambit omne tempus; ergo actu continet omnia futura in tempore, tanquam sibi præsentia; ergo ex parte perfectionis ipsius æternitatis assignatur propria, & sufficiés ratio, propter quam æterna Dei cognitio respectu futurorum cõtingentium sit infallibilis, quamuis futura in seipsis sint cõtingentia. Etenim ea quæ sunt præsentia cognoscenti, quamuis secundum se contingentia sint, iam considerantur, vt determinata, & vt determinate vera in ordine ad illam mensuram, in qua sunt præsentia; & in ordine ad cognitionẽ, qua vt præsentia sibi cognoscuntur. Nam perfectio essentialis scientiæ diuinæ non debet desumi ex obiecto secundario, sed ex primario. Certitudo autem, & infallibilitas est perfectio essentialis scientiæ; cognitio enim 2

quæ non est certa, non est scientia: vnde certitudo cognitionis diuinæ non debet desumi ex ipsis creaturis existentibus in æternitate; creaturæ enim pertinent ad obiectum secundarium cognitionis diuinę. A posteriori tamen potest eadem certitudo per eandem existentiam demonstrari, vt docet S. Thomas 1.*part.q.*14.*art.*8.*ad* 1. & ratio id suadet, quia certitudo cognitionis præsertim diuinæ optime colligitur ex certitudine, & determinatione obiecti, & veritate illius: sed futura contingentia, vt sunt prę̨sentia in æternitate iam considerantur, vt determinata ad vnum, vt S. Thomas docet 1.*p.q.*14.*art.*13. ergo ex determinatione veritatis, quam habent in æternitate, potest colligi per euidentem consequentiam à posteriori, quod Deus infallibiliter illa cognoscat, cum sit euidens, quod nulla Deum ipsum veritas lateat. Et si quis obiicit: Deus infallibiliter cognoscit futura vt futura; ergo nō vt præsentia, seu actualiter existentia in æternitate, alias non esset in Deo præscientia futurorum, sed præsentium scientia.

Resp.

Resp. Deum cognoscere quidē futura contingentia vt futura in propria mensura, si ly *vt*, importet conditionem ex parte obiecti cogniti, quia reuera tale obiectum est futurum in propria mensura: non tamen cognoscit illa vt futura in æternitate, sed vt præsentia: nam in æternitate non est accipere præteritum, & futurum; sed solum præsens, cum sit mensura indiuisibilis, & tota simul.

Potest etiam ex alio capite desumi 3.
certitudo scientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, nimirum ex decreto absoluto, & efficaci suę voluntatis prædeterminantis in particulari omnia futura etiam libera cum omnibus suis circumstantiis, si sunt bona, vel ea permittentis, si sunt mala. Id quod expresse docet S. Thomas *1. contra Gentil. cap. 66. post 6. rat. & cap. 68. ratio. 4.* vbi seipsum referens ad prælegatum *cap.* ait: *Deus non solum cognoscit res secundum quod in seipsis sunt, sed etiam secundum quod sunt in causis suis, vt ex supradictis patet, cognoscit enim ordinem causæ ad suum effectum.* Et post quintam

rationem ex iis, quę proposuerat in discursu capitis, & præsertim ex eo, quod Deus est prima causa, sub cuius dominio, & potestate est nostrum velle, & nolle: concludit, *quod Deus seipsum cognoscendo nostræ voluntatis motus cognoscere posśit*; quia videlicet cognoscit decretum suæ voluntatis, quo statuit in nobis atque nobiscum tales actus liberos tali tempore operari. Item etiam in *cap.* 67. præsertim ratione tertia docet, quod effectus possunt certo cognosci *in causa determinata completa, & non impedita:* sed decretum diuinæ voluntatis est efficacissima causa omnium futurorum, & non impeditur, sed neque impediri potest per aliquam causam secundam, aut per aliquam mutationem voluntatis diuinæ, eo quod voluntas Dei est immutabilis, & supposito, quod statuit aliquid facere impossibile, est in sensu composito, quod illud non fiat, vt docet S. Thom. 1. *p. quæst.* 19. *art.* 3. & S. Augustin. *in Enchir.* ad Laurentium, *cap.* 62. ergo.

4. Loca etiam Scripturæ idipsum confirmant: dicitur enim Psalm. 134. *Omnia qua-*

quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra. Isaiæ 14. *Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extensa, & quis auertet eam?*

Duplex autem decretum præsupponitur ex parte Dei ad præscientiam infallibilem peccatorum. *Alterum est* decretum absolutum producendi actum peccati, in quantum actus & ens est; nam sub hac ratione talis actus est à Deo, vt à prima causa efficiente. *Alterum* vero est decretum non dandi auxilium efficax ad vitandum peccatum, seu decretum permittendi eius malitiam, quæ soli voluntati creatæ seu defectibili tribuitur, & in his duobus decretis certo cognoscit omnia peccata futura, vt constat ex illo Psal. 80. *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus suis.* Quibus verbis significatur, Deo deserente, & non adiuante peccatorẽ, ne cadat, infallibiliter esse peccaturum. Vnde S. Augustinus explicans differentiam inter recessum Christi corporalem, & spiritualem, ait: *Quomodo si anima deserat, moritur corpus; sic anima moritur, si deserat Deus.* Et serm. 13.

de verbis Apostoli, *Nisi ille regat, cadis.* Et lib. de correct. & grat. cap. 12. *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur volũtas sua, vt in adiutorio Dei, sine quo perseuerare non possent, manerent si vellent; nec Deus in eis operaretur, vt vellent: inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseuerare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt possent.* Idem docet S. Prosper *epist. de lib. arbit.* ad Ruffin. circa fin. *Liberum*, inquiens, *arbitrium cum solum esset, sibique permissum non nisi in suam perniciem mouebatur.* Et S. Chrysost. *hom. de Adam & Eua* inquit, *Cum dicitur tradi homo desideriis suis ex ipsa propagine sit reus, quia desertus à Deo cedit cupiditatibus atque consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur.*

5. Hæc omnia efficacissime confirmãtur ex Concilio Arausicano II. can. 19. vbi dicitur: *Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adiuuante seruaret.* Ergo secundum mentem

Con-

Concilii, Deo non adiuuante hominem, ne cadat, infallibiter cadet; alias seipsum in bono conseruaret, Creatore suo illum non conseruante. Idem probatur, ex Innoc. Papa, *epistol. 25. ad Concil. Carthag.* quæ est apud Augustinū 91. vbi sic loquitur: *Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores: necesse est enim, vt, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur.* Quo nihil dici potuit clarius pro nostra sententia. *Ratione prob.* Sine auxilio efficaci prædeterminante liberum arbitrium ad actum virtutis, nunquam homo producet illum actum, vt inferius manifestum fiet: ergo in decreto, quo Deus statuit non dare Petro, verbi gratia, tali tempore auxilium efficax ad actum virtutis, qui est in præcepto, scit quod Petrus non producet illum actū, ac per consequens scit quod peccabit omissionis peccato.

Præterea idipsum *probatur* de peccato commissionis. Nam in decreto, quo Deus prædeterminauit voluntatem Petri ad actum peccati, in quantum actus

actus & ens est, certo cognoscit, quod producet illum actum, vt dicetur infra: ergo si ex alia parte permittat eiusdem actus malitiam moralem, & quod Petrus deficiendo à regula rationis eumdem actum producat, erit infallibile, quod Petrus peccabit, ac per consequens id certo cognoscet Deus.

7. Quò fit, vt etiam in determinatione causarum secundarum, quæ impediendæ non sunt per concursum aliarum causarum, cognoscit Deus certo omnia futura contingentia, etiam libera, vel à posteriori desumitur certitudo eiusdem cognitionis. Itaque eo ipso quod Deus cognoscit determinationem causæ secundæ, & omnium aliarum causarum concursum, per quem non impedietur effectus contingens, certo cognoscit illum esse futurum. Etenim effectus certo cognoscitur in causa simpliciter necessaria, eo quod talis causa habet infallibilem ordinem ad talem effectum, sicut cognoscimus infallibiliter, quod omnis homo est risibilis, quia est rationalis: sed causa contingens complete determinata, & non im-

impedienda, quantumuis sit libera, & posſit non agere, de facto tamen infallibiliter operabitur, & producet suum effectum, *vt 2. cont. Gent. cap. 32. ratio. 4.* docet S. Thom. Ergo etiam in tali causa potest certo cognosci eius effectus contingenter futurus.

CAPVT X.

Quod præscindendo omnem prædeterminationem diuinæ voluntatis, & existentiam rerum in æternitate, non possit assignari alia ratio certitudinis scientiæ diuinæ, comparatione futurorum contingentium, ex parte videlicet veritatis obiecti.

CVm autem in illo priori signo rationis, in quo intelligitur essentia diuina cum eius attributis, & personis ante omne liberum decretum voluntatis eius prædeterminantis absolute, vel ex hypothesi quam partem sit amplectenda creata voluntas, nulla propositio de futuro contingenti sit determinate vera, vel determinate falsa: sed indifferens ad vtrumlibet, vt ex præmissis constat, relinquitur quod secluſa Dei prædeterminatione, & actuali exi-

1. *Ex disput. 13.*

sten-

ſtentia, quam futura contingentia in æternitate habent, nullum reſtet ſolidum fundamentum, cui certitudo præſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium innitatur. Etenim S. Doctor ex illis duntaxat duobus capitibus colligit certitudinem, & infallibilitatem præſcientiæ diuinæ. Nec poteſt dici, quod innitatur in ipſa veritate obiecti. Etenim in illo priori ſignorationis, antequam intelligatur liberum decretum volũtatis diuinæ, futura non habent determinatam entitatem, neque in ſeipſis, quia non intelliguntur exiſtere etiam in æternitate. Nam talis exiſtentia intrinſece dependet ex decreto diuinæ voluntatis, vt patet ex illo Apocal. cap. 4. *Propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt,* & iterum dicit Scriptura: *Quomodo autem poſſet aliquid permanere niſi tu voluiſſes?* nec habent determinatum eſſe in ſuis cauſis, nam in illo priori nondum intelligitur determinata prima cauſa ad productionem alicuius futuri: ergo in illo priori nullam habent determinatã veritatem, ſi conſiderentur vt futura, quia quod

quod non habet determinam entitatē, non habet determinatam veritatem. *Præterea prob.* Ante decretum diuinæ voluntatis hæc propositio: *Antichristus erit*, non est determinate vera ex natura subiecti, nam actualis existentia solum Deo competit ex natura rei; nec est determinate vera ex aliqua causa efficiente, nam in illo priori nondum intelligitur decretum diuinæ voluntatis, sine quo non potest, nec intelligi causalitas alicuius causæ secundæ, cum essentialiter depēdeat à causalitate primæ causæ: ergo in illo priori signo rationis non intelligitur illud prædicatū competere subiecto, atque adeo in obiecto significato per illam propositionē nulla reperitur determinata veritas, alias illud prædicatum per se competeret subiecto, & ab intrinseco, atque adeo non posset postea in tempore prædicari de illo contingenter.

Eisdem rationib. *probari* potest quod propositiones de futuro contingenti etiam non sint determinate falsæ, antequam intelligatur liberum decretum diuinæ volūtatis, alias enim sequeretur. 2.

retur, quod essent determinate falsæ ex natura rei, ac per consequens Deus non posset per decretum suum illas reddere veras: sicut Deus non potest efficere, quod hæc propositio : *Homo non est rationalis*, sit determinate vera ; quia ex natura rei antecedenter ad omne decretum voluntatis Dei est determinate falsa.

3. Sed contra *obiicitur primo.* Etiam in illo primo signo rationis, antequam intelligatur decretum diuinæ voluntatis, istæ duæ propositiones sunt contradictoriæ *Antichristus erit*, *Antichristus non erit*. Ergo altera illarũ, est determinate vera, & altera determinate falsa. De ratione n. contradictoriarũ est, quod altera sit vera, altera falsa ; ergo in illo signo cognoscit Deus contradictoriam, quæ est vera, ac per consequens, in ipsa veritate obiecti contingentis fundari potest certitudo præscientiæ diuinæ.

4. *Respond.* quod vt supra dictum est, ex duab. contradictoriis etiam de futuro contingenti, oportet, quod altera sit determinate vera, altera determinate falsa pro quolibet instanti temporis,

ris, non tamen oportet, quod altera sit determinate vera, altera determinate *falsa* pro quolibet signo rationis. Ad essentiam autem contradictoriarum, in quocunque signo rationis considerentur, sufficit quod repugnet, ambas simul esse veras, vel falsas; & quod si vna est vera, altera sit falsa, quod quidem competit illis propositionibus, etiam pro illo priori signo: vel dicendum, quod vera contradictio attenditur secundum instans temporis, non autem secundum *instans* naturæ; quia instans *naturæ non* est instans, in quo, sed à quo.

Secundo arguitur, vt docet Aristot. 6. *Metaphys.* verum, & falsum respectu propositionis, sunt contraria immediata, sicut sanum, & ægrum respectu animalis: sed inter contraria immediata non datur medium: ergo in quocunque signo rationis quælibet propositio de futuro contingenti vel est vera, vel falsa, ac per consequens à Deo certo cognita. *Respond.* similiter quod pro quolibet instanti temporis verum, & falsum respectu propositionis contin- 5.

gentis

gentis sunt oppositè immediata, & sic intelligitur Arist. sed pro illo signo rationis propositio contingens est indifferens ad veritatem, vel falsitatem, vt dictum est.

CAPVT XI.

Quod ista causalis sit vera, quia Deus præsciuit aliquid futurum esse, ideo futurum est.

1. Ex disp. 18. EX diuinis literis, si attentè considerentur, habemus, quod scientia Dei sit causa rerum efficiens. Dicitur enim Prouer. 13. *Dominus sapientia fundauit terram,* & Psal. 103. *Omnia in sapientia fecisti.* Psal. 139. *Qui fecit cœlos in intellectu,* id est, per sapientiã, vt explicat Glossa, & Ioan. 1. dicitur de Verbo diuino, quod est sapientia Patris: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Quod etiam probat S. Thomas 1. p. qu. 14. artic. 8. & 2. cont. Gent. cap. 23. & 24. & quæst. 3. de poten. art. 15. Et ratio id suadet, quia modus efficienter causandi per intellectum, & artem est perfectissimus, vnde oportet, quod perfectissimæ causæ efficienti competat, scilicet Deo: hæc autem causali-

salitas competit scientiæ Dei, vt est libera, siue quatenus præsupponit actum diuinæ voluntatis; ad cuius euidẽtiam considerandum est, quod, vt docet S. Thomas *in 1. dist. 38. qu. 1. art. 1.* in productione res artificiatæ huiusmodi processus seruatur : *Primo scientia artificis ostendit finem : secuado voluntas intendit illum ; tertio imperat actum , per quem educatur opus, & tandem circa tale opus scientia artificis ponit formam conceptam.* Ex quo infert S. Thomas, *quod principalis causalitas residet penes voluntatem , quæ imperat actum.* Vnde vt scientia artificis sit causa rei artificiatæ, & habeat rationem principii effectiui in actu secũdo; requiritur nècessario actus voluntatis determinantis scientiam ad opus. Ideo S. Thomas *quæst. 2. de verit. art. 14. in corp. & ad 2.* inquit : *Mediante diuina voluntate proueniunt res à scientia Dei.* & idem docet *1. p. q. 19. art. 4.* maxime ad quartum. Et ratio id suadet : nam vt inferius patebit, in Deo non reperitur alia potentia exequutiua præter intellectum, & voluntatem , ergo per intellectum , & voluntatem efficienter produxit res creatas. Non enim potest dici,

quod per solam voluntatem absque aliqua ratione eas produxerit, vt quidam posuerunt, quorum errorem impugnat S. Thomas 2. *cont. Gent. cap.* 24.

2. Quo fit vt causalis ista, *quia res futuræ sunt, ideo cognoscuntur à Deo*, sit falsa: hæc autem, *quia Deus scientia libera scit aliquid esse futurum, ideo futurum est*, sit vera. Ita docet S. Thom. 1. *p. qu.* 14. *art.* 8. ad primum, & S. Augustin. *tom.* 3. *libr.* 15. *de Trin. cap.* 13. vbi ait: *Vniuersas autem creaturas suas, & spirituales, & corporales non quia sunt, ideo nouit: sed quia nouit ideo sunt: non enim nesciuit, quæ fuerat creaturus. Quia ergo sciuit, creauit: non quia creauit, sciuit.* & *libr.* 6. *cap.* 10. idipsum repetit. Fauet S. Gregorius 20. *mor. cap.* 24. Idem tenet expresse Magister sent. in 1. *d.* 38. vbi ait: *Neque enim res futuræ causa sunt Dei præscientiæ: licet enim non essent futuræ, nisi præscirentur à Deo, non tamen ideo præsciuntur à Deo quia futuræ sunt: si enim hoc esset, tunc eius quod æternum est, aliquid existeret causa, ab eo alienum, ab eo diuersum, & ex creaturis penderet scientia Creatoris, & creatum esset increati causa.* Impossibile autē est, quod Deus accipiat scientiam à re-

bus

bus etiam tanquam ab obiecto ; nam obiectum proximum, & immediatum *diuinæ* cognitionis non est aliquid extra Deum, sed est ipsa essentia diuina, *vt 1.p.q.14.art...* docet S. Thom. Ergo. Cõfirmatur: Angeli non accipiunt scientiam à rebus creatis etiam tanquam ab obiecto, quia non accipiunt ab illis species intelligibiles, quibus easdem res cognoscunt, vt probat S. Doctor *quæst. 2.de verit.art.14.* Ergo à fortiori idem erit dicendum de scientia Dei.

Præterea prob. Nam sequeretur ex opposita sententia, quod scientia Dei comparatione futurorum contingentium, nõ esset infallibilis. Et enim quod Antichristus nascetur, non est secundũ se aliquid infallibile, cum sit futurum contingens, & consequenter secundum se possit esse, & possit non esse; ergo si scientia Dei, quã cognoscit Antichristum nasciturum, desumitur ex hoc obiecto, erit fallibilis, sicut & ipsum obiectum fallibile est. 3.

Sed contra præmissa. *Arguitur primo.* Si scientia Dei est causa futurorum cõtingentium; ergo erit causa, quod Petrus 4.

trus loquatur, & cuiuscumque alterius actus liberi: ac per consequens, non erit in potestate Petri, aliud facere, nisi id quod Deus præsciuit, Petrum esse facturum, & ita peribit creati arbitrii libertas, & contingentia rerum.

Respond. quod Deus non solum præsciuit, Petrum esse loquuturum, sed etiam quod sit loquuturus libere, sed contingenter. Vnde ex præscientia Dei libera potius infertur actuale exercitium libertatis humanæ, quam destruatur: nam talis præscientia non aufert à voluntate Petri loquentis liberam facultatem, qua possit non loqui, si velit.

5. *Secundo*, scientia Dei libera est intuitiua rerum: ergo supponit res existentes, & creatas: ergo non est causa illarum; ac per consequens illa causalis erit falsa: quia Deus sciuit aliquid esse futurum, ideo futurum est.

Respond. scientiam Dei intuitiuam terminari quidem ad res existentes, quas ipsa producit, vnde scientia Dei in quantum est practica in actu secundo, producit effectiue rerum existentias, sed in quantum intuitiua, illas supponit tan-

tanquam obiectum secundarium.

Tertio, priuationes, & mala seu peccata, non ideo futura sunt in rebus, quia Deus sciuit esse futura: alias Deus esset causa malorum, & priuationum, quod est falsum. Nam priuationes, & peccata in causas deficientes reducuntur, & non in Deum, qui est causa efficiens, & non deficiens: ergo similiter res positiuæ non ideo futuræ sunt, quia præsciuntur à Deo. 6.

Respon. scientiam Dei esse causam earum rerum, quas cognoscit per propriam similitudinem: mala autem & similiter priuationes non cognoscit Deus per propriam similitudinem, sed per similitudinem bonorum vt docet S. Thomas 1.*p.quæst.*14.*artic.*10.*& quæst.*15. *art.*3.*ad* 1. Vnde scientia Dei non est causa malorum. Solutio est S. Thomæ *in* 1. *dist.*38.*q.*1.*art.*1.*ad* 2. 6. *Mala & priuationes non cognoscit Deus per propriam similitudinem*

CAPVT XII.

Quod præter intellectum, & voluntatem non sit in Deo constituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediate producantur.

1. Ex distinct. 17. EX præmissis etiam manifestum est, Deum per intellectum, & voluntatem operari, quæcunque operatur; nulla alia tertia potentia executiua mediante, ratione ratiocinata ab eis distincta. Quod expresse docet S. Thomas 1. *p. q. 25. artic. 1. ad 4. in 2. solut.* per quam correxit primam. Ibi enim ait: *Ipsa scientia, vel voluntas diuina, secundum quod est principium effectiuum, habet rationem potentiæ.* Idem colligitur *ex quæst. 54. art. 5. & quæst. 57. art. 2. in corp.* vbi in Angelis non constituit aliam potentiam, nisi intellectum, & voluntatē: ergo à fortiori idem de Deo dicendum erit, cum sit simplicissimus. Quod etiam ostendi potest ratione eiusdem S. Thomæ *quodl. 6. quæst. 2. art. 2.* omnis potentia naturalis debet esse secundum modum naturæ illius, cuius est potentia: sed natura diuina est pure intellectualis: ergo omnis potentia illius est pure intellectualis: ergo debet esse, vel intellectus, vel voluntas, quia naturæ pure intellectuali solum competit intellectus, & voluntas, vt dicit Augustinus *21. de Trin. cap. 2.* Accedit auctoritas Apostoli dicentis: *Qui*

op-

operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ; vbi, vt notauit Glossa, prius ponitur *consilium*, quod pertinet ad intellectum, deinde additur, *voluntatis suæ*, vt significetur, quod intellectus diuinus, seu scientia eius, vt determinatur à voluntate, est causa rerum. Item etiam Genes. 1. *Dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux.* Et Psalm. 148. *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt*, vbi intellectui Dei, atque imperio eius tribuitur immediate rerum productio: imperium autem essentialiter est actus intellectus, vt mouetur à voluntate, sicut docet S. Thomas 1. 2. *q.* 17. *art.* 1. ergo. Item vt docet S. Thomas de malo, *q.* 15. *artic.* 1. *ad* 14. *&* 15. Angeli *solo imperio* mouent corpora cælestia, & inferiora; ergo similiter Deus *solo imperio*, qui est actus intellectus, vt mouetur à voluntate res producit.

Sed contra præmissa *obiicitur*: potentia exequutiua in nobis realiter distinguitur ab intellectu, & voluntate: ergo in Deo distinguitur fundamentaliter, siue ratione ratiocinata: ea enim prædicata absoluta, quæ in nobis distin- 2.

guuntur realiter, oportet quod in Deo fundamentaliter, seu ratione ratiocinata distinguantur. *Respond.* quod natura hominis non est pure intellectualis. Vnde in illo datur potentia exequutiua distincta ab intellectu, & voluntate; natura autem diuina, & angelica est pure intellectualis; vnde non est simile.

3. *Secundo obiicitur:* Potentia exequutiua in Deo habet distinctum obiectum immediatum ab obiecto intellectus, & voluntatis: etenim immediatum obiectum intellectus, & voluntatis diuinæ est ipsa essentia diuina; immediatū autem obiectum potentiæ exequutiuæ sunt creaturæ factibiles: potentiæ autē sicut & habitus distinguuntur per actus, & actus per obiectum immediatum; ergo. *Respond.* quod etiam in Deo obiectum immediatum scientiæ practicæ vt sic, non est ipse Deus, sed res operabiles, seu factibiles ab ipso Deo. Vnde per eamdem scientiam practicam tanquam per potentiam exequutiuam producit immediate res ad extra.

CA-

CAPVT XIII.

Quod secluſa ſcientia media prouidentiæ diuinæ ſit immobilis & indiſſolubilis quoad effectus abſoluti intenti aſſecutionem, & certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

QVamuis prouidentia ſecundum communem rationem prouidentiæ non inducat infallibiter aſſecutionẽ finis intenti, vt patet in prouidentia humana, quæ non ſemper aſſequitur finem, propter quod Sapient. 9. dicitur: *Cogitationes mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ*; nihilominus de intrinſeca ratione prouidentiæ diuinæ, quatenus diuina non ſolum eſt ordo mediorum in finem, ſed etiam aſſecutio finis principaliter intenti, vt docet Caietanus 1. *p. q.* 22. *art.* 1. circa difficultatem, & M. Bannes *eod. art. dub.* 1. & ait, illam ſequi vniuerſos Doctores graues noſtri temporis, eſtque expreſſa ſententia S. Thom. 1. *p. q.* 22. *art.* 2. *ad* 1. vbi ait, *quod cum oẽs cauſæ perticulares contineantur ſub vniuerſali cauſa, impoſſibile eſt aliquem effectũ ordinem cauſæ vniuerſalis effugere*; & 1. *Ex diſp.* 30. & 31

in art. 4. ad 2. inquit: *Quod in hoc est immobilis, & certus diuinæ prouidentiæ ordo, quod ea quæ ab ipso prouidentur, cuncta eueniunt eo modo, quo ipse prouidet siue necessario, siue contingenter*; & in sol. ad 3. subdit: *Quod diuina prouidentia non deficit à suo effectu, neque à modo eueniendi quem prouidet*; *& 2. cont. Gent. cap.* 94. aperte docet, quod diuina prouidentia est certa, & quantum ad ordinem mediorum, & quantum ad euentum. Sed præsertim *in* §. *præterea*, inquit, *quod ordo diuinæ prouidentiæ immutari omnino non potest.* Et §. si autem, ait: *quod diuina prouisio omnino cassari non potest.* Eadem est sententia S. Augustini *in Enchir. ad Lauren. c.* 95. *&* 96. *Et lib. de correct. & grat. c.* 7. *&* 14. vbi ait: *Sic velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De his n. quæ faciunt, quæ non vult, facit ipse quæ vult.* Et in fine eiusdē capitis subdit: *Deus magis habet in potestate voluntates hominū quam ipse suas. Et ratio* id suadet; nam licet prouidentia nō sit de fine, sed de mediis propter finem, præsupponit tamen absolutam volitionē finis intenti: sed impossibile

bile est, quod voluntate absoluta velit Deus per media consequi finem, & nō assequatur illum: alias voluntas diuina esset inefficax, & impediretur, ac superaretur à voluntate creata, vel ab aliis causis secundis; quod tamen est impossibile, & cōtra SS. Augustinum, & Thomam locis allegatis: ergo.

2. Quo fit, vt in vniuersum ordo diuinæ prouidentiæ sit certus immobilis, & indissolubilis, quantum ad effectus assecutionem. Hæc autem certitudo nō fundatur in scientia media, neque illam præsupponit, cum talis scientia fuerit superius excluſa. Vnde necesse est, quod fundetur in ipso ordine, & causalitate mediorum, atque in efficacia voluntatis Dei, qui omnia, quæcunque voluit, fecit in cœlo, & in terra, *quod vtique*, vt ait Augustinus in Enchir. cap. 95. *non esset verum, si aliqua Deus voluit facere, & non fecit, & (quod est indignius) ideo non fecit; quia ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit.* Idipsum confirmat auctoritas Boëtii libr. 4. de consol. prosa 4. dicentis: *Factum est immobilis dispositio, rebus mobilibus inhærens;*

rens; & iterum ait, *Ab immobilibus prouidentiæ proficiscens, actus, futuraque hominũ indissolubili causarum annexione astringit.* Ex quo testimonio S. Thomas 1.*p.q.*116. *art.*3. probat, quod licet *factum secundum considerationem secundarum causarum mobilis sit, tamen secundum quod subest diuinæ prouidentiæ, immobilitatem sortitur, non quidem absolutæ necessitatis, sed conditionatæ.* Et S. Augustinus lib. 5. de ciuit. Dei cap. 1. ait: *Si propterea quisquam res humanas fato Dei tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigat.*

3. Sed contra *obiicitur primo*; etiam reprobi ordinantur per diuinam prouidentiam ad beatitudinem supernaturalem, secundum illud 1. Timot. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*, & concedit illis media ad talem finem. Et tamen non assequuntur illum: ergo *Respond.* quod reprobi voluntate Dei antecedenti ordinantur ad beatitudinem supernaturalem, non autem voluntate consequenti, & beneplaciti, quæ semper impletur. Vnde non oportet quod per diuinam prouidentiam ad illum finem per-

perueniant. Semper tamen Deus assequitur alium finem, quem per talem prouidentiam principaliter intendit, scilicet bonum electorum, quibus *omnia cooperantur in bonum*, vt dicitur Rom. 8. & similiter consequitur istum finem, nimirum manifestationem suæ iustitiæ in reprobis, & maioris misericordiæ in electis.

Secundo obiicitur; Multi sunt actus prouisi à Deo, qui pendent necessario ab arbitrio voluntatis humanæ; sed liberum arbitrium, nihil impediente diuina prouidentia, potest facere & non facere actum liberum prouisum à Deo, alias tolleretur eius libertas; ergo potest dissoluere ordinem diuinæ prouidentiæ; non ergo est indissolubilis talis ordo, quantū ad assecutionem effectus. *Respond.* ex doctrina S. Thom. 3. *contr. Gent. capit.* 94. *alleg.* non obstante certitudine, & indissolubilitate diuinæ prouidentiæ, liberum hominis arbitrium posse absolute, & in sensu diuiso non facere actum illum, quem Deus absolute voluit & prouidit, vt faceret; tamen in sensu cōposito impossibile est,

4.

quod non faciat illum actum, vel faciat oppositum; hæc enim duo sunt incompossibilia: *Deus sua prouidentia ordinauit, & voluit absolute, quod Petrus loquatur, & Petrus non loquitur*, hæc tamen simul sunt compossibilia: *Deus vult absolute, vt Petrus loquatur, & Petrus potest non loqui.* Cuius ratio est; nam Deus voluit & ordinauit, quod Petrus loquatur libere, & contingenter: nam vult rem cum modo proprio: vnde voluit, quod loquatur ita, vt possit non loqui, si velit; vnde per certitudinem, & immobilitatem diuinæ prouidentiæ arbitrii nostri libertas non tollitur.

5. *Tertio obiicitur:* Certitudo formaliter loquendo est firma adhæsio intellectus: ergo dicit intrinsecum ordinem ad intellectū; ergo prouidentia diuina solum est certa certitudine præscientię: non autem certitudine ordinis, & causalitatis mediorum. *Respond.* cum S. Thoma *quæst. 6. de verit. art. 3. in corp.* duplicem esse certitudinem; *altera* enim est certitudo cognitionis, & hæc sumitur per habitudinem obiecti cogniti ad intellectū: *altera* vero est certitudo

tudo ordinis, & causalitatis, & hęc desumitur ex habitudine infallibili causę ad effectum, sicut est certum, & infallibile, quod, si sol oriatur, dies est. Prouidentia ergo diuina vtroque modo est certa, & certitudine ordinis, seu causalitatis mediorum, & certitudine præscientiæ, quæ sequitur liberum decretum voluntatis diuinæ: non autem certitudine scientiæ mediæ, quæ omne decretū Dei antecedet; hanc enim præscientiam non admittimus, sed hæc omnia dilucidiora fient ex his, quæ infra de certitudine diuinæ prædestinationis dicenda sunt.

CAPVT XIV.

Quod causæ secundæ contingentes, & liberæ non possint se subtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam est præfixus.

EX his autem, quæ de certitudine & infallibilitate prouidentiæ diuinæ dicta sunt, euidenter ostenditur, quod licet nostrum liberum arbitrium possit seipsum subtrahere ab ordine prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, secū- 1. *Ex dict.* 31. *& 32.*

dum quod procedit per aliquam cauſſam particularem, tamen non poteſt totaliter effugere ordinem diuinæ prouidentiæ in generali, ſecundum ſcilicet quod progreditur à cauſa gubernatiua totius; vt probat S. Thom. 1. *p. quæſt.* 103. *art.* 7. & 8. Et huius ratio deſumi poteſt ex rebus naturalibus, in quibus hoc reperitur, quod vna forma particularis poteſt recedere ab alia forma particulari, ſicut albedo recedit à nigredine: non tamen poteſt effugere formam vniuerſalem entis, aut totaliter ab ea recedere, quia redigeretur in nihilum: ergo ſimiliter liberum arbitrium creatum poteſt recedere ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundū aliquam particularem cauſam: non tamen poterit recedere totaliter ab ordine prouidentiæ, quia attenditur ſecundum vniuerſalem cauſam, aut illum effugere. Quod enim recedere videtur à diuina voluntate, & prouidentia, ſecundum ordinem vnum relabitur in ipſam ſecundum alium. Sicut peccator, qui, quantum eſt in ſe, recedit à diuina voluntate peccando, incidit, vt probat Augu-

Augustin. *lib. de spiritu, & litera, cap.* 32. in ordinem diuinæ voluntatis, dum per eius iustitiam punitur. Præterea est ad idem alia ratio desumpta ex S. Tho. *eod. art.* 7. Quod fit præter ordinem alicuius agentis, est à casu respectu illius; casus enim est causa agens præter intentionẽ, vt 2. *Phys. text.* 49. *&* 50. docet Aristot. & S. Thom. 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 8. *in corp.* & *lib.* 3. *contra Gent. cap.* 5. Sed respectu Dei nihil fit à casu, vt docet S. Doct. 1. *part. quæstio.* 103. *artic.* 7. *ad* 1. & sanctus Augustin. *lib.* 83. *quæst. q.* 24. circa medium; ergo, &c.

Quo fit, vt liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo nequeat resistere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ absolutę, & efficaci volũtate statutum reniti. Quod etiam probatur ex Sacris Literis. Etenim Gen. 50. dixit Ioseph fratrib. suis: *Num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonũ, vt exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & saluos faceret multos populos.* Et Iob 9. *Deus cuius iræ nemo resistere potest.* & cap. 41. *Quis resistere potest vultui meo?* Sap. 11. *Virtuti brachij* 2.

tui

tui quis resistet? Et Es. 47. *Vltionem capiam, & non resistet mihi homo.*

Accedunt testimonia SS. Patrum, & in primis id docet S. Augustin. *lib. de correct. & grat. cap.* 14. vbi ait: *Cui volenti saluum facere, nullum hominum resistit arbitrium: sic enim velle vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipse, quod vult.* Et paulo inferius subdit: *Non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit; & qui etiam illa, quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult facit.* Subscribit sanctus Prosp. in Epist. ad Ruffin. de lib. arbit. vers. *An dicendum voluntati Dei humanas obsistere voluntates.* Et S. Hieron. super 1. Epist. ad Ephes. cap. 1. inquit: *Homines pleraque volumus facere consilio, sed nequaquam voluntatem sequitur effectus. Illi autem nullus resistere potest, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* Fauet Boetius lib. 3. de cō-solatio. prosa 12. *Non est* (inquit) *aliquid*

quod

quod summo huic bono vel velit, vel possit obsistere. Et S. Thom. 3. contra Gent. cap. 94. ait: *Impossibile est, quod aliquod agens diuinæ prouidentiæ executionem impediat, sibi contrarium agendo.* Et paulo post subdit, quod *diuina prouisio omnino cassari non potest.* Idem docet in aliis locis capite præcedēti adductis. Ratione probatur, liberum arbitrium creatū seipsum mouere non potest, aut aliquid efficere, nisi moueatur à Deo; sed Deus non potest mouere liberum arbitrium creatum, vt resistat volūtati eius efficaci; alias Deus contra seipsum pugnaret, quod est cōtra S. Dion. nec operaretur omnia, propter semetipsum, quod repugnat Scripturæ sacræ dicenti Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus.* Ergo impossibile est, quod arbitrium creatum Deo resistat, aut voluntati eius efficaci.

Præterea simpliciter loquendo, implicat, quod aliqua creatura moueatur immediate à Deo, & talis motus sit ei simpliciter violentus, vt docet S. Tho. *quæst. 1. de potentia, art. 3. ad 1.* & alii Doct. quāplurimi; ergo impossibile est, quod 4.

ali-

aliquis motus creaturæ procedat immediate à Deo; & talis motus sit ei violentus; ac per consequens nulla creatura poterit resistere Deo immediate mouenti: ergo similiter creata voluntas nõ poterit Dei prouidentiæ, aut voluntati eius efficaci resistere.

5. Item, vt aliquis resistat alteri, oportet quod habeat æqualem, vel maiorẽ virtutem cum illo: nam à proportione minoris inæqualitatis non fit actio, ac per consequens nec efficax resistentia, quæ sine actione fieri non potest. Sed nullũ arbitrium creatum habet æqualem, aut maiorem virtutem, quam Deus: nam virtus, & efficacia diuina est infinita: omnis autem virtus, & efficacia creata est finita, & limitata: ergo impossibile est, liberum arbitrium creatum resistere Deo, aut voluntati eius efficaci.

6. Argumenta quibus hæc doctrina impugnatur, communia sunt cum obiectionib. militantibus contra prædeterminationem diuinæ voluntatis, & efficaciam auxilii præoperantis gratia, vnde inferius proponenda sunt, & soluenda.

CA-

CAPVT XV.

Quod prædestinatio, quantum ad effectus assecutionem, sit certa, & infallibilis certitudine ordinis, & causalitatis mediorum independenter à scientia media.

QVæ dicta sunt de certitudine prouidentiæ diuinæ, à fortiori procedunt de prædestinatione Sanctorum, cum sit pars prouidentiæ perfectissima. Hæc namque independenter à scientia media certa est, & infallibilis certitudine ordinis, & causalitatis mediorum, seu beneficiorum Dei, quibus, vt ait Augustin. *certissime liberantur; quicumque liberantur.* Vnde S. Thom. *quæst. 6. de verit. art. 3. in corp.* ait, quod *præter certitudinem præscientiæ* (& loquitur de præscientia libera, non de scientia media, quam non agnouit,) *ipse ordo prædestinationis habet infallibilem certitudinem.* Quod etiam ex apertissimis locis Sacræ Scripturæ colligitur. Etenim Christus Dominus Ioan. 10. loquens ad literam de prædestinatis ait: *Oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & nemo rapiet* 1. *Ex disp. 41.*

rapiet meas de manu mea. hoc est, de potestate mea, vt innueret, quod in ipsa omnipotentia Dei, & efficacia auxiliorū gratiæ, quæ præparauit electis, certitudo prædestinationis fundatur. Et Paulus Apostolus *Roman.* 8. nomine prædestinatorum loquens: *Certus sum* (inquit) *neque mors, neque vita, neque angeli, &c. poterunt nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.* Expendatur verbum illud, *certus sum*: ex illo namque colligit S. Augustinus certitudinem prædestinationis, *lib. de correct. & grat. cap.* 7. Idem confirmant efficacissime verba illa Romanor. 4. *Ideo ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio,* ex quo testimonio S. Augustin. *lib. de prædest. SS. cap.* 10. probat infallibilitatem, & firmitatem promissionis, & prædestinationis Dei non inniti præscientiæ cooperationis arbitrii, sed omnipotentię prædestinantis, & ipsi gratiæ Dei, qua id, quod promisit, potēs est & facere; vnde subdit Augustinus: *Non ait: Potens est prædicere, & præscire: nam & aliena facta potest prædicere, & præscire, sed ait: Potens est, & facere, ac per hoc facta non aliena, sed sua.* Item etiā Rom. 9. dicitur:

Vt se-

Vt secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante, &c. Ex quibus verbis colligit ibi S. Thom. prędestinationem esse certam, & firmam ex electione DEI, atque voluntate, ac per consequens ex causalitate mediorum.

Ratio quoque S. Thom. *quæst. 6. de verit. artic. 3. alleg.* idipsum confirmat. Sequeretur enim ex oppositа sententia, quod prædestinatus non differret à nō prædestinato ex parte ordinis, sed tantum ex parte præscientiæ euentus: & ita *præscientia* esset causa prædestinationis, ac per consequens prædestinatio non esset ex electione prædestinantis, sed secundum præscientiam boni vsus liberi arbitrii, & consequenter daretur ex parte nostra aliqua causſa prædestinationis, quod est contra Scripturam, & Patres, vti obseruauit S. Doctor. 2.

Quæ de certitudine prædestinationis, quantum ad assecutionem effectus, diximus, extendendá sunt ad numerū prædestinatorum in particulari, & ad quantitatem gloriæ, ad quam sunt prædesti- 3.

destinati, nec non ad media, & ad actus meritorios, per quos ad eiusmodi quãtitatem gloriæ perueniunt; omnia hæc sunt à Deo prædiffinita, præordinata, & prædestinata, & ideo certo, & infallibiliter euenient certitudine ordinis, & causalitatis mediorum, nulla præsupposita scientia media, in qua certitudo ordinis fundetur. De numero prædestinatorum id docet S. Thom. 1. *part. quæst.* 23. *art.* 7. vbi probat, numerum prædestinatorum esse DEO certum, *non solum per modum cognitionis, sed etiam per modum cuiusdam principalis prædiffinitionis.* Quod vero bona opera, quibus prædestinati ad tantam gloriam perueniunt, sint à Deo prædiffinita, & ordinata, ac per consequens certo euenient certitudine ordinis, & causalitatis mediorum, colligitur ex Apostol. ad *Ephes.* 2. vbi loquens de prædestinatis inquit: *Ipsius enim sumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Quæ verba exponens S. Athanasius super *cap.* 2. *ad Ephes.* in impressione Lugdunensi 1532. *Sciens autem hæc*, supple, bona opera, *parauit*

Deus

Deus, quæ differri non potuerunt, neque prætermitti, quin peragantur tanquam diuinitus sint præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam. Ergo ex decreto prædestinantis, certum est, quod electi producent in tempore bona illa opera, per quæ Deus præordinauit eos ad tantam gloriam perducere. Idem docet Theodoretus in illa verba ad Roman. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit.* vbi ait: *Prædestinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* Et ad Ephes. 1. in illa verba: *Elegit nos in ipso.* sic ait: *Ab initio enim ante mundi constitutionem ea, quæ ad nos pertinebant, præsciuit, & prædefiniuit.* & paulo post subdit: *Præsciuit nos, & dilexit, & nostram precationem præconstituit, vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus secundum propositum voluntatis suæ.*

Præterea probatur: Qui efficaciter vult finem, præparat, ac prædeterminat media, per quę vult finem illum consequi, alias exponeret se periculo non assequendi finem, sicut ille de quo dicitur Luc. 14. *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Sed Deus ante omnem præscientiã futuræ cooperationis 4.

nis arbitrii, voluit prædestinatis beatitudinem æternam, tanquam finem cõsequendum à nobis, per opera merita: ergo præparauit, & prædeterminauit omnia, & singula bona opera per quæ prædestinati reipsa in tali vel tali intensione consecuturi erant beatitudinem æternam, & in ea intensione, quæ à Deo est præordinata. Cum ergo Deus infallibiliter operetur, quæcunque decreuit facere; relinquitur quod ex virtute eiusdem decreti, sit certum & infallibile, quod prædestinati elicient in tempore omnia illa pia opera.

5. Item, vt patebit *infra*, quantitas cooperationis arbitrii cum gratia mensuratur ex quantitate auxilii efficacis, quo Deus præmouet idem arbitrium ad cooperandum: itaque si Deus mouet per auxilium intẽsum (vt quatuor) liberum arbitrium cooperabitur (vt quatuor) & si moueat per auxilium intẽsum (vt sex) cooperabitur (vt sex:) ergo in decreto, quo Deus statuit prædestinatis dare talia auxilia efficacia ad eos actus bonos cum tanta intensione producendos; fundatur tanquam in prima radice infalli-

fallibilitas, & certitudo, quod prædestinati eosdem actus elicient.

Eisdem rationibus efficaciter *probatur*, prædestinationem paruulorum esse certam, & infallibilem certitudine ordinis & causalitatis mediorũ, nulla prę-suppositа scientia media, qua, vt aiunt, Deus pręsciuit liberam voluntatem applicantis Baptismum, & parentum, qui eosdem paruulos genuerunt, ex quorũ industria procedit, quod paruuli ad lauacrũ generationis peruenerint priusquam immatura morte rapiãtur. Quod etiam cõfirmari potest: quod paruulus consequatur reipsa remedium contra originale peccatum, & moriatur antequam perueniat ad vsum rationis, est effectus prædestinationis illius; sicut è cõtrario permissio, qua Deus permittit, vt paruuli reprobi non consequantur tale remedium, est effectus reprobationis eorum: etenim media per quæ prędestinatus consequitur vitam æternam, sunt effectus prædestinationis, vt ex præmissis constat, & ex ipsa definitione prædestinationis tradita ab Augustino: *Prædestinatio est præscientia, &* 6.

præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur. Ergo prædestinatio paruulorum ex ipso ordine mediorum, effectuve prædestinationis, consequitur infallibiliter suum effectum.

7. Accedit, quod non procedit à casu, & fortuito, quod iste paruulus baptizetur, ille vero non baptizetur, antequam moriatur; sed ex ordinatione, & prouidentia diuina, qua misericorditer voluit vni per talia vel talia media subuenire; alterum vero in sua damnatione, propter originale peccatum relinquere. Dicit enim Augustin. *lib. de dono perseu. c.* 12. in fine: *Neq; enim fato cogitur Deus, illis infantibus subuenire, illis autem non subuenire, cùm sit vtrisque causa communis. Aut res humanas in paruulis non diuina prouidẽtia, sed fortuitis agi casibus, opinabimur, cum rationales, vel damnandæ, vel liberandæ sint animæ, quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate Patris nostri, qui in cœlis est: aut parentum negligentiæ sic tribuendum est, quod paruulus sine Baptismo moritur, vt nihil ibi agant supernæ iudicia: tanquam ipsi, qui hoc modo male moriuntur, parentes sibi negli-*

negligentes, voluntate propria, de quibus nascerentur, elegerint. Quid dicam, quod paruulus aliquando, antequam illi per ministerium baptizantis succurri posſit, exspirat? Plerumque enim festinantibus parentibus, & paratis ministris, vt Baptismus paruulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur. Et in Epist. 107. ad Vitalem inquit: *Multi salui non fiunt, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult: quod sine vlla caligine monstratur in paruulis.* Ergo ex ipso ordine, & effectu prædestinationis est certa, & infallibilis prædestinatio paruulorum. Qualiter autem cum hac certitudine, nostri arbitrii libertas illæsa permaneat, ex parte dictum est supra, & latius patebit infra, cum de prædeterminatione diuinę voluntatis, & efficacia præoperantis gratiæ agendum erit.

LIBER SECVNDVS,

IN QVO

SECVNDVM FVNDAMENTVM aduersæ concordiæ cum eius appendicibus assertionibus impugnatur.

CAPVT I.

Quod concursus Dei generalis sit influxus immediatus in causam secundam, eam præmouens, & applicans ad operandum, & cum illa influens in eius actionem & effectum.

1. Ex disp. 15. VT causæ secundæ naturales suas producant operationes, necessarius est præuius DEI influxus in ipsas causas, quoad operandum moueantur, & applicentur. Ita habetur in Catechismo Romano ex decreto sacrosancti Conc. Trid. iussu Pii V. edito, *part.* 1. de primo Symboli art. *nu.* 22. eius verba sunt: *Non solum autem Deus vniuersa, quæ sunt, prouidentia sua tuetur, atq; administrat: verumetiam, quæ mouentur, & agunt aliquid, intima virtute*

virtute ad motum atq; actionem ita impellit, vt quamuis secundarum causarum efficientiã non impediat; præueniat tamen, cum eius occultissima vis ad singula pertineat: & quemadmodum Sapiens cap. 8. testatur: Attingat à fine vsq; ad finem fortiter, & disponat omnia suauiter. Quare ab Apostolo Act. 17. dictum est, cum apud Athenienses annunciaret Deũ, quem ignorantes colebant: Non longe est ab vnoquoq; nostrũ; in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. Ex Philosopho *8. Phys. tex. 33. lect. 9.* apud S. Tho. idipsum constat, cuius verba sunt: *Vtraq; igitur mouere dicimus & primum & vltimum mouentiũ, sed magis primum; illud n. mouet vltimum, sed non hoc primum, & sine primo quidem vltimum nõ mouebit: illud autem sine hoc, vt baculus non mouebit, nisi moueatur ab homine.* Vnde idem Arist. *7. Phys. c. 1. & 8. Phys. c. 5.* ex illo principio communiter recepto, *omne quod mouetur, ab alio mouetur,* cõcludit, deueniendum esse ad vnum primũ mouens, quod omnia agentia moueat, & non moueatur ab alio, ne detur processus in infinitum. Et auctor *lib. de caus. prop. 1. & 16.* docet, virtutem diuinam esse virtutem omnium causarum, quia

videl. coniungit causas secundas cum suis effectibus, quod etiam docet S. Th. 1.p.q.36.art.3.& q.3.de pot.art.7.

2. *Secundo probatur* auctoritate S. Thom. *qui in* 1.2.*quæst.*109.110.& 111. in omnib. fere articulis præter formam permanétem, quam habent causæ secundæ, & conseruationem illius, docet, esse necessarium, quod Deus, tanquam agens vniuersale, moueat ipsas causas secundas ad suas operationes, id est, vt illæ operentur. Sed præsertim sunt notãda verba, quæ habet *artic.*1. *eiusd.quæst.* 109. ait enim : *Omnes motus tam corporales, quam spirituales reducuntur in primum mouens simpliciter, quod est Deus: & ideo quantumcunque natura aliqua corporalis, vel spiritualis ponatur perfecta, non potest in suum actum procedere, nisi moueatur à DEO.* Et idem repetit *artic.* 9. *eiusdem quæstio. in corp.* vbi generaliter docet, quod *nulla res creata potest in quemcunque actum prodire, nisi virtute motionis diuinæ.* Hoc ipsum docet expresius *in* 2.*sent.distinct.*37. *q.*2 *artic.*2.& *q.*3.*de potent.artic.*7.*in corp.* Et in solutione ad 7.*eiusdem art.* docet, quod, quando Deus mouet causam secundam ad a-

ad agendum, aliquid ei confert, quo illa actualiter agat, & inquit: *Sed id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, est vt intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis.* Idem confirmat 1. *part. quæst.* 2. *artic.* 3. *in corp. & quæst.* 105. *art.* 4. *&* 5. *&* 3. *contra Gent. cap.* 70. Eandem sententiam tuentur Capreolus *in* 2. *d.* 1. *quæst.* 2. *art.* 1. Caietan. 1. *p. quæst.* 45. *art.* 5. §. *Ad Durandum. & quæstio.* 115. *art.* 6. §. *Ad euidentiam.* Ferrar. 3. *contra Gent. cap.* 70. & ait esse expressam sententiam S. Thom. *quæst.* 3. *cit. de potent.* cui omnes Thomistæ vnanimiter consentiunt. Eandem sententiam sequitur Magister Cabrera 3. *p. quæst.* 17. *art.* 4. *disp.* 2. §. 30. *num.* 113. *& seqq.* aitque esse S. Thomæ, & receptam ab omnibus Philosophis. Et ratio id conuincit. Nam, vt ostendit ex professo S. Thom. 3. *contra Gent. cap.* 66. esse est actus vniuersalissimus, & proprius effectus solius Dei; vnde & in *lib. de Causis* dicitur, quod neque intelligentia dat esse, nisi in quantum est diuina: ergo causæ secundæ, quatenus attingunt esse proprii

effectus formaliter loquendo, sunt instrumenta ipsius Dei. Vnde oportet, q̃ moueatur ab illo prius natura quam attingant ipsum esse cuiuslibet effectus, nam vt instrumentum attingat effectũ principalis agẽtis, oportet quod præuia motione ab illo moueatur.

3. *Secunda conclusio*: Causæ liberæ, etiam contingentes, indigent præuio Dei influxu, vt suas producãt operationes. Ita S. Th. *loc. cit.* & 1. *p. q.* 83. *art.* 1. *ad* 3. vbi ait: *Liberum arbitriũ non est sufficiens ad aliquid volendum, nisi moueatur, & iuuetur à Deo*; & in solut. ad tertium inquit: *Deus est prima causa mouens, & naturales causas & voluntarias; & sicut naturalibus causis mouendo eas non aufert, quin actus earum sint naturales; ita mouendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ, sed potius hoc in eis facit: operatur enim in vnoquoq; secundum eius proprietatem.* Et in 2. *sent. dist.* 37. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 2. inquit: *Deus influit agenti esse, posse, & agere, & quicquid perfectionis in agente est.* Et in solutio. ad 3. subdit: *In bonis actibus vtrumq; agenti influit, & vt agat, & vt bene agat.* Vbi aperte docet, Deum prius influere in liberum arbi-

arbitrium, vt in causam, quam influat cum illo in eius effectum.

Præterea prob. Speciali ratione, quã assignat S. Tho. *1.p.q.19.art.3.ad 5.* Ab eo, quod se habeat indifferenter ad vtrumlibet, nõ sequitur aliqua actio determinata, nisi ab aliquo alio moueatur, & inclinetur ad vnum, vt dicit Comment. *2. Phys. text. 48.* Ab eo enim, quod est in potentia, & indifferens, in quãtum huiusmodi, non exit determinatus actus: quia non est maior ratio, quare exeat iste actus, quam oppositus, cum talis potentia secũdum se sit indifferens ad oppositа: sed causa libera, & contingens se habet indifferenter ad oppositа; *ergo* nõ exibit ad illa determinata operatio, nisi moueatur à primo agente, & determinetur ad vnam particularem operationem. Est ad idem alia ratio eiusdem S. Th. *p.2.q.9.art.4.in corp. & 1.p.q.2.art.3.* Omne, quod quandoque est agens actu, quandoq; in potentia indiget moueri ab aliquo mouente, quod sit purus actus: sed voluntas creata, quandoque est agens actu, quandoq; in potentia; ergo indiget moueri à primo

4.

actu, vt suam producat operationem.

5. *Præterea* idem ostenditur alia *ratione* S. Thom. in 2. *distinct.* 37. *q.* 2. *art.* 2. *in corp.* Nam videtur sequi ex opposita sententia, esse plura prima principia. Consequens est error Manichæorum, vt vidimus *lib.* 1. *cap.* 3. Ergo: *Sequela probatur.* Nam est de ratione primi principii, vt agere possit sine auxilio prioris agentis, & sine influentia illius. Ergo si voluntas humana aliquam actionem produceret absque motione prioris agentis, respectu illius actionis esset voluntas creata primum principium, & primum se mouens simpliciter, & primum se determinans.

6. *Præterea prob.* alia ratione, quam prosequitur S. Thom. *eod. art.* 2. id quod non habet à se esse, non habet à se operari, aut aliquid influere, sed totum hoc accipit ab alio, à quo habet esse. Vnde & Conc. Florent. decreto de fide Cathol. ex eo probat, quod filius Dei habet æternaliter à Patre hoc ipsum, quod est spirare Spiritum S. quoniam filius habet esse non à seipso, sed à Patre, à quo æternaliter genitus est, & in Euangelio ipsa Veri-

Veritas teſtatur: *Doctrina mea nõ eſt mea, ſed eius, qui miſit me, Patris.* Et iterũ: *Filius non poteſt à ſe facere quippiam*; quia vid. nõ eſt à ſe, ſed à Patre: ſed volũtas creata nõ habet eſſe à ſeipſa, ſed à Deo; ergo non habet à ſe hoc, quod eſt actualiter influere in ſuam operationẽ: ſed hoc ipſum accipit à Deo; ergo Deus influit in ipſam voluntatem motione præuia, quia voluntas mouetur ad ſuam operationem, & applicatur, vt actualiter agat.

Vltimo probatur *ratione* ſpeciali, quæ procedit dè omni operatione vitali: Fieri *non* poteſt, etiam per potentiam abſolutam, vt Deus producat actionem vitalem creatam, niſi mediante potentia vitali; quia talis actio à ſolo Deo attingi non poteſt, aut produci, cum dicat intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo impoſsibile eſt, quod Dei operatio ſeu concurſus influat cũ cauſa vitali in operationem vitalem, niſi prius natura influat in ipſam cauſam vitalẽ, per quam debet produci eiuſmodi vitalis operatio. 7.

Sed contra *obiicitur primo*: Motio hæc actualis, & concurſus iſte præuius nihil 8.

confert voluntati, quo ad agendum iubeatur, inclinetur, aut cõfortetur: ergo superflue ponitur. *Respond.* quod cõfert voluntati vltimum complementum actus primi, & Deus per illum efficit, vt virtus operatiua ad actum secundum reducatur, vt capite sequenti patebit.

9. *Secundo:* Solum instrumenta indigẽt præuia motione & applicatione principalis agentis, vt actu operentur: sed voluntas, & aliæ causæ secundæ non sunt instrumenta, sed causæ principales suorum effectuum: ergo. *Respond.* quod omnis causa secunda etiam libera, quatenus tribuit effectui esse, & vltimam actualitatem, est instrumentum Dei, vt docet S. Th. *q.* 3. *depotent. artic.* 7. *in corp.* & *ad* 7. & Caiet. 1. *p. q.* 45. *art.* 5. vnde nunquam exient in actum secundum, nisi præuia motione actuali moueantur, & iubeantur à Deo.

10. *Tertio:* Si præuius ille Dei influxus in causam est necessarius, vt volũtas operetur, sequitur quod sine illo operari non possit, & ita peribit eius libertas, ac per consequens non imputabitur ei ad culpam omissio actus, qui est in præce-

pto,

pto, quia non est in eius potestate habere prę̃uiam illam motionẽ quæ necessaria dicitur ad operãdum. *Respon.* Præuia illa motio, siue influxus immediatus in causam, non est necessarius, vt voluntas possit operari, si velit, id n. habet p̃ propriam virtutẽ, aut per habit⁹ supernaturales, sed solũ est necessarius: vt actualiter operetur. Vnde ex eó, q̃ voluntas nõ moueatur à Deo præuia illa motione, non sequitur, quod non possit velle aut operari; sed solum infertur, quod de facto non sit operatura, ac per consequens omissio actus, qui est in præcepto, imputabitur illi ad culpam, quia ex Dei misericordia poterat habere motionem illam præuiam, & sua culpa se impedibit, ne illi donaretur à Deo. *Alia argumenta*, quæ ex parte libertatis opponuntur, inferius proponenda sunt, & soluenda.

CAPVT II.

Quidnam sit motio illa præuia, qua Deus mouet, & applicat causas secundas, etiam liberas, ad operandum.

1. Ex disp. 19. NOn autem cõuenit inter Doctores, quidnam sit motio illa præuia, seu influxus immediatus in causam. Quidã dixerunt esse qualitatem, non quidem per modum permanentis, sed per modũ dispositionis transeuntis cũ operatione causæ secundæ; sed hæc positio est expresse contra S. Th. 1. 2. q. 110. art. 2. & cõtra illã est *argumentũ*. Nam videtur repugnare libertati volũtatis, quod per qualitatẽ aliquã determinetur ad operandũ. Præterea posita in homine quacunque qualitate actiua, indiget vt operetur prẽuia Dei motione, vt capite prẽcedenti ostensum est: sed posito influxu illo præuio Dei in liberũ arbitriũ, vt in causã nõ indiget vt operetur alia motione actuali, alias daretur ꝓcessus in infinitum, ꝙ est inconueniens: ergo talis influxus nõ est qualitas actiua. *Alii* dixerunt ꝓ oppositum, extremũ illum influxum, seu cõcursum Dei præuium nihil ponere in causa secunda, ꝙ fit præuium ad eius operationẽ, sed esse ipsum Deũ, seu voluntatẽ diuinã, quatenus parata est, & exposita ad cõcurrendũ simul cũ causis secundis, quotiescunꝙ ipse vel ex ne-

neceſsitate naturæ operentur, vel ex innata libertate operari voluerint. Addūt tamen, ꝙ motio Dei ſolum ponit in cauſis ſecundis operationē ipſius cauſæ ſecundæ, quatenus ꝓcedit efficienter ex cōcurſu Dei ſimultaneo: ſicut creatio in creatura nihil ponit diſtinctū à ſubſtātia illius, ſed eſt ipſa creatura, ſecundum quod procedit efficienter à Deo.

Sed hæc poſitio ſtare nō poteſt. Nam 2.
iuxta illam, concurſus Dei generalis nō eſſet influxus immediatus in cauſam ſecundam, ſed ſolū eſſet influxus immediat⁹ cū cauſa ſecūda in eius effectū, cuius contrariū oſtēſum eſt ſupra. Itē etiā ſequeretur ex eadē ſentētia, ꝙ Deus, & cauſa ſecunda, præſertim libera, eſſent duæ cauſę partiales, operationes ſeu effectus, ꝓducti ad extra; imo cōcurſus Dei eſſet poſterior ordine rationis ſeu cauſalitatis ipſo cōcurſu cauſæ ſecundæ, ꝙ eſt conueniens, vt patebit infra. *Alii* Doctores etiám ex illis, qui admittunt, cōcurſum Dei generalem eſſe influxū immediatum in cauſam ſecundam, opinātur, eundem influxū eſſe realiter ipſam operationem cauſæ ſecundæ, quatenus pro-

procedit à Deo eamdem causam applicante, & præmouente efficaciter ad operandum. Et in hoc distinguitur hic modus dicendi à præcedenti, quia præcedens non admittit, cõcursum Dei generalem esse influxum immediatum in causam. Sed quidquid sit de illa quæstione, an p̃dictus influxus Dei actualis distinguatur realiter tanquam res à re ab eius operatione: an solum formaliter, de eo alibi fusius egimus.

3. Dicendum est cum S. Thoma *q. 3. de pot. art. 7. ad 7.* quod virtus naturalis, quę est rebus naturalibus in sua institutione collata, inest eis, vt quædam forma, habens esse ratum, & firmũ in natura. Sed id, q̃ à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, est vt intentio sola habens esse quoddã incompletũ per modũ quo colores sunt in aere, & virt⁹ artis in instrumento artificis. *Ergo.* Hoc aũt ens incõpletũ præuium actioni causæ secundæ p̃ducitur in illa effectiue à solo Deo, & nullo modo depẽdet efficienter ex influxu causæ secundæ; vt expresse docet S. Thom. *art. 7. cit. ad 3. arg.* vbi ait: *In operatione, qua Deus operatur mouendo naturã, non*

nõ operatur ipsa natura. Et ratio id suadet; nam illud ens incõpletum est quid præuium operationi, siue influxui causæ secundę: ergo nõ dependet efficienter ab ea; id n. quod est prius, non depẽdet efficienter ab eo, q̃ est posterius. *Præterea* motio illa prę uia est complementũ virtutis operatiuæ, quæ resid et in causa secunda, & proprio vocabulo appellatur motio Dei virtuosa, qua ipsa causa secũda efficaciter mouetur ad operandum: ergo non pendet efficienter ab ipsa causa secunda.

Quo fit, vt liberum arbitrium passiue se habeat in ordine ad illã præuiam motionẽ, q̃ recipit à Deo; sed quia in eodem instanti tẽporis libere ꝓducit operationem, ad quam mouetur, ideo nõ se habet mere passiue, sed in ordine ad talem operationẽ se habet actiue, & libere. Nã vt ait Augu. *filii Dei aguntur, vt agant, non vt ipsi nihil agant.* 4.

Sed est *argumentũ*, quo probatur, motionẽ illam Dei esse idem realiter, quod ipsa operatio liberi arbitrii, vt procedit à Deo. In naturalib. motio ad albedinẽ est ipsa albedo vt in fieri, quia, vt dicit Arist. 5.

Arist. motus non est præter res, ad quas est motus: ergo motio actualis, qua Deus mouet voluntatẽ ad actum liberũ, erit ipse actus liber, vt est in fieri à Deo. *Resp.* motionẽ ad albedinẽ non tribuere virtutẽ aliquam actiuã, aut complementũ virtutis actiuæ subiecto, in quo recipitur; quia mere passiue se habet illud subiectũ in ordine ad albedinẽ: motio aũt præuia, qua Deus mouet, & applicat liberũ arbitriũ, vt se determinet ad suos actus, tribuit illi virtutem quandam, seu complementum virtutis actiuæ, vt dictum est; vnde non est simile.

CAPVT III.

Quod concursus Dei generalis, quo liberum arbitrium mouet, & adiuuat ad actus supernaturales producendos, sit supernaturalis.

1. Ex disp. 20. CVm ergo concursus Dei generalis præmouens, & applicans secundas causas ad operandũ, sit complementũ quoddã virtutis actiuæ ipsarũ causarũ, vt ex præmissis constat, necesse est, vt sit eiusdẽ ordinis cum virtute actiua earũdem causarum: vnde si causæ secundæ fuerint supernaturales, seu principia operationũ supernaturalium, concursus Dei

Dei generalis erit ſupernaturalis, & alterius rationis ab eo, quo Deus cõcurrit ad actus mere naturales. Hęc eſt doctrina S. Th. 1. 2. *q.* 109. *art.* 9. *in corp.* vbi ſic loquitur: *Homo ad recte viuendũ dupliciter auxilio Dei indiget. Vno modo, quantum ad aliquod habituale donum, per q̃ natura humana corrupta ſanetur, & ſanata eleuetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, vt à Deo moueatur ad agendũ.* Auxilium aũt gratiæ eſt ſupernaturale, ſicut & ipſa gratia: ergo. *Præterea prob. ratione*: Deus in quantũ auctor gratiæ, eſt finis vltim⁹ ſupernaturalis omniũ ſupernaturaliũ actionũ: ergo, in quantũ auctor ſupernaturalis, eſt prima cauſa eorũ efficiẽs: ergo cõcurrit ad illas generali cõcurſu ſupernaturali.

Secundo: Cõcurſus primæ cauſæ debet eſſe proportionat⁹ formæ, per q̃ operatur cauſa ſecũda; ſed forma per q̃ operatur cauſa ſecũda act⁹ ſupernaturales eſt ſupernaturalis: nã potentia naturalis, ſc. intellectus, & volũtas, & aliæ potẽtię naturales ſecundum ſe, nullam habent proximam virtutẽ actiuam comparatione actuum ſupernaturalium; ſed tota 2.

earum

earum virtus dependet vt quo à forma ſupernaturali, vt patebit infra: ac per conſequens forma, per q̃ operatur cauſa ſecũda ſupernaturales act°, eſſe debet ſupernaturalis: ergo ſimiliter cõcurſus primæ cauſæ debet eſſe ſupernaturalis.

Confir. nam vt ſupra dictũ eſt, concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam, & in ea recipitur, & modificatur ab ipſo Deo iuxta eiuſdem cauſæ conditionẽ prius natura quam cum illa producta effectum: ergo neceſſe eſt, q̃ idem cõcurſus generalis cum cauſa ſecunda ſupernaturali ſit etiam ſupernaturalis; alias n. Deus modificaret eundẽ concurſum in cauſa ſecunda, nec illum accõmodaret eius cõditioni, & naturæ.

3. *Tertio* idipſum probatur ſpecialiter de cõcurſu Dei ſimultaneo. Cõcurſus, quo Deus immediate cũ cauſa ſecunda ſupernaturali ꝓducit ſupernaturalẽ operationẽ, eſt realiter ipſamet operatio, vt ꝓcedit ex influxu Dei: ſed operatio eſt ſupernaturalis, ergo influxus immediatus Dei in eandem operationem eſt ſupernaturalis.

4. Sed dicunt operationem non eſſe ſuper-

pernaturalem, vt producitur à cõcursu *Dei*, vel ab influxu liberi arbitrii, sed quatenus producitur ex influxu habit⁹ supernaturalis, vel excitantis gratiæ simul cum potentia hominis intellectiua, vel appetitiua: sed contra hoc est argumentũ. Gratia excitans sine adiuuante non efficit actum liberũ, neque attingit *su*pernaturalitatẽ illius; sed solũ mouet moraliter liberũ arbitriũ, ex parte obiecti suadendo, inuitando, & alliciendo, vt prosequatur bonum sibi propositũ per intellectum: habitus aũt supernaturalis *solum* tribuit potentiæ posse operari supernaturales actus; nõ aũt tribuit illi actualiter operari: ergo prẽter ipsum habitũ, & gratiam excitantẽ, necesse est ponere ex parte Dei concursum actualẽ supernaturalis ordinis, quo ipsa potẽtia rationalis, eleuata per habitũ supernaturalẽ, moueatur efficaciter à Deo vt actualiter operetur supernaturalẽ actũ.

Sed contra *obiicitur primo*. Præexistẽte ex parte intellect⁹ habitu fidei in po- 5.
testate liberi arbitrii est producere, vel non producere actum fidei supernaturalem cum concursu Dei generali: ergo

ad id.

ad id non requiritur alius concursus supernaturalis ordinis, alias etiam supposito habitu fidei nō esset in potestate arbitrii actum fidei eligere. *Respond.* esse quidē in potestate nostri arbitrii, ipsum credere, supposito tamen ex parte Dei concursu generali eiusdem ordinis, sine quo liberum arbitrium, quantumuis habeat perfectum habitum fidei, nunquam operabitur. Nec ex hoc sequitur, hominem nō habere liberum arbitriū, sed solum sequitur, quod non habeat liberum arbitrium independenter ab alio, & quod non sit simpliciter primum liberum. Hoc enim solum competit libero arbitrio Dei, vt dicetur *infra*.

6. *Secundo obiicitur.* Sequeretur ex opposita sentētia, ad omnē actum supernaturalem esse necessarium triplicem Dei concursum; nam in primis est necessarius concursus Dei per habitum supernaturalem, aut per gratiam præuenientem, quæ vices habitus supernaturalis supplet. Similiter etiam est necessarius concursus Dei generalis naturalis ordinis, quo Deus tanquam prima, & vniuersalissima causa concurrit cum omnibus

nibus cauſis, etiam naturalib. ad ſuas operationes; ergo ſi præter iſtum cõcurſum eſt neceſſarius ex parte Dei alius cõcurſus ſupernaturalis ordinis, ſequitur Deum triplici cõcurſu cõcurrere cũ cauſa ſecunda ad quamlibet operationẽ ſupernaturalem, & ita multiplicarentur Dei concurſus abſque neceſsitate. *Reſp.* ad act⁹ ſupernaturales ſufficere ex parte Dei concurſum generalem ordinis ſupernaturalis, in quo eminenter cõtinetur, quidquid perfectionis reperitur in concurſu generali Dei, in quantũ eſt auctor naturæ. Vnde non ſequitur, ad omnem actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum.

Tertio obiicitur: Gratia excitans, & adiuuans, non ſunt duæ gratiæ diſtinctæ; illa enim eadem gratia, qua Deus liberum arbitrium excitat ad actus ſupernaturales, dicitur adiuuans, ſi noſtrum arbitrium cum illa velit operari: nam quatenus præuenit liberum arbitrium, dicitur excitans; quatenus vero cooperatur iam cum libero arbitrio actum ſupernaturalem, dicitur gratia adiuuãs & cooperans; ergo præter gratiam excitan- 7.

citantem, & concursum generalem, naturalis ordinis non requiritur aliud speciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel concursus Dei supernaturalis. *Respond.* gratiam excitantem, & adiuuantem, nō esse idem auxilium gratiæ, sed distinctum, vt infra patebit.

CAPVT IV.

Quod concursus Dei generalis, præsertim respectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, non sit secundum se indifferens.

1. *Ex disp.* 21. EX dictis superioribus deducitur, Dei concursum generalem, quo causas secundas adiuuat ad operandum, non esse secundum se indifferētem, nec offerri illis à Deo per voluntatem ex se indifferentem modo superius explicato.

Cum enim talis concursus sit influxus immediatus Dei in causas secundas mouens eas, & applicans ad suas operationes, vt ex præmissis constat, esse non potest secundum se indifferens, alias nō posset causas secundas mouere, & applicare ad determinationem actum. Id quod etiam ostenditur ratione desumpta ex S. Thom. 1. *p. q.* 19. *art.* 3. *ad* 5. Nam

ab eo,

ab eo, quod est indifferens ad vtrumlibet, non sequitur aliqua actio, nisi ab aliquo alio inclinetur, vel determinetur ad vnum: vt dicit Comment. 2. *Phys. tex.* 48. ergo si concursus Dei generalis secundū se est indifferens ad vtrumlibet; sequitur quod ab aliquo alio determinetur ad effectum, & sic habebit aliquam causam priorem, quod repugnet primæ causæ.

Sed dicunt, concursum Dei generalem esse ex voluntate diuina determinatum ad particularem effectum, postquam ex influxu liberi arbitrii, vel alterius causæ secundæ quodammodo ad talem effectum limitatur, eo quod per talem causam secundā nō producit, nisi talem effectum determinatum. At contra hoc est *argumentum*. Sequeretur, causam secundam determinare primā ad operādum & influendum in istum actum potius quam in alium. Etenim si causa prima secundum se indifferenter applicat suam voluntatē, & concursum ad eos actus producendos cum causis secūdis, ad quos ipsæ causæ secundæ ex necessitate naturæ, vel per suam liberam vo- 2.

luntatem applicantur : ergo ipsa causa prima non se determinat ad hunc effectum in particulari, ac per cõsequens determinatur ad illum à causa secunda.

3. *Præterea*, modus cõcurrendi per volũtatem secundũ se indifferentem ad istũ, vel illum effectum, vel eius oppositum producendum, est valde imperfectus, cum in sua efficacia dependeat ex concursu causæ secundæ, & omnis dependentia importet in re, quæ dependet in perfectionẽ quandàm ; & inferioritatẽ respectu illius, à quo dependet: ergo nõ potest talis modus concurrendi Deo attribui, aut eius voluntati, quæ infinita est, & perfectissima causa, conuenire.

4. Respondetur quod, quantum ad determinationẽ ad intra diuinæ voluntatis, quam includit incursus Dei generalis, voluntas diuina per suum actum seipsam libere determinauit ad particularem effectum in indiuiduo cum causis secundis modo prædicto concurrẽdo: nec quantum ad istam determinationem determinari potest Dei concursus per concursum causæ secundæ. Nihilominus quantum ad determinationem

nem ad extra verisimum esse censent, actionem illam Dei accipere determinationē suam à proxima causa, seu voluntate humana; non quia ab hac sola talis determinatio effectiue procedat; nam illa determinatio nihil aliud est q̄ exercitium talis actionis in tali specie, & hoc totū necesse est à Deo fieri, *sine quo factū est nihil.* Sed quoniā causa proxima, seu volūtas humana suo influxu determinat actionē Dei ad extra ad hāc speciē ad hoc tempus, & ad hoc individuum.

Sed hæc solutio vim argumenti non euacuat. Nihil enim determinatur ab alio, nisi quod est indifferēs, antequam determinetur: sed concursus Dei generalis etiam ad extra non est secundū se indifferens, vt dictum est; ergo non determinatur à concursu liberi arbitrii, sed potius econtra liberum arbitrium, quia secundum se est indifferens ad operandum, & non operandum, & ad producendum istum actum, vel illum, oportet, q̄ inclinetur per cōcursum Dei, vt aliquam actionem in particulari producat. Sed de hoc agendum erit latius in tribus capitibus sequentibus. 5.

6. Sed contra hanc doctrinam *obiicitur primo*: Sol est ex natura sua illo generali modo veluti expositus ad concurrendum cum singulis causis secundis, quæ ab illo pendent iuxta vniuscuiusq; capacitatem; ergo ad eundē modū Deus sua voluntate poterit efficacitatem seu potentiam suam prædicto modo, veluti indifferenti ac generali, applicare, & offerre humanæ voluntati, vt sit paratus ad concurrendum cum illa ad actū quē ipsa effecerit. *Respon.* quod sol est causa finita, & limitata habens aliquid potentialitatis, cum sit creatura, & ideo potest per concursum alterius causæ determinari ad producendum talem, vel talem effectum in indiuiduo: Deus aūt est causa vniuersalissima infinite perfecta, & purus actus nullam habens potentialitatem admixtā; vnde eius voluntas vel concursus, in quo est intentio voluntatis, & virtutis diuinæ, determinari non potest ad operandum ex concursu liberi arbitrii, vel cuiuscumque alterius causæ secundæ.

7. *Secundo arguitur* ex S. Th. quæst. 5. de verit. art. 9. ad 10. vbi ait: *Actio primæ causæ quo-*

se quodammodo determinatur ad hunc effectum per causam secundam, & 3. cont. Gen. cap. 66. dicit, *causas secundas esse particulares, & determinantes actionem primi agentis.* Vult ergo S. Thom. concursum Dei generalem esse indifferentem secundum se, & ab ipsa voluntate determinari ad hanc, aut illam actionem particularem, ita vt actio particularis sit à Deo, sed nõ ideo sit talis, quia est à Deo, sed quia est à voluntate, aut ab alia causa secunda. *Respond.* S. Th. non dixit absolute quod per causam secundam determinatur influxus causæ primæ ad hunc effectum, sed *quodammodò*, vt insinuaret, quod simpliciter, & quantum ad exercitium actus, causa secunda determinatur ad cõcurrendum à concursu primæ causæ, vt in aliis locis clarissime docet; quamuis cõcursu causæ primæ se determinet ad talem speciem effectu; in ipsa causa secunda, quę recipit in se influxum primę causæ. Sed hæc determinatio non fit ab ipsa causa secunda, sed à Deo, qui concursum suum generalem in causis secũdis modificat, & ita per talem causam secundam, scilicet per ignem, non pro-

ducit nisi ignem, & per equum non generat nisi equum, & sic de singulis. Propter quod in eadem *solut. ad* 10. dixit S. Doctor, effectum magis assimilari secundæ causæ, quam primæ, & eodem modo respondetur ad alium locum *ex* 3. *cont. Gent. cap.* 66.

8. *Tertio obiicitur*: Ille modus concurrendi primæ causæ per voluntatem ex se indifferentem est possibilis, cum nullam implicationem inuoluat. Et ex alia parte est aptissimus, & accõmodatissimus ad libertatem humanã explicandã, & defendendam; ergo. *Respond.* talem modum concurrendi non esse Deo possibilẽ, quia perfectioni diuinæ prouidentiæ, & causalitatis videtur valde repugnare, vt ex supradictis constat: nec est aptus ad libertatem humanam defendẽdam, sed magis videtur eam implicare & difficilem reddere, vt ex præmissis *lib.* 1. *cap.* 6. inter impugnandum scientiam mediam satis constat.

CAPVT V.

Quod Deus absoluto, & efficaci decreto suæ voluntatis vere efficienter, siue ad modum causæ physicæ prædeterminat omnes causas secun-

secundas, tam naturales, quam liberas ad suas operationes, salua earum natura, & libertate.

EX diuinis literis, si attente perpendãtur, habemus, quod Deus sua absoluta, & efficaci voluntate prædeterminauit omnes actus etiam liberos in particulari, futuros in tempore, prius in signo rationis, quam intellectus diuinus cognosceret actus illos esse futuros, etiam ex hypothesi, quod voluntas creata constitueretur in tali ordine rerum, & in talib. circumstantiis. Dicitur enim ad Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*, hoc est, secundũ liberam determinationem voluntatis suæ, *qua omnia, quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra*, & Apocal. 4. *Tu creasti omnia, & propter voluntatẽ tuam erant, & creata sunt.* Et Sap. 11. *Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Quibus verbis aperte significatur, æterno decreto voluntatis diuinæ prędeterminatũ esse, vt existant, quæ in quacunq; differentia temporis habent esse. Idem probatur ex illo Isaię 14 *Hoc est consilium, quod cogitaui super omnem terram, & hæc est manus* 1. Ex disp. 22.

manus extensa super omnes gentes. Dominus enim exercituum decreuit, & quis poterit infirmare, & manus eius extensa; & quis auertet eam? Item etiam Esther 13. dicitur, *Domine, Rex omnipotens, in dictione tua cuncta sunt posita, nec est, qui tuæ possit resistere voluntati: si decreueris saluare Israel.* vbi efficax Dei decretum prædeterminans saluare Israel simul componitur cum libertate, qua Israel saluus factus est.

2. Idipsum constat ex illo Lucæ 22. *Filius hominis, sicut definitum est, vadit*, & actor. 4. *Conuenerunt enim vere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum Herodes, & Pontius Pilatus, facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri.* Et cap. 17. *Definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum.*

3. Præterea Proue 8. secundum LXX. dicitur; *Præparatur voluntas à Domino*; & cap. 21. *Cor regis in manu Domini, sicut diuisiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud.* Vbi verbum *vertet*, idem significat, quod inclinabit, & determinabit. Et vt notauit Iansenius cum omnium hominum corda sint in manu Domini, peculiariter de corde Regis id dicitur,

eo

eo quod hoc maxime sit liberum, & alterius potestati minus subiectum; vt designaret, quod cum efficaci Dei motione saluatur perfectissima libertas arbitrii nostri, qualis solet esse libertas Regis. Hoc testimonio S. Thom. 3. *cont. Gent. c.* 89. *&* 90. probat, quod Deus in nobis causat motum voluntatis, *& facit nos velle*, & libere velle *hoc, vel illud*: quod tamen efficaciter non faceret, nisi voluntatem ad volendum hoc vel illud, efficienter prædeterminaret: sicut riui aquarum humana opera in diuersas partes absque aliqua violentia magna cum suauitate feruntur. Videatur alius locus *ad Ephes.* 2. adductus *lib.* 1. *cap.* 14.

Accedit auctoritas Sanctorum, qui verbis formalibus, aut æquiualentibus vnanimiter afferunt, omnia quæ fiunt in tempore prædefinita esse, & prædeterminata decreto æterno voluntatis diuinæ. 4.

Et in primis S. Dionys. *cap.* 5. *de diuin. nom. tit. de exemplaribus lect.* 3. *apud D. Thomam* ponit rationes rerum in Deo existentium prædeterminatiuas, & effectiuas sub his verbis : *Exemplaria autem*

esse dicimus in Deo existentium rationes substantificas, & singulariter præexistentes, quas Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates existentium prædeterminatiuas, & effectiuas, secundum quas substantialis essentia omnia prædestinauit, & produxit. S. Aug. tract. 104. super Ioa. sub med. explicans illud Ioan. 17. *Pater, venit hora, clarifica filium tuum,* ait: *Quapropter hoc, quod ait: Pater, venit hora, clarifica filium tuum; ostendit omne tẽpus, & quid, & quando faceret, vel fieri sineret, ab illo esse dispositum, qui tempori subditus non est: quoniam, quæ futura erant, per singula tempora in Dei sapientia causas efficientes habent, in qua nulla sunt tempora; non ergo credatur hanc horã fato vrgente venisse, sed Deo potius ordinante.* Item etiam in soliloquiis cap. 24. ait: *Velle quod bonum est non possum, nisi tu velis.* Quæ verba explicari non possunt de decreto, & voluntate Dei præsupponẽte præscientiam mediam determinationis liberi arbitri futuræ ex hypothesi: alias enim non dixisset S. Augustinus, *velle quod bonum est, non possum, nisi tu velis:* sed potius dicendum esset è contrario: Deus velle non potest bonum liberum,

nisi

nisi prius ego velim. Præterea in eisdem Soliloquiis *ca.* 26. eandem sententiam docet illis verbis superius adductis: *Priusquam me formares in vtero nouisti me; & antequam exirem de vulua quidquid tibi placuit, præordinasti me.* Vbi verbum *placuit*, & verbum *præordinasti*, absolutam, & efficacem Dei voluntatem, & prædeterminationẽ importat, qua nostras præuenit voluntates de illis, & in illis disponendo, & præordinãdo, quidquid sibi placuit minime præscientiam mediam obseruans, quid iste vel ille ex sua innata libertate voliturus sit.

Idipsum *probatur* ex S. Leone Papa *serm. 7. de pass. Dom.* qui incipit: Scio quidem, dilectissimi, dicente: *In saluandis enim hominibus per crucem Christi, communis erat voluntas Patris, & filii, & commune consilium, nec vlla poterat ratione turbari quod ante æterna sæcula, & misericorditer erat dispositum, & incommutabiliter præfinitum.* Vbi verbum *præfinitum* idem significat, quod prædeterminatũ. Idem docet *serm.* 9. & 16. & in confirmationem huius doctrinę adducit locum *Act.* 4. supra indictum. 5.

6. Eodem modo loquuntur alii SS. Patres quamplurimi, præsertim S. Athan. super *cap.* 2. *ad Ephes.* cuius verba supra retulimus. Theodoretus in illa verba ad Roman. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit* vbi ait: *Prædestinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* Et ad Ephes. 1. in illa verba, *Elegit nos in ipso.* sic ait. *Ab initio enim ante mundi constitutionem ea, quæ ad nos pertinebant, præsciuit, & prædefiniuit,* & paulo post subdit: *Præsciuit nos, & dilexit, & nostram precationem præconstituit, vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus secundum propositum voluntatis suæ.* S. Anselmus libr. de cõcordia prædestinationis, & liberi arbitrii, cap. 1. idem docet, cum ait: *Quoniam enim quod Deus vult non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendũ, vel non ad volendũ, & vult effectum sequi voluntatẽ; tunc necesse est, voluntatem esse liberam, & esse quod vult.* S. Fulgent. libr. 1. ad Monimum ait: *Hoc enim gratuita iustificatione tribuit præparatum, quod in æterna prædestinatione præparauerat tribuendum.* Prædestinatione aũt præparare aliquid absque prædestinatione diuini decreti fieri

fieri non potest. Item etiam Henricus homil. super cap. 11. Ioan. in illa verba, *Collegerunt*, ait: *Redemptor noster se tradidit comprehendendum, sicut ante præfinierat.* Præfinire autem idem significat, quod efficaci decreto prædeterminare: ergo iuxta sentẽtiam horum Patrum negari non potest, Deum efficaci decreto ab æterno prædeterminasse omnes actus bonos, qui fiunt in tempore.

S. Damascenus in orat. 1. de imagin. paulo post prin. ait: *Sunt item in Deo imagines, & exempla rerum, quæ ab ipso futuræ sunt, nempe consilium eius æternum, quod se habet semper eodem modo. Immutabilis enim est omnino Deus, in quo nulla est commutatio, aut vicissitudinis obrumbratio. Has imagines & hæc exempla præfinitiones appellat sanctus ille Dei munere diuinis in rebus considerandis, & explicandis excellentissimus Dionysius. Omnia enim ab illo præfinita, & sine vlla commutatione futura in eius consilio non aliter, antequam fierent erant expressa, quam si quis velit domum ædificare prius imaginem, ac formam ipsius in animo effingit, cogitatione que complectitur.* 7.

Tertio prob. auctoritate Scholasticorũ, 8.

qui hanc doctrinam sequuntur. Et in primis S. Thom. *super* 1. *cap. Dion. de diuin. nom. lect.* 3. loquens de rationibus rerum existentibus in Deo inquit: *Et huiusmodi rationes sacra Scriptura vocat præfinitiones, seu prædeterminationes.* & 1. p. quæst. 19. artic. 3. ad 5. ait: *Causa quæ ex se est contingēs, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum, sed voluntas diuina, quæ ex se necessitatem habet, determinat seipsam ad volitum, ad quod habet habitudinem non necessariam.* Præterea *quodl.* 12. *quæst.* 3. *art.* 4. illam pertractans quæstionem: vtrum omnia subsint fato, inquit: *A prouidentia Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata.* Et in hac acceptione docet posse concedi, quod omnia subiiciuntur fato, iuxta illud Boetii: *Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhærens.* Et 1. *p. quæst.* 116. *art.* 1. *in corp.* inquit: *Ea quæ hic per accidens aguntur, siue in rebus naturalibus, siue humanis, reducuntur in aliquam causam præordinantem, quæ est prouidentia diuina.* Vbi verbum *præordinantem* idem significat, quod prædeterminantem: & in discursu articuli aperte docet omnia, quæ hic aguntur, esse à Deo præordinata: &

ta: & idem docet *artic.* 3. & 4. eiusdem quæstionis. Item etiam 1. *part. quæst.* 105. *art.* 1. *ad* 3. inquit: *Hoc ipsum, quod causæ secundæ determinantur ad determinatos effectus, est illis à Deo.* Præterea in eadem 1. part. quæst. 25. art. 5. ad 1. dicit: *Fieri non posse, vt Deus aliqua faciat, quæ non præsciuerit, & præordinauerit se facturum, quia ipsum facere subiacet præscientiæ, & præordinationi Dei.* Hoc etiam innuit *part.* 2. *quæst.* 10. *art.* 4. *in corp.* dum ait: *Deus sic voluntatem mouet, quod non ex necessitate ad vnum determinat*; significans quod determinat eam, non quidem ex necessitate, sed libere iuxta modum suæ naturæ. Idem docet 1. *part. quæst.* 23. *art.* 1. *ad* 1. & *q.* 5. *de ver. art.* 5. *ad* 1. & 3. *cont. Gent. c.* 90. *in fi.* quibus in locis exponens quoddam dictum Damasceni dicit, *eum non quam cũque nostrorum actuum prædeterminationem negare voluisse, sed eam dũtaxat, quæ est cum impositione necessitatis*; aperte indicans, Deum actus nostros prædeterminare, absque impositione tamen necessitatis. Denique *q.* 24. *de verit. art.* 14. *in fin. corp.* probat, quod voluntas creata debeat determinari à Deo, vt producat actum deter-

Prædeterminatio duplex, altera cũ impositione necessitatis altera secundũ modum voluntatis.

determinatum, quia ex se indifferenter se habet ad multas operationes.

9. Eandem sententiam docet Scotus in 4.*d*.49.*q*.6.§.*Dico ergo*; vbi respõdens ad quoddam argumentum sic ait : *Contra naturam voluntatis est determinari à causa inferiori; quia hoc ipso non esset superior : non est autem contra naturam eius determinari à causa superiori.* Gab. etiam in *d*.33.*q*.*vnic*.*c*. 2. adducens opinionem Scoti dicit ex eius sententia : *Quod voluntas diuina, quæ est prima regula contingentium, prius natura determinat contingentia, quam intellectus diuinus intelligat illa esse futura.* Idem docet Capreol.*in* 2.*d*.28.*q*.1.*art*.3. *ad* 12.*arg*. Durandi, Ferrarien.3.*cont*.*Gent*.*cap*.89.§. *Ad confirmationem.*

10. *Quarto probatur ratione*, vt ostendit S. Th.1.*p*.22.*art*.2.*& q*.103.*art*.5. Deus habet omnium rerum, quæ quomodocũque habent esse, perfectissimam prouidentiam : ergo absoluta, & efficaci volũtate prædefiniuit in particulari omnia futura etiam contingentia, & libera antecedenter ad eorum præscientiam. Etenim prædefinitio, & prouidentia conditionata est valde imperfecta, cum dependeat

pendeat ex voluntate hominis. Si enim Deus solum prædefiniuit, quod Petrus, v.g. conuertatur, si ipse voluerit, & non prædefiniuit efficaciter, quod velit iam ipsum velle, quod est perfectissimum inter operationes causarum secundarũ, subtraheretur à prouidentia Dei, & ipsa prouidentia, quantum ad suam efficaciam penderet ex voluntate hominis.

Quinto prob. Vel Deus vult me velle aliquid, quia ego id sum volturus, & Deus id præsciuit, vel è cõtrario, homo *vult*, quia Deus voluit, & disposuit eum *velle*. Primum (vt infra patebit) nõ potest dici, tum quia inuoluit repugnantiam, cum homo sine voluntate diuina, cui in sua operatione subordinatur, intrinsece nihil possit velle, aut facere, iuxta illud quod Veritas ait: *sine me nihil potestis facere*; tum etiam, nam alias voluntas diuina subordinaretur humanæ, subiungeretur illi, & esset ea posterior, ac pedissequa illius, quod est contra definitionem Conc. Arausi. & contra expressam doctrinam S. Aug. ergo dicendum est, me velle, quia Deus disposuit, & decreuit, quod velim; ergo voluntas diuina

11.

Homo vult, quia Deus vult, nõ è cõtra.

diuina prædeterminat humanam ad volendum, & ad libere volendum.

12. Si dicatur, Deum voluntate beneplaciti voluisse, vt voluntas creata produceret illum actum, postquam per scientiam mediam præsciuit illam esse cooperaturum ex hypothesi; contra hoc est *argumentum*: nam, iuxta hanc solutionem, cooperatio, & determinatio illius, vt eius determinatio est, semper maneret exempta à decreto absoluto, & voluntate beneplaciti Dei, & consequenter à causalitate ipsius, & solum esset præscita, & non volita absoluta voluntate à Deo, quòd tamen non est dicendum.

13. Respondent aliqui, quod actus liberi possunt quidem prædefiniri à DEO, quantum ad substantiam, non autem possunt esse prædefiniti, quantũ ad modum, & omnes circumstantias loci, & temporis, & intentionis, &c. Arbitrantur enim, quod libertas cohærere non possit cum prædeterminatione quoad substantiam actus, & omnes circumstantias. Ex quo inferunt, quod huiusmodi actus prædeterminati non sunt meri-

meritorii, quantum ad substantiam actus, sed solum quoad illas circumstantias, secundum quas prædeterminati non sunt. Sed hoc stare non potest; nam Christus Dominus meruit per substantiam passionis & mortis. Præmium enim quod obtinuit, substãtiæ eiusdem passionis & mortis correspondet, vt patet ex illo ad Philip. 2. *Semetipsum exinaniuit, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.* & Esaiæ 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum.* Et paulo inferius: *Pro eo quod laborauit, videbit, & saturabitur.* Quibus in locis præmium magnum repromittitur nedum circumstantiis, sed ipsi substantiæ passionis, & mortis; & tamen passio Christi, & mors eius fuit à Deo præordinata, & prædefinita, vt patet ex illo Luc. 22. *Filius hominis, sicut definitum est, vadit,* & Actor. 4. *Conuenerunt aduersus Puerum sanctum tuum Iesum, Herodes, & Pontius Pilatus, facere quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri.* Ergo. Accedit, quod

quod non solum substantia passionis, & mortis Christi, sed etiam omnes eius circumstantiæ fuerũt Dei decreto prædefinitæ, vt probat S. Th. 3. p. q. 46. art. 9. & 10. Ergo.

CAPVT VI.

Obiectiones contra prædeterminationem voluntatis ex decreto Dei extrinseco prouenientem dissoluuntur.

1. Ex cad. disput. 22.

SEd contra præmissa obiicitur auctoritas Damasceni *lib. 2. de fid. orthod. cap. 29*, dicẽtis: *Quæ in potestate nostra sita sunt, non prouidentiæ, sed libero nostro arbitrio assignari debent.* Vbi prouidentiæ nomen sumi necessario debet, p absoluta prædefinitione, & prædeterminatione Dei. Et c. 30. subdit: *Illud scire interest, Deum omnia quidem præscire, sed non omnia prædefinire: præscit enim ea etiam, quæ in nostra potestate, & arbitrio sita sunt; at non itemprædefiniuit.* Et S. Chrysost. *hom. 12. super epist. ad Heb.* ait: *Non antecedit nostras voluntates, nostrum ne lædatur arbitrium.* Quibus verbis non excludit gratiam excitantẽ, sed solum antecedẽtem Dei prædeterminationem, quæ nostrum læderet arbitri-

bitrium. Et S. Th. *q. 3. de poten. art. 7. ad 13.* inquit: *Determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis.* Sentit ergo Deum non prædeterminare voluntatẽ noſtram ad eoſdem actus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis.

Reſpond. cum S. Tho. *1. p. q. 23. art. 1. ad 1. & 3. cont. Gent. cap. 90.* quod *Damaſcenus non quamcunque noſtrorum actuum prædeterminationem intendit negare, ſed illam dũtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis.* 2. Vnde prædeterminatio ſecũdum modum liberi arbitrii creati, facta per efficax & abſolutum decretum diuinæ voluntatis, non tollitur. Cum ergo inquit S. Chryſoſt. *non antecedit noſtras voluntates,* &c. intelligitur, quod non antecedit illas, actum noſtrum liberum in nobis ſine nobis libere cooperãtibus producendo, vt Manichæi, quos impugnabat, poſuerunt, qui libertatem negauerunt arbitrii.

Verum eſt, quod S. Chryſoſt. & alii 3. Patres, qui ante exortam hæreſin Pelagii ſcripſerunt, pauca de gratia Chriſti, & plurima pro confirmanda arbitrii libertate contra hæreſin Manichæorum docue-

docuerunt, vt notauit S. Augustin. *lib. de prædestin. SS. c.* 14. Vnde idem Aug. *lib.* 1. *retract. cap.* 9. respondet ad quædam testimonia ex suis libris deprompta, male à Pelagio intellecta, quibus antè exortã hæresim Pelagii idem August. libertatem arbitrii contra Manichæos confirmauerat.

4. Ad testimonium S. Thom. ex *q.* 3. *de potent.* respondetur, determinationem actus relinqui in potestate rationis, & voluntatis; quia voluntas est, quæ tanquam causa secunda determinat sibi suum velle; quia tamen non est simpliciter primum se terminans, oportet q̃ determinetur à Deo, tanquam à prima causa simpliciter, vt in aliis locis supra inductis explicuit. Videantur quæ docet 1. *part. quæst.* 19. *art.* 3. *ad* 5. & *q.* 83. *art.* 1. *ad* 3.

5. *Secundo arguitur.* Sequitur ex opposita sententia, quod homo non possit velle, nisi id quod Deus efficaci decreto vult eum velle: nec posset operari, nisi actus prædeterminatos à Deo. Quod si hoc ita est, sequitur vlterius, nos non libere velle id quod volumus, sed ex

neces-

necessitate absoluta, quia non possumus aliter facere, si Deus vult, vt faciamus illud. Et eadem ratione iterum deducitur, non libere omitti à nobis eos actus, qui sunt in præcepto: etenim si ad hoc, quod Petrus (verbi gratia) faciat illum actum, est necessarium quod Deus prædeterminauerit eius voluntatem ad eundem actum; quomodo poterit Petrus facere talem actum, si Deus suo decreto absoluto, & efficaci non prædeterminauit, actum illum fieri à Petro.

Respond. quod, sicut aliud est posse concurrere, aliud vero actu currere; ita aliud est, posse, velle, vel producere aliquem actum liberum in particulari; aliud autem de facto illũ producere: vt ergo homo vere possit velle aliquod obiectũ, nõ requiritur, quod ex æternitate præcesserit in Deo absolutum, & efficax decretum prædeterminans eius liberum arbitrium ad volendum idem obiectum; quamuis id requiratur, vt illud actu velit. Vnde ex hoc, quod in Deo non fuerit huiusmodi decretũ, nõ sequitur, quod homo non possit velle 6.

tale

tale obiectum absolute loquendo : sed solum sequitur, quod de facto non velit illud.

7. Nec etiã sequitur, quod, si Deus prædeterminauit me ad volendum hoc in particulari, non fit, absolute loquendo, in mea potestate aliud velle, quamuis ex suppositione diuinæ voluntatis efficacis impossibile sit impossibilitate in sẽsu composito, quod velit aliud obiectũ, alias enim voluntas Dei esset inefficax. Solutio S. Tho. 1. *p. q.* 19. *art.* 8. *ad* 1. Quo fit, vt omittens actum, qui est in præcepto, libere illum omittat, & peccet, quia per auxilium sufficiens poterat implere illud præceptum, & sua culpa se impediuit, ne donaretur illi auxiliũ efficax, quo præceptum illud impleret. Et ad illam propositionem, homo non potest facere, nisi actus à Deo prædeterminatos. *Respond.* ex doctrina S. Thom. *q.* 1. *de potent. artic.* 5. *ad* 1. quod *prædicta locutio in duplici sensu potest accipi*, quia exceptio potest referri ad potẽtiam, quæ importatur per ly, *potest*, vel ad actum, qui importatur per ly, *facere*. Si primo modo, tunc locutio est falsa. Plura enim potest

homo

homo facere, quam Deus prædeterminauerit illum esse facturum ; & in hoc sensu ratio procedebat: si autem secundo modo exceptio referatur ad actum, sic locutio est vera, & est sensus: fieri nõ posse, quod homo aliquid faciat, & Deꝰ non prædeterminauerit, illum id esse facturum.

Tertio arguunt. Indifferentia, & indeterminatio est de essentia libertatis; potentia enim libera ex eo dicitur, quod sit indifferens ad operãdum hoc vel illud, aut etiam ad operandum, & non operandum: sed prædeterminatio, qua per extrinsecam voluntatem Dei volũtas nostra efficaciter prædeterminatur ad hoc operandum in particulari, tollit ab eadem voluntate huiusmodi indifrentiam: ergo tollit id, quod est de essentia libertatis: ergo destruit libertatẽ. Non ergo est admittenda huiusmodi prædeterminatio. 8.

Resp. quod duplex indifferentia reperitur in voluntate creata, *altera* passiua in ordine ad Deum, secũdum quod recipit motionem præuiam, qua Deus ipse efficit, quod liberum arbitrium se 9.

determinet ad volendum hoc, vel illud. *Altera* vero est indifferentia actiua in ordine ad istum actum liberum, vel illum. Prima indifferentia tollitur efficienter à solo Deo per decretum efficax suæ voluntatis, quo producit motionem præuiam in voluntate creata receptam, & formaliter tollitur per eandem motionem, de qua supra dictum est. Illa enim motio non est efficienter à voluntate creata, cum antecedat ordine naturæ, & causalitatis determinationem, seu cooperationem illius. Secunda autem indifferentia, scilicet actiua, tollitur efficienter à creata voluntate mota à Deo, & formaliter per actum liberum, qui actus non producitur in nobis effectiue à solo Deo, sed à Deo, & à libero arbitrio. Licet enim Deus, vt inquit Apostolus; *operetur in nobis velle, & perficere*, non tamen id operatur sine nobis simul consentientibus, & libere cooperantibus idem velle, vt ex Trident. constat, vnde semper conseruat illæsam nostram libertatem, quantumuis efficaciter eam prædeterminet ad operandum hoc in particulari.

Imo

Imo per eandem prædeterminantem motionem arbitrii noſtri libertatẽ perficit, quoniam de actu primo ad ſecundum libere eam reducit. Indifferentia ergo, quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſsitate eſt de eſſentia libertatis, & hanc habet liberum arbitrium, etiam in eo inſtanti, quo efficaciter prædeterminatur à Deo ad operandum; imo in ipſo inſtanti quo operatur: non autem eſt de eſſentia libertatis indeterminatio vt importat potentialitatem, & priuationem actus ſecundi, & vt opponitur determinationi ad alteram partem per modum libertatis, qui in facultate ad vtrumlibet conſiſtit. Hæc enim indifferentia potius eſt imperfectio libertatis, ſecundum quod in natura creata reperitur, eo quod non ſemper eſt in actu ſecundo, ad quem eſt in potẽtia; etenim magis perfecta eſt voluntas, & eius libertas, quando eſt libera in actu ſecundo, quam dum ſolum eſt libera in actu proprio. Quod etiam oſtenditur ratione euidenti. Nam Deus eſt perfectiſsime liber in his quæ vult, aut operatur

ad extra, & tamen nullam prorsus habet indifferẽtiam, quæ potentialitatem includat: alias non esset summe perfectus aut purus actus: ergo talis indifferentia non est de essentia libertatis.

10. *Quarto obiicitur.* De ratione potentiæ liberæ est, vt positis omnibus requisitis ad operandum possit operari, & non operari: sed posito decreto efficaci Dei prædeterminante nostrum liberum arbitrium ad operandum hoc in particulari, non potest voluntas non operari illud, quia voluntati Dei nullus potest resistere, vel ab ordine prouidentiæ diuinæ se subtrahere, *vt in 1. ostensum est*: ergo. *Resp.* de ratione potentiæ liberæ est, vt positis omnibus requisitis ad operãdum possit operari, & non operari absolute, & simpliciter loquendo: non tamen inconuenit, quod ex suppositione voluntatis diuinę efficacis non possit in sensu composito non operari actum illum, ad quem prædeterminatur à Deo, vt infra dicetur.

11. *Quinto argumentantur.* Necessitas opponitur libertati; ergo actio necessaria opponitur liberæ: sed si Deus efficaci

volun-

voluntate nos prædeterminat ad operandum, quælibet operatio noſtra erit neceſſaria : neceſſe eſt n. quod ſi Deus velit aliquid fieri, illud fiat, cum voluntas eius ſit efficaciſsima : ergo nulla relinquitur actio libera, ſi ſtatuatur efficax prædeterminatio humanorum actuum per abſolutam Dei voluntatem. *Si dicatur*, ſolum concludere argumentum, actus noſtros eſſe neceſſarios ex ſuppoſitione voluntatis diuinę, non autem ſimpliciter. Contra hoc *argumentū*: Quod *eſt* neceſſarium ex ſuppoſitione, *efficitur* neceſſarium ſimpliciter reſpectu alicuius, quando non eſt in eius poteſtate tollere aut ponere ſuppoſitionē illam, ad quā neceſſario ſequitur actus, qui dicitur ex ſuppoſitione neceſſarius: ſed non eſt in poteſtate voluntatis creatæ tollere vel ponere ſuppoſitionem illam efficacis decreti volūtatis Dei prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad operandum, cum illud decretū ſit à ſolo Deo, & nullo modo depēdeat ex libera operatione noſtri arbitrii, etiām præcognita per ſcientiam mediam: ergo actus, qui dicuntur neceſſarii ex

suppositione eiusdē decreti diuini, absolute, & simpliciter sunt necessarii.

12. *Respond.* actus omnes prædeterminatos à Deo necessario euenire necessitate illationis, & ex suppositione eiusdem decreti, non tamen necessitate absoluta, quæ libertatem euertit; imo ex eadem prædeterminatione infertur actuale exercitium nostrę libertatis. Cuius *ratio* est, quam assignat S. Thomas. Nam Deus non solum prædeterminauit, vt voluntas velit tale obiectum, sed etiam prædefiniuit, vt libere illud velit. Quare ex eo, quod liberum arbitrium creatum non possit resistere efficaci Dei voluntati, sequitur, quod non solum fiant ea, quæ Deus fieri vult, sed quod fiant contingenter, vel necessario, quæ sic fieri vult. Et ad *obiectionem* in contrarium propositam *dicitur*, antecedens assumptum non esse vniuersaliter verum. Instantia est manifesta in conuersione gentium, quæ fuit libera, & tamen necessario sequuta est ad promissionem Dei, quæ quidem promissio, vt Augustin. docet, non erat in potestate gentium. Et si argumentum

aliquid

aliquid concluderet, etiam procederet contra auctores oppositæ sententiæ, & probaret, conuersionem non esse homini liberam, quia necessario sequitur necessitate consequentiæ ad vocationem congruam, quæ non est in potestate hominis, sed solum in potestate Dei.

Resp. ergo, quod, quando suppositio antecedens tenet se ex parte primæ, & vniuersalissimæ causæ, scilicet Dei, bene potest aliquid esse necessarium ex suppositione, respectu creatæ voluntatis, & liberum illi simpliciter; quamuis non sit in potestate illius tollere, vel ponere suppositionem, ex qua necessario necessitate infallibilitatis consequitur: secus autem contingit, quando suppositio antecedens tenet se ex parte alicuius causæ creatæ extrinsecæ à voluntate. Et ratio discriminis est. Nam, vt 3. *contra Gent. c.* 88. *&* 89. & 1. *p. q.* 106. *art.* 3. & *q.* 111. *art.* 2. docet S. Thom. solus Deus propter suã infinitatẽ & omnipotentiam, quia est autor volũtatis creatę, põt illam immutare cõformiter ad suã naturã, & mouere efficaciter, atq; applicare ad p-

ducendum actum in particulari, nõ solum secundum substantiam, sed etiam secundum motum libertatis: quod tamen nõ potest aliqua causa creata, quia est limitata, & finita atque inferior ad ipsam voluntatem. Videatur circa istam solutionem S. Tho. 1. *p. q.* 22. *artic.* 4. *&* 3. *contra Gent. cap.* 148.

13. *Sexto instant.* Necessitas antecedens liberum consensum creatæ voluntatis, seu quæ prouenit ex causis prioribus, tollit libertatem, vt docet S. Anselmus *lib.* 2. *Cur Deus homo, cap.* 18. & de concordia prædestinationis, *cap.* 1. *&* 2. & S. Th. 2. *contra Gent. cap.* 29. *& lib.* 2. περὶ ἑρμην. *lect.* 5. *in princ.* vbi ait, quod necessitas, quæ pendet ex causis prioribus, est necessitas absoluta: sed necessitas operãdi habens ortum ex absoluto, & efficaci decreto voluntatis diuinæ prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad omnem suam actionem in particulari, est necessitas antecedens suæ ex causis prioribus proueniens: ergo idem quod prius.

Respond. quod S. Thom. tacito nomine Anselmi idem argumentum in ter-

minis

minis proponit, & dissoluit 1. *p. q.* 19. *art.* 8. *ad* 3. Vbi ad illam propositionem: *Illud, quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute.* Respondet, quod *posteriora habent necessitatem à prioribus, secūdum modum priorum*, vnde & ea, quæ fiūt à voluntate diuina, talem necessitatem habent, qualem vult Deus ea habere, scilicet vel absolutam, vel conditionatam tantum, & sic non omnia sunt necessaria absolute. Vnde S. Anselmus non est contrarius, sed potius fauet nostræ sententiæ; nam capite secundo allegato paulo post princ. expresse docet, quod necessitas ex suppositione diuinæ voluntatis non tollit libertatem à nostris actibus, sic enim ait: *Quando Deus vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est, voluntatem esse liberam, & esse quod vult.* Item *lib. secundo.* Cur DEVS homo, *libro* 27. in quo etiam constituit illam duplicem necessitatem antecedētem & consequentem, ait fuisse necesse, Christum pati, quia scriptum id erat; non tamen fuit necessarium simpliciter: ergo admittit necessitatem ex suppositione antecedente cum libertate. Nam Scri-

pturæ Sacræ antecesserunt voluntatem humanam Christi, & ad locum inductū in cōtrarium dicitur, quoddam scimus per necessitatem antecedentem, intellexit necessitatem absolutam, seu naturalem, quæ est necessitas simpliciter, & facit causam secūdam operari sine proprio consensu, & absque vlla deliberatione rationis. Nam ponit exemplum in motu cœli, *cap. 17. cit.* vbi sic ait: *Necessitas præcedens causat necessitatem, sicut necesse est cœlum volui, quia necesse est, vt voluatur.* Et post pauca: *Violentia naturalis conditionis cogit cœlum volui, te vero nulla necessitas facit loqui.* Necessitas autem futuri consensus, quæ desumitur ex antecedenti decreto voluntatis diuinæ, nō est necessitas absoluta, sed cōditionalis, & secundum quid, vt supra dictū est. Vnde actus nostri liberi arbitrii, qui necessario sequuntur ex huiusmodi suppositione, non sunt simpliciter necessarii, sed liberi, vt infra patebit.

14. Ideo autem S. Anselmus nomine necessitatis antecedentis intellexit necessitatem absolutam, seu naturalem, quia hæc necessitas antecedit omnem suppositio-

positionem, & sumitur ex natura rei, siue ex ipsa cõnexione extremorum, secundum se, sicut necesse est cœlum volui, quia motus non habet liberam, sed naturalem connexionem cum cœlo: nomine autem necessitatis consequentis, significare voluit necessitatem conditionalem, seu necessitatem consequentiæ, quia talis necessitas non est absoluta, nec competit subiecto ex natura rei, sed solum cõsequitur ad talem suppositionem vel cõditionem, ex qua necessario infertur id, quod ex tali suppositione vel conditione dicitur necessarium necessitate secundum quid, licet absolute, & secũdum se sit liberum, aut contingens.

Secundo Respond. & forte clarius ad verba Anselmi, quod necessitas ex suppositione voluntatis diuinæ, non est necessitas antecedens, sed potius cõsequens causam rei. Licet enim antecedat causam secundam, quæ est voluntas creata, non tamen antecedit causam primam, simpliciter scilicet, voluntatem diuinam, quæ magis influit in effectum, quam causa secunda, & at- 15.

tingit à fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponit omnia suauiter: sed consequitur illam. Sicut ergo necessitas ex suppositione liberi influxus creatæ voluntatis, non tollit ab actib. illius, sed potius causat libertatem, quoad exercitium actus, quia hæc necessitas desumitur ex causa secunda eorundem actuũ; ita à fortiori necessitas ex suppositione voluntatis Dei, qui, vt ait Augustinus *lib. de corr. & grat. c. 14. magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas*, non tollit, sed potius causat in exercitio libertatem in actibus humanis. Et per hęc patet ad loca inducta ex S. Th. de cuius mente satis aperte constat ex locis pro nostra sententia superius adductis.

CAPVT VII.

Quod Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente eam ad modum causæ physicæ moueat, applicet seu prædeterminet ad omnes actus suos bonos in particulari, salua ipsius libertate.

1. Ex disp. 23. EX dictis de prædeterminatione humanorum actuum à decreto absoluto, & efficaci voluntatis diuinæ prouenienti

uenienti consequitur, quod Deus præuia motione efficaci in libero arbitrio recepta prædeterminet illud ad modū causæ physicæ ad omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, & si illa prædeterminatio non impedit vsum libertatis, neque ista. Nam, vt quidam ex Auctoribus sententiæ oppositæ recte docet, eadem ratio est, quantum ad hoc de physica prædeterminatione ex causa extrinseca, hoc est, ex efficaci, & absoluto decreto voluntatis diuinæ, & de hac inhærente præmotione. Deus ergo motione illa præuia, efficaciter applicat volūtatem creatam, vt libere, & infallibiliter operetur, sicut etiam applicat alias causas secundas, vt naturaliter operentur, ita docet S. Thom. *quæst. 3. de pot. art. 7. in fine corp. & 1. p. quæst. 105. art. 5. ad 3.* ait: *Deus non solum dat formas rebus, sed etiam conseruat eas in esse, & applicat eas ad agendum.* Et idem docet *3. contr. Gent. cap. 63. in 4. rat. & cap. 70. ratio. 3.* & videtur consentire S. Augustinus *lib. 1. ad Simpl. q. 2. post med.* vbi ait: *Quis audeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret,*

voluntatemque coniungere, in qua Iacob iustificatus est? quib. sane verbis satis aperte indicat, Deum per auxilium efficax suæ gratiæ applicare voluntatem hominis ad credendum, pie operandum, eamque sibi coniungere.

2. *Præterea prob.* Virtus, quæ respicit finem, mouet, & applicat cæteras potentias ad suas operationes; hac enim ratione voluntas mouet & applicat alias potentias, quantum ad exercitium: qui respicit ipsum finem, & idem contingit in charitate respectu aliarum virtutum. Quia enim charitas habet pro obiecto Deum, vt est finis supernaturalis, ordinat, & applicat actus aliarum virtutum, & coniungit eos cum tali fine; sed virtus Dei respicit finem omnium causarum secundarum, & ipsius voluntatis: ergo mouet, & applicat voluntatem creatam ad suas operationes. Præterea Deus est causa finalis applicationis causarum secundarum: ergo est causa efficiens eiusdem applicationis, etenim Deus est prima causa efficiens respectu omnium, quorum est vltimus finis. Quod non obscure colligitur ex illo

illo Apoc. 1. *Ego sum* A, & Ω, *principium, & finis.*

Tertio. Deus est verus Dominus omnium causarum secundarum; ergo vtitur illis, quando vult, & quomodo vult: nam dominium est facultas vtendi re: ergo si Deus habet dominium omniũ causarum, secundarum, vtitur illis, & applicat ad suas operationes. Rursus, applicatio actualis volũtatis ad operandum est aliquid creatũ, volitum, & cognitũ à Deo scientia prædicta, & est distinctum à virtute operatiua ipsius voluntatis, cum contingat, voluntatẽ habere vim operandi, & quod non applicetur ad operationem, neque operetur: ergo Deus efficit illam applicationem, alias non esset simpliciter prima rerum omnium causa, ergo applicat voluntatem ad operandum. Per hanc autem motionem & applicationem Deus transmutat realiter voluntatem de vno in aliud, & facit illam ex nolente volentem, vt docet S. Thom. *in* 2. *d.* 25. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 1. vbi ait, *quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio secundũ eius exigentiam*, vnde etiamsi voluntatẽ 3.

ho-

hominis in aliud mutet : nihilominus tamen sua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit. Idem confirmat *q. 22. de verit. artic. 8. in corp. & art. 9. eiusd. quæst. in corp.* vbi ait : *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus Deus est. Vnde solus Deus potest inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud secundum quod vult.* Idem docet aliis in locis inferius adducendis. Nec potest applicari S. Thomas dumtaxat de immutatione voluntatis per actum liberum, quem Deus vna cum ipsa voluntate producit, per quem actum etiam facit ex nolente volentem. Nam per influxum simultaneum non immutat Deus voluntatem, vt operetur, nec facit, vt velimus, vel faciamus, sed simul cooperatur, si volumus: ergo constituendū est aliquod auxilium, per quod Deus ita immutet voluntatē, vt faciat illam influere, & consentire, atque cooperari Dei mouenti.

In eadem sententia est perpetuus S. Aug.

S. Aug. *qui libr. de grat. & lib. arbit. cap.* 19. ait: *Satis me disputasse arbitror aduersus illos, qui gratiam Dei vehementer oppugnant, quæ voluntas humana non tollitur, sed ex mala mutatur in bonam, &, cum bona fuerit, adiuuatur.* Et lib. 1. *contra duas epist. Pelag. cap.* 20. ait: *Deus cor Regis occultissima & efficacissima potestate conuertit, & transtulit ab indignatione ad lenitatem: hoc est, de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi; secundum illud Apostoli: Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle.* Idem dicit *lib. de grat. Christi, contra Pelag. & Cæleſt. cap.* 24. *& libr. de grat. & lib. arb. cap.* 16. *& libr.* 1. *contra duas epist. Pelag. cap.* 19.

Quo fit, vt Deus hac actuali motione efficaci ad modum causæ physicæ, id est, vere efficienter, prædeterminat hominis voluntatem ad liberos actus bonos, vt voluntas mota à Deo per huiusmodi auxilium se libere, & infallibiliter determinet ad actum secundum libere producendum. Ad cuius euidentiam *considerandum* est, quod, cum ad diuinam prouidentiam pertineat, causarum secundarum, quas ad operandum mouet, vel prædeterminat, naturas cõ- 5.

ſer-

seruare, si causæ secundæ sint naturales, sic eas prædeterminat ad operandum, vt ipsas faciat naturaliter, siue ex necessitate absoluta, operari. Si autem causæ secundæ fuerint liberæ, sic eas ad operandum prædeterminat, vt ipsas faciat infallibiliter operari, non quidem naturaliter, siue ex necessitate absoluta, sed libere & contingenter iuxta propriã naturam. Hæc est doctrina expressa S. Thom. *q. 22. de verit. art. 8.* quo in loco, vt fatentur aliqui ex auctoribus contrariæ sententiæ, aperte docet, Deum inclinare voluntatem ad aliquid appetendum, eam efficaciter, & physice determinando, non solum immediate, sed etiam mediante aliqua entitate recepta in voluntate, & addunt, quod ex mente S. Thomæ, Deus mouet omnes causas secundas, & eas applicat ad suas operationes, ita vt etiam quando mouet voluntatem, aliquid imprimat in illa per modum transeuntis. Quo posito, non potest in sensu composito non sequi libera operatio voluntatis, ad quam Deus eam mouet: quod probant multis testimoniis S. Thom. & quæ adduxi-

duximus pro conclusionibus præcedentibus eam efficaciter probant.

Præterea prob. Sicut est de essentia liberi arbitrii, quod se determinet, ita est de eius essentia, quod se moueat; sed liberum arbitrium creatum, quia non est simpliciter primum se mouens, non mouet se, nisi prius moueatur à Deo, vt docet S. Thomas 1. *p. q.* 83. *art.* 1. *ad* 3. *& q.* 104. *art.* 4. *ad* 2. *& p.* 2. *q.* 9. *art.* 4. *ad* 1. Ergo similiter, quia liberum arbitrium creatum, non est simpliciter primum liberum, nec primum, sed determinans; non determinat se formaliter per actum secundum, nisi prius natura determinatur à Deo per auxilium præuium, quo virtutes operatiua completur in actu. 6.

Præterea, vt auctores oppositæ sententiæ ingenue fatentur, auxilium physice prædeterminans, seu prædeterminatio physica, aut quasi physica, & auxilium efficax independenter à cooperatione nostri arbitrii idē significant: sed auxilium adiuuātis gratię est efficax indepēdēter à libera cooperatione nostri arbitrii, cū talis cooperatio sit effectus gratiæ 7.

tiæ efficacis, vt docet S. Thom. 1. p. q. 23. art. 5. in corp. & 1. 2. q. 111. art. 2. ad 2. & ad Rom. 9. lect. 3. in illa verba; *Miserebor, cui misertus sum*: ergo admittendum est auxilium efficax physice prædeterminans voluntatem, vt libere consentiat.

8. *Præterea*, inter potentiam constitutam in actu primo per virtutem actiuam in ea permanentem, vel per habitum superadditum, & actualem operationem eiusdem potentiæ liberæ, datur motio quædam præuia, per quam ipsa voluntas completur in sua virtute actiua, vt supra ostensum est: sed hæc motio physice prædeterminat voluntatem, vt libere, & infallibiliter operetur: nam cũ illa motio præuia sit transiens cum actu, ad quem mouet, impossibile est, quod in voluntate ponatur, & voluntas non operetur actum illum, ad quem Deus mouet efficaciter eandem voluntatem.

9. *Præterea*, Deus per motionem efficacem, secluſa scientia media, superius impugnata efficit infallibiliter, quod voluntas operetur talem actum in particulari: ergo per idem auxilium ad

modum causæ physicæ eam ad operandum prædeterminat. Etenim si infallibilitas futuri actus liberi non innititur scientiæ mediæ, necessario debet fundari in auxilio physice prædeterminante, vt auctores contrariæ sententiæ ingenue fatentur. Hæc omnia confirmari possunt insigni testimonio S. August. *lib. de correct. & grat. cap.* 12. vbi loquens de gratia efficaci, ait: *Subuentum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur; & ideo quamuis infirma non deficeret, nec aduersitate aliqua frangeretur*, & ca. 2. eiusd. lib. sic ait: *Intelligant, si filii Dei sunt, spiritu Dei se agi, vt quod agendum est, agant, & cum egerint, illi à quo agantur, gratias agant, aguntur etiam vt agant, non vt ipsi nihil agant.* Idem dicit *libr. de grat. Chr.* contra Pelag. & Cæleſt. *cap.* 25. *& serm.* 13. *de verbis Apost. post med.* Hæc autem absque prædeterminatione per motionem diuinam fieri non possunt, nec intelligi; ergo.

CAPVT VIII.

Obiectiones contra præmissa proponuntur, & dissoluuntur.

Non-

1. Ex cad. disp. 23. NOnnulla argumenta, quæ contra doctrinam præcedentis capitis militare videbantur, soluta sunt cap. 6. eius libri; quibus aliæ superaddunt auctores oppositæ sententiæ, sed præcipua sunt, quæ sequuntur.

Primo argumentantur. nam sequeretur ex opposita sententia, totam nostræ voluntatis indifferentiam passiuam esse, & non actiuam; & negatiuam potius quam positiuam; quod sic ostenditur: Si volũtas, vt est prior suo actu, ita est indifferens, vt non possit se ipsam determinare, etiam positis omnib. prærequisitis ad volendũ, nisi ab alio extrinseco agente, præuia motione in eadẽ voluntate recepta, determinetur: ergo illius indifferentia tantũ est passiua ad recipiendũ, nimirũ hanc vel illã determinationẽ pro alterius voluntate, & arbitrio; ac per cõsequens non esset libera, nõ solum quoad vsum, sed neque quantũ ad facultatẽ ipsam operandi. Nam respectu talis determinationis voluntas solũ passiue se habet, & nõ actiue, cum ordine causalitatis, & naturæ omnem actum eiusdem voluntatis præcedat. Item quia si de-

si determinatio illa esset effectiue à voluntate; ergo esset ab illa vt indifferēte: nam ante illam determinationē est omnino indifferens; ergo eadem ratione, ipsum velle, licet esset determinatum, posset procedere à voluntate vt indifferente. *Respond.* quod indifferentia volūtatis in ordine ad auxilium præuium 2. est indifferentia passiua, vt probat argumentum. Cæterum in ordine ad actum liberū, quem producit prędeterminata tali motione præuia indifferentia voluntatis, est actiua, & libera, vnde non sequitur, quod determinatio, quā producit voluntas, videlicet actus liber, procedat à voluntate non prædeterminata à Deo per motionem præuiam operationi eiusdem volūtatis: neque quod voluntas ipsa non sit libera quoad facultatem ipsam operandi, vel quantum ad vsum illius.

Secundo, voluntatem formaliter ac 3. physice determinari nihil aliud est quā velle: ergo nec potest esse aliquid præuium ad ipsum velle, quod sit causa efficiens eius. *Respond.* quod si loquamur de determinatione volūtatis in actu secūdo,

do, nihil aliud est voluntatem determinari, nisi ipsam velle, & hæc determinatio non potest esse aliquid prævium ad ipsum velle; nec produci ab extrinseco agente sine influxu libero ipsius voluntatis. Si autem sermo sit de determinatione voluntatis in vltimo complemento actus primi; id per quod determinatur voluntas ad operandum, est quid realiter distinctum ab operatione ipsius voluntatis. Et ad impugnationem respondetur, quod id, per quod prædeterminatur voluntas, neque est formaliter actus secundus, nec simpliciter actus primus, sed medium quoddam, videlicet vltimum complementum actus primi, vt ex S. Th. superius dictum est.

4. *Tertio*, posito in voluntate quocunq; auxilio, vel motione Dei prævia, potest voluntas dissentire, & tali motioni resistere, si velit: vt constat ex Conc. Trid. *sess. 6. de iustific. cap. 5. & can. 4. & ex Conc. Senon.* in decreto fidei 15. vbi: *Nec tale*, inquit, *est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit, alioquin libero præiudicaretur arbitrio.* Ergo Deus per auxilium effi-

cax

cax non prædeterminat voluntatem creatam ad consensum, alias non posset motionem Dei abiicere, illi refragari, & dissentire, si velit, vt diffiniunt Concilia contra hæreticos nostri temporis. *Respond.* quod absolute loquendo, & in sensu diuiso, liberum hominis arbitrium potest gratiam Dei abiicere, & auxilio efficaci dissentire, si velit: sed Deus per idem auxilium efficit, quod cum posset dissentire, non dissentiat, sed libere & infallibiliter consentiat. Vnde *in sensu composito* non potest liberũ *arbitrium* dissentire motioni Dei efficaci, quia nimirum hæc duo simul sunt incomposibilia, quod scilicet gratia prędeterminans ad consensum sit in homine, & homo dissentiat. Hæc tamẽ duo simul sunt composibilia, gratia prædeterminans ad consensum est in homine, & homo potest dissentire, si velit. Et quidem quod per decretũ absolutum voluntatis diuinæ, & per auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium ad operandum, & consentiendum non tollatur eius libertas, qua potest dissentire, si velit, docet expresse:

S. Prosp. *lib. de vocat. gent. c. 27. & 28.* dum ait: *Quod Deus voluit eos, velle voluerunt, qui ad obediendū sibi ipsum velle sic donat, vt etiā à perseueraturis illā mutabilitatē, quæ potest nolle, non auferat.* Idem confirmat S. Th. quæst. 23. de verit. artic. 5. ad 3. dicens: *Quamuis non esse effectus diuinæ voluntatis non possit simul stare cum diuina voluntate: potentia tamen deficiendi effectum simul stat cum diuina voluntate. non enim sunt ista incompossibilia: Deus vult istum saluari, & iste potest damnari; sed tamen ista sunt incompossibilia: Deus vult istum saluari, & iste damnatur.* Et quæst. 6. de verit. art. 3. ad 7. inquit: *Si loquamur de prædestinato secundum ordinem, quem habet ad aliud, scilicet ad Deum, prædestinantem, sic ordo ille non compatitur secum istum euentum, quod scilicet moriatur in peccato mortali, quamuis compatiatur secum istam potentiam.*

5. *Quarto.* Si præter auxilium sufficiens esset necessarium ad operandum aliud auxilium efficax prædeterminans, sequeretur, nullum relinqui auxilium reuera sufficiens, nisi de solo titulo: etnim illud dicitur simpliciter sufficiens ad aliquem effectum, vltra quod non est

est simpliciter necessarium aliud. Ergo; *si, &c. Respond.* illud auxilium esse vere *sufficiens* comparatione alicuius effectus, vltra quod non requiritur aliud principium tribuens posse operari; cū hoc tamen stat, quod aliquod principium sit vere sufficiēs tribuens homini *posse* operari, si velit, & nihilominus sit necessarium aliud auxilium actuale, vt potentia illa ad actum secundum reducatur, quod Ferrarien. 3. *contr. Gent. capit.* 155. optime explicat. Est exemplum *in* potentia visiua, quæ quidem *est sufficiens* ad videndum in ratione actus primi; quia in isto genere non requiritur alia potentia per quam homo habeat virtutem habitualem, qua possit videre. Nihilominus vt hæc potentia reducatur ad actum, vltra illam necessarium est lumen, & applicatio obiecti, & motio potentiæ.

CAPVT IX.

Quod Deus præuia motione liberum arbitrium vere efficienter, siue ad modum causæ physice præmoueat ad actum peccati, in quantum actus, & vt ens est.

1. Ex disp. 24. QVæ dicta sunt de prædeterminatione voluntatis ad actus bonos, extẽdi debent ad actum peccati, in quantũ actus, & ens est. Vnde quidquid entitatis reperitur in quocumque actu peccati, etiamsi alias sit intrinsece malus, debet reduci in Deum, tanquam in primam causam præmouentem, & prædeterminantem, actuali motione voluntatem creatam ad talem actum, in quãtum actus est, & secundum quod est ens. Hæc est expressa sententia Capreoli in 2. *sent. d.* 37. *art.* 3. *ad* 2. *princ.* quam etiam defendit Ferrar. 3. *contr. Gent. cap.* 71. *circ. fin.* vbi docet, quod ex mente S. Thomæ agens primum vere mouet causam secundam ad agẽdum entitatem actionis peccati, in quantum actio est, absque eo, quod agat ad eius difformitatem. Idem docet M. Sotus *libr.* 1. *de natura & grat. cap.* 18. *circa fin.* vbi dicit Theologos confiteri, *entitatis quæ est peccatum, Deum esse causam eo efficientiæ genere, quo cuncta, & animantia, & inanima ad suas naturales actiones præmouet.* Idem sentiunt M. Cano *libr.* 2. *de locis cap.* 4. *ad* 7. M. Medin. *p.* 2. *quæst.* 79. *art.* 2. *& q.* 109. *art.* 2. M. Ban-

M. Bannes 1. *p. q.* 19. *artic.* 10. *dub.* 1. *post* 3. *fundamen. & quæst.* 49. *art.* 2. Fauet eidem sententiæ Caiet. *in Com. super lib.* 2. *Regum cap. vltim.* & ientac. 6. *quæst.* 2. Eadem est sententia S. Augustini *libr.* 2. *de lib. arbit. cap.* 19. vbi proponit hanc quæstionem de causalitate actus peccati, & respondit cap. 20. *Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura est, quæ non sit ex Deo: motus ergo ille auersionis, quem fatemur esse peccatum, quoniam defectiuus motus est: omnis autem defectus ex nihilo est; vide quo pertineat; & ad Deum pertinere non dubites, qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in nostra positus est potestate.* Et *libr.* 5. *contr. Iulian. cap.* 3. ait, esse in Dei potestate non solum bonas hominū voluntates, quas ipse facit ex malis, sed etiam illa, quæ conseruant sæculi creaturam, vt eas, quo voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari.

Et iterum: *Operatur*, inquit, *Deus in* 2.
cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocumque voluerit: siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorum. Vbi intelligendus est de actu malo, vt actus est. Et contra Iulianum disputans, multa adducit testimonia sacræ

Scripturæ ad probandum, quod Deus mouet, vel inclinat voluntates ad actus malos, quatenus videlicet actus sunt; præsertim illud Esaiæ 19. *Dominus miscuit illis spiritum erroris.* & Esa. 63. *Quid errare fecisti nos, Domine, à via tua? induraſti corda nostra, vt non timeremus te,* & ad Rom. 1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobũ sensum,* &c. Nec satis esset dicere, vt aliqui respondent, S. Augustinum & loca Scripturæ ab eo adducta nõ esse intelligẽda positiue, & proprie, quasi Deus in effectum actus, siue in actum peccati modo prædicto influat: sed negatiue, quoniã id non impedit, cum possit, sed permittit. Hæc enim explicatio manifeste pugnat cum contextu S. Aug. nam *eodem cap.* 3. impugnans Iulianum, qui hanc eandem explicationem verbis adductis sacræ Scripturæ tribuerat, sic ait: *Quid est autem, quod dicis? cum desideriis suis traditi dicuntur, relicti per diuinam patientiam intelligendi sunt: non per potentiam in peccata compulsi, quasi non simul posuerit hæc duo idem Apostolus, & patientiam, & potentiam, vbi ait: Sic aũt volẽs Deus ostendere irã, & demonstrare potentiam suam.* Et loquitur

tur Augustinus de peccatis, quantum ad entitatē actus: nam quantum ad difformitatem, & malitiam, aliis pluribus in locis expresse docet, in solam voluntatem creatam, quæ defectibilis est, quia ex nihilo facta est, esse referenda.

Idem confirmat S. Th. 1. 2. *q.* 3. 79. *art.* 2. & clarius *in* 2. *sent. dist.* 37. *quæst.* 2. *art.* 2. quod probat in corp. Nam ex oppositā sententia videtur sequi, quod sint plura prima principia, hoc enim est de ratione primi principii, vt agere possit sine auxilio prioris agētis, & influentia eius. *Vnde* si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cuius auctor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet. Secundo: quia, cum actio etiam peccati, sit ens quoddam nō secundum q̄ priuationes, & negationes entia dicuntur; sed etiam secundum quod res in genere existentes, entia sunt, eo quod & ipsæ actiones in genere ordinātur: sequeretur, quod actiones peccati à Deo non sunt, aliquod ens essentiam habens à Deo non esset, & ita Deus non esset vniuersalis causa omnium entium, q̄ est cōtra per-

3.

fectionem primi entis. Primum enim in quolibet genere est causa eorum, quæ sunt post, *vt in 2. Metaphys.* dicitur.

4. Nec potest S. Thom. explicari de solo concursu simultaneo, quo Deus, cū voluntate se determinante, simul concurrit ad actū peccati, vt actus est. Nam per huiusmodi concursum non producit Deus actum peccati, mediante voluntate, id est, influendo in ipsam voluntatem, vt in causam, sed immediate cum voluntate: at S. Thom. dicit, quod quidquid est in actu peccati de ratione entis, & boni, totum hoc à primo agente, scilicet à Deo procedit, *mediante voluntate*. Idipsum constat apertius ex solutione secundi; vbi soluens argumentum, quod est potissimum fundamentū oppositæ sententiæ: (nam si Deus esset causa actionis, in qua malum seu peccatum inseparabiliter consistit, esset reuera causa peccati, vel cooperaretur ad peccatum) respondet, quod illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, secundum quod actio deformitati subsstat, vnde mala est: hoc au-

autem Deo non conuenit, & ideo non oportet, vt ad malũ cooperari dicatur: quamuis actionis illius causa sit, in qua malum consistit, secundum quod influit agenti esse, posse, & agere, & quidquid perfectionis in agente est. Ergo loquitur de influxu præuio. Etenim per concursum simultaneum Deus non influit agenti ipsum agere, sed immediate influit in actionẽ cum libero arbitrio se determinante. At S. Thom. aperte dicit, Deum esse causam illius actionis, in qua malum consistit, secundũ quod influit agenti esse, posse & agere. Et obiicientibus, nam sequeretur, quod Deus eodẽ modo dicẽdus esset actor malarũ actionum, sicut est actor bonarum, respondet *in solut. ad* 3. *eiusd. art.* 1. quod Deus dicitur causa bonarũ operationum nõ solum quantum ad essentiam actus, sed etiam quantum ad perfectionem, secũdum quam bonæ dicuntur. Vtrunque enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat, sed in malis actionibus, quamuis sit causa earum, quantum ad essentiam, non tamen est causa, quantum ad defectum, & ideo absolute dicendus est

causa bonorũ operũ, nõ aũt peccatorũ.

5. Quidam vero non volentes intelligere, qualiter Deus efficiat actum peccati, absque eo quod causet eius deformitatem, sic argumentantur : Qui est causa efficax alicuius actus, est consequẽter causa eius quod per se, & intrinsece sequitur ad talem actum : ergo si Deus est prima causa præmonens, & prædeterminans voluntatẽ creatam ad actum intrinsece malum, scilic. ad actũ blasphemiæ, erit cõsequenter causa militiæ moralis, quæ per se consequitur ad talem actum, & sic erit causa peccati pro formali, & in quantum est peccatum, quod tamen concedere impium est, & blasphemum. *Respond.* quod deformitas peccati, seu malitia mortalis non sequitur intrinsece, & ex natura rei ad actum blasphemiæ, vel odii Dei secundum suam essentiam, vt actus ; est neq; vt est ens in genere naturæ, etiã in indiuiduo, sed vt procedit à volũtate creata deficiente ; vnde in voluntatem deficientem, & non in Deum, debet refundi malitia moralis, & defectus peccati. Est simile in claudicatione tibiæ.

Quid-

Quidquid enim entitatis reperitur in illo modo, procedit efficienter à primo mobili, scilicet à cælo: obliquitas vero claudicationis solũ tribuitur causæ deficienti, scilicet tibiæ deficienti, non autem cælo, eo quod talis obliquitas non sequitur ad causam efficientem, in quãtum efficiens, sed vt est deficiens. Solutio est S. Thom. *q. 3. de malo, art. 2. ad 2. & in 2. sent. d. 37. q. 2. art. 2. ad 2.* quam latius prosequitur Capr. *in 2. sent. d. 37. art. 3. in princ.* & Ferrarien. *3. contr. Gent. cap. 71. circa fin.* Alia argumenta, quibus auctores oppositæ sententiæ conuincuntur, refert S. Thom. locis superius allegatis, præsertim *in 2. sent.* & ea euidenter dissoluit.

CAPVT X.

Quod omnes actus, contingentes & liberi, à Deo prædeterminati, necessario fiant necessitate infallibilitatis, siue ex suppositione prædeterminationis diuinæ voluntatis.

QVidam Theologi admittunt, in actibus liberis necessitatẽ ex suppositione præscientiæ diuinæ, qua præscit (vt aiũt) ante prædeterminationẽ suę 1. *Ex disp.* 25.

voluntatis, quod, si voluntas creata cõstitueretur in tali ordine rerum, ipsa pro sua innata libertate esset operatura hoc in particulari: non tamen admittunt in eisdem actibus necessitatem ex suppositione diuini decreti, vel auxilii efficacis prædeterminantis voluntatẽ ad suos actus bonos in particulari cum omnibus suis circumstãtiis; existimant enim hanc necessitatem ex suppositione repugnare creatæ libertati; quantum ad vsum illius. Nec tamẽ sententia pugnat aperte cum doctrina communi SS. & Doctorum, præsertim S. Thom. qui cũ libertate arbitrii creati, nulla præsupposita præscientia media conditionata, quam (vt ex supradictis constat) non agnouit; admittit necessitatem ex suppositione absoluti, & efficacis decreti voluntatis diuinæ, puidentiæ, & prædestinationis eius, atq; auxilii efficacis prę-operantis gratiæ, q̃ quidem necessitatẽ nunc appellat necessitatẽ in sensu composito, nunc necessitatẽ modalis de dicto, nunc necessitatẽ infallibilitatis nũc necessitatem immutabilitatis, nunc neces-

necessitatem conditionatam, nunc denique necessitatem consequentiæ, quæ est necessitas secundum quid, non obstans libertati; & per hanc distinctionẽ soluit quamplurima argumenta, quæ contra doctrinam Catholicam in materia de gratia, & libero arbitrio obiiciuntur: nec non in materia de scientia Dei, de voluntate Dei, de prouidentia, & prædestinatione eius.

Et quidem sub voce necessitatis ex 2.
suppositione, & necessitatis absolutæ prædictam distinctionem tradit *q.* 23. *de verit. art.* 4. & *ad* 9. 12. & 14. & 1. *p. q.* 19. *art.* 3. & *ad* 1. & *art.* 8. *ad* 1. & 3. Sub voce necessitatis in sensu composito & diuiso, *q.* 6. *de verit. art.* 4. *ad* 8. & 1. *cont. Gent. c.* 67. *in fine.* Sub voce necessitatis modalis de re, & de dicto, 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *ad* 3. & 1. *contra Gent. c.* 67. & *in* 1. *sent. d.* 38. *q. vn. art.* 5. *ad* 5. Sub nomine necessitatis, coactionis, & infallibilitatis, 1. 2. *q.* 112. *art.* 3. Sub voce necessitatis absolutę, & conditionatæ, 1. *p. q.* 19. *art.* 8 *ad* 1. & *ad* 3. & *q.* 23. *art.* 3. *ad* 3. & *in* 1. *sentent. d.* 47. *artic.* 1. *ad* 2. Sub voce necessitatis consequentiæ & consequentis, *quæstio.* 24. *de ve-*

rit. artic. 1. *ad* 13. & 1. *contra Gent. cap.* 67.

Eadem distinctione nunc sub vno, nunc sub alio nomine vtuntur ad soluendum argumenta diuersa S. Aug. *lib. de prædest. Dei,* & refertur *in cap.* Vasis irę. 23. *q.* 4. & *in Enchirid. ad Laur. cap.* 103. Gratian. *eod. cap.* Vasis iræ. Consentit Glossa Decreti *eod. cap.* S. Anselm. *lib. de concord. prædestin. & lib. arb. cap.* 2. *paulo post princ.* Et *lib.* 2. Cur Deus homo, *cap.* 27. Hugo S. Vict. *quæst.* 218. *super Epist. ad Roma.* Docet enim hanc conditionalem esse veram: *Si Deus hoc prouidit, necesse est euenire.* Et si obiiciatur; nam per hanc necessitatem tollitur libertas, respondet, solutionem communem esse per illã distinctionẽ de coniunctione, & disiunctione. Magister sentent. *in* 1. *d.* 38. *circa fin.* tradit distinctionem de sensu composito, & diuiso sub nomine cõiunctionis, & disiunctionis, & *dist.* 40. *loquens de prædestin.* idipsum docet Albert. Magn. cuius discipulus fuit S. Thom. *in* 1. *distinct.* 38. *art.* 4. & 1. *p. suæ summæ, q.* 61. *memb.* 5. docet eandem distinctionem, & vtrobique asserit haberi apud Boet. & S. Anselm. Alexand. Alens. 1. *p. q.* 23. *memb.* 4. & 5.

vtitur

vtitur eadē distinctione de necessario in sensu composito & diuiso sub eisdem vocibus, & verbis, quibus eandē docet S. Thom. *loc. sup. cit.* & affirmat, cum necessitate ex suppositione simul stare nostri arbitrii libertatem. S. Bonauent. Doct. Ecclesię, eandem prorsus doctrinam docuit *in* 1. *sent. distin.* 47. *in quodam art.* vbi quærit: vtrum voluntas Dei beneplaciti possit impediri, *in corp. illius ar.* & *ad* 2. *arg.* idem docet 1. *dist.* 38. *art.* 2. *q.* 1. & *dist.* 40. *art.* 2. *q.* 1.

Post S. Thomam, secuti sunt eādem doctrinam eius omnes discipuli tā antiqui, quam moderni. Inter antiquos est Capreolus *in* 1. *sent. dist.* 45. *q.* 1. *art.* 2. *per tot.* præsertim in *solut.* ad tertiam rationem articuli, vbi approbat distinctionem de necessitate consequentiæ, & consequentis. Durand. *in* 1. *distin.* 47. *art.* 10. *in calce corp.* Idem confirmat AEgidius Columna Sanct. Roman. Eccles. Cardinalis *in* 1. *sen. dist.* 38. *q. vlt. ad* 2. eadē vtitur distinctione, & pro illa allegat S. Ansel. & Boet. Ferrarien. 1. *cont. Gent. c.* 85. inter explicandam 4. ratio. S. Thomæ versic, *Ad euidentiam*; & in discursu totius 4.

totius capituli probat, esse impossibile in sensu composito, quod Deus velit voluntate efficaci aliquem effectum sequi ex causa contingenti, & quod talis effectus non sequatur. Conrad. *1.2.q.10. art.4.* maxime super *solut. ad 3.* S. Thom. & *q.112. art.3.* expresse asserit, quod in sensu composito implicat, quod Deus moueat efficaciter hominem, vt operetur aliquid, & quod homo illud non operetur; quamuis absolute possibile sit non operari illud. Caiet. *1.p.q.22. art.4. super solut. ad 1.* S. Thom. dicit, omnes Doctores affirmare, quod futuri actus contingentes sunt euitabiles absolute, & possunt non esse: tamen in ordine ad diuinam prouidentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis, sunt ineuitabiles, & ait, distinctionem de sensu composito, & diuiso de necessitate consequentiæ & consequentis communiter assignari à Doctoribus ad concordandam libertatem arbitrii, & contingentiam rerum cum infallibilitate prouidentiæ diuinæ, & ipse Caiet. ibi approbat istam doctrinam, quamuis asserat, non quietare intellectum nostrum & ideo ipse captiuat

suum

ſuum in obſequium fidei ; in quo nimirum doctiſsime loquitur, & piiſsime.

Ex recentioribus etiam Thomiſtis eandem doctrinam vnanimiter docẽt, & defendunt M. Scotus *lib. 1. de nat. & grat. c.* 16. M. Medina *1.2.q.*10.*art.* 4.*dub.*1. ante ſolut. *ad* 1. & in ſolut. *ad* 1. M. Bannes *1.p.q.*19.*art.*8.*dub.*1.*concl.*2.*& q.* 23.*art.* 3.*dub. vlt. poſt concl.*10. M. Zubel. *1.p.q.*19. *art.*8.*diſp.*2.*concl.*2. M. Fr. Ioan. Vincent. Aſturicenſis quondam Vic. Generalis Ord. Prædic. & in Acad. Salamanticen. S. Theologiæ Profeſſor eximius, *in relect. de grat. Chriſti. q.*5.*art.* 3.*concluſ.*3.*pag.* 430. 5.

In Schola etiam Scoti hæc eadem diſtinctio eſt communiter recepta. Illam tradit Scot. *in* 1.*diſt.*39.*q. vn.* aſſerens fuiſſe Boetii, *& diſt.*40.*q. vnic.* quem ſequũtur omnes eius diſcipuli. Eandem diſtinctionem admittit frat. Petrus Trigoſius, Cappucinus in comment. ſuper ſumm. Theolog. S. Bonauent. 1.*p.q.*15. *art.* 2.*dub.*1.*concl.*2.*p.*459. & ibi proponit contra hanc doctrinam argum. aduerſarĩ affirmans nihil concludere, & idẽ docet latius *eod. a. dub.*3.*not.* 1. & *in ſol. ad* 1. 6.

Ad

Ad hæc omnia respondent auctores contrariæ sententiæ, se libenter admittere distinctionem illam de necessario in sensu composito & diuiso, per quam SS. Doctores, & Scholastici communiter dissoluunt argumenta hæreticorũ, contra diuinam prouidentiam, prædestinationem, & libertatem arbitrii creati. Dicunt tamen, Deum non habere decretum absolutum, & efficax aliquid efficiendi per causſam liberam prius in signo rationis, quam per scientiam mediam, vel conditionatam exploratum habeat, ac certo, & infallibiliter cognoscat, quid in particulari voluntas creata, pro sua innata voluntate esset operatura ex hypothesi, quod cõstitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumstantiis. Sed hoc effugiũ supponit vnum falsum, vt ex supradictis contra scientiam mediam constat, & ex iis, quæ circa prædeterminationẽ humanorum actuum dicta sunt.

CAPVT XI.

Quomodo explicandus sit, & intelligendus sensus compositus, & diuisus, cum asseritur, libe-

liberum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci, non posse in sensu composito dissentire, sed solum in sensu diuiso.

ILli Theologi, qui arbitrantur destrui libertatem arbitrii, si asseratur, volũtatem nostram non posse in sensu cõposito dissentire vocationi, seu motioni Dei efficaci, ex eo id asserũt; quia non recte explicãt sensum istum compositum. Dicunt enim, hanc propositionem, liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci non posse dissentire in sensu composito, nihil aliud significare, nisi quod, quamdiu illa motio efficax est in homine, non possit illi dissentire, ablata vero motione possit dissentire, ac si motio illa existens in voluntate auferret ab ea potentiam ad dissentiendum, si velit. Et istum sensum impingunt Doctoribus, qui prædictam propositionem admittunt, cum tamen ab eorum mente sit omnino alienus. 1. Ex disp. 24.

Ad cuius euidentiam supponendum est, in libero arbitrio simul esse potentiam ad oppposita: non autem esse in illo 2.

poten-

potentiam ad oppoſita ſimul habenda. Etenim in illo ſimul eſt potentia ad aſſentiendum, & diſſentiẽdum, quæ ſunt oppoſita contrarie, ad operandum, & non operandum, quæ opponuntur cõtradictorie; non tamen eſt in illo potentia ad aſſentiendum, & diſſentiendum ſimul, vel ad operandum ſimul, & non operandum. Cuius *ratio* eſt; nam potentia ad vnum actum non opponitur potentiæ ad actum contrarium: duo autem actus contrarii ſunt incompoſsibiles in eodem ſubiecto, nec poſſunt ſimul de eodem verificari: ſicut nec duæ contradictoriæ verificantur de eodem. Hoc ſub aliis terminis explicare poſſumus, ſi dicamus cum Capreolo, in libero arbitrio eſſe ſimultatem potentiæ ad oppoſita, non autem potentiam ſimultatis; id eſt, potentiam ad oppoſita ſimul habenda.

3. Præterea eſt aduertẽdum, quod ſenſus compoſitus eſt proprius modalis compoſitæ, ſicut ſenſus diuiſus eſt proprius modalis diuiſæ. Vt autem docet S. Thom. *opuſc* 4. *de modal.* & poſt illum Ferrar. 1. *contra Gent. cap.* 67. M. Scot. *lib.* 3. *ſum-*

3. *summularum, cap. de modal.* & alii, modalis composita, quæ sensum compositum facit, est illa in qua dictum subiicitur, & modus prædicatur; vt, *Prædestinatum damnari est possibile, album esse nigrum, est possibile.* modalis autem diuisa, quę sensum diuisum facit, est illa, in qua modus interponitur inter partes dicti: vt, *Prædestinatum possibile est damnari: Albū potest esse nigrum*: vel, *Album possibile est esse nigrum.* Vnde ad veritatem modalis compositæ de possibili, seu in sensu cōposito acceptæ sufficit, & requiritur, quod extrema importata per dictum ipsius modalis sint composibilia in eodem subiecto; hac enim ratione dicitur composita, quia prædicta extrema cōponit, seu simul ponit in eodem, mediante copula de possibili, vt in hac propositione: *Album esse nigrum, est possibile*; dictum modalis est totum illud: *Album esse nigrum*, cuius dicti alterum extremum est *album*; alterum vero *nigrum.* Vt ergo hæc propositio sit vera in sensu composito, necessario requiritur, quod sit possibile, idem subiectum simul esse *album & nigrum.* Et propterea illa modalis

dalis est falsa, quia propositio de inesse per quam immediate regulatur, & probatur, scilicet, *album est nigrum*, est propositio impossibilis.

4. Igitur quando S. Thom. vel eius discipuli dicunt liberum hominis arbitrium motum à DEO auxilio efficaci non posse in sensu composito dissentire, aut non operari; nihil aliud significatur, quam motionem illam efficacem, & actualem dissensum non posse simul poniin eodem arbitrio: qui sensus est Catholicus, ac per consequens propositio illa est Catholica. Probatur hoc; nam sensus compositus non est ille, quo forma importata per vnum extremum ponitur in subiecto, sed quo duæ formæ importatæ per vtrumque extremum simul ponuntur in eodem subiecto. Sicut cum dicimus: *Album potest esse nigrum*; in sensu composito non significamus, quod *albedo* sit aut esse possit seorsum in aliquo subiecto; vel *nigredo* sit aut esse possit in aliquo subiecto; sed sensus est, quod *albedo* & *nigredo* simul sint compossibiles in eodem subiecto: & propterea propositio

tio illa in ſenſu compoſito eſt falſa, quia impoſsibile eſt, quod aliquid ſimul ſit *album & nigrum.* Et ſimiliter, cum aſſeritur, liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, non ſignificatur ſolum, quod auxilium efficax ſit, aut eſſe poſsit in libero hominis arbitrio, vel quod diſſenſus ſit, aut eſſe poſsit in libero arbitrio: hic enim ſenſus eſt diuiſus, ſed quod auxilium efficax, & diſſenſus actualis, non poſsint eſſe ſimul in eodem.

Confirmari poteſt hæc doctrina argu- 5.
mento ad hominem contra auctores oppoſitæ ſententiæ; nam cum vi argumentorum premuntur, quibus probari ſolet, cum infallibilitate præſcientiæ diuinæ cohærere non poſſe arbitrii noſtri libertatem; nam ſuppoſita præſciẽtia, qua Deus præſciuit, Petrũ eſſe conſenſurum, impoſsibile eſt, quod diſſentiat; reſpondent, id eſſe impoſsibile in ſenſu compoſito, quia videlicet repugnat, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet Deus ſciat, Petrũ conſenſurum; & nihilominus Petrus non conſentiat, ſed diſſen-

dissentiat; alias falsificaretur scientia diuina, quod est impossibile. Neque aliter possunt, & ipsi sensum compositum explicare: ergo similiter, quando nos asserimus, liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci ad consentiendum non posse in sensu composito dissentire; sensus est, implicare contradictionem, hæc duo simul esse vera, quod nempe auxilium efficax ad consentiendum sit in homine, & homo dissentiat, quauis semper possit dissentire, si velit. Hęc explicatio sensus compositi, & diuisi habet fundamentum in S. Prospero, & S. Thoma, quorum verba adduximus supra.

6. Ex quo apparet, Concilium Tridentinum esse intelligendum in sensu diuiso, cum definit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum posse dissentire, si velit: nam sensus compositus illius propositionis est, hæc duo simul esse compossibilia: *Motio Dei efficax ad consentiendum est in libero hominis arbitrio, & nihil dissentit*; qui sensus est falsus. Vnde non potuit esse à Concilio intentus: sensus autem diuisus illius definitio-

finitionis est, quod liberum arbitrium, etiam pro instanti, quo mouetur à Deo efficaciter ad consensum, retinet veram facultatem & potentiam, qua potest dissentire si velit, quod sufficit ad libertatem, quam aduersus Lutheranos intendebat statuere Concilium, nã libertas consistit in facultate ad vtrumlibet oppositorum, nimirum ad velle & nolle diuisiue, non autem ad velle, & nolle simul habenda; nam id est impossibile. Sicut ergo repugnat, quod velle, & nolle, seu consensus, & dissensus, respectu eiusdem, simul sint in eodem arbitrio: ita etiam est impossibile, quod motio Dei inferens infallibiliter consensum simul compatiatur secum dissensum eiusdem obiecti: sed solum compatitur in eodem arbitrio facultatem, & libertatem, qua potest dissentire, si velit; & per hæc soluuntur omnia argumenta, quæ in contrarium afferuntur.

CAPVT XII.

Quod mala pœnæ sint per diuinam prouidentiam absolutæ, & efficaci voluntate voli-

ta, & prædeterminata in particulari, & non solum permissa.

1. Ex disp. 29. FVit autem quorundam Theologorum sententia, asserentium nulla ratione admittẽdum esse, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, præuisos esse à Deo, vt ita euenirent, præparasseque illis causas, vt ita fierent. Affirmant etiam, interfectiones quibus aliqui interdum præter ipsorum spem à grassatoribus interficiuntur; suffocationesque aliorum in fluminibus, & alios similes effectus, à diuina prouidentia non fuisse intentos, vt ita euenirent; neque Deum præparasse nexum causarum ex quibus proficiscuntur; & solum admittunt, eiusdem effectus præuisos à Deo, esse permissos. Sed hæc positio non videtur rationabilis; oppositum enim docet expresse S. Thom. 1. *p. quæst. 19. art. 8. in corp. quæst. 22. art. 2.* præsertim *in solut. ad 1.* vbi ait, esse impossibile, aliquem effectum ab ordine causæ vniuersalis exire. Idem docet ex professo S. Augustinus super Psalm. 148. in illa verba: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.* vbi ait,

ait, ex voluntate & prouidẽtia Dei procedere, quod animalia minutissima, & nociua homini, & similiter monstra nascantur propter pulchritudinem vniuersi; & quod fulmen cadens de cœlo percutiat montem, & non latronem, vel istum hominem, & non illum, quod etiam confirmat *lib.* 5. *de Gen. ad litteram cap.* 12.

2. *Probatur* manifestissimis locis Scripturæ; dicit enim Esaiæ 45. *Ego Dominus, & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc.* vbi per *malum* intelligunt SS. Doctores malum pœnæ, præsertim sanctus Augustin. *lib.* 1. contra Adimantum, Manichæi discipulum, *cap.* 27. vbi verbum illud *creans malum* refert ad seruitutẽ, & pœnas, quas Deus infert. Idem sentit Irenæus *lib.* 4. *cap.* 77. Chrysost. *homil.* 23. *sup. cap.* 6. *Matth.* vbi sic ait: *Malum non intelligit Propheta, auaritiam, aut rapinam, aut quidquid huius nota, sed plagas, quæ diuinitus inferuntur.* Et idem docet S. Basil. in quadam homil. cuius titulus est: *Quod Deus non est causa malorũ*, & S. Greg. *lib.* 3. *Mor. c.* 7. Item etiam

iam Ierem. 32. dicitur in persona Dei: *Adduxi super populum omne malum hoc grande*, & Amos 3. *Si est malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.* quasi dicat, nullum, & loquitur de malo pœnæ iuxta communem interpretationem Sanctorum.

3. Præterea est ad idem probandum alius insignis locus, qui habetur 3. *Regum cap. vlt.* vbi dicitur: *Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & percussit Regem Israel inter pulmonem, & stomachum*; & tamen constat ex contextu illius cap. & ex *cap.* 22. quod ille effectus casualis, respectu emittentis sagittam, volitus fuit à Deo, & ordinatus, vt puniretur Achab propter vineam, quã per iniquitatem tulerat à Naboth, *iuxta verbum Domini quod loquutus fuerat*, vt ibidem dicitur; ergo idem erit dicendũ de aliis effectibus casualibus respectu causarum secundarum: ergo omnes illi sunt voliti, & ordinati à Deo ad aliquem finem.

4. Præterea Eccles. 11. dicitur: *Bona & mala, vita, & mors; paupertas, & honestas à Deo sunt.* Et Iob 1. postquam nuncii retu-

retulerunt, quod irruerant latrones, & abstulerãt boues, & asinas illius, & pueros percussérint gladio, & quod ignis ceciderat, & tactas oues, pueroſq; consumpserat, & alios huiusmodi effectus subintulerat, *Dominus* (ait) *dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est.* Vbi in diuinam voluntatem, & prouidentiam, tanquam in primam causam, refert prædictos effectus; nec inquit, sicut Dominus permisit, vel præsciuit, sed *sicut Domino placuit.* Cui consonat illud *1. Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit, Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & subleuat:* ergo mala pœnæ sunt à DEO volita.

Probatur secundo ratione; Deus voluntate sua positiua vult facere omnia illa, ad quæ se extendit causalitas eius: nam quidquid Deus causat, vult causare, cum operetur per intellectum & volũtatem: sed Deus est vere causa positiua, infligens quodcunq; malum pœnæ, etiamsi respectu causæ proximę sit casuale: ergo per eandem volũtatem decreuit, & voluit esse omnia mala pœnę. Hãc 5.

rationem tangit S. Thom. 1. p. q. 22. art. 2. ad 1. & q. 103. art. 5. & 7. quæ loca sunt videnda.

6. *Sed contra obiicitur*: quia non consonat cum diuina bonitate, & clementia, vt eo fine liberum arbitrium natantium cõdiderit, vel ordinauerit, vt mare transmeantes suffocarentur in aquis, vel vt transeuntes iter interficerentur à latronibus: ergo tales effectus non sunt voliti à Deo, sed solum permissi. *Resp.* quod vt docet S. Tho. 1. p. q. 19. art. 9. malũ pœnæ, formaliter loquendo, non est volitum à Deo, quia sub ratione mali nõ est appetibile; sed quatenus est coniunctũ cum bono, quod directe Deus vult, & isto modo volendo bonum suæ iustitiæ & misericordiæ, vult malum pœnæ inferre peccatori: neq; hoc repugnat diuinæ misericordiæ, & clementiæ: non ergo Deus hoc fine principaliter creauit hominẽ, vt suffocaretur in flumine, sed prædestinatũ creauit principaliter, vt in illo suam misericordiam ostenderet, & consequeretur efficaciter vitam æternam: vt autem perueniret ad illam, decreuit natãtem in flumine suffocari, dum

dum erat in gratia, *ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius*, vt dicitur *Sap.* 4. Si autem erat reprobus existens in peccato mortali, ēt præparauit nexum causarum secundarum, & voluit, vt suffocaretur in aquis, id quod secundum rectum ordinē suæ prouidentiæ facit. *Primo*, ne superuiuēs maiora committeret delicta, in quo etiam splendet eius misericordia. *Secundo*, vt ostenderet suam iustitiam in eius punitione. *Tertio*, ad maiorem cautelam iustorum, vt discant Deū timere. *Quarto*, vt magis splendeat eius misericordia in electis; nec ex hoc sequitur, Deū velle etiam malum culpę, quod prę̄supponitur ad malum pœnę, sed solum infertur, quod velit illud permittere, sicut Deus vult inferre pœnam æternam reprobis, & tamen non vult, sed solū permittit malum culpæ, quod præsupponitur ex parte reprobi ad incurrendam illam pœnam.

CAPVT XIII.

Quod prima radix contingentiæ sit efficacia, siue omnipotentia diuinæ voluntatis.

1. Ex disp. 26. & 27. FVit opinio quorundam Theologorum asserentium, quod prima radix, remota tamen, contingentiæ est voluntas Dei, creãs arbitrium hominum liberum & Angelorum; & appetitum sentientem bestiarũ. Proxima vero & immediata est liberum arbitriũ hominis, & Angeli, & appetitus sentiens bestiarũ quoad eos actus, in quibus vestigium libertatis habere videntur: quibus sublatis (existimant) nullam esse posse contingentiam in rebus. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum; nam etiamsi nullum esset liberum arbitrium hominum & Angelorum, nec appetitus sentiens bestiarum adhuc saluaretur contingentiæ in rebus. Ita docet S. Thom. 1. περὶ ἑρμεν. lect. 14. circa med. & id probat exemplo ignis, qui naturaliter est determinatus ad comburendum lignum sibi applicatum; & tamen illa combustio est contingens, quia per effusionem aquæ potest impediri, & idem dicit eod. lib. lect. 13. & 6. Metaphys. lect. 2. & 2. Phys. lect. 8. in princ.

2. Quo supposito dicendum est, quod summa efficacia, & omnipotentia diuinæ vo-

næ voluntatis est prima radix, & prima causa efficiens contingentiæ, quæ reperitur in rebus, vt docet expressè S. Tho. 1.*p.q.* 19.*art.* 8. vbi ait, quod, quia Deus vult quædam contingenter euenire, *aptauit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingentes eueniant*; ex quo infert, quod non propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter; quia causæ proximæ sunt contingentes: sed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes causas ad eos præparauit. Causa vero proxima, & *formalis* contingentiæ sumitur ex causa secunda defectibili per concursum alterius causæ. Ita docet S. Doctor 1.*p.q.* 14.*artic.* 13.*ad* 1. vbi ait, quod licet causa suprema sit necessaria, tamen effectus potest esse contingens propter causam proximam contingentem. Sicut germinatio plantæ est contingens propter causam proximam contingentem, licet motus Solis, qui est causa prima, sit necessarius. Idem docet 3.*cont. Gent. cap.* 86. & 1.*part. quæst.* 105.*artic.* 6. & 6. *Metaphys. text.* 5.

Probatur. Contingentia formaliter lo-

quendo, ſonat imperfectionem, & defectibilitatem: ergo proxima, & formalis ratio illius aſsignanda eſt ex parte cauſæ ſecundæ defectibilis, & impedibilis.

3. *Præterea*; nam S. Tho. 3. *cont. Gent. cit.* ex eo probat, quod à cauſis naturalibus poſsint euenire effectus contingentes; quia deficere poſſunt propter cõditionem materiæ; ergo defectibilitas cauſę ſecundæ eſt proxima, & formalis ratio contingentiæ.

4. Quo fit, quod nullus effectus poſsit dici formaliter, cõtingens in ordine ad cauſalitatem Dei, præſertim quando immediate producitur ab illo. Ita docet S. Thom. in 1. *ſent. diſt.* 43. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 4. *& quæſt.* 16. *de malo, art.* 7. *ad* 15. *& q.* 23. *de verit. art.* 1. *ad* 2. in quibus locis ait, Deũ non eſſe cauſſam rerum neceſſariam, neque contingentem, ſed liberam, & huius rei duplicem aſsignat rationem. *Prima* eſt, quia neceſſarium, & contingens ſunt conditiones propriæ cauſſæ creatæ & limitatæ: ſed voluntas diuina, cum ſit cauſa vniuerſaliſsima omniũ, eſt ſuper omnem conditionem, & modum

dum causæ creatę; ergo non est formaliter causa contingens. Hanc rationem assignat *q. 16. cit. de malo.* Secunda ratio est; nam de essentia causæ contingentis est, quod sit mutabilis & impedibilis, sed voluntas diuina nec est mutabilis, nec impedibilis per aliam causam; ergo nō est causa formaliter contingens. Hanc assignat in *1. sent. & q. 23. de verit. cit. Confirm.* Causa contingens, vt contingens, includit intrinsece imperfectionē: ergo non potest Deo formaliter competere, *in* quo nulla potest esse imperfectio. Vnde Caietanus *1. p. q. 14. art. 13. § quoad secundum igitur*, postquam dixit, quod contingentia imperfectionem in libertate importat, quia ponit mutabilitatem, subdit: *Et idcirco D. Tho. in 1. sent. distin. 38. præueniens inepta modernorum vocabula negat, Deum causare contingenter:* & rationes adductæ ex S. Thoma hoc ipsum efficaciter probant.

CAPVT XIV.

Qualiter liberum arbitrium aliquid operetur ex seipso, quando consentit Deo excitanti, & mouenti.

1. Ex disp. 96. ILli Theologi, qui negant prædeterminationes humanorū actuum, tenent consequenter, liberum arbitrium, dum consentit DEO vocanti, aliquid ex se influere in hoc sensu; ita videlicet, vt ipsum influere liberi arbitrii non procedat à Deo, tanquam à prima causa, per se efficiente, quod liberū arbitrium cōsentiat vel se determinet, sed à solo libero arbitrio se libere determinante. Hæc tamen sententia nec videtur vera, nec ad mentem SS. Aug. & Thom. Ad cuius euidentiam considerandum est, quod, vt *p. 1. q. 105. art. 4. ad 2.* docet S. Doctor, *dupliciter* potest intelligi liberum arbitrium moueri, vel aliquid operari ex seipso, dum mouetur efficaciter à Deo ad consensum. *Primo*, vt moueri vel operari ex se accipiatur, vt significat idem, quod operari à principio intrinseco se libere mouente & determinante; & in hoc sensu omnes Catholici fatentur, liberum arbitrium moueri vel operari ex seipso: id enim sequitur præuidentem consequentiam ex principiis fidei, & in hoc sensu intelligitur Augustinus super illud Psal. 78.

Adiuua

Adiuua nos Deus salutaris noster. vbi ait: *Cum adiuuari nos vult, neque ingratus est gratiæ, neque tollit liberum arbitrium: qui adiuuatur, etiam per seipsum aliquid agit:* Et tract. 4. in epist. Ioan. ait: *Si dicis, adiutor meus esto, aliquid agis, nam si nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Idem docet de verbis Apostoli, *serm.* 13. & de perfectione iustitiæ contra Cælestium. *Secundo* modo potest intelligi, ita vt moueri vel aliquid operari ex se, idem significet quod operari non ab alio priori agente, vel ab alia causa per se efficiente, vt ipsum arbitrium cooperetur: & in hoc sensu liberum arbitrium creatum nihil operatur ex se, vel à seipso. Sed ipsum operari, seu influere in consensum, & piam operationem reduci debet, tanquam causam priorem per se efficientem in absolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, quamuis Deus nõ efficiat in nobis eundem consensum sine nobis libere cooperantibus. Ita docet S. Thom. *loco superius alleg.* & colligitur ex Gelasio PP. *Epist.* 5. ad vniuersos Episcopos per Picenum; vbi sic ait: *Quis autem audeat dicere, Christianos aliquid habere*

boni sine gratia? quando magister gentium clamat, cuncta breuiter in se dona concludens: Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, vt ostenderet, quia donum gratiæ non ipse præcesserit, sed fuerit subsecutus; atque monstraret cooperatorem se esse gratiæ subsequendo. Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. Ac rursus veritus, ne de se præsumere videretur, adiunxit: Non ego, sed gratia Dei mecum, non dixit, ego & gratia Dei mecum, sed posuit gratiam præcedentem se; sed cooperari Deo vocanti est aliquid boni: ergo id non habet à seipso liberum arbitrium, sed à gratia cooperante, qua Deus donat bonum velle. Idem docet multis in locis S. August. sed præsertim *lib. 1. retract. c. 9.* vbi ait: *Et quia omnia bona (sicut dictum est) & magna, & media, & minima ex Deo sunt; sequitur, ex Deo sit, & bonus vsus liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. de grat. Chr. cont. Pelag. & Cælest. cap. 13. *Si data est,* (inquit) *nõ dicitur iustitia nostra, sed Dei, quia sic fit nostra, vt sit nobis ex Deo.* Et lib. de don. perseu. cap. 14. *Si in nullo gloriandum, quando nostrum nihil est, profecto nec de obedientia per-*

perſeuerantiſſima gloriandum eſt, neque ita noſtra tanquam non nobis deſuper donata dicenda eſt. & lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 18. *Sed laborant homines inuenire in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo, & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Cum ergo concurſus noſtræ voluntatis conſentientis, quo Deo vocanti, & mouenti cooperatur, in quantum eſt concurſus voluntatis, fit aliquid; relinquitur quod illum habeat ex Deo. Et *in libro de geſtis Pelag. cap.* 14. explicans illud Apoſtoli: *Non ego: Dei gratia mecum ait: Nec ipſum ſane laborem ſibi auſus eſt arrogare. Cum enim dixiſſet: Plus omnibus illis laboraui, continuo ſubiecit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. O magnum gratiæ præceptorem, confeſſorem, prædicatorem! Quid eſt hoc? Plus laboraui, non ego. Vbi ſeſe extulit aliquantum voluntas, vbi cõtinuo vigilauit pietas, & tremuit humilitas, quia ſe agnouit infirmitas.* Fauent huic ſententiæ SS. Patres, qui docent, totum eſſe tribuendum gratiæ. Hi ſunt Cyprianus, Gregorius, Nazianzenus, Baſil. Ambr. Paul. Oroſius, Anſelm. Bernar. Damaſcenus, & alii, quorum verba adducẽda

ſunt

sunt infra *lib. 3. cap. 1. numer. 2.* Idem docet S. Prosper contr. Collat. de fin. 11. cum ait : *Impius sensus , qui putat , beatiorem esse hominem , cui Deus nihil dederit, quam cui vniuersa contulerit.* fauet contra Arausican. II. cap. 16.

Præterea *prob.* ratione supra *cap. 1. num. 6.* adducta, & testimoniis Scripturæ sacræ, & Conc. Florent. confirmata: nam quod non habet à seipso esse , non habet à se operari.

5. Præterea *prob.* Deus operans per gratiam , & liberum arbitrium , non sunt duæ causæ partiales , respectu piæ operationis , sed quælibet est totalis in suo genere, quarum vna, videlicet liberum arbitrium, subordinatur alteri , scilicet Deo mouēti per gratiam , vt supra ostēsum est : ergo liberum arbitrium nihil operatur à seipso , dum influit in piam operationē , sed ipsum influere accipit ab ipsa gratia adiuuante : etenim si liberū arbitrium aliquid ex se operaretur; Deus, & liberū arbitrium concurrerēt, vt duæ causæ partiales : quotiescunque enim duæ causæ simul concurrunt ad eundem effectū , ita vt quælibet influat

à se-

à seipsa absque eo quod prędetermine-
tur ab alia, vel ab ipsa accipiat actualem
influxum, conueniunt ad illum effectū
producendum, vt causæ partiales; vt
apparet in duobus trahentibus nauim.

Argumenta vero, quæ in contrarium 6.
opponuntur, solum probant, liberum
nostrum arbitrium aliquid operari ex
se, hoc est, à principio intrinseco actiuo,
libere se mouente, & determinante: nō
tamen oportet, quod illud principium
sit primum non motum ab alio. Nec ex
hoc sequitur, quod motus liberi arbitrii
sit ei violentus; nam ad rationem violē-
ti requiretur, quod passum nullam cō-
ferat vim, vt explicat S. Thom. *quæst. 22.*
de verit. art. 8. in Corp.

Quo fit, vt bonus vsus seu coopera- 7.
tio liberi arbitrii, quo Deus excitanti, &
vocanti consentit, etiamsi consideretur, in quantum propriusinfluxus, & cooperatio arbitrii non procedat, vt quidam dixerunt à sola & innata eius libertate, bonis ac malis prædestinatis ac reprobis communi: sed reducenda sit, tanquam in primam causam efficientem in ipsum Deum, vt supra ostensum

sum est, quamuis non fiat sine nobis libere concurrentibus & cooperantibus.

Præterea prob. influxus quo liberum arbitrium influit in piam operationem, siue in bonum vsum gratiæ excitantis, est supernaturalis, cum sit circa obiectū supernaturale: ergo debet prouenire à principio supernaturali; operationes enim specificantur ex principiis actiuis, vt sæpe docet S. Thom. Sed sola, & innata libertas, non includit aliquod principium actiuum supernaturale, cum libertas secundum se pertineat ad ordinem naturæ: ergo ille influxus prouenire non potest à sola, & innata libertate. *Si dicatur*, piam operationem habere, quod sit supernaturalis, non quidem ex innata hominis libertate, sed ex influxu gratiæ excitantis, quæ consentiente iam libero arbitrio simul cum illo producit eamdem operationem. *Contra*; nam liberum arbitrium motum à Deo, vere producit operationem supernaturalē charitatis, verbi gratia, aut pœnitentiæ ergo influxus in eamdem piam operationem, & causalitas eius debet esse supernaturalis; implicat enim, actum esse

super-

supernaturalem, respectu alicuius potentiæ, vel causæ actiuæ, & quod causalitas siue influxus eiusdem causæ, non sit supernaturalis, sed mere naturalis; alias idem actus indiuisibilis, esset intrinsece compositus ex entitate naturali, & supernaturali. Si enim supernaturalitas actus est à sola gratia, & non à libero arbitrio, & libertas eiusdem actus est effectiue à sola innata libertate: ergo aliquid naturale reperitur in bono vsu liberi arbitrii, quod sit eidem arbitrio pro sola, & innata eius libertate tribuendum, & aliquid supernaturale, quod sit referendum in solam gratiam, tanquam in causam efficientem, & ita idem actus erit compositus ex naturali & supernaturali entitate.

Confirm. vt docet S. Thom. 1. *p. quæst.* 23. *art.* 5. non est distinctum, quod est ex libero arbitrio, & ex prædestinatione, sicut nec est distinctum, quod est ex causa secunda, & causa prima: diuina enim prouidentia producit effectus per operationes causarum secundarum: ergo eadem supernaturalitas actus charitatis aut pœnitentiæ, quæ producitur

à Deo

à Deo per gratiam, tanquam à causa prima ordinis supernaturalis, produci debet effectiue à libero arbitrio, tanquam à causa proxima per influxum supernaturalem: ergo ex sola, & innata libertate non poterit influere in actum supernaturalem, siue in bonum vsum gratiæ excitantis; non ergo poterit idem bonus vsus reduci in solam, & innatam arbitrii creati libertatem. Sed de hoc plura dicta sunt supra.

9. Ex eisdem principiis manet excluſa illorum sententia, qui affirmant, liberum arbitrium esse primam radicem, vel primam causam suæ determinationis, etiamsi addant illam particulã *quodammodo*, nisi in hac Propositione sit magna æquiuocatio. Si n. loquantur de prima radice, & causa proxima, non oportet addere illam particulam *quodammodo*, sed absolute dicendum est, quod voluntas mota a Deo sit causa proxima suę determinationis, sicut est causa proxima pię operationis. Si vero loquantur de prima radice & causa, quæ non dependet ex alia priori causa efficiente, vt voluntas se libere determinet, concedi non

non debet, arbitrium creatum, esse primam radicē, vel causam suæ determinationis, vt cōstat ex dictis, quod etiam amplius patebit infra, vbi manifestum fiet, quod Deus per auxilium efficax vere efficienter faciat, quod voluntas se libere determinet; alias volūtas creata esset simpliciter primum liberum, & se determinans, & ita darentur simpliciter duo prima principia, ac per consequens, Deus non esset prima causa omnium, quæ quoquomodo habent esse, quod est magnum inconueniens.

10. *Multo minus audiendi sunt*, qui distinguunt inter conuersionem voluntatis, & determinationem eiusdem voluntatis, & asserunt, quod quamuis cōuersio, & cōsensus voluntatis fit ab ipsa voluntate, & à Deo simul cum voluntate eamdem conuersionem, & cōsensum efficiente, determinatio tamen voluntatis, quæ vtrobique fit, est ab sola voluntate pro sua innata libertate se libere applicante ac determinante ad cōsensum, aut dissensum, & non à Deo sua omnipotentia illam determinante; adduntque, non esse concedendū, Deum

cum

cum voluntate seipsam determinãte simul eam determinare, sicut cõceditur, Deum cũ voluntate simul natura, producere effectum: hoc n. manet satis impugnatum ex his, quæ superius dicta sunt. Qualiter aũt, postquã Deus misericorditer excitauit hominem, expectet eius cõsensum, vt purgari velit, *dicetur infra*.

CAPVT XV.

Quod supposita gratia excitante consensus seu cooperatio liberi arbitrii non sit primo inchoanda à voluntate creata, sed à voluntate diuina, & ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

1. Ex disp. 98. QVidam dixerunt, quod multæ loquutiones non solum Sanctorum, sed etiam diuinæ Scripturę non possunt satis intelligi, & ad veram praxim reduci, si supernaturalis cõsensus, etiam posita excitatione, & aliis ex parte hominis prærequisitis, inchoandus est ab efficaci Dei voluntate prędeterminata ad vnum. Quibus verbis significasse vidẽtur, determinationem voluntatis supposita gratia excitante, quæ solum moraliter mouet voluntatem ad actum liberum,

berum, primo inchoari ab eadem voluntate creata pro innata eius libertate.

Sed hic modus dicendi non videtur conueniens, nec cõgruit cum supradictis ex doctrina SS. Patrũ, præsertim Augustini & Thomæ. Ad cuius euidentiã *considerandum* est, quod in subiecta materia inchoatio consensus arbitrii non est attendenda, vel accipienda secundũ prioritatem temporis, sed secundum prioritatem causalitatis; nam in eodem prorsus temporis instanti Deus, & liberum arbitrium diuina gratia excitatum & motum simul inchoat, attingunt, & producunt ipsum velle, seu consensum eiusdem arbitrii: Deus quidem vt prima causa, arbitrium aũt, vt causa proxima Deo non solum in essendo, sed etiam in agendo subordinata. Prioritas aũt causalitatis potest *dupliciter* explicari. *Primo* ita, vt in aliquo priori naturæ intelligatur actus liber inchoari à solo Deo, antequam ad illum concurrat nostrũ liberũ arbitrium. *Secũdo* ita, vt prioritas causalitatis solum attendatur inter causalitatem Dei, & causalitatem nostri arbitrii, ratione cuius cooperatio nostri 2.

ſtri arbitrii ſit effectus cauſalitatis, vel cooperationis diuinæ; ac per conſequens, iſta cauſalitas ſit vera: quia Deus operatur, homo cooperatur: quia Deus efficit, vt arbitrium creatum cõſentiat, & velit, ideo idem arbitrium conſentit, & vult.

3. Ad cuius pleniorem explicationem *conſiderandum* eſt, quod prima cauſa includit duo, habet enim quod ſit prima, & ſecundum hoc dicit habitudinem ad ſecundam cauſam, quam mouet & applicat ad operandum. Habet etiam quod ſit cauſa, & ſecundum hoc dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationẽ, quam producit per cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda, diſtinguuntur iſtæ duæ rationes, ſeu habitudines; nam in quantum ſecũda, dicit habitudinem ad primam cauſam, à qua mouetur, & applicatur ad operandum, ſed in quantum cauſa dicit habitudinem ad effectum ſeu operationẽ, quam à Deo mota, & adducta producit. In cauſa aũt prima prius intelligitur habitudo ad cauſam ſecundã quã intelligatur habitudo ad effectũ, quem effi-

efficit per eandē causam secundam. Similiter etiā in causa secunda prius ratione est habitudo ad causam primā, à qua mouetur, quam habitudo ad effectum, quem producit, eo quod causa secunda non mouet, nisi mota à prima, *vt supra* ostensum est.

Ex quo infertur, quod cum Deus sua gratia adiuuante cooperatur nobiscum velle, & perficere, eius operatio respicit duo, vt notauit Capreolus *in 2. d. 28. q. 1. art. 3. ad 12.* videlicet nostram voluntatem, quam mouet efficaciter ad operādum hoc, & etiam respicit ipsum velle nostrum, quod cum ipsa voluntate efficit. Voluntas autem nostra secundum vnam tantum rationem habet, quod operetur, videlicet comparatione actus vel effectus liberi, quem producit, eo quod non influit in seipsam accedenter ad productionem actus liberi, sed solum influit cum Deo, & gratia adiuuante *in ipsum* actum liberum. 4.

Dicendum est ergo, quod si prioritas causalitatis accipiatur secundum habitudinem, quam prima causa, & secunda dicunt ad effectū, quem producunt, seu 5.

ad actum liberum, Deus non inchoat physice nostrum velle prius natura vel causalitate, quam ad illud concurrat arbitrium nostrum. Nam cum Deus non operetur illud velle, nisi per nostrā voluntatem liberam, quam mouet, & applicat, vt ipsa velit; & modificet suum concursum in ipsa causa secunda conformiter ad eius naturam; impossibile est, quod Deus in aliquo priori temporis vel naturæ, efficiat in nobis ipsum velle aut aliquid illius, in quo ad illud efficiendum nostrum liberum arbitrium non concurrat.

6. Si vero prioritas causalitatis accipiatur secundum habitudinem immediatam, quam prima causa dicit ad causam secundam, & causa secunda ad primam, à qua præmouetur, & prædeterminatur ad operandum, dicendum est consensum nostri arbitrii primo inchoari physice à solo Deo, quatenus efficaci motione efficit nos velle. Nec est admittendum, voluntatem creatam primo illum inchoare, sed necessario fatendum est, causalitatem nostri arbitrii esse posteriorem ordine rationis causa-

lita-

litate Dei, & effectu illius. Itaque prius ratione, quam liberum nostrum arbitrium causet, operetur aut velit, Deus sua gratia efficit, vt ipsum arbitrium causet, operetur, & velit.

Prob. primo ex Conc. Arauſ. II. can. 25. vbi sic dicitur, *Hoc etiã salubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur; sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.* Ecce dicit Concilium, q̃ in omni opere *bono non nos incipimus:* ergo Deus est qui incipit, & inchoat efficiendo, vt velimus. Et Can. 20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præstet, vt facit homo.* Ex quibus locis habetur, causalitatem liberi arbitrii respectu cõsensus, & cuiuscunque piæ operationis effectum esse causalitatis, vel operationis diuinæ, ac per consequens causalitatem Dei priorem esse secundum ordinem rationis causalitate nostri arbitrii: ergo Deus est, qui primo inchoat. Item in Conc. Trid. *sess. 6. de iustif. capit.* 16. docemur: *Christum, tanquam caput in mẽ-* 7.

bra, & tanquam vitem in palmites in ipsos iustificatos virtutem influere, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur. Si semper antecedit, ergo primo inchoat conuersionem nostram efficiendo, vt consentiamus.

8. *Secundo prob.* ex illa Ecclesiæ Collecta: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præueni, & adiuuando prosequere; vt cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Ergo Deus est, qui primo incipit.

9. *Tertio prob.* auctoritate Sanctorum, præsertim Augustini lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. dicentis: *Ipse*, scilicet Deus, *vt velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*, &c. ex quo testimonio Capr. *art. 3. alleg.* colligit, S. Augustinum *libr. de grat. & lib. arb. cap.* 17. distinguere duplicem Dei modum operandi circa bonum velle nostrum. *Vnus* est sibi proprius, in quo voluntas nostra non cooperatur, vtpote facere nos velle: *alius* est modus sibi & voluntati cõmunis, scilicet causare volitionem. Et expressius idem docet *libr. 2. contr. duas epist. Pelag. cap.* 8. vbi ait: *Si enim sine Dei gra-*

gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium. Et paulo inferius: *Non bene intelligendo falluntur*, scilicet Pelagiani, *vt existiment cor præparare, hoc est, bonum inchoare, sine adiutorio gratiæ Dei ad hominem pertinere*: ergo secundum Augustinum, ad inchoandum bonum opus requiritur adiutorium gratiæ, per quod Deus efficiat, vt homo inchoet illud opus bonum: quod etiam ostendit *cap.* 8. *seq.* Idem docet S. Prosp. *epist. ad Ruffin.* paulo post princip. & in epist. ad August. vbi ait: *Quod originaliter malus receptionem boni non à summo bono, sed à semetipso inchoare, male creditur.* Sentit ergo Deum primo inchoare opus bonum. Fauet maxime huic sententiæ illud dictum, quod ex Chrysost. refert Sixtus Senensis libr. 5. biblioth. Sanct. annot. 101. *Nos quidquid boni habemus, ex præuenientis, vocantis, & semper incipientis gratiæ benignitate habere.* Consentit Bernardus *tract. de grat. & lib. arbit.* cum ait: *Ad hoc vtique præueniens*, nempe gratia, *vt iam sibi deinceps cooperetur*, scilicet liberum arbitrium, *ita tamen, vt quod à solâ*

gratia cœptum est, pariter ab vtroque perficitur, vt mixtim, non sigillatim, simul non vicissim per singulos profectus operentur.

10. *Quarto prob.* ratione. Nam causalitas influxus, & cooperatio liberi arbitrii, qua vult Deo mouenti cooperari, & cooperatur; est effectus Dei, & auxilii efficacis in genere causæ efficientis, vt supra ostensum est: ergo ordine naturæ & causalitatis prius est operatio Dei, quam cooperatio liberi arbitrii: ergo ipse Deus inchoat consensum arbitrii ipsum mouendo vt cooperetur.

11. *Quinto prob.* Liberum arbitrium cooperatur Deo, & gratiæ ipsius subsequendo, vt dicit Gelasius *epist.* 5. ad Episcopos per Picenum, & S. Gregor. 33. *moral. cap.* 20. Ergo Deus, & gratia efficax illius cooperatur eidem arbitrio illud præueniendo, atque ordine causalitatis antecedendo.

12. *Sexto prob.* Si voluntas creata est, quæ primo inchoat suum consensum, quando vult, & prout vult pro innata eius libertate, sequitur quod initium proximum nostræ salutis, quo iustus discernitur

nitur à peccatore, sit in nobis ex nobis, ac per consequens, quod imperfectum est, & inualidum esset ex Deo; quod autem perfectum est, & firmum, esset naturæ tribuendum, & non gratiæ. Nam consensus liberi arbitrii cooperantis Deo vocanti est præparatio, seu proxima dispositio ad iustificationem, vt ex Conc. Trid. habetur: ergo si primum initium huius cõsensus, & eius inchoatio est ex nobis pro innata arbitrii libertate, & solum Deus incipit illum cõsensum excitando, & alliciendo ad illum nostram voluntatem, sequitur proximum initium salutis esse ex natura, & non ex gratia præparante, quod tamen non potest admitti.

Confirm. Si voluntas creata est quæ primo inchoat suum consensum, sequitur quod sit primum liberum prima radix, & prima causa suę determinationis. Consequens aũt non est dicendum; nam cum omne liberum creatũ sit per participationẽ liberũ, necessario debet reduci tanquam in causam priorem, in primum liberũ, quod est tale per essentiam, scilic. in Deum, alias darentur duo 13.

prima principia, vt ex S. Thoma superius deducebamus.

14. Sed contra *obiicitur*. Initium actus volendi nō distinguitur realiter ab ipso actu volendi: sed in nullo priori etiam naturæ Deus efficit actum volendi, antequam ad illū concurrat effectiue nostrum liberum arbitrium; alias nostrū arbitrium in ordine ad actum volendi, haberet se mere passiue recipiendo ipsum actum à solo Deo productum, q̄ est hæresis Lutheri, vt supra dictum est: ergo primum initium actus volendi, & eius inchoatio non est à Deo antecedēter ad liberum concursum & cooperationem nostri arbitrii. Respondetur, argumentum hoc solum concludere, actum volendi non esse in aliquo priori à Deo, in quo non procedat efficienter à creata voluntate à Deo mota: non tamen probat, causalitatem Dei, qua efficit, vt voluntas nostra cooperetur, & consentiat, non esse priorem ordine naturæ libera cooperatione eiusdem voluntatis.

CAPVT XVI.

Quod ista causalis sit falsa, quia homo præuentus

tus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur; sed è contra ideo conuertatur, quoniam à Deo adiuuatur.

EX iis, quæ dicta sunt, constat, reiicienda esse quorūdam Theologorum sententiam asserentium, quod, licet in eodem prorsus momento temporis, & naturæ Deus, & voluntas operari incipiant: tamen Deus operatur, quia voluntas nostra operatur, & hoc esse, quod aliqui dicunt, voluntatē prius natura operari quam Deum, non prioritate instantis in quo, sed à quo, & ideo hanc causalem esse veram: *Quia homo vult consentire, ideo adiuuatur à Deo; quia homo vult conuerti, ideo gratia excitans transit in adiuuantē, siue cooperantem.* Sed hæc sententia facile impugnatur ex iis, quæ superius præmissa sunt; vnde ex aduerso dicendū est, quod ideo volūtas vult, quia Deus vult, eam velle; ideo cooperatur, quoniā à Deo adiuuatur. Ad cuius euidentiam *supponendū* est, potissimā controuersiam S. Augustini cum Pelagio, & SS. Prosperi & Hilarii cum Massilienſib. fuisse de auxilio gratiæ adiuuā- 1. Ex disp. 99.

tis, quo Deus humanas præuenit voluntates, & efficit, vt libere consentiant, quod sic ostenditur.

2. Primo. Nam S. Augustinus *epist.* 107. *ad Vital.* id expresse affirmat, cum ait: *Recognoscis me, vt puto, in his quæ nos scire dixi, non omnia quæ ad fidem Catholicam pertinẽt, commemorare voluisse, sed ea tantum quæ ad istam, quæ inter nos agitur de Dei gratia, quæstionem: vtrum præcedat hæc gratia, an subsequatur hominis voluntatẽ, hoc est, vt planius id eloquar: vtrum ideo nobis detur, quia volumus; an per ipsam Deus etiam hoc efficiat, & velimus.* Et libr. 3. Hypognost. propositã quæstionem dissoluens, & errorem impugnãs Pelagii ait: *In omni itaq; opere sancto prior est voluntas Dei, posterior liberi arbitrii, id est, operatur Deus, cooperatur homo. Quod si dicas, vt dicere consueuisti, quia ego prior volui, Deus voluit iam meritum facis, vt gratia ex operibus iam non sit gratia, sed merces.* Et S. Prosp. epist. ad Aug. *In istis Pelagianæ prauitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur, si principium salutis malæ in homine collocatur: si diuinæ voluntatis impiæ volũtas humana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo quia adiuuatur,*

tur, velit, si originaliter malus receptionẽ boni non à summo bono, sed à semetipso inchoare male creditur.

Si dicatur, Pelagium omnem gratiam prẽuenientem etiam excitantem abnegasse; & propterea ad eius sententiam pertinere non posse illam causalẽ: *Quia homo prævenius gratia excitante vult cooperari, ideo adiuuatur à Deo.* Causalis namq; Pelagii ab Augustino damnata hæc fuit: *Quia homo ex solis viribus naturæ vult ad Deũ conuerti, & operari, ideo adiuuatur ab eo.* Ab ista aũt causali longissime distant alienę causales superius commemoratę. Contra hoc vrget argumentum, nam (vt supra *lib. 1. cap. 1.* ostensum est) Pelagius in vltimo statu suæ hæresis, auxilium gratiæ interioris ad posse concessit: negauit autem adiutorium gratiæ per quam Deus efficiat, vt velimus: motus autem siue consensus voluntatis non incipit physice à gratia excitante, sed solum moraliter: ergo si homo excitatus à Deo ideo conuertitur, vel adiuuatur, quia vult conuerti, primum initium physicum nostræ salutis procedit à solo libero arbitrio, ac per consequens, salus, 3.

& gratia secundum merita nostra dabitur. Secundo; nam idem argumentum procedit, etiamsi asseratur, quod gratia excitans præcedat hominis consensum. Etenim si liberum arbitrium à Deo excitatum ideo adiuuatur, quia vult cooperari, sequitur, quod talis cooperatio præcedat gratiam adiuuantem, vnde gratia adiuuans esset pedissequa, & non præuia cooperationi arbitrii, atque humanorum meritorum: ac per consequens dicendum esset, gratiam adiuuantem secundum merita nostra dari, quamuis prima gratia excitans omnino gratis donetur. Et licet Pelagius asseruerit, gratiam excitantem, quam admisit ad posse secundum merita nostra dari, tamen Semipelagiani, vt supra visum est, expresse admiserunt, gratiam excitantem præuenire omnia pietatis opera, gratisque à Deo nobis conferri absque vllo prorsus merito, etiam de congruo, vt patet ex illis verbis S. Prosperi epist. ad Aug. *Quos gratis vocatos dignos futura electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præuiderit*; qa tamẽ dixerũt, dari

dari homini gratiam adiuuantem, quia eadem gratia excitante præuentus vult cooperari, & consentire Deo vocanti, ideo impugnantur à S. Prospero in verbis adductis, & cõcludit hominem velle, quia adiuuatur. Non enim ait, quia excitatur velit, sed *quia adiuuatur*: sentit ergo quod etiamsi homo gratis excitetur à Deo non adiuuetur, quia vult, sed potius, quia adiuuatur velit.

Præterea *probatur*: Si Deus adiuuat 4.
voluntatem, quia voluntas vult, & non econtra: ergo Deus operatur, quia voluntas creata cooperatur, & non econtra, & ita sequitur, quod operatio Dei à creata voluntate dependeat, & aliquo modo ab ea ad actualiter concurrendũ prædeterminetur, quod est impossibile, cum nulla actio causæ secundæ præuenire possit vniuersaliter operationẽ primi agentis, vt 3. *contra Gent. cap.* 149. docet S. Thom. *Confirm.* quod est æternum, non potest ab aliquo temporali esse dependens: sed efficax decretum Dei quo statuit, vt Petrus conuertatur tali tempore, est æternum: cooperatio autem Petri est temporalis: ergo efficacia

cia eiusdem decreti diuini pendere non potest à cooperatione arbitrii Petri: ergo nec temporalis causalitas Dei, quæ vim habet ab eodem decreto, pendere non potest à causalitate, vel cooperatione arbitrii creati: quamuis non sit sine illa; non ergo ideo Deus in tempore operatur, quia homo cooperatur, sed econuerso, ideo cooperatur homo, quia operatur Deus, & ab eo adiuuatur.

CAPVT XVII.

Quod collatio efficacis auxilij sit adæquata causa, quod liberum arbitrium conuertatur.

1. *Ex disp. 100.* QVidam vero nō intelligentes, qualiter saluetur arbitrii libertas, si asseratur gratiam adiuuantem seu collationem efficacis auxilii esse causam adæquatam, quod homo conuertatur, dixerunt, id nulla ratione admittendum esse. Sed, si prædicta propositio recte intelligatur, apparebit esse verisimam: & modo loquendi S. Scripturæ, & Sanctorum Patrum, præsertim Augustini, & Thomæ, valde cōformem. Ad cuius

cui-

euidentiam considerãdum est esse magnam differentiam inter istam propositionem: *Solus Deus est causa, quod homo conuertatur*, & istam: *Solus Deus est causa actus conuersionis*, quia non est idem prædicatum vtriusque. Etenim in priori propositione prædicatum est totum illud complexum causa, quod homo conuertatur, in quo inuoluitur concursus liberi arbitrii hominis, quo influit in actum conuersionis, & totum illud prædicatur de solo DEO; & ita sensus proprius illius propositionis est, quod Deus, & nullus alius, præter Deum efficit, vt homo conuertatur, qui sensus est verissimus, vt patebit infra. Cæterum in hac propositione: *Solus Deus est causa actus conuersionis*, prædicatum est illud complexum causa conuersionis, quod quidem prædicatum affirmatur de solo Deo: illa autẽ dictio *solus*, tenet se ex parte subiecti, & excludit quodcumque aliud suppositum à consortio prædicati, vt docet S. Thom. 1.p.*quæst.* 31.*artic.* 3. Et ita sensus est, quod Deus, & nullum aliud suppositum, præter DEVM efficit actum conuersionis:

nis: qui sensus est falsus, vt dictum est.

Vnde absolute, & sine vllo addito potest, & debet concedi, quod Deus seu collatio auxilii efficacis sit adæquata vel sola causa efficiens, vt homo conuertatur, & libere cooperetur Deo mouenti. Hæc est sententia S. Thom. *1.2.q. 111.art.2.* vbi, cum ad probandum, quod non sola gratia operetur in nobis salutē, adduxisset illud Augustini: *Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te*, respōdet; quod Deus non sine nobis nos iustificat: quia per motum liberi arbitrii, dum iustificamur, Dei iustitiæ consentimus. Ille tamen motus non est causa gratiæ, sed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam. Hæc est etiam sententia Capreoli in *2. sent. dist. 28. quæst. 1. art. 3. ad 12.* vbi ait, quod non solum iuuat nos Deus ad bonum velle partialiter coefficiendo, sed etiam quodā modo speciali faciendo ipsam voluntatem partialiter concurrere; ita quod ipsa voluntas partialiter concausat applicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo ad sic partialiter concausandum. Et

post-

postquam in cõfirmationem huius doctrinæ quædam loca Augustini retulisset subdit, eum, scilic. Augustinum, distinguere duplicem Dei modum operãdi circa bonum velle nostrum: vnus est sibi proprius, in quo voluntas nostra nõ cooperatur, vtpote facere nos velle. Ecce affirmat, quod Deus sit sola & adæquata causa faciens, vt velimus.

Prob. primo testimoniis S. Augustini, quæ pro eadem doctrina adducit Capreolus, vbi supra. Etenim *lib. de grat. & lib. arb. cap.* 16. ait: *Certum est, nos velle cum volumus, sed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum est: Præparatur voluntas à Domino, de quo dictum est; Qui operatur in nobis velle: certum est, nos facere cum facimus: sed ille facit, vt faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati: qui dicit: Faciam, vt in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis, & faciatis.* Item paulo post: *Vt ergo velimus sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum operatur: cum sine illo vel operante, vt velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nil valemus.* Ex quibus verbis infert Capreolus, solum Deum 3.

esse,

esse, qui suo auxilio speciali efficit, vt homo velit, cooperetur, & conuertatur. Sentit ergo Augustinus Deum esse adæquatam, & solam causam, quæ facit, vt homo conuertatur. Alia duo loca Augustini adducit Capreolus, quæ pro Canone constituta sunt in Concil. Arausic. locis superius allegatis.

4. Præterea idem Augustinus *lib. 1. cont. duas epist. Pelag. cap. 19.* explicans, qualiter homo trahatur à Deo, & lubens ac volens veniat, inquit: *Quis trahitur, si iam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, vt velit, ab illo qui nouit intus in ipsis hominum cordibus operari, non vt homines quod fieri non potest, nolentes credant; sed vt volentes ex nolentibus fiant.* Quibus verbis non obscure docet, quod quamuis homo per liberum arbitrium velit, solus tamen Deus suauiter illum sua gratia trahendo efficit, vt velit. Eandem doctrinam sæpius confirmat Augustinus, & colligit ex pluribus locis Scripturæ, præsertim ex illo ad Roman. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* & 1. Corinth. 4. *Quis enim te discernit?* Et ad Philip. 2.

Deus

Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Non enim ait Paulus: Deus est, qui cooperatur; nec ait, nobiscum, sed in nobis, vt intelligatur, quod solus Deus est, qui per gratiam efficacem facit nos velle, & cooperari. Vnde ex eisdem testimoniis, & aliis, quæ sunt in vtroque Testamento quamplurima conuincit Pelagianos, solum Deum esse, qui operatur, vt operemur, & in *lib. de grat. & lib. arb. c.* 5. ait: *Vt Paulus Apostolus efficacissima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat sola. Sola,* inquit, quia non cooperabatur voluntas humana Deo in illa actione, qua præueniebatur, & præparabatur, vt vellet cõuerti, & qua Deus efficiebat, vt conuerteretur, sed solum cooperabatur libere, & effectiue producendo ipsum actum conuersionis.

5. In confirmationem huius sententiæ adduci possunt omnia testimonia superius allegata SS. Patrum asserentium, totum esse Deo attribuendum, & gratiæ illius, in iis quæ ad salutem pertinẽt, quia nimirum solus Deus per suã gratiam efficit, vt liberum arbitriũ cooperetur.

retur. Vnde S. Prosper *lib. de Ingratis, cap.* 14. inquit:

Vt tamen his studiis auditor promoueatur,
Non doctor, neque discipulus, sed gratia sola
Efficit, inque graues adolet plantaria fructus.

Et cap. 25.

Nec quod sola potest, cura, officioque ministri
Exequitur, famulisve vicem committit agendi:
Qui, quamuis multa admoueant mandata vocantis,
Pulsant, non intrant animas, &c.

Ecce S. Prosper, solam gratiam efficere, ait, vt homo conuertatur, & salutares fructus afferat.

6. *Secundo probat.* ratione. Vt ostensum est, gratia, & liberum arbitrium nō sunt causæ partiales conuersionis, sicut duo trahentes nauim: sed ipsa gratia determinat liberum arbitriū ad operandū, & efficit, vt secū ad conuersionē concurrat: ergo gratia est totalis, & adæquata faciens, vt liberum arbitrium operetur.

Tertio

Tertio prob. Efficacia gratiæ est, qua Deus efficit, vt homo conuertatur: sed efficacia eiusdem gratiæ est à solo Deo, & nullo modo dependet ex cooperatione arbitrii creati, vt patebit infra: ergo Deus est adæquata, & sola causa, quæ facit vt homo conuertatur. Nec tamen ex hoc licet inferre, quod nostrum arbitrium non cõuertatur libere, sed potius sequitur oppositum. Nam si Deus per suam gratiam adiuuantem efficit, vt homo libere conuertatur: ergo libere conuertitur; sed solũ sequitur, quod homo non sit primum liberum, & primum deliberans simpliciter, aut primũ se mouens ad conuersionem, vt ex supradictis constat. Et per hoc soluuntur facile omnia argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur; licet enim Deus sine adæquata & sola causa faciens, vt homo velit, & pie operetur, non tamen est adæquata sola causa piæ operationis efficiens. 7.

CAPVT XVIII.

Quod hæc causalis sit falsa, quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur: hæc autem

autem vera: Homo à Deo ideo non conuertitur, quia non vult conuerti, sed in peccato persistere.

1. Ex disp. 101. REiicienda est in primis hæresis *libr. 1. c. 3.* relata multorum hęreticorum asserentium, Deũ vere esse causam peccati, atq; eius prouidentia homines peccare & cadere: contra quos disputatur ex profesſo *1. 2. q. 79. art. 1.* Inter recentiores vero Theologos sunt, qui existiment, nulla ratione concedendũ esse, q; negatio auxilii efficacis sit causa non cõuersionis in Deum, quatenus est pura negatio entis. Oppositum autem docet M. Bannes *1. p. q. 23. art. 3. dub. vlt. ad 6.* quæ sententia si recte intelligatur, verissima est, & ad mentem SS. Aug. & Tho. Ad cuius euidentiam *supponendum* est, quod non conuersio potest cõsiderari dupliciter. Primo, quatenus in genere naturę est pura negatio cõuersionis, qualis reperitur in homine dormiẽte, vel in homine imaginario, quia negatio dicitur tam de eo, quod est, quam de eo, quod non est. Secundo potest considerari, quatenus est priuatio conuersionis debitæ in esse, & culpabilis omissio.

Si er-

Si ergo consideretur non conuersio, vt præcisè est negatio conuersionis, concedendum est, negationem auxilii efficacis esse causam non conuersionis, non quidem influens etiam indirecte, sed tantum illatiue, quia bene sequitur: *Si Deus non dat Petro auxilium efficax ad operandum, ille non operabitur. Si Deus non tribuat Petro auxilium efficax ad conuersionem, ille non conuertetur.* Probatur primo auctoritate S. Thomæ, qui hanc sententiam aperte docere videtur 1.2. *quæst.79. art.1. in fin. Corp.* vbi ait, quod Deus aliquibus non præbet auxilium ad vitandum peccatum, quod si præberet, non peccarent. Sentit ergo, Deum subtrahendo auxilium, esse causam non impedientem peccatum, ac subinde esse causam non conuersionis, vt est mera negatio, modo superius explicato. Et expressius *quæst.75. eiusdem part. art.1. in Corp.* idipsum docet; nam inquirens, vtrum peccatum habeat causam, ait, quod negationis alicuius potest duplex causa assignari. Prima est defectus causæ affirmationis: ad remotionem enim causæ sequitur remotio effectus; sicut obscuritatis 2.

ritatis causa est absentia Solis. Secunda est causa illa affirmationis, ad quam sequitur negatio : illa enim est causa per accidens negationis consequentis: sicut ignis causando calorem ex principali intentione, consequenter causat priuationem frigiditatis. Et statim subdit, quod primum, scilicet defectus, causa affirmationis potest sufficere ad simplicem negationem : non autem ad inordinationem peccati, quia nō est simplex negatio, sed priuatio eius, quod aliquid natum est, & debet habere. Ex quibus verbis desumitur efficax argumentum, secundum S. Thomam. Ad simplicem negationem conuersionis sufficit defectus, seu absentia causa affirmationis eiusdem conuersionis; sed collatio auxilii efficacis est causa affirmationis conuersionis : nam per illud auxilium Deus efficit, vt homo cōuertatur : ergo negatio eiusdem auxilii est causa negationis conuersionis, vt est simplex negatio. *Confirmatur.* Ad remotionem causæ, sequitur remotio effectus, vt dicit S. Thom. Sed collatio auxilii efficacis est causa conuersionis: ergo re-

go remotio eiusdem auxilii erit causa, quod remoueatur effectus, & sit non conuersio, si cõsideretur, vt est simplex negatio conuersionis.

Secundo prob. auctoritate S. Isidori *lib.* 2. *de summ. bon. cap.* 5. vbi ait: *Obdurare quosdam Deus dicitur, non vt in eis eandem ipse cœcitatem faciat, sed quod pro eorum inutilibus meritis cœcitatem ab eis ipse non auferat.* Et Beda ad cap. Marci 3. ait: *Deus dicitur induraſſe cor Pharaonis, non quod molle indurauerit, ſed quod meritis præcedentibus obduratum miſericorditer emollire noluerit.* 4.

Tertio prob. deſtruendo potiſsimum fundamentum contrariæ ſententiæ. Ex eo enim probat, Deum negando auxilium efficax non eſſe cauſam non conuerſionis, vt negatio eſt: nam alias eſſet cauſa non conuerſionis, vt priuatio, & peccatũ eſt: eo quod huiuſmodi negatio in tali ſubiecto, cui debet ineſſe conuerſio, eſt priuatio. Sed hæc ratio nihil concludit; nam Deus eſt cauſa permittens peccatum, & perſeuerantiam in illo, quia, vt dicit Auguſtinus in *Enchirid. ad Laurent.* cap. 95. *Non fit aliquid, niſi* 5.

Omnipotens fieri velit, vel finiendo, vt fiat, vel ipso faciendo; ergo similiter poterit esse causa non cõuersionis, vt est negatio eo modo, quo negationes possunt habere causam, absque eo quod sit causa peccati, vel non conuersionis, vt est priuatio conuersionis debitæ in esse.

6. *Confirm.* Nam, vt supra ostensum est, Deus est primus auctor actus peccati in quantum actus, & ens est, & tamen non est causa peccati, licet, posita permissione diuina, infallibiliter peccet homo, quia malitia moralis non sequitur ad actum peccati, nisi vt procedit à creata voluntate deficiente: ergo similiter poterit Deus subtrahendo auxilium efficax esse causa non conuersionis, vt negatio est, absque eo quod sit causa non conuersionis, vt est priuatio conuersionis debitæ in esse, *seu* peccati. *Probatur consequentia*; nam illa priuatio conuersionis non sequitur ad subtractionem auxilii, sed ad voluntatem creatam, quatenus absque regula rationis tendit per se in aliquod bonum commutabile, ad quod per accidens, siue præter intentionem operantis sequi-

tur

tur priuatio conuersionis, aut bonitatis debitæ in esse, vt 1.2.*q.*25. *artic.*1.*in Corp.* docet S. Thomas.

Caussa vero propria non conuersionis vt est priuatio, est sola hominis mala voluntas. Vnde causa, quare homo non conuertitur, est, quia non vult. Ita docet S. Auguſt. *lib.*12.*de Ciuit. Dei, cap.*6.7. *&* 8. *&* S. Thom. *in* 2. *sent. distin.*34. *art.*3. *in fin.* Corp. *& in sol. ad* 4. & colligitur ex Conc. Valent. *cap.*2. fauet Fulgent. *lib. de Incarn. & grat. cap.*24. *& lib.*1. *ad Monimum, circa fin.* Et cõfirmari potest rationibus, quibus supra ostensum est peccatum in solam creatam voluntatem deficientem esse referendum. 7.

Sed contra *obijcitur.* Si affirmatio est causa affirmationis, negatio est caussa negationis, vt 1. *Post. cap.*3. docet Aristot. *Cum* ergo collatio auxilii efficacis sit caussa, quod homõ conuertatur, vt supra dictum est; relinquitur, quod negatio eiusdem auxilii, caussa sit, quod homo non conuertatur: & ita hæc causalis erit vera: *Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur. Respond.* argumentum cõuincere, negationem auxilii 8.

xilii efficacis esse causam, quod homo non conuertatur, secundum quod non conuersio est pura negatio. Nec ex hoc sequitur, quod sit causa non conuersionis, quatenus est priuatio; vt ex supra dictis constat.

CAPVT XIX.

Quod hæc causalis sit vera: quia homo excitatus à Deo non vult vti gratia sufficienti, ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

1. Ex disp. 102. CVm (vt supra visum est) creata voluntas sit sola causa non conuersionis; vt est priuatio, & malum morale, consequenter dicendum est, quod homo excitatus à Deo ex eo non adiuuetur à Deo, nec conuertatur, quia non vult vti gratia sufficiente, cum possit, sed impedimentum præstet, ne gratia adiuuans ei conferatur. Ita docet sanctus Tho. 1. 2. *quæst.* 112. *art.* 3. *ad* 2. & 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 5. *ad* 1. & 3. *contra Gent. cap.* 159. & 160. & ante illum S. Augustin. *lib.* 2. *de peccat. merit. & remiss. cap.* 17. vbi ait, quod homines non adiuuantur à Deo, in ipsis itidem causa est, non in Deo, &

lib. de

lib. de correct. & grat. cap. 5. *&* 6. quem refert S. Thom. 2. 2. *quæst.* 2. *artic.* 5. *ad* 1. ait, quod auxilium gratiæ quibuscumque diuinitus datur, misericorditer datur: quibus autem non datur ex iustitia, nō datur in pœnam præcedentis peccati, & saltem originalis. Et *lib.* 2. *de peccat. merit. & remiss. cap.* 18. inquit S. Augustinus: *Quocirca quod à Deo nos auertimus, nostrum est, & hæc est voluntas mala: quod vero ad Deum nos conuertimus, nisi ipso excitante atque adiuuante non possumus; & hæc est voluntas bona*: Ergo secundum sanctum Augustinum hæc causalis est vera, *quia homo non vult pie operari, sed in peccato persistere, ideo non adiuuatur à Deo.*

Secundo prob. ex S. Prospero *lib.* 2. *de vocat. gent. cap.* 26. vbi ait, quod volūtas hominis de sua habet mutabilitate, si deficit, de gratiæ opitulatione, si proficit, quæ opitulatio per innumeros modos, siue occultos, siue manifestos omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitiæ; quod autē à multis suscipitur, & gratiæ est diuinæ, & voluntatis humanæ.

3. *Tertio prob.* ratione. Homo per peccatum præcedens saltem originale meruit, quod deseratur à Deo, & non adiuuetur per auxilium gratiæ : ergo quotiescunque Deus iusto suo iudicio non tribuit alicui auxilium gratiæ, vt conuertatur, culpa hominis est, quod tale auxilium non recipiat ; sed omnis culpa est voluntaria: ergo ideo homo non habet auxilium gratiæ adiuuantis, quia non vult illud habere, aut conuerti. Sed pro maiori explicatione *notandum*, quod dupliciter potest quis gratiæ impedimentum præstare. *Vno* modo per peccatum præcedens saltem originale: etenim cum huiusmodi peccato non stat simul habitualis gratia, vel auxilium efficax, quo actualiter cõuertitur, vt Deũ diligat super omnia. *Alio* modo per impedimentum præsentis peccati, quod homo committit, dum excitatus à Deo illi rẽsistit, sicut de quibusdam habetur Iob 21. *Dixerunt Deo, recede à nobis, & sciẽtiam viarum tuarum nolumus.* Et Iob 24. *Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Et Act. 7. *Vos Spiritui sancto semper restitistis.* Quando ergo liberum arbitrium à Deo excitatum

tum resistit vocationi diuinæ, & vult in peccatis persistere, aut nouum peccatum committere, per illud impedit seipsum, ne efficax auxilium ad conuersionem, quod cum eodem peccato est incompossibile, conferatur. Vtrum aũt sufficiat peccatum originale, vt ratione illius, seu in pœnam eius, non conferatur homini de facto auxilium speciale, etiam sufficiens ad credendum, vel diligendum Deum super omnia; inferius erit examinandũ. Hoc tamen pro nunc est aduertendum, quod, qui semel deordinatus est per originale peccatũ, vel actuale mortale, si diu sibi relinquatur, in peccatum cadet, per quod nouum impedimentum ponat gratiæ, vt optime explicat S. Thom. 3. *contra Gent. cap.* 160.

Sed contra *obiicitur*. Liberum arbitrium etiam à Deo motum, & excitatum, non potest aliquid facere, quo gratiam adiuuantem vel efficacem cõsequatur; alias facienti quod in se est auxilio sufficienti, & excitante daretur infallibiliter, & ex certa lege, auxilium adiuuantis gratiæ, seu efficacis; 4.

quod est cõtra doctrinam nostram: ergo ratio propter quam non adiuuatur à Deo, aut non operatur pie assignari nõ potest ex parte liberi arbitrii, quia videlicet non vult bene vti gratia excitante vel sufficienti, illud etiam quod non est in potestate hominis, non debet ei attribui, præsertim tanquam morali causæ. *Respond.* quod licet arbitrium nostrum à Deo motum, & excitatum, non possit aliquid facere, quo gratiam adiuuantẽ, vel efficacem consequatur, potest tamen propria culpa seipsum impedire, & demereri, ne gratia adiuuans, seu efficax sibi conferatur; ac per consequẽs, potest ex parte liberi arbitrii assignari causa, propter quam eadem gratia non conferatur illi; quia videlicet impedimentum posuit, vel gratia sufficiente recte vti noluit.

5. *Secundo obijcitur*: Deus pro sua mera voluntate ante præuisa merita nostra, vel demerita tribuit auxilium gratiæ adiuuantis, quibus vult, & quibus non vult, illud non tribuit, vt patebit infra: alias enim daretur causa prædestinationis, vel reprobationis ex parte nostra, quod

quod est contra S. Thom. Ergo prima ratio simpliciter, propter quam iste homo vel ille non adiuuatur à Deo, desumenda est ex parte diuinæ voluntatis, & non ex parte liberi arbitrii nolentis bene vti gratia excitante, vel sufficienti.

Respond. solum concludere argumentum, carentiam gratiæ adiuuantis, vt est mera negatio, refundi in solam Dei voluntatem liberam. Nihilominus, vt habet rationem priuationis, & pœnæ comparatione talis subiecti non debet *in Deum*, sed solum in malitiam, & defectum voluntatis creatæ reuocari. Neque ex hoc sequitur, dari causam prædestinationis, vel reprobationis ex parte nostra. Nam licet in exequutione Deus non tribuat hominibus gratiam adiuuantem, propter eorum præcedẽtem culpam saltem originalem: in intentione tamen, ante omnia demerita præuisa, habuit voluntatem absolutam non dandi reprobis gloriam, & consequenter, nec auxilia efficacia, per quæ reipsa ad eandem gloriam peruenirent; & ideo non datur reproba- 6.

tionis causa, ex parte nostra, vt infra dicetur.

CAPVT XX.

Qualiter pia operatio, & actus omnes supernaturales fiant in nobis per infusionem, & operationem Spiritus sancti.

1. *Ex variis disp.* NOn est autẽ facile intelligere, qualiter piæ operationes, & omnes supernaturales actus, præsertim meritorii, fiant in nobis per infusionem, & operationem Spiritus sancti, vt asserunt Concilia & Patres: & tamen prædicti actus procedent efficienter & libere ab arbitrio creato. Hæc tamen difficultas facile dissoluitur ex iis, quæ superius dicta sunt, & dicentur infra. Ad cuius euidentiam notandum, quod tripliciter potest dici infundi nobis aliquid à Deo. *Primo*, sine nobis aliquo modo concurrentibus efficienter, vel dispositiue, vt nobis infundatur. Sic infunditur paruulis à solo DEO in baptismo habitus gratiæ, & charitatis, ad quem paruulus non concurrit, etiam dispositiue per actum liberi arbitrii, quia nullum habet vsum libertatis. *Secundo*, quan-

quando id, quod infunditur, fit in nobis efficienter à solo Deo, non tamen sine nobis cum auxilio diuinæ gratiæ per actum liberi arbitrii nos disponentibus, vt infundatur nobis. Hoc modo infunditur adultis habitus gratiæ, & charitatis, quia licet fit efficienter à solo Deo, secundum illud Psalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* tamen homo per actum pœnitentiæ, & charitatis concurrit dispositiue, vt gratia, & charitas illi infundatur, de qua dicit Apostolus Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* *Tertio*, potest dici aliquid infundi à Deo in nobis, quia fit in nobis, non tamen sine nobis efficienter concurrentibus, & cooperantibus ad id, quod infunditur, vel per actum indeliberatum; sicut contingit in illustratione intellectus, & affectu repentino volũtatis in motibus primo primis gratiæ excitantis, vel per actum liberum, sicut contingit in operibus meritoriis: & in hoc sensu vere affirmari potest, actum pœnitentiæ, & charitatis infundi nobis à Deo, & fieri in nobis per infu-

sionem, & operationem Spiritus sancti. Ita enim loquuntur Concilia, & Patres, qui non possunt aliter, nisi in hoc sensu, explicari.

2. *Probat.* hoc ex Concilio Arausicano can. 6. vbi dicitur: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, & pulsantibus à nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes & humiles simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti* 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepisti? & gratia Dei sum id, quod sum.* Idem definit can. 4. cuius verba sunt: *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus per sancti Spiritus infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto per Salomonem dicenti,* Prou. 16. *Præparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter prædicanti,* Philip. 2. *Deus est qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

Respon-

Respondent quidam quod non dicit Concilium, volitionem, qua volumus purgari, infundi à Deo (& si diceret, opus esset benigna interpretatione, quia impie diceretur) neque id verba præ se ferunt, sed dicit per infusionem, & operationem Spiritus sancti fieri, vt velimus, id est, per donũ, & auxilium præueniens, quod Spiritus sanctus infundit nobis, fit, vt velimus; per hoc enim donum operatur in nobis velle, quatenus per hoc donum ita voluntatem *allicit*, vt consentiat. Hæc tamen *solutio* non videtur satisfacere verbis Concilii. 3.

Primo; nam illa differentia, quæ assignatur inter hoc, quod est, volitionem, qua volumus purgari, infundi nobis à Spiritu sancto, & fieri in nobis per Spiritus sancti infusionem & operationem, est omnino voluntaria. Hæc enim duo idem in re significant, & ex vno infertur aliud. Sicut enim idem est dicere, animam fieri per creationem à Deo, & dicere animam creari à Deo, quia non potest esse, vt anima fiat per creationem, & tamen non creatur à Deo: ita 4.

idem prorsus significatur in re, siue dicamus volitionem fieri in nobis per infusionem Spiritus sancti, siue asseramus, eandem volitionem infundi nobis à Deo. Et confirmatur hoc; nam S. Thomas, qui inter omnes Doctores magna verborum proprietate in explicandis rebus Theologicis vsus est, expresse fatetur, actum dilectionis infundi nobis à Deo, vt patet 1. *p. q.* 21. *art.* 4. *ad* 1. vbi sic ait: *In iustificatione impii apparet iustitia, dum culpas relaxat, propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infundit.* Sicut de Magdalena legitur Lucæ cap. 7. *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Vbi aperte loquitur de actu charitatis, & ait, infundi *misericorditer à Deo*, quamuis non sine nobis libere cooperantibus.

5. Quod autem Concilia & Patres, cũ dicunt, opera pietatis fieri in nobis per infusionem, inspirationem, vel operationem Spiritus sancti, nomine infusionis, inspirationis, vel operationis, non debeat nec possit intelligi sola admonitio, inuitatio, vel suasio, etiam interior, quasi hæc sola præueniat liberum ho-

hominis cōsensum, & cooperationem, sed necessario intelligenda sunt de peculiari actione, qua Deus vere efficienter siue ad modum causæ physicæ facit nos libere consentire, & cooperari cum gratia, probatur ex verbis Apostoli ad Ephes. 2. *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Et ad Philip. 2. *Deus est enim qui operatur in nobis, & velle, & perficere,* & Isaiæ 36. *Omnia opera nostra operatus est in nobis.* Et Iob 32. *Et inspiratio omnipotentis dat intelligentiam.* Quod de vera operatione, qualis est operatio vere efficiens, vt homo conuertatur, intelligendum est: non autem de sola admonitione, vel excitatione; quia contingit multoties, quod Deus admoneat & excitet hominem, vt purgari velit à peccato, & tamen ipse nolit purgari à peccato, sed in eo persistere: ergo, &c.

7. Præterea; nam illud verbum *per operationem,* non significat solum admonitionem, aut excitationem. Hæc enim est metaphorice operatio, vt *quæst. 3. de malo, art. 3. in Cor.* docet S. Thom. sed significat veram efficientiam realem, seu phy-

physicam, qua Deus efficit, vt purgari velimus: id quod non obscure colligitur ex auctoritate Apostoli inducta à Concilio. *Deus est* enim *qui operatur in nobis, & velle, & perficere.* Quem locum de vera, & propria operatione semper intellexerunt SS. Doctores præsertim S. Thom. *super ead. epist. & lib. 3. cont. Gent. cap. 89.* Hæc autẽ operatio est illa, de qua idem Conc. can. 9. inquit: *Diuini est muneris, cum recte cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniustitia tenemus; quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operamur, operatur.* Idipsum aperte colligitur ex can. 5. eiusdem Concilii, vbi diffinitur: *Sicut augmentum, ita etiam initium fidei ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui iustificat impiũ per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostrã ab infidelitate ad fidem, & ab impietate ad pietatẽ nobis ineſſe.* Certe inspiratio Spiritus sancti corrigens voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, & ab impietate ad pietatem, nõ importat solum admonitionem, inuitationẽ, vel incitationẽ etiam æternam: ergo importat donum præ-

præuenientis gratiæ efficacis, quo Deus efficit, vt voluntas ab infidelitate ad fidem transferat consentiendo mysteriis reuelatis, & ab impietate ad pietatem opera meritoria exercendo.

Idem *probari* potest ex verbis can. 6. eiusdem consilii supra inductis, videlicet *per infusionem, & inspirationem Spiritus sancti*. Significāt enim actum pium, quo credimus, & volumus, infundi nobis in sua causa, quia videlicet donum præuenientis gratiæ efficacis, quo Deus facit nos credere, & velle, infunditur nobis à Spiritu sancto, quamuis non infundatur nobis sine nobis libere cooperantibus. 7.

Confirmari potest hoc, & explicari exemplo gratiæ habitualis, quæ quidem effectiue infunditur nobis à solo Deo, iuxta illud Apostoli: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*, non tamen fit in nobis sine nobis per actū liberi arbitrii à Deo excitati, & moti ad susceptionem eiusdem gratiæ, nos præparantibus, & disponentibus secundum illud, quod ait Augustinus: *Qui fecit te sine te, non saluabit te sine* 8.

te sine te; proportionabiliter dicendum est de auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Hoc enim auxilium infunditur nobis effectiue à solo Deo, secundum illud Psal. 120. *Auxilium meum à Domino.* Et Oseæ 13. *Tantummodo in me auxilium tuum*, non tamen infunditur sine nobis simul tempore consentientibus, & cooperantibus piam actionem liberam, ad quam Deus mouet. Et ad hoc significandum dixit Concilium, per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri, vt credamus, & velimus, quia licet nostrum liberum arbitrium credat, & velit, non tamen facit se credere & velle, sed id solus Deus efficit per auxilium efficax præoperantis gratiæ, sicut per Ezechiel. 36. ait, *Et Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* De quo videantur, quę *in disp.* 86. *&* 100. *de auxiliis* dicta sunt.

9. Eodem modo sunt proportionabiliter intelligenda loca Scripturæ supra inducta, & SS. Patrum, in quibus asseritur, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, vel operari in nobis vel-

velle. Ex quib. testimoniis millies S. Augustinus colligit, nostrum velle, & perficere peculiari quadã ratione esse tribuendum Deo, qui voluntatem nostrã præparat ad iuuandam, & adiuuat præparatam. Non enim potest dici, quod Deus operetur in nobis velle, & perficere per solam inuitationem, seu excitationẽ, & concursum simultaneum, quo producit nobiscum piam operationẽ, si nos volumus; sed necessario addendũ est, Deum vere efficienter per motionẽ efficacem facere, nos libere velle & cooperari Deo mouenti; & hac ratione dicitur operari in nobis velle, & facere, vt faciam°, *vt disp.* 86. de Auxiliis pluribus, testimoniis Conciliorũ & SS. Patrum, præsertim S. Augustini, & rationibus Theologicis ostensum est.

Quæ omnia confirmantur ex illo 10.
Rom. 8. *In quo clamamus, Abba pater, ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilib.* Et ad Galat. 4. *Misit Deus spiritũ Filii sui in corda nostra clamantem, Abba pater.* Ex quibus verbis habetur, Spiritum sanctũ interpellare pro nobis, qa interpellare nos facit, vt Augustinus explicat

epist.

epist.105.ad Sixtum, cuius verba sunt: *Quid est autem, interpellat pro nobis, nisi interpellare nos facit? indigentis enim certissimum indicium est interpellare gemitibus: nullius autem rei esse indigentem fas est credere Spiritum sanctum, sed ita dictum est, interpellat, quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi, & gemendi aspirat affectum, sicut illud in Euangelio: Non enim estis vos, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Neque enim, & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adiutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, vt ipse facere diceretur, quod, vt faciamus, facit. Nam non esse intelligendum spiritum nostrum, de quo dictum est, interpellat gemitibus inenarrabilibus, sed spiritum sanctum, quo nostra infirmitas adiuuatur, satis ipse demonstrat Apostolus, inde enim cœpit; Spiritus, inquit, apiuuat infirmitatẽ nostram.* Deinde ita subiunxit: *Quid enim oremus, sicut oportet, nescimus, & cætera. De hoc quippe spiritu apertius alibi dicit: non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater: alio tamen loco ait; Quoniam filii Dei estis, misit Deus spiritum filii sui in corda ve-*

da vestra clamantem, Abba pater. Non hic ait, in quo clamamus, sed ipsum spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, vt clamemus, sicut sunt illa, ipse Spiritus interpellat pro nobis gemitib. inenarrabilibus & spiritus Patris vestri est qui loquitur in vobis. Expendatur illud verbum, *quo efficitur vt clamemus*; significat n. Deum non solum producere nobiscū clamorē, aut piam operationem, si nos volumus operari : sed etiam sua gratia adiuuāte vere efficienter facere, vt clamemus, & pie operemur.

CAPVT XXI.

Argumenta, quæ obiiciuntur contra præmissa, dissoluuntur.

EX his, quæ dicta sunt, non erit difficile soluere argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur.

Primum argum. Operatio Dei, qua infundit nobis piam operationē, & alios supernaturales actus, præuenit nostram libertatem, nec ab ea pendet, vt fit, vel non fit: ergo fractus delectionis, aut alia volitio, infundatur nobis à Deo, sequitur, non esse vllo modo in potestate nostra,

ſtra, vt illa volitio ſit in nobis, vel nō ſit; quod enim à Deo infunditur ante noſtrum cōſenſum, nullo modo eſt in noſtra poteſtate; ſi enim ipſa infuſio, & cooperatio Dei non eſt in noſtra poteſtate; neque etiam id quod infunditur, q, eſt terminus intrinſecus, & eſſentialis illius operationis. Rurſus ſi Deus infundit volitionem prius natura, quam voluntas conſentiat; ergo voluntas pro eo inſtanti ſe habet mere paſsiue.

2. *Reſpon.* quod, vt ſupra dictū eſt, Deus *dupliciter* operatur ad noſtram voluntatem. *Primo*, actione præuia cooperationi, qua facit nos facere, & velle hoc, vel illud; & hæc non eſt in noſtra poteſtate, ſed ſolū in poteſtate Dei, quia, licet nos velimus, ſolus tamen Deus eſt, qui per motionem efficacem facit nos velle, & libere velle hoc vel illud; terminus autem immediat⁹ huius motionis eſt, voluntatem eſſe motam, & conſtitutam in vltimo complemento actus primi. *Secundo*, actione ſimultanea, qua non ſine nobis, ſed nobiſcum producit immediate ipſum velle; hæc autem operatio, vt procedit à Deo, id eſt, vt habet rationem

nem influxus Dei in ipsam operationē, licet non sit in potestate nostra, nec sub hac ratione pendeat efficienter à nobis, tamen ipsa volitio libera pendet ex nostro libero arbitrio, tanquam à causa proxima vere efficiente, quia, vt dictū est, Deus non producit, nec infundit illam nobis sine nobis libere cooperā*tibus* ipsam volitionem, vnde non sequitur, quod illa volitio non sit in potestate nostra, aut quod voluntas nostra mere passiue se habeat comparatione *eiusdem* volitionis. Qualiter autem cōcursus primæ causæ prior sit, iam supra explicatum est.

Secundum argumen. Ad actionem non est actio: ergo vna actio non producitur per aliam; nam illa deberet rursus produci per aliam actionem, & sic daretur processus in infinitum: ergo cooperatio liberi arbitrii, & piæ operationes, & supernaturales actus non fiunt in nobis per infusionem, & operationem Spiritus sancti, alias vna actio, videlicet infusio, & operatio Dei, terminaretur ad aliam actionem, scilicet ad cooperationem nostri arbitrii. 3.

Respon.

Respond. illam propositionem, *actionis*
4. *non est actio*, siue, *ad actionem non est actio*, esse in hoc sensu intelligendam, quod quando agens agit, illa actio non producitur per aliam actionem eiusdem agentis; sicut verbi gratia, quando ignis calefacit, illa calefactio non producitur ab igne per aliam calefactionem, alias daretur processus in infinitum. Nam illa altera calefactio deberet produci per aliam, & sic in infinitum; sed illa calefactio est formalis productio caloris. Item etiam propositio illa habet verum in agentibus creatis, non autem in prima, & vniuersalissima causa. Et *ratio* discriminis est; nam agens creatum, eo quod est finitum, & limitatæ virtutis, non respicit tanquam proprium effectum, rationem vniuersalem entis, sed particularem. Ignis enim non generat ignem, in quantum ens, sed in quantum habet specialem rationem ignis, & talis ignis singularis respicit, tanquam proprium effectum, talem ignem in singulari. Cæterum Deus, quia est causa vniuersalis totius entis, respicit, tanquam proprium effectum, ens, in quantum ens, vt supra dictum

dictum est. Cum ergo quilibet concursus causæ secundæ contineatur sub vniuersali ratione entis, necessario debet reduci in ipsum Deum, tanquam in primam causam efficientem: alias Deus nõ esset prima causa efficiens omnium, quæ quomodocunque habent esse.

Secundo respond. & est facilior solutio, quod Deus per influxum præuium non producit immediate ipsam operationem, seu concursum causæ secundæ: sed solum attingit immediate ipsam causam, quam præmouet efficaciter ad operandum. Vnde terminus immediate productus per influxũ Dei præuium non est ipsa actio causæ secundæ, sed aliquid præuium ad illam, quo voluntas mouetur à Deo, & constituitur in vltima causalitate ad operandum. Itaque terminus immediatus eiusdem motionis diuinæ est, voluntatem esse motam, & constitutam, in vltima actualitate, seu complemento actus primi ad operandum. Terminus autem vltimus, & completus, quem infert infallibiliter, est ipsum velle nostrum, seu actus nostræ voluntatis, quem tamen non effi- 5.

cit absq; libera cooperatione, & influxu eiusdem volũtatis. Et idem sentiendum est proportionabiliter de motione prę-uia; qua Deus mouet alias causas secundas ad operandum.

6. *Tertium argumen.* Si Deus infundit volitionem prius natura, quam voluntas consentiat; ergo voluntas pro illo instanti se habet mere passiue. Consequens est contra Conc. Triden. ergo nomine inspirationis non potest intelligi Dei operatio præueniens, quæ infundit nobis ipsum velle, sed sola admonitio, & inuitatio.

7. *Respond.* quod, vt docet S. Thom. *in 2. senten. dist. 37. quæst. 2. artic. 2. ad 2. & 3. argum.* Deus influit agenti, vt agat, & vt bene agat, non tamen infundit volitionem in seipsa prius natura, quã voluntas ad ea concurrat, quia Deus non producit volitionem, nisi per voluntatem, quam ad volendum bonum applicat, & prædeterminat. Vnde voluntas nostra non se habet mere passiue respiciendo volitionem à solo Deo productam. Licet enim passiue se habet in ordine ad auxilium efficax præ-

præoperantis gratiæ quo Deus facit, vt velimus; comparatione tamen piæ operationis, ad quam Deus mouet, se habet actiue, & libere, vt supra dictum est. Vel potest etiam responderi, quod prioritas naturæ nō est prioritas in quo, sed à quo. Vnde in nullo instanti temporis Deus producit actum nostrum liberum, in quo voluntas nostra nō producat illum efficiēter, & libere: nihilominus ordine rationis, & causalitatis prius Deus efficit, quod liberum arbitrium cooperetur, & consentiat Deo *vocanti*, & mouenti, quam sit à parte rei ipse consensus liber, & cooperatio eiusdem arbitrii, & secundum hoc attendítur prioritas à quo in ipsa operatione diuina, qua influit, vel infundit, nobis pie agere, & libere. Vnde non sequitur, *quod in aliquo* instāti temporis voluntas nostra mere passiue se habeat in ordine ad ipsum actum liberum, & proprium consensum, licet re vera passiue se habeat in ordine ad præuiam motionem efficacem, qua Deus efficit, vt nostrum arbitrium libere consentiat.

CAPVT XXII.

Quod piæ operationes, & actus omnes supernaturales, seu virtutis per se infusæ, sint quoad substantiam supernaturales, ac in esse naturæ, & non solum quoad modum in genere moris.

1. Ex disp. 65. ILli Theologi, qui (vt supra visum est) arbitrantur, hominem ex solis naturæ viribus cum concursu Dei generali elicere posse prædictos actus, quantum ad eorum substantiam, ac per consequens solum esse necessarium auxilium gratiæ, vt supernaturales efficiantur, & quales ad salutem oportet, consequenter sentiunt, actus credendi, sperandi, diligendi, & pœnitendi solum esse supernaturales, quantum ad modum, quẽ habent in genere moris, nõ autem quoad substantiam actus in esse naturæ.

2. Communis tamen sententia Thomistarum, 1.2.q.62.art.2. Caiet.3.p.q.76.art.7.§. Ad euidentiam, & aliorum plurium Theologorum est, prædictos actus excedere facultatem naturæ, & esse supernaturales secundum substantiam, & in esse naturæ; & non solum secundum mo-

modum in genere moris. Et ideo sentiunt ex duplici capite, non posse liberum hominis arbitrium in natura lapsa cum solo concursu Dei generali absque speciali auxilio præuenientis gratiæ elicere actum charitatis, etiam naturalis, qua diligitur Deus super omnia simpliciter, & alios actus virtutis per se infuse. *Primo* quidem, quia, cum sit infirmum, & per peccatum attenuatum, & læsum, non potest absque speciali auxilio gratiæ sanantis elicere actum perfectissimum naturæ integræ, & sanæ, qualis est actus charitatis etiam naturalis. *Secundo*, ratione speciali; nam actus charitatis supernaturalis, & alii actus virtutis per se infusæ, sunt in esse naturæ, & secundum substantiam supernaturales, ac per consequens à libero arbitrio creato etiam in natura integra elici nõ poterant absque speciali auxilio præuenientis gratiæ. Quod sic ostenditur: Substantia actus sumitur ex obiecto formali: sed actus charitatis infusæ, & charitatis acquisitæ, habent diuersa obiecta formalia: nam vt docet S. Thom. 1. 2. *q.* 62. *art.* 2. *in Corp.* obiectum Theologicarũ virtutum

tutum est ipse Deus, qui est vltimus rerum finis, prout nostræ rationis cognitionem excedit: obiectum autem virtutis acquisitæ est aliquid, quod humana ratione comprehendi potest: ergo. *Confirm.* Ratio formalis virtutis Theologicæ est supernaturalis, & diuina: ratio autem formalis virtutis acquisitæ est mere naturalis: ergo distinguuntur ex obiectis formalibus, ac per consequens
3. specifice, etiam in esse naturæ. *Secundo,* id probari potest omnibus rationib. quibus supra ostensum est, hominem absque auxilio gratiæ, non posse elicere actum fidei, spei, charitatis, vel contritionis. Si autem huiusmodi actus, secũdum substantiam non essent supernaturales, sed naturales, possent ex viribus naturæ absque auxilio gratiæ produci
4. in natura integra; ergo. *Tertio prob.* vt ostendit M. Medina 1. 2. *quæst.* 62. *art.* 2. *in prima concl.* ex Conciliis, Mileuit. Arausic. & Africano, & communi sententia SS. Patrum, auxilium Dei supernaturale esse simpliciter necessarium ad credendum, sperandum, & amandum, & in vniuersum ad vnumquemque actum

ctum virtutis Theologicæ, ita vt non requiratur tantum, quoad modum operis; ergo non est dicendum, substantiam eorundem actuum esse mere naturalem. *Prob. conseq.* nam si esset mere naturalis substantia illorum actuum, vtique non esset simpliciter necessariũ auxilium speciale ad credendum, sperandum, & diligendum Deum, quantum ad substantiam actus. *Confirm.* Mod⁹ supernaturalitatis includitur intrinsece in substantia, & essentia actus virtutis Theologicæ, cum eiusmodi virtutes per se sint à Deo infusæ, & supernaturales. Sed iuxta definitionem Conciliorũ actus cuiuslibet virtutis Theologicæ est supernaturalis, quantum ad prædictum modum: ergo, etiam quantum ad substantiam actus. Modus enim intrinsecus alicuius rei est eiusdem ordinis cum illa.

Argumenta vero quæ contra istam doctrinam obiiciuntur, adducenda sunt, & soluenda libro sequenti, cum in speciali de actu fidei, charitatis, & contritionis tractabitur.

CAPVT XXIII.

Quod etiam vitalitas actus fidei, & charitatis infusæ, & aliorum actuum supernaturalium procedat, vt quo, ab habitu, vel ab auxilio supernaturali.

1. Ex disp. 61. EX præmissis etiam constat, quod nō solum substantia actus virtutis per se infusæ procedit etiam in esse naturæ à principio supernaturali, sed etiam vitalitas eiusdem actus, ita videlicet, vt intellectus, & voluntas creata nullam habeat ex se actiuitatem proximā, & formalem in ordine ad illum actum, etiam secundum quod est vitalis tali vitalitate. *Ad cuius* explicationem aduertere oportet, quod *duplex* est principium vitalitatis alicuius actus; *aliud* formale, & proximum; *aliud* radicale, & remotum. Principium radicale nihil aliud est, quā ipsa vita substantialis, quæ præsupponitur ad omnem operationem vitalem: principium autem proximum, & formale est ipsa potentia, per quam viuens operatur actionem vitalem per formā cum actione ipsa vitali, quam producit, proportionatam.

Di-

Dicendum est ergo, quod vitalis, fun- 2.
damentalis & remota respectu actus charitatis infusæ, & aliorum actuum secundum substantiam supernaturalium, prouenit ab anima secundum suam naturalem virtutem, siue ab intellectu, & voluntate. Etenim vitalitas radicalis alicuius actus prouenit à vita substantiali, quæ præsupponitur, tanquam primũ fundamẽtum ad operationem vitalem: sed huiusmodi vita est ab anima, secundum suam naturalem virtutem, ergo.

Vitalitas autem proxima & formalis 3.
eorundem actuum supernaturalium fidei, spei, & charitatis, &c. tota prouenit ab habitu, vel auxilio supernaturali, tãquã à principio formali proximo, quo potentiæ ipsæ eleuantur, vt sint proportionatæ cum actibus, quos producunt. *Itaque* intellectus & voluntas, secundũ suam naturalem virtutem præcise considerata, nullam prorsus habent virtutem actiuam, proximam & formalem, qua vitales actus supernaturales efficiant, vel eos attingant secundum vitalitatem, quam habent. Et idem dicendũ proportionabiliter de vitalitate actus

visionis beatificæ, quod nimirum tota procedit, tanquam à principio formali, & proximo à lumine gloriæ vt à principio quo supernaturali, sic adeo, vt intellectus creatus, secundum suam naturalem virtutem præcise cõsideratus, nullam habet propriam actiuitatem, qua proxime actum illum vitalem, aut vitam eiusdem actus attingat.

4. *Prob. prim.* Vitalitas visionis beatificæ est supernaturalis: ergo procedit formaliter à principio supernaturali, sed intellectus secundum suam naturalem virtutem non habet, quod sit principium supernaturale: ergo non procedit ab illo proxime, nisi vt eleuato per lumen gloriæ, *Antec. prob.* nam in illa vitalitas procedit ex gratia; & dono Dei, & ex natura sua est indeficiens, vt patet ex illo Ioan. 10. *Ego vitam æternam do eis*; ergo.

5. *Prob. secundo.* Nam alias visio beatifica esset essentialiter composita ex duplici entitate diuersi ordinis; videlicet ex vtilitate naturali, & ex ratione specifica supernaturali, quod est impossibile: nam omnia, quæ sunt de quidditate alicuius,

cuius, debent esse eiusdem ordinis, & pertinere ad idem genus. *Confir.* Omnes actus virtutis per se infusæ sunt supernaturales, nedum quantum ad modum, sed etiam quantum ad substantiã, *vt supra* ostensum est: ergo tam substantia quam vitalitas eorundem actuum procedit tota vt quo à virtute supernaturali, qua eleuatur potentia, vt producat eosdem actus.

Prob. tertio. Si intellectus, aut voluntas ex suis naturalibus haberet aliquam virtutem proximam, qua attingeret prædictos actus, quantum ad vitalitatẽ, vel vt causa eorum partialis, sequeretur q̃ perfectior intellectus, aut voluntas cũ æquali gratia, & auxilio supernaturali produceret actum charitatis magis intensum, & magis meritorium, quam voluntas, aut intellectus minus perfectus: secundum naturalia. Consequens est falsum; vt patebit infra *lib. 3. cap. 2.* ergo. *Sequela prob.* nam iuxta oppositam sententiam, intellectus, & voluntas secundũ suam naturalem virtutẽ cõfert proxime aliquid actiuitatis in ordine ad supernaturales actus fidei,

ſpei, & charitatis, &c. ergo cæteris paribus, quo intellectus & voluntas fuerit perfectior & intenſius influit, eo prædicti actus erunt ex hac parte magis perfecti, & intenſi. *Confirm.* hoc ſpecialiter in viſione beatifica. Quoties principiū effectiuum alicuius operationis eſt perfectius, operatio magis intenſa, ſi agens vtatur illo principio, ſecundum vltimū potentiæ; ſed beatus vtitur ſuo intellectu, & lumine gloriæ, ſecundum vltimum potentiæ: ergo intellectus perfectior producit viſionem beatificā magis intenſam, cæteris paribus, ſi ex ſua naturali virtute producit vitalitatem illius actus: ergo hæc vitalitas eſt vt quo, à principio naturali.

7. Sed contra *obiicitur primo.* Nam ſequeretur ex oppoſita ſentētia, quod beatus non eſſet cauſa principalis, ſed inſtrumentalis viſionis beatificæ; ſicut aqua calida eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis. Et idem eſſet dicendum de quolibet homine iuſto, ac eius intellectu, & voluntate, cooperatione cuiuslibet act⁹ virtus per ſe infuſæ. Conſequens eſt falſum: ergo. *Sequela prob.* ideo aqua ha-

habés calorem, solum calefacit instrumentaliter, tãquam deferens virtutem principalis agentis, quia ex natura sua nullam habet actiuitatem ad calefaciendum. Sed tota virtus est à calore, sibi communicato ab extrinseco: ergo, si intellectus per sua naturalia nullam habet virtutem actiuam ad videndũ Deũ, sed totam accipit à lumine gloriæ; erit causa instrumentalis, respectu visionis beatificę, & idem erit de aliis actibus supernaturalibus.

Resp. neg. sequelam. Ad *prob.* dicitur, nõ esse eandem rationem de aqua calida, respectu calefactionis, & de intellectu eleuato lumine gloriæ in ordine ad visionem beatificam. Est enim *duplex* differentia. *Prima* est; nam aqua, secũdum suam naturam, nullam habet virtutem, neque actiuitatem, etiam radicalem, in ordine ad calefaciendum; imo potius opposita actio competit illi naturaliter: vnde in ordine ad calefactionem solũ se habet, tanquam subiectum, deferens virtutem principalis agentis, & ita solũ concurrit ad illã instrumentaliter. Cæterum intellectus secũdum suam natu- 8.

ram habet virtutem radicalem in ordine ad visionem beatificam; cum claudatur sub eius obiecto adæquato, quãuis tota virtus formalis proxima sit à lumine gloriæ. Vnde ex se aliquid confert radicaliter in ordine ad illam visionem; ac per consequens, non potest esse merum instrumentum. Secunda differentia est; nam aqua per calorem non eleuatur ad actionem aliquam intra adæquatam latitudinem propriæ actiuitatis, & obiecti proprii, sed supra illum; sicut eleuatur sacramentũ corporale ad causandam gratiam: vnde aqua calida solum instrumentaliter producit calefactionem. Intellectus autem creatus eleuatur per lumẽ gloriæ ad visionem beatificam, quæ continetur intra latitudinem adæquati obiecti nostri intellectus. Vnde intellectus non est simpliciter causa instrumẽtalis visionis beatæ. Et idem est de intellectu, & voluntate in ordine ad alios actus supernaturales.

9. *Secundo obiicitur.* Vitalitas actus fidei procedit ab anima, seu ab intellectu, secundum suam naturalem virtutem, &

non

non ab habitu fidei: ergo similiter vitalitas visionis beatificæ. *Ant. prob.* nam fides infusa pōt esse in peccatore, in quo nulla est vita supernaturalis: ergo in illo vitalitas actus fidei procedit à vita naturali, quam habet anima, & intellectus secundum se: non autem ab habitu fidei mortuæ.

Respond. quod vitalitas proxima, & formalis actus fidei in peccatore procedit, vt quo, ab habitu fidei: nam licet peccator fidelis non habeat simpliciter vitam supernaturalem, cum hæc dependeat à gratia iustificante, habet tamen, aliquo modo, esse supernaturale per fidem habitualem, quæ quidem tribuit secundum quid, esse supernaturale, & quandam vitam imperfectam intellectui, vt actum vitalem ordinis supernaturalis producat. Et ad impugnationem respondetur, quod fides supernaturalis non solum habet rationē habitus operatiui; sed etiam cuiusdā viuificatricis virtutis secundum quid. Et quidem, secundum quod est habitus operatiuus, immediate afficit potentiā, & constituit illam in actu primo ad operandum 10.

rādum ; in ratione autem cuiusdam viuificatricis virtutis supponitur ad illam operationem vitalem. *Sed contra* hāc solutionem vrget *argumentum*: Omnis vitalitas potentiæ debet radicari in vita substantiali, vel quasi substantiali eiusdem ordinis, sicut aliæ virtutes infusæ dependent à gratia, quæ dat simpliciter vitam supernaturalem ; sed vitalitas fidei informis non radicatur in vita supernaturali, quasi substantiali, quæ est per gratiam: ergo radicatur solū in vita naturali ipsius animę; ac per consequēs, vitalitas actus fidei erit vitalitas naturalis. *Respond.* quod, quando potentia vitalis est perfecta, semper radicatur, & dimanat à vita substantiali, vel quasi substantiali eiusdem ordinis. Fides autē informis, quamuis sit essentialiter virtus infusa ; est tamen virtus imperfecta, vt patet ex his, quæ docet S. Thom. 1. 2. q. 65. *art.* 4. *&* 22. q. 6. *art.* 2. Vnde non oportet, quod vitalitas fidei depēdeat à gratia habituali, sed ab habitu fidei, quatenus habet rationem cuiusdam viuificatricis virtutis, vt dictum est.

LIBER

LIBER TERTIVS.

IN QVO

TERTIVM FVNDAMENTVM aduersæ concordiæ cum appendicibus assertionibus euertitur.

CAPVT I.

Quod Deus, & liberum arbitrium non sint duæ causæ partiales consensus liberi, sicut duo trahentes nauim.

CVm Deus præuia motione actuali omnes causas secũdas moueat, applicet efficaciter, & prædeterminet ad operandum, vnamquamque iuxta modum sibi conuenientem, vt in *lib.* 2. ostensum est, fieri non potest, vt Deus, & causa secunda, etiã libera, concurrant ad eundem effectum, tanquam duæ causæ partiales eo modo, quo duo trahentes nauim concurrunt ad motũ nauis: sed necesse est dicere, quod quælibet 1. *Ex disp.* 85.

libet est causſa totalis in ſuo genere, quarum vna ſcilicet liberum arbitrium, in ſuo influxu, & cooperatione ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, vt causæ priori, non ſolum ſuadenti, ſeu moraliter mouenti interius, ſed etiam tanquam causæ vere efficienti, vt ipſum liberum arbitrium ſecum concurrat, & cooperetur. Etenim duæ causæ partiales non ſic concurrunt ad eundem effectum, ſed vnaquæq; adhibet proprium concurſum, ſeu influxum, quem habet à ſeipſa, nec depẽdet ex influxu alterius, vt à causa vere efficiente, licet effectus pendeat ab vtraque. Vnde S. Auguſt. in *ench. ad Laur. c.* 32. explicans illud ad Roman. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*, & quandam explicationem impugnans eorum, qui aſſerebant, propterea dictum eſſe, *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt DEI*, quia videlicet ex vtroque fit partialiter, id eſt, ex voluntate hominis, & miſericordia Dei; infert ex hac explicatione, è contrario etiam recte dici poſſe, *non miſerentis eſt Dei*, ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia Dei ſola nõ implet.

implet. Vnde sic concludit S. Doctor. *Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissime contradicat; restat vt propterea recte dictum intelligatur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* Et *lib. de prædestinatio. Sanct. cap. 2.* impugnans asserentes, Deũ, & liberum arbitrium esse causas partiales actus supernaturalis fidei, sic loquitur: *Nolens ergo his tam claris testimoniis repugnare, & tamen volens à seipso sibi esse, quod credidit, homo quasi componat cum Deo, vt partem fidei sibi vendicet, atque illi partem relinquat: &, quod est elatius, primam tollit, sequentem dat illi: & in eo, quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.* Non sic pius atque humilis Doctor ille sapiebat. *Cyprianum beatissimum loquor, qui dicit, in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit; quod, vt ostenderet, adhibuit Apostolum testem dicentem: Quid autem habes, quod non accepisti?* & cap. 7. eiusd. lib. *Totum* (inquit) *Deo dandum est, ne forte quis extollatur.* Idem repe-

repetit *cap.* 16. *& lib. de dono perseu. cap.* 6. sic concludit: *Tutiores ergo viuimus, si totū Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et *cap.* 13. *eiusdem lib.* ex eo, quod Deus in nobis operatur, & ipsum operari concludit, quod *detur totum Deo.* Idem confirmat *lib. de prædest. SS. cap.* 2. quod etiam docent expresse S. Chrysost. *super* 2. *epist. ad Corinth. cap.* 3. in illa verba: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis*, & *homil.* 15. *super Acta Apostol.* Eodem modo loquuntur S. Hieron. in illa verba: *Ecce sicut lutum in manu figuli.* S. Basil. *homil.* 22. *de humil.* S. Ambros. *lib.* 2. *de Abraham cap.* 7. Paul. Oros. *in fin. Apolog. de arbit. libert.* S. Cyprian. *sermo. de ieiun. & tentat.* & Ansel. *lib. de conc. prædest. & liberi arbitrii*, paulo post principium: *Totum* (inquit) *imputandum est gratiæ, quia nec volentis est, quod vult, neque currentis, quod currit, sed miserentis est Dei.* Et *super cap.* 2. *epist. ad Ephes.* in illa verba: *Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Donum* (inquit) *Dei est ipsa fides, vel vocatio vestra, & non partim, sed pure donum Dei, quia non ex operibus vestris, id est, non est ibi admixtio operum, vt ne quis glorietur.*

Quibus

Quibus verbis non obscure docet, Deū & liberum arbitrium non esse causas partiales actus fidei, & aliorum supernaturalium, sicut duo trahentes nauim, quod indicant illa verba: *Non partim, sed pure*, & illa: *Non est ibi admixtio operum*; significant enim influxum, seu cooperationem arbitrii esse tādem referendum in ipsum Deum, tanquam in causam efficientem, vt fides non partim, sed pure sit donum Dei. Sanctus Gregor. Nazianz. in quad. homilia super *cap.* 11. *Matth.* explicans illud: *Non est volentis, &c.* inquit: *Quoniam velle ipsum à Deo quoque est, iure optimo totum Deo assignauit.* Sanctus Bernard. in *tract. de gratia, & lib. arbitr.* ait: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere indiuiduo peragunt, totum quidem hoc, & totum illa; sed vt totum in illo, sic totum ex illa.*

Denique S. Thom. 4. *contra Gent. num.* 16. *& 1. 2. quæst.* 111. *art.* 3. eandem doctrinam amplectitur; ait enim: *quod Deus nō sine nobis nos iustificat, quia per motum liberi arbitrii, dum iustificamur, Dei Iustitiæ consentimus: ille tamen motus non est causa* 3.

gratiæ,

gratiæ, sed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam. Et clarius 3. *contra Gentes cap.* 70. in fine idipsum docet his verbis: *Non sic idem effectus causæ naturali, & diuinæ virtuti attribuitur, quasi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, sed totus ab vtroque, secundum alium modum, sicut idem effectus totus attribuitur instrumento, & principali agenti etiam totus:* sed agens principale, & instrumentum, non sunt duæ causæ partiales effectus, cum instrumentum subordinetur in suo influxu principali agenti; ergo secundum S. Thom. Deus, seu gratia efficax, & liberum arbitrium nõ sunt duæ causæ partiales supernaturalis consensus, sicut duo trahentes nauim. Eandem sententiam sequuntur omnes Thomistæ, inter quos est M. Bannez 1. *p.* 23. *art.* 3. *dub.* 3. *ad* 3. *arg.* & 2. 2. *q.* 10. *art.* 1. *dub.* 2. *document.* 3. §. *Ex dictis.*

4. Respondent, Deum esse quidem causam totalẽ operationis causæ secundæ totalitate effectus, non tamen totalitate causæ, quia non solus Deus producit in nobis effectiue actum liberum, sed cooperante simul libero arbitrio, & pa-

& pariter cum illo in ipsam piam operationem influente. Sed contra est efficax argumentum, vt docet S. Thom. 4. *contra Gent. cap.* 17. *num.* 16. quando multa agentia partialiter trahunt nauim: *Quia virtus cuiuslibet imperfecta est, & insufficiens ad istum effectum, ex diuersis virtutibus congregatur vna virtus omnium, quæ sufficit ad trahendum nauim*; sed virtus Dei non est imperfecta, sed infinita, vt 1. *contra Gent. cap.* 43. ostendit idem S. Thomas: ergo Deus & liberum arbitrium non sunt duæ causæ partiales actus supernaturalis, sicut duo trahentes nauim, alias virtus Dei esset deficiēs, & imperfecta; nam indigeret virtute alterius ad aliquem effectum producendum.

Prætereaidipsum *confirmatur* destruendo potissimum fundamentum oppositæ sententiæ: ex eo enim probat, Deum & liberum arbitrium esse causas partiales supernaturalis consensus, & cuiuscunque alterius piæ operationis partialitate causæ, quia non solus Deus, sed simul etiam liberum arbitrium eiusmodi actus producit; sed hæc 5.

ratio

ratio est nulla; ex illa enim sequeretur, Patrem, & filium partialiter producere Spiritum sanctum, sicut duo trahentes nauim, etenim nec solus Pater producit Spiritum sanctum, nec solus Filius, sed Pater, & Filius simul illum producunt; consequens autem non est admittendū, *vt 4. contra gent.* superius allegato ostendit S. Thom. ergo.

6. *Sed contra* est argumentum; Deus & liberum arbitrium non eodem influxu influunt in actum liberum, sed tā Deus, quam liberum arbitrium, habent suum influxum proprium, & peculiarem ad eundem effectum necessarium, alias liberum arbitrium non esset causa secūda principalis actuum supernaturaliū, sed merum instrumentum, quia non haberet propriam vim actiuā, nec propriam actiuitatem, & influxum respectu illorum actuum, sed solum operaretur per influxum principalis agentis, sicut penicillus operatur imaginem; ergo Deus & liberum arbitrium partialitate causæ, vt aiunt, veræ sunt duæ causæ partiales eiusdem effectus.

Respond. quod dupliciter potest aliquis

quis influxus dici proprius liberi arbitrii. Primo, quia proceditab eo efficiéter, vt à principio intrinseco se mouente, & libere mouente; & in hoc sensu liberum arbitrium habet influxum proprium in actum liberum. Secundo, potest dici proprius, quia non est acceptus à Deo, tanquam à prima causa efficiente, & sic liberum arbitrium nullum influxum habet sibi propriũ, Apostolo dicente 1. Corinth. 4. *Quid habes, quod non accepisti.* Quod enim non habet à se esse, non habet à se aliquid operari, vt supra dictum est, & patebit infra; & ideo Deus & liberum arbitrium non sunt duæ causæ partiales piæ operationis, sicut duo trahentes nauim.

CAPVT II.

Quod ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrii cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis vnus non consequatur maiorem gratiam iustificantem, quam alius.

CVm tota quãtitas intentionis actus, quo peccator proxime præparatur ad gratiam habitualem, mensuratur se- 1. Ex dist. 62.

P cundum

cundum quantitatem auxilii præuenientis gratiæ efficacis, impossibile est, q; ille, qui mouetur à Deo per auxilium efficax intensum (vt quatuor) producat, ob maiorem conatũ arbitrii, dispositionem intensam (vt sex) sed in vniuersum maior, vel minor conatus arbitrii debet attendi secundum quantitatem maioris auxilii, vel minoris, & illi æquari, quod & S. Thom. 2. 2. *quæst.* 24. *art.* 3. *in Corp.* his verbis ostendit: *Quantitas charitatis non dependet ex conditione naturæ, vel ex capacitate naturalis virtutis; sed solum ex voluntate Spiritus sancti, distribuentis sua dona, prout vult.* Et in solutione ad primum, inquit, quod illa virtus secundum quam sua dona Deus dat vnicuique, est dispositio, vel præparatio præcedens, siue conatus gratiam accipientis, sed hanc etiam dispositionẽ, vel conatum præuenit Spiritus sanctus *mouens* mentem hominis plus, vel minus secundum suam voluntatem. Quibus verbis satis aperte docet, conatum illum, & dispositionẽ mensurari ex quãtitate motionis Spiritus sancti, plus vel minus mouentis secundũ suam voluntatem

tatem; & idem docet 1.*p.q.*62.*art.*6.& *in* 1.*sent.dist.*31.*q.*1.*art.*4.

Præterea prob. Si habens auxilium gratiæ adiuuantis(vt quatuor)conuerteretur intentione actus, vt (sex) propter maiorem conatum liberi arbitrii, sequeretur, quod illa maior intensio dispositionis supra quantitatem auxilii, & similiter excessus gratiæ habitualis, quantum ad illos duos gradus, essent tribuenda libero arbitrio, secundum suam naturalem facultatem, & non adiutorio diuinæ gratiæ. Cõsequens videtur contra illud 1.ad Corin.4. *Quis enim te discernit? quid habes, quod non accepisti?* Item etiam sequeretur, quod liberũ arbitrium posset seipsum inflare aduersus Deum, & dicere: Gratias ago tibi Domine, q̃ me adiuuasti auxilio (vt quatuor) sine quo me ad gratiam disponere non poteram; sed gratias mihi, quod me conuerti (vt sex) hæc enim maior intẽsio mihi tribuenda est, & meæ industriæ, quod etiam pugnare videtur cum auctoritate Apostoli inducta. *Sequela prob.* manifeste; nã actus quoad illam maiorem intensionem, non potest 2.

esse effectiue ab auxilio gratiæ; nam auxiliū (vt quatuor) non pōt esse principium effectuum actus (vt sex,) quia non potest effectus excedere virtutem suæ causæ: ergo habens adiutorium gratiæ (vt quatuor) non potest producere actū intensum (vt sex) vel si producit, ille excessus non est ab auxilio, sed ex naturali virtute arbitrii creati, & consequenter quantum ad illum excessum, se discerneret viribus naturæ ab alio, qui cū æquali auxilio actum minus intensum producit.

3. Idipsum *confirm.* insigni quodam testimonio S. Augustini *lib. de prædest. Sanct. cap. 5.* vbi expendens præallegatum locum Apostoli: *Quis enim te discernit?* inquit: *Nunquid per hæc dona, quæ omnibus communia sunt hominibus, prius dixit: quis enim te discernit? & deinde addidit: quid habes, quod nō accepisti. Posset quippe dicere homo inflatus aduersus alterum: Discernit me fides mea, iustitia mea, vel quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor inquit: Quid autem habes, quod non accepisti? à quo, nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Quibus

verbis

verbis satis aperte docet, nihil habere hominem à seipso, quo discernatur ab alio, etiam minus principaliter, quod non acceperit ex dono gratiæ: ergo secundum Augustinum qui intensius conuertitur, accipit à Deo aliquod auxiliū adiuuantis gratiæ magis intensum, quam alius. Præterea idem probant testimonia SS. Patrum præcedenti cap. adducta, qui docent, totum esse tribuendum gratiæ.

Quo fit, vt tota quantitas habitualis gratiæ, quæ infunditur peccatori, tandē mensuratur iuxta quantitatem motionis diuinæ, seu auxilii gratiæ adiuuantis. Nam gratia mensuratur iuxta quantitatem præparationis liberi arbitrii, & ipsa præparatio mensuratur iuxta quantitatem auxilii gratiæ adiuuantis, vt ostēsum est: ergo de primo ad vltimum, quantitas gratiæ habitualis mensuratur ex quantitate eiusdem auxilii. Quod etiam colligitur ex illo ad Ephes. 4. *Vnicuiq; nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* Et 1. ad Corinth. 12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis prout vult.* Ergo ex 4.

go ex volũtate diuina, & motione gratiæ ipsius, mensuratur gratia in adultis, & non ex aliqua virtute naturali; gratia enim excedit omnem naturalẽ virtutem, & præparationem humanam, vt supra dictum est.

5. *Sed contra* obiicitur illa parabola *Mat.* 25. & *Lucæ* 19. de talentis, & pecuniis, seruis traditis; nam vni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero vnum, *vnicuique secundum propriam virtutem.* Et Concil. Trident. *sess.* 6. *de iustificat. cap.* 7. explicans, vnde mensuretur quantitas gratiæ habitualis, qua iustificamur, inquit: *Vere iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes vnusquisque suam, secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam vniuscuiusque dispositionem, & cooperationem.* Ergo secundum quod pro sua libertate vnus cooperatur intensius vocationi diuinæ, atq; auxiliis præuenientis gratiæ, consequitur maiorem gratiam iustificantem, quam alius.

6. *Respond.* cum S. Thom. 2. 2. *quæst.* 24. *art.* 3. *ad primum*, quod illa virtus, secundum

dum quam sua dona Deus dat vnicuiq;, est dispositio, vel præparatio præcedēs, siue conatus gratiam accipientis ; sed hāc etiam dispositionem, vel conatum præuenit Spiritus sanctus mouens, vel plus, vel minus secundum suam voluntatem, vt supra dictum est. Et similiter dicendum ad locum adductum ex Cōcil. Trid. Et ex eisdem parabolis cōfirmari potest nostra sententia; nam qui à Deo accepit quinque talenta lucratus est alia quinque, & qui accepit duo, lucratus est alia duo, quo significatur, q; *iuxta* quantitatem talenti, id est, efficacis auxilii gratiæ adiuuantis, mensuratur quantitas cooperationis arbitrii, & cuiuscunque operis meritorii. Qualiter autem cooperatio arbitrii dicatur influxus eius proprius, iam supra explicatum est.

Secundo obijcitur: Quando duæ causæ partiales concurrunt ad eundē numero effectum, quo altera illarum est perfectior, eo perfectius influit, & perfectior producitur effectus: sed Deus influens per gratiam adiuuantem & liberum arbitrium, sunt duæ causæ partiales 7.

piæ operationis: ergo quo liberum arbitrium intensius influit, eo intensior producetur operatio.

Resp. Deum & liberum arbitrium nō esse duas causas partiales piæ operationis, sed totales in suo genere, quarū vna scilicet liberum arbitrium, subordinatur alteri non solum in essendo, sed etiā in operando, vt supra dictum est.

CAPVT III.

Quod existentibus in duobus hominib. auxiliis præuenientis gratiæ, omnino æqualibus, nunquam contingat, quod vnus conuertatur, perseueret in gratia, & saluetur; alter vero in peccato permaneat, & damnetur.

1. *Ex disp.* 68. EX præmissis ostendi potest, quod licet cum æqualibus auxiliis externis præuenientis gratiæ, aut etiam internis sufficientibus multoties cōtingat, quod ex duobus hominibus vnus conuertatur, perseueret in gratia, & saluetur; alter vero perseueret in peccato, & damnetur, vt colligitur ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* Quod etiam S. August. *lib.*

lib. de prædestin. & gratia, cap. 15. confirmat loquens de Nabuchodonosor, & Pharaone; nihilominus si loquamur vniuersaliter de omnibus auxiliis præuenientis gratiæ, etiam internis; impossibile est, quod existētibus in duobus hominibus auxiliis gratiæ omnino æqualibus, vnus conuertatur, alter non; sed semper ille, qui conuertitur, accipit aliquod maius auxilium præueniētis gratiæ, quod non accepit ille, qui non conuertitur. Et idem dicendum de eo, qui perseuerat in gratia vsque in finem. Ita docet S. Augustin. *lib. de prædest. Sanct. cap.* 5. *&* 6. & probatur ex dictis in superioribus: etenim ille, qui cōuertitur, habet auxilium efficax, ille vero qui non conuertitur, non habet auxilium efficax: si enim illud haberet, infallibiliter conuerteretur, vt docet S. Thom. 1. 2. *q.* 79. *art.* 2. *in Corp. & q.* 112. *art.* 3 Ergo semper, qui conuertitur, habet aliquod auxiliū præuenientis gratiæ, quod non habet ille, qui non conuertitur. Præterea auxilium efficax est multo maius auxiliū, quam cætera omnia auxilia sine auxilio efficaci: cum ergo ille, qui conuertitur,

qui conuertitur, habeat auxilium efficax; quod tamen non habet, qui non conuertitur, manifeste sequitur, quod qui conuertitur, habeat maius aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quam ille, qui non conuertitur.

2. *Præterea*: nam alias vnus homo se discerneret ab alio per aliquid, quod non accipit ex dono gratiæ, quod tamen est contra illud 1. Corinth. 4. *Quis enim te discernit?* Sequela probatur: nam, vt supponimus, in illis duobus hominibus auxilia omnia, etiam interna, præuenientis gratiæ, sunt omnino æqualia: in his autem, in quibus conueniunt, non discernuntur: igitur discretio, quæ est inter illos, non prouenit ex gratia: ergo desumenda erit ex innata libertate naturali, qua vnus voluit cooperari gratia Dei: alter vero non item; & ita posset homo in seipso gloriari aduersus alterum: nec esset verum, quod *cap. 5. de prædest. SS.* ait Augustinus. *Gratia discernit bonos à malis, communis est bonis, & malis.*

3. Respondent, quod ille, qui conuertitur, habet maius auxilium in ratione beneficii, & in ratione doni; sicut gladius,

dius donatus alicui tempore belli, in quo eo est vsurus, vt vitet mortem, quamuis physice sit idem; tamen moraliter in ratione beneficii, & doni maius est quam si eidem daretur tempore pacis, quando eo non indiget, nec est illo vsurus. Sed hęc solutio non satisfacit; nam quod illud sit maius beneficium, & maius donum, tandem desumitur ex eo, quod liberum arbitrium pro innata sua libertate sit bene vsurum tali auxilio, & cooperaturū cum illo: ergo tãdem differentia refunditur ad innatam libertatem huius, & non ad aliquid acceptum ex gratia.

Sed contra obiicitur; Positis in duobus hominibus quibuscumque auxiliis præuenientis gratiæ, quilibet illorum pro sua libertate potest consentire, & dissentire, si velit: vt ex Tridentino constat; tunc est argumentum: Possibili posito in esse, nullum sequitur conueniens; ponatur ergo quod in casu posito vnus conuertatur, sicut reuera potest conuerti cum illis auxiliis: alter vero non conuertatur, sicut re vera etiam potest non conuerti: ergo contin- 4.

get aliquando, cum eisdem auxiliis prę-
uenientis gratiæ, quatenus gratiæ præ-
uenientis auxilia sunt, vnum conuerti;
alterum autem in peccato persistere.

5. *Respond.* quod, si auxilia præuenientis gratię communia illis duobus hominibus, sint solum auxilia sufficientia, neuter conuertetur, etenim auxilium sufficiens solum tribuit posse operari: si vero sint efficacia, vterque conuertetur, etenim qui mouetur à Deo auxilio efficaci, etiam in ipso instăti in quo mouetur, potest dissentire, si velit, sed nō dissentiet; nam ipsa gratia efficit, *quod*, cū homo per liberum arbitriū possit dissentire, non dissentiet, sed libere & infallibiliter consentiet; sicut prędestinatus potest damnari, sed nunquam damnabitur. Et cum arguitur: nam posibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, respondetur cum S. Thoma 1.*p.q.*23. *art.* 6. *ad* 2. quod si posibile ponatur in esse suppositio alio *incom*posibili, sequitur magnum inconueniens, sc. vnum impossibile, quod sc. de eodem verificentur simul cōtradictoria, aut contraria, vt patet manifestissimo ex-

mo exemplo. Nam possibile est, quod Petrus sit albus: si hoc possibile ponatur absolute inesse, nullum sequitur inconueniens, aut impossibile, quia tantum sequitur, quod Petrus sit albus: si autem ponatur in esse suppositio, quod nigredo maneat in Petro, quæ incompatsibilis est cum albedine, sequitur vnum impossibile, quod videlicet idem Petrus simul sit albus, & niger. Proportionabiliter dicimus in præsenti, quod, si absolute ponatur in esse istud possibile: Petrus, verbi gratia, potest non conuerti, nullum sequitur inconueniens: si autem poneretur in esse suppositio, quod habet motionem Dei efficacem, sequitur vnum impossibile, quod videlicet motio efficax non sit efficax, aut vero quod voluntas Dei absoluta sit inefficax & impotens, quod est impossibile.

Secundo obiicitur; Stante eadem prorsus motione ex parte mouentis in motu corporali contingit, quod vnum mobile moueatur, quia minus resistit mouenti; aliud vero actu non moueatur, quia magis resistit: etenim si motio 6.

mouentis sit (vt quatuor) mouebit per eam mobile resistens (vt duo,) non autem si resistat (vt sex,) quoniam à proportione minoris inæqualitatis, non fit actio eo quod necesse est, vt motio mouentis superet resistentiam passi: ergo similiter in omnibus motibus spiritualibus continget, quod, stãte æquali motione præuenientis gratiæ in duob. hominibus, vnus moueatur, & pie operetur, quoniam habet minora peccata, & minus resistit; alter vero, qui habet magis de resistentia, & grauioribus implicatur peccatis, non moueatur, nec pie operetur cum eodem auxilio.

7. *Respond.* antecedens solum esse verum, quando mouentia sunt finitæ & limitatæ virtutis, in quibus subinde resistentia passi potest excedere virtutem mouentis: Deus autem est agens infinitæ virtutis *cui volenti saluum facere*, vt Augustl. lib. de corr. & gra. cap. 14. ait, *nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Vnde, vt ait S. Tho. 1. 2. q. 112. art. 3. in C. & 2. 2. q. 24. art. 11. in C.

Si

Si ex intentione Dei mouentis est, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, infallibiliter conuertet illum, & quamcunque resistentiam eius superabit.

CAPVT IV.

Quod natura humana per originale peccatum non solum fuerit spoliata originali iustitia, & supernaturalibus donis, sed etiam in naturalibus vulnerata.

1. Ex disp. 45.

QVoniam in reliquis propositionibus appendicibus ad tertium fundamentum aduersæ concordiæ agitur de viribus naturalibus, quas habet nostrum liberum arbitrium in ordine ad actus bonos, etiam supernaturales, necessarium duximus, hoc in loco prius explicare, qualiter fuerit homo per originale peccatum non solum spoliatus originali iustitia, & supernaturalibus donis: sed etiam in naturalibus vulneratus, & vulnera ipsa percurrere, vt tandem fiat manifestum, ad quæ opera indigeat auxilio præuenientis gratiæ. Ad cuius euidentiam supponendum est, omnes paruulos ex Adam per seminalem propagationem descendentes con-

contrahere peccatum originale, sed quoniam de hac veritate nullus Catholicus dubitat, & nos alibi, nimirum disp. 44. de auxiliis. & 1. 2. q. 81. art. 1. & 3. de illa operosius egimus, ideo non oportet in præsenti Compendio eam confirmare.

2. Igitur Pelagius, vt refert Augustin. *lib. de nat. & grat. cap.* 19. sicut negauit peccatum originale, ita etiam consequenter dixit, per Adæ peccatum debilitatam non fuisse, aut immutatam hominis naturam. Alii vero hæretici per oppositum extremum dixerunt, *naturalem* hominis libertatem per peccatum non solum læsam aut debilitatam fuisse; sed etiam penitus extinctam. Ita sensit Lutherus, & alii hæretici huius temporis superius allegati, sed præsertim Caluin. *libr.* 1. *Instit. cap.* 15. §. 8. vbi dicit, corruptionem naturæ in hoc consistere, quod homo per peccatum amisit liberum arbitrium, quod *ante* peccatum habuerat. Inter Catholicos autem qui peccatum originale, & liberū hominis arbitrium etiam post lapsum, admittunt, quidam dixerunt, peccatū pri-

primi parentis ſolum in gratuitis nobis nocuiſſe, & ob id naturalia in nobis poſt peccatum integra remanſiſſe, quæ dia eſſent ſuapte natura, ſi nullo dono ſupernaturali fuiſſent affecta. Nihilominus, doctrina Sanctorum Auguſt. & Thom. media via procedit. Vnde ſecundum fidem Catholicam, contra Pelagianos aſſerendum eſt, naturam humanam per peccatum immutatam, infirmatam, & debilitatam fuiſſe; id n. in ſacris Literis habetur expreſſum, præſertim Pſalm. 40. *Ego dixi, Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccaui tibi.* quæ verba explicans S. Aug. ſuper eundem Pſal. tom. 8. ait: *Quid ſanatur, ſi nihil eſt vulneratum, nihil ſauciatum, nihil debilitatum atque vitiatum?* Et Iſaiæ 1. *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus & liuor, & plaga tumens. Non eſt circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* Et Matth. 9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus: non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Et S. Chryſoſt. *hom.* 30. *ad popul. Antioch.* comparat peccatorem infirmo febre correpto,

repto , qui non tantum hanc passus est molestiam , quod infirmatur, verum & quod post morbum iam erit imbecillior ; licet ad bonam valetudinem ex longa redeat ægritudine. S. Prosper *lib. 1. de vocat. Gent. cap. 7.* ait: *Inde* (scilicet ex peccato primi hominis) *tracta mortalitas*; inde multiplex corporis animique corruptio.

3. Eadem veritas habetur definita in Conc. Arauſ. II. can. 1. vbi sic dicitur: *Si quis per offensam præuaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatum , sed animæ libertate illæsa durante , corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium* , Pelagii *errore deceptus , aduersatur Scripturæ dicenti : Anima , quæ peccauerit , ipsa morietur*, Ezech. 18. *Et nescitis , quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum , serui estis eius , cui obeditis?* Rom. 6. *Et à quo qui superatur, eius & seruus efficitur*, 2. Petri 2. Eamdem definitionem Sac. Con. Trid. *sess.* 5. decreto de peccato originali sub his verbis confirmat: *Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus,*

sus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam præuaricationis huiusmodi iræ, & indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totumque Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit. Celest. 1. epist. cap. 4.

Quo fit vt natura humana per originale peccatum non solum fuerit expoliata donis gratuitis, sed etiam in naturalibus vulnerata. Vnde & de homine illo descendente à Hierusalem in Hiericho, qui typum gerebat peccatoris, dicitur Luc. 10. quod *incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, ac plagis impositis abierunt semiuiuo relicto.* Vbi non solum asseritur, hominem illum expoliatum esse gratuitis, sed etiam vulneratum in naturalibus, vt exponit Beda in *Glossa ordinaria* super eumdem locum, & Ambros. *lib. 7. in Lucam.* Id quod etiam tali argumento ostendi potest; nam inclinatio naturalis ad bonũ rationis humanæ 4.

næ naturæ proportionatum, minuitur per peccatum, *vt* 1. 2. *q.* 85. *artic.* 1. *&* 2. docet S. Thom. & ibi Caiet. & Conrad. Capreol. *in* 2. *dist.* 24. *q. vnica, art.* 1. *con.* 3. Ferrar. 3. *cont. Gent. cap.* 12. Alexand. Halensis 2. *par. q.* 94. *membr.* 8. *artic.* 4. *in Corp. & ad* 2. Riccard. *in* 2. *dist.* 35. *circa secundum princip. q.* 1. *&* 2. Gregor. *eadem dist. q. vnica art.* 1. *ad* 6. *cont.* 1. *concluf.* Et ratio id suadet. Nam habilitas potentiæ naturalis ad bonum, siue ad exercitium bonorum actuum, minuitur peccatum, eo quod ratione illius redditur potentia minus prompta ad operandum bonum, quam si nullum peccatum habuisset, quod experientia ipsa nos docet: ergo per peccatum originale constituitur homo in deteriori statu, quantum ad huiusmodi inclinationem & propensionem naturalem ad bonum virtutis, quam si esset in puris naturalibus, si in eo statu conditus fuisset, ac per consequens, per peccatum fuit re vera in naturalibus vulneratus. Accedit quod per originale peccatum manet homo auersus à Deo, tanquam à fine vltimo supernaturali, quam tamen

men auersionem non haberet in puris naturalibus. Vnde in natura lapsa non potest per vires naturæ elicere aliquem actum dilectionis Dei super omnia, etiam vt est finis naturalis, quem tamen actum elicere poterat in puris naturalibus, vt patebit infra: ergo per originale peccatum fuit in naturalibus vulneratus.

Sed contra arguitur ex S. Tho. 1. p. q. 95. art. 1. in Corp. vbi ait: *Manifestū est, quod illa subiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem non erat naturalis, alioquin post peccatum mansisset, cum etiam in dæmonibus data naturalia post peccatum permanserint, vt Dionysius dicit cap. 4. de diuin. nomin.* 5.

Respond. ibi non ait S. Doctor quod naturalia post peccatum manserint integra in hominibus, aut in dæmonibus, quantum ad omnia, sed solum inquit, quod manserunt integra si sermo fit de bono primo naturæ, quo est esse, viuere, & intelligere: sic enim explicat Dionysium in solut. ad 1. eiusd. art. Secundo respondetur, quod in dæmonibus non est concupiscentia, vel deordina- 6.

dinatio appetit⁹ sensitiui, sicut est in homine lapso: nã in Angelis nõ est appetitus sensitiuus. Vnde ex hac parte potest homo per peccatum magis vulnerari in naturalibus quam diabolus.

7. *Secundo arguitur*; Homo post peccatum originale, & in puris naturalibus differunt, sicut homo nudus, & nudatus: ergo, quantum ad naturalia, non est homo magis vulneratus in natura lapsa, quam in puris naturalibus, si in eo statu conditus fuisset. *Respond.* eo ipso quod homo per peccatũ nudatus est & expoliatus originali iustitia, & supernaturalibus donis, simul etiam plagis impositis fuit in naturalibus vulneratus, & à Deo suo vltimo fine auersus, vt dictum est.

CAPVT V.

Quæ sint vulnera ex originali vel actuali peccato subsequuta.

1. S. Thomas 1.2. *quæst.* 85. *art.* 3. quatuor enumerat vulnera naturæ ex peccato subsecuta, videlicet infirmitatem, ignorantiam, malitiam, & concupiscẽtiam, & explicat diffuse, in quo eius-

Ex disp. 46.

mo-

modi vulnera consistant. Pro cuius maiori intelligentia notandum, quod vt docet S. Doctor in eadem 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 3. *Natura humana magis corrupta est per peccatum, quantum ad appetitũ boni, quam secundum cognitionem veri*, eo quod voluntas est inclinatio totius hominis. Vnde plura potest cognoscere per seipsum, absque auxilio gratiæ, quã possit in viribus naturæ perficere, quãuis etiam in intellectu fuerit vulnerata. Igitur, quantum ad intellectum, vulneratus est homo per peccatum ignorantiæ vulnere; quia licet possit per vires naturæ aliquod verum cognoscere, nõ solum speculatiuum, sed etiam practicum, ex his quę pertinent ad ordinẽ naturæ: non tamen potest omne verum, præsertim practicum ex iis quæ ad rectam institutionem virę naturalem pertinent, sine auxilio gratiæ cognoscere. Vnde S. Prosp. *lib. con. Collat. cap.* 17. Cassianum acriter reprehẽdit, eo quod ex verbis illis Gen. 3. *Ecce Adam factus est sicut vnus ex nobis: sciens bonum & malum*; male intulerit: *Cõcepit ergo Adam post prævaricationẽ, quã non habuerat, scientiã mali*;

bonã

boni vero quam acceperat scientiam, non amisit; quod latius prosequitur *cap.* 19. *&* 21. Peccatum ergo oculos in primis rationis obnubilat, vt miserabilis homo postmodum absque fræno in barathrū pertrahatur. In cuius signum, prius Sāson oculos amisit, & postmodum à Philistæis ad molam deputatus est. Vnde Gregor. lib. moral. c. 13. *Quia plerumque prius oculus contemplationis amittitur, & post per carnis desideria, huius mundi laboribus animus subiugatur, testatur Samson ab Allophylis captus, qui postquam oculos perdidit ad molam deputatus est: quia nimirum maligni postquam tentationum stimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt.*

2. Hinc etiam peccatum, vt notauit Chrysostom. *hom.* 4. *in Ioan. & hom.* 22. *super* 1. *epist. ad Corinth.* nocti comparatur, quia sicut nocte inter album, & nigrum corporalis oculus non discernit; ita & peccator, quid sit bonum, quid malum per oculos rationis vix iudicat; videatur Origen. libr. 2. in Iob. in illa verba: *Noctem illam tenebrosus turbo possidet.* Rationis iudicio vulnerato ad reli-

quas

quas animi vires peccati venenum diffunditur, nihil intactum, nihil non læsum relinquens. Et in primis voluntas, quæ appetitus est totius hominis, eodē veneno infecta quam plurima damna incurrit. Nam auersa à suo vltimo fine tam naturali quam supernaturali permansit, ac per consequens absque sufficientibus viribus; vt per seipsam posset ad ipsum Deum, etiam in quantum est auctor naturæ, se conuertere. Hinc etiā impotens mansit ad seruandam totam legem naturalem, & resistendum grauioribus tentationibus occurrentibus. Hinc consuetudine peccandi magis, ac magis debilitatum manet liberum arbitrium, vt pote diaboli potestati vltro traditum. Vnde S. Aug. lib. 8. Confes. c. 5. tom. 1. *Suspirabam* (inquit) *ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenā fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo, & dum cōsuetudini non resistitur, facta est necessitas: quibus, quasi anulis quibusdam sibimet innexis, vnde catenam appellaui, tenebat me ob-*

strictum dura seruitus. Qualiter autem per diuersitatem peccatorum variis vulneribus afficiatur anima, explicat Origen. *hom.* 8 *in cap.* 13.

3. Nam voluntate per peccatum sauciata atque vulnerata, reliquę etiam potentiæ, & vires inferiores remanserunt infectæ, atque infirmæ, videlicet irascibilis, & concupiscibilis: quæ quidem potentiæ, cum homini fuerint à Deo collatæ in adiutorium rationis, non secus ac mulier viro dicente Domino: Gen. 2. *Faciamus ei adiutorium simile sibi*; ipsam nihilominus rationem, vt in peccatum consentiendo caderet, iuuerunt. Hinc homo miser variis passionibus agitur, metuit, dolet, gaudet de eo, quod metuendum non erat, nec dolendum, aut gaudendum, vt explicat Aug. 14. de *Ciuit. Dei cap.* 9. Hinc Apostolus *Rom.* 7. in persona lapsi hominis loquens: *Video* (inquit) *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati: infelix ergo homo! quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et sibi ipsi respondens ait: *Gratia Dei per Iesum Christum*: vt intelligamus, hæc vulnera

nera, quę natura humana per peccatum primi parentis incurrit, non nisi per gratiam Iesu Christi posse sanari.

CAPVT VI.

Quod liberum arbitrium in natura lapsa, seclusis auxiliis gratiæ, non habeat easdem vires naturales ad bonum, quas habiturum esset, si in puris naturalibus conditum fuisset.

EX præmissis sequitur, quod homo in natura lapsa absque auxilio gratiæ non habet easdem vires ad bonum naturale amplectendum, & malum fugiendum, quas habuisset in puris naturalibus. Nam per peccatum non solũ fuit expoliatus donis gratuitis, sed etiam in naturalibus potentiis vulneratus, debilitatus, atque in deterius commutatus, vt supra ostensum est: in puris vero naturalibus re vera non esset vulneratus in naturalibus, aut debilitatus, vel plagis affectus: sed homo vulneratus, plagis affectus atque infirmitate debilitatus non habet easdem vires ad opera naturæ exercenda, quas haberet, si nullã infirmitatẽ aut membrorũ debi- 1. *Ex disp.* 47.

litatem incurriſſet: ergo. Secundo; Homo per peccatum originale vel mortale auerſus eſt à Deo, non ſolũ vt eſt finis ſupernaturalis; ſed etiã, vt eſt finis naturalis: eſt enim impoſsibile, quod homo ordinatus ad vitam æternam, auertatur per peccatum à fine naturali, quin etiam auertatur, ſaltẽ cõſequẽter, à fine ſupernaturali; alias poſſet ſimul eſſe auerſus à Deo, vt eſt auctor gratiæ, & conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ, quod manifeſtam inuoluit repugnantiam: ſed in puris naturalibus nullo modo eſſet auerſus à Deo etiam, vt eſt auctor naturæ. Nam ille ſtatus excludit gratiam, & peccatum, & conſideratur homo in eo ſtatu, ſecundum illa præciſe, quæ ei competunt ex principiis naturæ; ſed homo auerſus à ſuo vltimo fine etiam naturali, non habet eaſdem vires ad bonũ eidem fini proportionatum, quas habiturus eſſet, ſi ab eodem fine auerſus non fuiſſet: nam, vt dicit Ariſtot. *Vltimus finis in practicis habet ſe, vt prima principia in ſpeculatiuis*: intellectus autem auerſus à primis principiis ſpeculatiuis, non habet eaſdem vires

ad

ad inferendas scientificas conclusiones, quas haberet, si de principiis esset bene instructus: ergo similiter homo auersus per peccatum ab vltimo fine naturali, non habet easdem vires ad bonum eidem fini proportionatum amplectendum, & malum fugiendum; quas haberet, si ab eodem fine per peccatum auersus non esset. Tertio, vt inferius patebit; homo in natura lapsa non potest solis viribus naturæ diligere Deum super omnia simpliciter, etiam vt est finis naturalis: at in puris naturalib. posset propriis viribus elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei super omnia, in quantum est finis naturæ, vt infra manifestum fiet: ergo.

Sed contra. Homo per peccatum non 8.
amisit liberum arbitrium, vt cõtra Luther. & Caluin. definit Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 5. Ergo per vires liberi arbitrii potest in natura lapsa quodcunque opus bonum operari, quod in puris naturalibus exercere potuisset; ac per consequens, in vtroque statu haberet easdem vires naturales ad bonum. Etenim liberum arbitrium est facultas voluntatis,

tis,& rationis ad vtrumlibet, scilicet ad operandum,& non operandum; vel ad operandum hoc,& illud. *Respond.* quod licet nostrum liberum arbitrium non fuerit per peccatum extinctum, fuit tamen sauciatum, vulneratum, & læsum,atque à suo fine vltimo auersum, vt cap. præcedenti visum est, quæ tamen vulnera in puris naturalib.non habuisset. Poterit tamen quodcumq; bonum opus operari, vel ex viribus naturæ,vel ex auxilio gratiæ. Et hoc sufficit, vt comparatione cuiuscumque boni operis habeat libertatem. Quod n.per amicos possumus per nos ipsos posse censemur,vt dicitur 3.*Ethic.cap.*3.

CAPVT VII.

Quod homo per solas vires naturæ non possit omnibus mysteriis supernaturalibus sibi propositis, & explicatis assentiri, tanquam reuelatis à Deo à sensu certo, & firmo ex parte credentis.

1. Ex disp. 49. SVpponendum est ex Catholica fide contra Pelagianos, quod homo etiam in natura integra,non potest ex sola facultate naturæ assentiri mysteriis fi-

dei

dei assensu Christiano absque speciali auxilio gratiæ. Ita definitur in Concil. Arausi. II. *can.* 5. *&* 7. in Concil. Mileu. *can.* 4. & in Trid. *sess.* 6. *decret. de iustificat. can.* 3. quam probat latissime S. Aug. *lib. de dono perseu. cap.* 17. *&* 19. vbi pro eadē sententia refert S. Cyprian. Ambros. & Gregor. Nazianz. Idem probat *epistol.* 105. & duab. *seqq. & libr. de spir. & lit. cap.* 13. *&* 32. & S. Prosp. Aquit. *lib.* 1. *de vocat. Gent. cap.* 24. & libr. *cont. Collat. cap.* 36. *&* 37. & in *respons.* 8. *ad capit. Gallorum.* Et probatur ratione S. Thom. 2. 2. *quæst.* 6. *art.* 1. Mysteria fidei excedunt totam facultatem naturæ : ergo non potest aliquis ex solis viribus naturalibus illis assentiri assensu Christiano ; nisi intellectus & voluntas eleuentur per aliquod auxilium speciale præuenientis gratiæ, vt assentiantur eisdem mysteriis.

Vnde etiam ad ipsum primum initium fidei Christianæ requiritur necessario speciale auxilium præuenientis gratiæ. Itaque nō potest ex solis viribus naturæ, neque ex sola vigilantia liberi arbitrii prodire initium aliquod, neque

inchoatio fidei Christianæ, quantumuis imperfecta, siue sit petere, siue desiderare talem fidem, siue quodlibet aliud. Hoc etiam habetur diffinitum contra Casian. & reliquias Semipelagianorum, i. Massilienses, vt patet ex S. Aug. *lib. de prædest. Sanctor. cap.* 2. Et lib. *de dono perseu. cap.* 20. & ex Conc. Arauf. II. can. 5. vbi dicitur: *Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quod in eum credimus, qui iustificat impium, & ad regenerationem baptismatis peruenimus; non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem; sed naturaliter nobis inesse dicit Apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur; beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet vsque in diem Domini nostri Iesu Christi.* Idem diffinitur *can.* 6. & 7. & 25. eiusdem Conc. quod etiam cõfirmat S. Aug. *lib.* 2. *cont. duas epist. Pelag. cap.* 8. 9. & 10. & S. Prosper *lib. cont. Collator. capit.* 6. *vers. quomodo autem non aduertis.*

3. Quo fit, vt quamuis homo possit ex solis

solis viribus naturæ assentiri omnibus mysteriis supernaturalibus sibi propositis assensu quodam opinatiuo, & fallibili, quantum est ex parte credentis, & rationis formalis credendi, quia nimirum assentitur propter aliquod temporale motiuum, aut rationem humanam, quæ fallibilis est, cum talis assensus non sit fidei Christianæ: non tamen potest actu mere naturali, cum solo cõcursu Dei generali assentiri omnibus mysteriis supernaturalibus, tanquam à Deo reuelatis; & quia à Deo reuelata sunt, assensu certo, & firmo, siue infallibili ex parte credentis, & rationis formalis credendi, sed ad eliciendum talem actum necessario requiritur speciale auxilium præuenientis gratiæ. Et *prob.* nam, vt ex præmissis patet, nullus absque speciali auxilio gratiæ potest elicere verum assensum fidei Christianæ, & diuinæ; sed assensus, de quo loquimur in hac conclusione, est verus assensus fidei Christianæ. Nam vt colligitur ex S. Thom. 2.2.*q.* 1. *artic.* 1. *& q.* 5. *art.* 3. *in Corp. & ad* 1. in hoc distinguitur fides Christiana ab humana, quod

fides diuina, seu Christiana innititur primæ veritati, siue reuelationi diuinæ, tanquam rationi formali: fides autem humana innititur testimonio humano, tanquam rationi formali credendi, aut alteri humano motiuo: ex quo rursus sequitur alia differentia, quod fides Christiana est certa, & *infallibilis* ex parte rationis formalis credendi, quia videlicet innititur rationi formali infallibili, & indefectibili, nempe primæ veritati reuelanti, quæ nec falli, nec fallere potest: fides autem humana ex parte rationis formalis credendi, & ex parte credentis fallibilis & defectibilis, quia innititur fundamento fallibili, scilicet testimonio humano, quãuis alias ex parte obiecti materialis sit infallibilis; sed assensus, de quo loquimur, innititur diuinæ reuelationi, tanquam rationi formali. Nam per *illum* assentitur homo mysteriis supernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo & quia à Deo reuelata sunt: ergo talis assensus est vere, & proprie fidei Christianæ, ac per consequens, requiritur ad illum speciale auxilium gratiæ.

Præ-

Præterea prob. si homo potest ex solis viribus naturæ habere actum credendi, quo posito ex certa lege detur auxilium gratiæ, quo actus ille fiat supernaturalis, & qualis oportet ad salútem, vt volunt auctores oppositæ sententiæ, sequi videtur, gratiam secundum merita nostra dari. *Sequela prob.* nam vt inquit S. August. *libr. de prædest.* SS. cap. 2. *Quis dicat eum, qui iam cœpit credere, ab illo, in quem credit, nihil mereri?* Sed ille iam incepit credere ex viribus naturæ: ergo meretur perfectam fidem ab illo, in quem credididit, conferendam. Si dicatur, illum assensum, qui præcedit gratiam vtpote mere naturalem, nullius esset valoris, aut meriti ad gratiam consequendam, neque habere proportionem cum illa, quia sunt diuersi ordinis. *Contra*; nam etiam Faustus, & Cassianus affirmabant, illa bona initia esse mere naturalia: item dicebant, nullius esse meriti in homine ad gratiam consequendam, & gratiam semper gratuitam perseuerare, vt ex dictis lib. 1. cap. 3. manifeste constat: & tamen S. Prosp. *lib. cont. Collat. cap. 6. vers. quomodo* 4.

do autem non aduertis, ex dictis Caſsiani illum redarguit, quod velit nolit, *ponat* meritum gratiæ; ergo.

5. *Sed contra* obiicitur illud Ro. 10. *Si credideris, ſaluus eris*, & Matt. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*, vbi aliquid exigitur ab homine, videlicet fides, & aliquid offertur illi, videlicet ſalus: ergo ſicut ſalus, quæ offertur, eſt in Dei poteſtate; ita & fides, quæ exigitur, erit in poteſtate hominis: atque adeo homo poterit credere, ex viribus naturæ; nihil enim eſt in poteſtate alicuius, niſi quod ipſe præſtare poteſt. *Reſpond.* cum S. Auguſt. *libr. de prædeſt. SS. cap.* 10. vtrumque eſſe in Dei poteſtate, & quod à nobis exigit, & quod nobis offert, quo probat S. Doctor. Nam ad Roman. 8. dicitur: *Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*; vbi à nobis exigitur, vt facta carnis mortificemus, vt autem viuamus, offertur, & tamen facta carnis mortificare eſt donum Dei; vnde ipſum credere noſtrum, eſt in poteſtate Dei, tanquam in donante auxilium ad credendum; & tanquam in primo incipiente: & ſuppoſito auxilio gra-

gratiæ, est etiam in potestate nostri arbitrii, tanquam in causa proxima, libere eliciente eundem actum. Multa enim Deus præcipit, & exigit ab homine, quæ tamen præstare non potest sine auxilio gratiæ, vt 2. 2. *quæst.* 2. *artic.* 6. *ad* 1. dicit S. Thom.

Secundo obijcitur: Si alicui proponatur Euangelium signis, & miraculis, quib⁹ appareat maxime credibile, peccat contra fidē, si non credat: ergo supposita prædicta Euangelii propositione, poterit homo credere, quantum ad substātiam actus per facultatem naturæ; nemo enim peccat, si non faciat id, quod re vera non potest; cum nullus teneatur ad impossibile. *Respond.* quod ille homo tenetur credere, & peccat non credendo in casu posito, sed tamen vt reuera peccet non credendo, sufficit, quod possit credere cum auxilio gratiæ, vt dictum est, quod etiam ostendit sanctus Thom. 3. *contra Gent. cap.* 159. *&* 160. 6.

Tertio obiicitur: Actus fidei, cum sit vitalis, dicens intrinsecū ordinem ad potentiam vitalem, sc. ad intellectum, qui 7.

est potentia naturalis, est etiam actus naturalis quantum ad substantiam, & tantum est supernaturalis, quantum ad modum: ergo quantum ad substantiam potest produci à sola facultate naturali intellectus. Respondetur, actum fidei Christianæ, & cuiuslibet alterius virtutis per se infusæ esse, *quantum* ad substantiam supernaturalem, vnde etiam vitalitas actus fidei proxima, & formalis, est ab ipso habitu fidei, vt quo, siue ab auxilio speciali: quia cum ille actus sit vnicus, & simplicissimus; impossibile est, quod sit compositus ex duplici entitate, altera naturali, altera supernaturali, vt infra dicetur, vnde non sequitur, quod ex solis viribus naturæ possit homo elicere actum credendi, quantum ad substantiam.

8. *Quarto obiicitur* Conc. Trid. *sess. 6. decr. de iustificat. can.* 3. & Conc. Arausi. II. *can.* 6. *&* 25. cum determinant, ad actū credendi esse necessarium auxiliū Dei speciale, semper addunt illam particulam: *Sicut oportet, vt homini iustificationis gratia conferatur.* Ergo sentit vtrumque Concilium

cilium hominem per solam facultatem naturæ posse credere mysteriis supernaturalibus, tanquam reuelatis à DEO assensu mere naturali; non tamen vt oportet ad salutem ; alias frustra addidissent Concilia illam particulam, *sicut oportet*. Respondetur, quod illa particula, *sicut oportet*, addita est in Conciliis ad differentiam assensus opinatiui, & fallibilis ex parte credentis, quo quis assentitur mysteriis supernaturalibus, non vt reuelata sunt, sed propter aliquod motiuum, vel rationem humanam, qualis reperitur in hæretico. Talis enim assensus non est vt oportet, neque ab illo incipit processus iustificationis, nec subinde loquuntur Concilia de illo. Assensus autem, quo quis credit firmiter ex parte credentis, omnia mysteria reuelata, & reuelata sunt, siue propter diuinam reuelationem, tanquam propter rationem formalem est vere assensus, sicut oportet: & ab illo sumitur primum initium iustificationis, & ita non potest haberi absque speciali auxilio gratiæ.

CA-

CAPVT VIII.

Quod homo in natura lapsa non possit ex solis viribus naturæ cum concursu Dei generali elicere actum absolutum, mere naturalem dilectionis Dei super omnia, cum absoluto proposito illi in omnibus placendi.

1. Ex disp. 11. EX dictis superius de vulneribus naturæ humanę per peccatum inflictis colligitur, quod, licet homo in natura lapsa possit absque speciali auxilio gratiæ habere actum conditionatum dilectionis Dei super omnia, seu velleitatē quandā, quæ explicatur his verbis: *Vellē super omnia diligere Deum, & illi in omnibus placere*, cum talis actus non sit perfectissimus naturæ sanæ, nec vera dilectio Dei super omnia, nec per illum auertatur homo à peccato mortali, nec conuertatur in Deum, tanquam in finem vltimum: non tamen potest absq; speciali auxilio præuenientis gratiæ diligere Deum super omnia, absoluta dilectione, etiam naturali: neq; habere absolutum propositum placendi illi in omnibus. Ita docet expresse S. Tho. 1.2. *q.*109. *art.*3. & *q.*100. *art.*10. *ad* 3. vbi ait, q; præce-

præceptum charitatis non impletur sine gratia, & loquitur etiam de præcepto charitatis, ad quod tenetur homo ex lege naturæ. Eadem sententia est expressa S. Aug. *epist. 107. ad Vitalem*, vbi ait: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*, id est, amisimus virtutem ad diligēdum Deum per solam facultatem naturæ. Idem docet *lib. de grat. & lib. arb. cap. 18.* vbi inter alia verba inquit: *Si non ex Deo, sed ex hominib. dilectio Dei, & proximi est, vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Eādem veritatem contra Cassianum statuit S. Prosp. *lib. cont. Collat. c. 30. & 31.* & S. Greg. *33. moral. c. 20.* vbi ait: *Si nostra dilectio Deum prauenit, vbi est quod Ioannes Apostolus 1. c. 4. dixit: Nō quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos?* Et probatur ex locis Scripturæ, quæ adducit Prosper locis citatis: nam in sacris Litteris asseritur charitatem, seu dilectionem Dei super omnia esse donum Dei, sicut ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Et 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo est.* Itē etiam in Concil. Mileu. can. 4. diffinitur:

tur: *Vtrumque est donum Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Et in Conc. Araus. II. can. 25. dicitur: *Prorsus donum Dei est diligere Deum:* ergo.

2. Si dicatur Scripturam sacram, & Cōcilia loqui de dilectione supernaturali; *contra*: nam Pelagius nunquam docuit, dilectionem quam ipse statuit in natura, esse supernaturalem, aut procedere ex habitu infuso; sed absolute dixit, dilectionem Dei super omnia, & propositum absolutum nunquam peccandi, haberi posse simpliciter ex viribus naturæ: implicat enim dilectionem esse supernaturalem, & procedere ex solis viribus naturæ; alias simul esset, & non esset supernaturalis. Et tamen hanc eius assertionem impugnat S. Augustinus & Prosp. ergo. *Præterea probatur*: Actus absolutus dilectionis Dei super omnia nō compatitur secum peccatum mortale: ergo, si homo potest ex solis viribus naturæ eligere actum dilectionis Dei super omnia, poterit ex eisdē viribus resurgere à peccato mortali; quod tamen concedi non potest, vt ostendit S. Tho. *p. 2. q. 109. art. 7.* Antecedens *prob.* impos-

sibile

sibile est, quod homo sit auersus à Deo, tanquam ab vltimo fine, & simul sit cõuersus in Deum, tanquam in vltimum finem: alias simul esset auersus à Deo, & conuersus in Deum; quod implicat: sed qui est in peccato mortali, est auersus à Deo, & conuersus ad creaturam, tanquam in vltimum finem, qui autem diligit Deum super omnia, conuertitur in illum, tanquam in vltimum finem: ergo impossibile est, quod actus dilectionis Dei super omnia secum compatiatur peccatum mortale.

Ex præmissis etiã sequitur, quod homo in natura lapsa non potest diligere Deum super omnia, vt est finis supernaturalis ex solis viribus naturæ, etiamsi sermo sit de actu dilectionis, quãtum ad substantiam, & de homine fideli. Itaque quantumuis per intellectum proponatur voluntati DEVS, *vt est summum bonum supernaturale, & vt maxime diligibilis: voluntas non potest actu absoluto illũ diligere super omnia, etiam quantum ad substantiam actus, neque habere absolutum propositum placendi illi in omnibus absque* 3.

spe-

ſpeciali auxilio gratiæ. Et probatur. *Primo*: nam homo lapſus in mortale non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere imperfecta deſideria, neq; imperfectas inchoationes virtutũ, aut ſemina, vt cõtra Caſsianum oſtendit Proſp. *lib. 1. cap. 3. contra Collat. per tot.* præſertim *c. 27. & 28.* cuius erroré retulimus ſupra: ergo multo minus poterit habere perfectiſsimum actum, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis, præſertim cum iuxta oppoſitam ſententiam, poſito illo actu dilectionis mere naturali, Deus ex certa lege cõferat auxilium gratiæ, vt actus ſit, qualis oportet ad ſalutem.

4. *Præterea prob.* nam ſequitur ex oppoſita ſententia, quod homo poſsit pati martyrium pro dilectione Dei auctoris ſupernaturalis, abſque auxilio gratiæ. Conſequens non eſt dicendum; nam ſi poſſet pati martyrium abſque Dei auxilio, poſſet conſequi vltimam ſalutem abſque auxilio gratiæ: dicitur n. Matth. 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* & Auguſt. ait: *Iniuriam facit Martyri, qui orat pro ipſo.* Ergo. *Sequela prob.*

prob. nam si potest diligere Deum super omnia absolute ex viribus naturæ: ergo potest eum diligere plus, quam seipsum, & plus quam vitã propriam: ergo poterit exponere vitã pro dilectione Dei: ergo poterit ex viribus naturæ pati martyrium pro dilectione Dei.

Respõdent, quod ad rationem martyrii non satis est, exponere vitam pro aliquo actu virtutis, sed necessario requiritur ex dilectione Dei supernaturali, vt patet per Apost. 1. ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Sed *contra* est argumentum: nam, vt fatentur auctores oppositæ sententiæ, lex est statuta à Deo, vt qui fecerit totum, quod in se est diligendo Deum super omnia, &c. consequatur auxilium gratiæ, quo ille actus fiat supernaturalis, & qualis oportet ad salutem: ergo qui ex facultate naturæ diligit Deum super omnia, & exponit pro illo vitam propriam, ex facultate naturę consequitur auxiliũ gratiæ, vt actus ille fit, qualis oportet ad verum martyrium: ergo ex viribus naturæ euadit martyr. 5.

Sed

6. *Sed contra* obiicitur S. Tho. 2. 2. *quæst.* 171. *art.* 2. *ad* 3. docet expresse, actum aliquem esse supra naturam humanam dupliciter: vno modo, quantum ad substantiam actus, sicut miracula facere, & cognoscere occulta, & incerta diuinæ sapientiæ; & ad hos actus non datur homini donum gratiæ *habitualis*: alio modo est aliquid supra naturam humanam, quantum ad modum actus, non autem quantum ad substantiam ipsius, sicut diligere Deum, & cognoscere Deum in speculo creaturarum; & ad hoc datur donum gratiæ *habituale*: ergo secundum S. Thomam, actus dilectionis Dei super omnia, ad quem datur gratia habitualis, non excedit naturę facultatem, quantum ad substantiam actus, sed solum quantum ad modum, quatenus videlicet ille actus est supernaturalis, aut meritorius vitæ æternæ: ergo quantum ad substantiam poterit produci ex sola facultate naturæ. Eandem doctrinam tradit *quæst.* 24. *de verit. art.* 14. *in Corp.* vbi sic ait: *Est autem duplex bonum: quoddam, quod est humanæ naturæ proportionatum; quoddam vero, quod excedit huma-*

humanæ naturæ facultatem : & hæc duo bona, si de actibus loquamur, non differunt secũdum substantiam actus, sed secundum modũ agendi. Et idem docet in *solut. ad 1. & 2. eiusdem artic.* vbi ait : *quod nullum præceptum est homini impossibile ad seruandum; quia in substantiam actus potest ex facultate liberi arbitrii, & in modum potest ex dono gratiæ.*

Respond. quod S. Thomas ibi loquitur de actu charitatis supernaturalis, non quidem de actu illicito immediate ab ipsa charitate supernaturali : nam talis actus, vt infra manifestum fiet, etiam quantum ad substantiam, excedit vires naturæ, sicut actus visionis beatificæ. Sed de actu charitatis imperato, qualis est actus fortitudinis, & aliarum virtutum, qui vt refertur à charitate in finem supernaturalem, dicitur actus supernaturalis charitatis, imperatus tamen. Loquitur etiam de actu exteriori: huiusmodi enim actus non excedũt facultatem naturæ, quantum ad substantiam actus, sed solum quantum ad modum, secundum videlicet, quod ex charitate fiunt. Et per hæc respondetur ad lo- 7.

ad locum adductum ex *quæst. 24. de verit.* ibi enim seipsum explicat, sicut explicatur à nobis; etenim post verba adducta subdit: *Vt puta iste actus, qui est dare eleemosynam, est bonum proportionatum viribus humanis secundum quod ex quadam naturali dilectione, vel benignitate homo ad hoc mouetur: excedit autem humanæ naturæ facultatem secundum quod ad hoc homo inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo vnit.* Alia argumenta, quæ contra prædicta solent obiici, manent sufficienter soluta ex *cap. 7.* cum de fide Christiana ageretur.

CAPVT IX.

Quod liberum arbitrium cum solo concursu generali attritionem, vel contritionem elicere non valeat, etiam quoad solam actus substantiam.

1. Ex disp. 52. EX his, quæ de viribus naturalibus nostri arbitrii, comparatione actuũ credendi, & diligendi Deum super omnia, dicta sunt, colligitur, quod liberũ arbitrium cum solo concursu generali Dei elicere non potest actum attritionis, id est, dolorem de peccatis omnib⁹ ex Dei

ex Dei timore cum proposito absoluto amplius non peccandi lethaliter cum spe veniæ; sed ad huiusmodi attritionē est simpliciter necessarium speciale auxilium gratiæ; non solum ratione fidei pœnarum inferni, nec solum ratione spei veniæ, quæ includitur in prædicto dolore; sed etiam ratione eiusdem doloris cum proposito absoluto de cætero non peccandi lethaliter. Ita videtur docere Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 4. *de Sacr. pœn.* vbi sic dicitur: *Illam autem contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur; quoniam vel ex turpitudinis peccati cōsideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccati excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitēs adiutus, viam sibi ad iustitiam parat:* ergo censet, voluntatem, & propositum absolutum, nunquam deinceps peccandi, esse donū Dei, & procedere ex motione Spiritus sancti, atque adeo haberi nō posse ex solis naturæ viribus. *Præterea*

prob. Dolor de peccatis cum proposito absoluto, nunquam de cætero peccandi mortaliter, est virtutis actus valde difficilis, & excedens vires naturæ infirmæ, sicut illas excedit dilectio Dei super omnia, etiam naturalis, & ex alia parte propositum absolutum nũquam peccandi includit in virtute obseruantiam omnium mãdatorum, saltem pro tempore, quo tale propositum, aut virtus illius perseuerat, sicut de actu charitatis dictum est: sed homo in natura lapsa non potest absque auxilio gratiæ elicere actus virtutum valde difficiles, nec seruare omnia mandata, non solum per totã vitã, sed etiam pro quolibet tẽporis momento, cũ in eo occurrat multoties, vel occurrere possit præceptum credendi, sperandi, aut diligendi, quæ sine auxilio gratiæ impleri non possunt, vt ex præmissis patet; & similiter possunt se offerre pro eodẽ instanti graues tentationes, quas sine auxilio gratiæ superare non potest, vt patebit infra: ergo absq; auxilio gratiæ elicere non potest actum attritionis, cum proposito absoluto nunquam peccandi mortaliter.

Respon-

Respondent, hoc argumentum tantũ procedere de proposito absoluto efficaci; non autem de proposito absoluto inefficaci, quod postmodum non ponitur in executione. *Sed contra* hoc est; implicat contradictionẽ, quod pro aliquo instanti habeat quis propositum absolutum nunquam peccãdi; & nihilominus in eodem instãti peccet mortaliter; tale enim propositum esset ridiculũ, ac per consequens solo nomine diceretur propositum absolutum non peccandi: ergo verũ propositum absolutum non peccandi, semper est efficax pro eodem instanti, in quo elicitur: ac pro toto illo tempore, quo durat virtus illius. 2.

Quo fit, vt multo minus possit liberum arbitrium absque speciali auxilio gratiæ elicere actum contritiõnis, etiam quantum ad substantiã, nec dolere de peccatis propter Deum summe dilectum, cum proposito absoluto de cætero non peccandi. Si enim contritionem imperfectam solis naturæ viribus elicere non valet absq; speciali auxilio gratiæ; multo minus poterit contritionem 3.

nem perfectam; præsertim cum huiusmodi cõtritio oriatur ex dilectione Dei super omnia simpliciter, & illam includat, quã tamen, vt supra visum est, absq; speciali auxilio gratiæ habere nõ potest. Præterea idem probatur ex definitione illa Conc. Trid. *sess. 6. de iustif.* can. 3. *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atq; eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit*: sed dolere de peccatis omnib. propter Deum summe dilectum cũ spe veniæ, & cum proposito absoluto nunquam peccãdi est pœnitere, sicut oportet, vt iustificationis gratia conferatur; quia non stat peccatorem sic pœnitere, & quod non conferatur ei gratia iustificans: ergo talis dolor elici non potest sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio ex solis viribus naturæ.

4. Idipsum probatur ex locis S. Scripturæ; etenim *Thren. 5.* dicitur: *Conuerte nos Domine, ad te, & conuertemur*. Ex quo testimonio Conc. Trid. *sess. 5. de iustif. c. 4.* probat, contritionem, qua peccatores ad Deum

ad Deum conuertuntur, procedere à gratia præueniente: hoc est, *à Dei vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorũ iustificationem; eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando, disponantur.* Ad hoc autem comprobandum adducit in calce eiusdem capitis auctoritatem inductã: ergo. Item etiam probatur ex illo 2. Timoth. cap. 2. *Ne forte det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis.* Ex quibus verbis S. Aug. lib. 5. contra Iulian. cap. 3. eandem veritatem colligit, dicens: *Quantumlibet enim præbeat pœnitentiam, nisi ipse dederit; quis aget pœnitentiam? an obliti sumus, quod idem ipse Doctor ait: Ne forte det illis Deus pœnitentiam,* &c. & videtur loqui de pœnitentia, qua quis dolet de peccatis propter Deum summe dilectum cum proposito absoluto de cætero non peccandi: hæc enim est vera pœnitentia. Vnde idem Aug. epist. 106, circa fin. *Eam ipsam pœnitentiam* (inquit) *donum Dei dicit Apostolus, vbi ait de quibusdam: ne forte*

det illis Deus pœnitentiam. Et lib. 7. de pecc. mer. & remiss. cap. 18. inquit: *Quod à Deo nos auertimus, nostrum est, & hæc est voluntas mala: quod vero ad Deũ nos conuertimus, nisi ipso excitante atque adiuuante, non possumus.* Accedit vltimo; nam contritio, seu actus pœnitentiæ est supernaturalis quoad substantiam, sicut de actu fidei, & charitatis dictum est, & dicetur infra de omnibus actibus virtutis per se infusæ. Ergo haberi non potest ex solis viribus naturæ.

5. *Sed contra obijcitur:* Quia non apparet, quod emolumentum ex eo sequatur, q; naturales vires humani arbitrii vsque adeo extenuentur, vt prædictos actus contritionis, & attritionis quoad solam actus substantiam, & similes actus naturales, ac simplices ab eo fieri posse negentur absque speciali auxilio gratiæ. *Respond.* in primis, quod idem argumẽtum retorqueri posset contra auctores sententiæ contrariæ. Non enim apparet, quod emolumentum ex eo sequatur, quod naturales vires humani arbitrii in natura lapsa, & infirma, vsque adeo commendentur, & exaltentur,

tur, vt actus per difficiles, & excedentes debilem virtutem illius absque auxilio gratiæ eidem attribuantur. Iam enim ex supradictis patet, quot incommoda ex huiusmodi assertione sequantur. *Secundo respondetur*: multa emolumenta sequi ex eo, quod affirmemus, naturales vires humani arbitrii adeo extenuatas esse per peccatum, vt aliquos actus, etiam mere naturales, qualis est delectio Dei super omnia, vt est auctor naturæ, & propositum absolutum nunquam peccandi lethaliter contra legem naturalem elicere absque auxilio gratiæ non valeat. Primum emolumentum est: nam per hoc *liberum* arbitrium humiliatur, & intra metam propriam continetur, vt suam infirmitatem, & debilitatem agnoscens ad Dei auxilium recurrat, vt ex supradictis patet. Ex eo autem quod isti actus eidem arbitrio absque auxilio gratiæ attribuantur, præbetur ei magna occasio superbiendi, & extollendi seipsum aduersus gratiam Dei. Vnde sanctus Augustinus *non defensores, sed elatores, dilapidatores, & præcipitatores liberi*

arbitrii Pelagianos, & Semipelagianos appellat, eo quod viribus naturalibus illius attribuebant actus excedentes eiusdem arbitrii facultatem. Secundum emolumentum est: nam per hanc doctrinam conformamus nos dictis Scripturæ, Conciliorum, & sanctorum Patrum, supra inductis, & inferius allegandis, & quam longe discedimus, nedum ab erroribus Pelagii, sed etiam ab eorum semitis. Et ex alia parte nullinos exponimus periculo, sed media via incedimus, dum affirmamus, liberum arbitrium in natura lapsa posse absque auxilio gratiæ elicere aliquos actus bonos moraliter; non tamen omnes, videlicet illos, qui grauem continent difficultatem, vt superius explicatum est.

CAPVT X.

Quod homo in natura lapsa non possit absque auxilio gratiæ seruare omnia mandata, nec resistere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauissimis sibi occurrentibus, quas pro seruanda lege naturali necesse sit vincere.

In

IN hac parte est nobis duplex concertatio, altera cum hæreticis, altera cum Catholicis. Inter hæreticos namque fuerunt duo errores extremi. Primus fuit Pelagii, qui, vt supra *lib. 1. cap. 1. & 2.* adnotauimus, asseruit, adiutorium diuinæ gratiæ solum esse necessarium, vt, quod homo poterat per naturam, facilius posset implere per gratiam. Secundus error est Lutheranorum, qui per oppositum extremum asserunt, præcepta Dei esse impossibilia, nec posse iustum etiam per gratiam ea obseruare, ac per consequens, in omni opere suo peccare. Ita sentiunt Lutherus, Caluinus, & alii hæretici superius *lib. 1. cap. 3.* allegati. Inter Catholicos vero quidam dixerũt, hominem in natura lapsa nullum præceptum naturale seruare posse etiam quoad substantiam, absque auxilio gratiæ. Alii asseruerunt per oppositum extremum, hominem in peccato mortali existentem, cum solo concursu Dei generali, quamdiu rationis iudicium non obseruetur, posse in quocũque temporis momento seruare quodcunque præceptum obligans ad pec- 1. Ex diff. §4.

catum, quantum ad substantiam actus; etiamsi præceptum sit supernaturale. Addunt consequenter hominem lapsum habere sufficientes vires sine speciali auxilio Dei ad non consentiendum in quocunque temporis momento, cuicumque graui vehementioriq; tentationi, & ad superandum quãcumque magnam difficultatem, quam, pro seruanda in illo instanti solo lege naturali, necesse sit vincere; etiamsi ea de caussa mors sit toleranda. Dicunt tamen, quod per totam vitam, aut longo tempore non possit absque auxilio gratiæ seruare totam legem, ita vt in nullo deficiat, neque operari aliquod opus pietatis meritorium vitæ æternæ, sicut Pelagiani posuerunt.

2. Sententia vero SS. Augustini & Thom. & discipulorum eius, media via incedit. Ad cuius euidentiam statuendum est contra Lutheranos, quod Deus nihil impossibile per legem suam præcepit homini, siue lex sit naturalis, siue lex scripta, siue lex gratiæ: sed quodcumque mandatum potest homo implere,

vel ex

vel ex facultate naturæ, vel ex auxilio gratiæ ; constat hoc ex sacris Literis, præsertim ex *cap.* 30. *Deut.* vbi dicitur: *Mandatum hoc, quod ego tibi præcipio hodie, non suprate est, neque procul positum, neque in cœlo situm, &c. sed iuxta te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illud.* Quo testimonio vtitur sanctus Augustinus *lib. de nat. & grat. cap.* 69. & Procopius Gazeus *in comment. super cap.* 30. *Deuter.* ad confirmandam istam veritatem. Item 1. Ioan. 1. dicitur : *Hæc charitas Dei est, vt mandata eius custodiamus, & mandata eius grauia non sunt.* Et Matth. 11. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me; quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris : iugum enim meum suaue est, onus meum leue.* Quibus testimoniis eandem veritatem probant Augustinus & Procop. vbi supra Beda *ad cap.* 5. *prioris Epist. S. Ioannis*, & sanctus Gregorius *hom.* 17. *in Ezech.* vbi etiam adducit in confirmationem eiusdem doctrinæ illud Psalm. 118. *Latum mandatum tuum nimis*, & Psalm. 16. *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.* Item Ioan. 14. dicitur : *Si quis*

diligit me, sermonem meum seruabit. & Act. 13. *Inueni Dauid filium Iesse virum secundũ cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Et Iob. 1. dicitur, quod Iob *erat vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, sed adhuc retinens innocentiam.* Et iterum: *In omnibus his non peccauit Iob labiis suis.* Si in his omnibus Iob non peccauit, quomodo ergo dicit Lutherus: *iustum in omni opere suo peccare?* Et ad Philip. 4. dicit Apostolus: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Idem constat ex verbis Domini apud Ezechielẽm cap. 36. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.*

3. Eadem veritas habetur definita in Conc. Arauf. II. *can.* 25. & in Trident. *sess.* 6. *de iustificat. cap.* 11. *& can.* 6. *&* 22. quam etiam vnanimi consensu docẽt omnes SS. Patres, tam Græci, quã Latini, quorum testimonia in vnum colligit Iodocus Coccius Canonicus Iuliacensis in

Thesauro

Thesauro Cathol. tom. 2. de iustificat. homin. art. 2.

Secundo supponendum est contra Pelagianos, quod homo in natura lapsa non potest implere simpliciter omnia legis præcepta ex sola facultate naturæ, sed necessario indiget ad id auxilio gratiæ supernaturalis. Ita diffinitur in Conc. Mileuit. *cap.* 5. & refertur de Consecrat. *dist.* 4. *cap. Placuit.* Et in Concil. Africano, *cap.* 80. Et in Concil. Arausi. II. per plura cap. sed præsertim *can.* 10. 18. 23. & 24. Item Concil. Carthagin. *in epist. ad Innocen. Primum de Pelag. & Celest.* & habetur inter epist. Augustin. *epist.* 90. eamdem veritatem determinat, quam ibi probat ex illo ad Roman. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram*, &c. Et ad Roman. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Idem confirmat Concil. Valentin. *cap.* 6. & probatur *ratione.* Nam inter mandata diuina quædam sunt supernaturalia, vt præceptum credendi, sperandi, diligendi: item etiam inter naturalia est præceptū diligendi Deum super omnia, vt est Auctor naturæ, 4.

sed absque auxilio gratiæ non potest homo hæc mandata implere, vt supra ostensum est: ergo.

5. His suppositis, vt cum Doctoribus Catholicis agamus, dicēdum est, quod homo in natura lapsa nō potest absque speciali auxilio gratiæ resistere gauioribus tentationibus, quas pro seruanda lege naturali necesse sit vincere, etiamsi sermo fiat de tentationibus occurrentibus pro aliquo vno instanti, aut breui tempore, constat hoc ex S. Augustin. *Epist.* 106. *ad Paulinum*, vbi refert fuisse assertionem Pelagii, *victoriam nostram non ex Dei adiutorio esse, sed ex libero arbitrio.* Et inter alia quæ videnda sunt, inquit: *Vnumquemque fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex adiutorio Dei nostram prouenire victoriam.* Præterea Innocentius I. in Epist. ad Conc. Carthag. idipsum confirmat; ait enim: *Pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solius potest facere auxilium.* Et Cœlestinus I. Epist. 1. cap. 6. definit,

Ne-

Neminem etiam baptismatis gratia renouatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum Dei adiutorium, perseuerantiam bonæ conuersationis acceperit: nec potest explicari de victoria contra tentationes, quæ occurrunt per totam vitam. Nam tribuere naturali facultati arbitrii hominis lapsi, & infirmi, quod possit superare breui tempore quamcunque maximam tentationem, est minus tribuere arbitrio ita infirmo. Etenim si hoc esset verum, sequeretur, non esse fidelibus necessarium, petere à Deo auxilium quotidianum ad superandas simpliciter grauissimas tentationes, occurrentes pro quocunque instanti in particulari, aut pro breui tempore, etiamsi occurrant in articulo mortis; sed sufficeret petere auxiliū ad superandum facilius: hoc autem concedere, quantum inconueniens sit constat ex S. Augustt. *Epist. 107. cit. & lib. de grat. Chrys. cont. Pelag. & Cæleſt. cap. 27. & 28.* & ex illa petitione Orationis dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem.* Videatur S. Prosp. lib. *cont. Collat. cap. 33. & 35.*

& 35. & diffinitione 10. vbi aduersus Caſsia. noſtram doctrinam confirmat.

6. *Sed contra obiicitur* S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 10. *art.* 2. & 3. vbi docet, à nullo omnino obiecto neceſsitari poſſe voluntatem, quandiu eſt in vias quoad exercitium actus: ſed ſemper manere liberam, vt eliciat, vel non eliciat *actum*. Et ſpecialiter in art. 3. docet à nulla paſſione, quantumuis vehementi, neceſsitari poſſe hominis voluntatẽ: ergo voluntas nulla tentione cogitur ad conſenſum in peccatum, alias ipſæ tentiones vehementes auferrent à *voluntate* innatam ſuam libertatẽ, & eam neceſsitarent ad conſenſum in peccatum, niſi auxilio ſupernaturali muniretur: ergo ex viribus naturæ reſiſtere poteſt pro quolibet momento, aut breui tempore cuilibet tentationi, quantumuis vehementi. *Reſpond.* quod, vt voluntas creata ſit libera, quoad exercitium actus in quocumque momento, ſufficit, quod poſsit operari, & non operari; conſentire, vel non conſentire, cuicunque tentationi, aut ex ſeipſa, aut ex auxilio gratiæ ſicut ſupra de libertate arbitrii com-

para-

paratione actus fidei Christianæ dictū est. Colligitur manifeste hæc solutio ex S. Thom. 1.2.*quæst.* 109.*artic.* 4.*ad* 2.*&* *artic.* 8.*ad* 1.*&* 2, 2.*quæst.* 2.*artic.* 5.*ad* 1.*&* 3. *cont.Gent.cap.* 159. Nihilominus supposito, quod voluntas se libere impediuit, ne daretur illi auxilium gratiæ necessarium ad vitandum aliquod peccatum, in casu quo immineant vehementes tētationes, vel in alio casu; necessario incidet in peccatum: non quidem necessitate absoluta, sed solum necessitate infallibilitatis, seu consequentiæ, quæ libertati non obstat, *vt supra* dictum est.

Cum hoc tamen asserendum est, liberum hominis arbitrium in natura lapsa posse absque speciali auxilio præuenientis gratiæ seruare aliquod mandatum, & superare aliquas leues tentationes, quas pro eodem mandato seruando necesse sit vincere, vt capite sequenti manifestum fiet. 7.

CAPVT XI.

Quod absque auxilio gratiæ non possit homo in natura lapsa operari aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis,

ralis, sit vere bonum, ac veræ virtutis opus, licet possit operari aliquod facile bonum morale.

1. Ex dictis facile intelligi potest, quas vires naturales habeat liberum hominis arbitrium in natura lapsa ad bonum sibi connaturale amplectendum, & malum respuendum; vel ad opera veræ virtutis moralis. *Ad cuius* euidentiã considerandum est, quod, *vt 2.2. quæst. 23. art. 7. in Corp.* docet S. Tho. dupliciter potest dici, aut esse aliqua vera virtus.

Ex disp. 50.

Primo, in ordine ad bonum particulare, & ad finem proximum eiusdem virtutis, siue ad obiectum illius, quia videlicet obiectum particulare, quod immediate virtus respicit, non est bonum apparens, sed vere bonum, vtpote ordinabile, quantum est in se, ad principale bonum, & est vltimus finis. Est exemplum in illo, qui existens in peccato mortali, tribuit amico pauperi eleemosynam paruam ex pietate naturali, non apponendo malam circumstantiam; & idem est de aliis huiusmodi bonis operibus. Et in hoc sensu certissimum est in doctrina S. Thom. posse hominem absque

que auxilio gratiæ elicere aliquem actũ bonum moraliter, qui sit vere bonum, ac veræ, sed tamen imperfectæ virtutis opus, cõparatione obiecti seu boni particularis: vt in casu posito: nam prędict⁹ actus est ordinabilis, quantum est in se, ad principale bonum, quod est vltimus finis. Et in hoc distinguitur ab actu virtutis ficto, & non vero, qui versatur circa particulare bonum apparẽs, sicut est auarorum tẽperantia, qua luxuriæ, quæ sumptuosa est, cohibet appetitum, & auarorum fortitudo, qui multis periculis exponũt seipsos, vt diuites fiant. Huiusmodi enim virtus etiam imperfecta; sed falsa similitudo virtutis est, vt docet expresse S. Doctor *art. 7. allegato.*

Secundo modo potest dici vera virtus, & actus illius vere bonus, ac veræ virtutis opus, nedum comparatione obiecti seu boni particularis, sed etiam cõparatione vltimi finis, seu boni vniuersalis, ita videlicet, vt nõ solum ille actus, quantum est in se, sit ordinabilis ad principale bonum, quod est vltimus finis: sed etiam ex parte operantis, referatur actu, vel virtute in Deum, tanquam 2.

in

in vltimum finem super omnia *dilectũ* dilectione naturali, vel supernatura*li*. Et in hac acceptione dicendum est, nullum actum moralem in natura lapsa elicitum ab homine absque auxilio gratiæ esse vere bonum, veræq; virtutis opus etiam cõparatione vltimi finis naturalis. Hæc est expressa sententia S. Aug. *lib. 1. retract. cap. 3.* & latius *libr. 4. cont. Iulian. cap. 3.* vbi inter alia plurima, quæ videnda sunt, inquit: *Absit, vt sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit iustus; absit autem, vt sit iustus vere, nisi viuat ex fide; iustus enim ex fide viuit.* Idem docet S. Cyprian. *libr. de bono parien. in princ.* & S. Thom. *art. 7. allegat.* cum ait: *Simpliciter vera virtus sine charitate esse non potest.* Et probatur; Ad actum veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, necessarium est, quod in Deum, tanquam in vltimum finem, per actum charitatis referatur; sed hũc actum non potest homo elicere in natura lapsa absque auxilio gratiæ, etiam si consideretur Deus, quatenus est finis naturalis, vt ex suprapositis constat. *Ergo.* Præterea idem ostenditur ratione, quam eleganter prosequitur idem Au-

gust.

guſt. *vbi ſupra*: nam vt actus moralis ſit veræ virtutis opus, requiritur, quod fiat prudenter, fortiter, temperanter; & iuſte: nam ad veram virtutem non ſatis eſt iuſtum facere, niſi fiat iuſte; & cum aliis debitis circumſtantiis, ſecundum illud: *Iuſte, quod iuſtum eſt, perſequeris*: ſed in natura lapſa non poteſt homo abſque auxilio gratiæ, facere aliquod opus morale prudenter, fortiter, temperanter, & iuſte: nam vt fiat fortiter, oportet quod tali animi conſtantia fiat, vt nullis periculis, aut tentationibus, etiam timore mortis, ab illo bono dimoueatur, & in contrarium malum abducatur. Conſtat autem ex ſupra dictis, abſque auxilio gratiæ non poſſe hominem lapſum ſuperare omnes tentationes, quas pro ſeruanda lege naturali, etiam reſpectu huius, vel illius materię particularis, neceſſe ſit vincere: ergo idem quod prius.

Sed contra obiicitur illud Rom. 2. 3. *Cum gentes, quæ legem non habēt* (ſcriptam ſcilicet) *naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, huiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex; qui oſtendunt, opus legis ſcriptum in cordibus*

dibus suis. Respond. cum S. Thom. 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 4. *ad* 1. & S. Aug. *libr. de spir. & lit. cap.* 26. *&* 27. *& lib.* 4. *cont.* Iulian. *ca.* 3. *alleg.* quod ibi loquitur Apostolus de gentib. ad fidem Christi conuersis: vnde illud verbum *naturaliter*, debet accipi, vt significat idem quod per naturã instauratam & sanatã per gratiam, per quam omnia legis præcepta possunt adimplere. Secundo potest dici, quod si locus inductus intelligatur de gentibus, quæ fidem Christi non habent, non debet extendi ad quæcunque legis præcepta; sed ad aliqua facilia, & de impletione præcepti in aliqua particulari materia, quantum ad substantiam actus, non aũt, quantum ad rectitudinem, quæ sumitur ex vltimo fine: sic enim ait Aug. lib. 5. cont. Iulian. cap. 3. *Aut si fidem non habent Christi, profecto, nec iusti sunt, nec Deo placent, cum sine fide placere impossibile sit. Sed ad hoc eos in die iudicii cogitationes sua defendent, vt tolerabilius puniantur, quia naturaliter, quæ legis sunt, vtcumque fecerunt,* &c. Vbi illud verbum *vtcumque*, idem significat, quod imperfecte, & ex parte, quia nimirum possunt facere aliquod opus morale facile, & bonum in ordi-

ne ad particulare obiectū virtutis moralis, vnde idem S. Augustinus, *cap. 3. alleg.* explicans, quæ sint illa bona opera moralia, quæ homo in natura lapsa potest facere absque auxilio gratiæ, subdit: *Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam: quæ omnia non sine gubernaculo diuino subsistunt, imo ex ipso, & per ipsum sunt, vel esse cœperunt.*

CAPVT XII.

Quod absque auxilio gratiæ non possit homo, etiam remote, vel se disponere ad consequendam gratiam petendo, quærendo, pulsando.

FVit autem opinio quorūdam Theologorum asserentium, quod sicut vnum peccatum permitti solet in pœnā alterius peccati, sic propter eleemosynas, & alia opera moraliter bona facta ab existente in lethali peccato, cōsueuit sæpe Deus opitulari citius, ac magis vni quam

1. *Ex disp. 55.*

quam alteri, vt à peccato resurgat: eaque ratione huiusmodi opera non immerito appellari consueuerunt dispositiones remotę ad gratiam. Sed hæc sententia stare non potest, vt ex præmissis constat: nam dispositio remota ad gratiam est aliquod initiũ gratiæ, licet imperfectum, vt supra ostensum est, cũ de actu credendi ageretur. Ergo haberi nõ potest ex solis viribus naturæ; omnis n. dispositio ad aliquam formam pendet ab agente inducẽte formam, & est eiusdem ordinis cum illa. Vnde non solum vltima dispositio ad gratiã, de qua nullus Catholicus dubitat, sed etiam remota haberi non potest ex solis virib, naturæ, siue sit petere, siue desiderare ipsam gratiam, siue quodlibet aliud: sed ad illã necessario requiritur speciale auxilium præmouentis gratiæ. Ita docet expresse expresis verbis S. Augustin. *libr. de prædest. Sanct.* præsertim *cap.* 3. & 4. & lib. 4. *cont. Iulian. Pelag. cap.* 8. vbi inter alia inquit: *Ibi enim vos, & video, ponere iam cœpistis merita gratiam præcedentia, quod est petere, quærere, pulsare, vt iis meritis debita illa reddatur, ac sic gratia inaniter nuncupetur, tanquam ora-*

gratia nulla præcesserit, & cor tetigerit, vt beatificum bonum peteretur à Deo, vt quæreretur Deus, vt pulsaretur ad Deum ; fruſtraque ſit ſcriptum: Miſericordia eius præueniet me. Et lib. de correct. & grat. cap. 1. inquit, *Deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt, de quo ait ille, & dixi, nunc cœpi ; hæc mutatio dexteræ Excelſi.* Idem docet S. Proſper *cont. Collat. cap. 4. & 37.* quod etiam confirmat Petrus Diaconus *lib. de Incarnat. & grat. Domini noſtri Ieſu Chriſti capit. 6.* Fulgentius *Epiſt. 6. de conuerſione ad Theodorum circa fin.* S. Thom. 1. 2. *q.* 109. *art.* 6. *& q.* 24. *de verit. artic.* 15. *& lib.* 3. *cont. Gent. capit.* 149. & colligitur ex illo Prouer. 8. *Præparatur voluntas à Domino,* & ad Heb. 12. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem faciens in vobis, quod placet coram ſe per Ieſum Chriſtum.* Idem colligitur ex Conc. Arauſ. *can.* 6. *&* 25. & ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. *de ſacram. pœnit.* cuius verba ſuperius adducta ſunt, & explicata, quæ omnia confirmari poſſunt rationibus inferius adducendis ad probandum, nullam eſſe legem à Deo ſtatutam conferendi auxilia præuenientis gratiæ, facientibus

totum, quod in se est, ex sola facultate naturæ. Nec satis est respondere, quod illa bona opera moralia, & dispositionis remotæ nullo modo sunt merita gratiæ, etiam de congruo: nam, vt supra *lib. 1. cap. 3.* visum est, etiam Faustus, & Cassianus dixerunt similiter, quod illa opera naturæ, quæ præcedebant gratiam, nullo modo erant meritoria gratiæ, & nihilominus eorum sententia reprobatur à Doctoribus, præsertim à S. Prospero, vbi supra. Sed præsertim *lib. cont. Collat. cap. 6.* vbi sic ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum incidere, quod velis nolis conuinceris, gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? non enim vllius meriti habere potest potentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes eiusmodi & accipere, & intrare dicantur.*

2. Sed contra obiicitur illud *Actor. 10.* vbi habetur, quod Cornelius, propter orationes, & eleemosynas vocatus fuit ad fidem Christi, & *Genes. 2. 2.* propter insignem illam obedientiam dixit Domi-

minus ad Abraham: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi.* Reſpond. quod Cornelius quando ad illum miſſus eſt Petrus, non erat in peccato mortali, ſed in gratia. Dicitur enim Actor. 10. cap. *Quod erat religioſus, & timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.* Vnde orationes, & eleemoſynæ illius procedebant ex ſpeciali motione Spiritus ſancti; atque adeo propter talia opera, potuit Deus illi concedere fidem Chriſti explicitam, cum prius habuerit fidem implicitam; idem dicendum proportionaliter de obedientia Abrahæ.

CAPVT XIII.

Quod gratia excitans, quæ ſecundum communem modum hominibus confertur, non dependeat à miniſtris Eccleſiæ, vel à conatu, & induſtria eius, qui excitatur, & vocatur.

EX præmiſsis autem manet excluſa eorum ſententia, qui exiſtimant, internam vocationem ad fidem, licet donum Dei ſit, multum tamen à miniſtris, 1. Ex diſp. 77. & 78.

& conatu Ecclesiæ pendere, & ab industria eius, qui excitatur, & vocatur, vt à conditione, sine qua regulariter non excitaretur, nec vocaretur. Ad cuius euidentiam aduertere oportet, quod *dupliciter* intelligi potest præuenientem gratiam, seu vocationem internam pẽdere à ministris, & conatu Ecclesiæ. *Primo modo* ita, vt ipsi conatus ministrorum Ecclesiæ, vt externa prædicatio, miraculorum operatio, & similia, quibus infideles ad fidem, & fideles ad opera pietatis suaderi solẽt; nomine gratiæ præuenientis, vel excitantis comprehendãtur nam, vt dictum est supra, non solum exterius, sed etiam interius Deus mouet, & excitat infideles ad fidem, & fideles peccatores ad pœnitentiam. Et in hoc sensu concedi potest, & debet, internã vocationẽ, seu gratiam excitantem, regulariter loquendo, pẽdere à *ministris*, & conatu Ecclesiæ, vt à conditione, sine qua Deus regulariter non eos interius vocaret. Id n. colligitur ex illo Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?* & Actor. 16. *Vir Macedo quidam erat stans, & depre-*

deprecans eum, (ſcilicet Paulum) *tranſiens in Macedoniam adiuua nos.* Vnde Paulus ait: *Adiuuantes exhortamur.* Et ratio id ſuadet; nam intra ſeriem excitationum præuenientis gratiæ vna poteſt pendere ab alia, & eam præſupponere, regulariter loquendo, ſicut effectus ſecundus gratiæ ſupponit primũ, & tertius ſupponit ſecundũ, & ſic de aliis vſque ad vltimũ. Nam, *vt 1.2.q.112.art.2.2.* docet S. Th. iuſtificatio impii regulariter fit ſucceſſu temporis, per diuerſas diſpoſitiones, tẽpore antecedentes infuſionẽ gratiæ, quãuis aliquando, ſed raro, in vnico inſtanti diſponat ſubiectum, & infundat ei gratiam, iuxta illud: *facile eſt in oculis Domini, ſubito honeſtare pauperem.*

Secundo modo, poteſt vocatio Dei interior pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione ſine qua non ita vt ipſe conatus, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ non comprehendantur nomine præuenientis gratiæ, ſed ad illam, vt conditio, ſine qua non ex parte naturæ ſupponantur. Et in hoc ſenſu, concedi non debet, quod excitatio, & vocatio interior ad fidem, pendeat ex 2.

miniſtris, & conatu Eccleſiæ, etiam vt à conditione ſine qua non, eo quod talis conatus & induſtria licet ſecũdum ſubſtantiam ſint ordinis naturalis, ſicut eſt quilibet actus exterior, nihilominus ſecundum quod à Deo ordinantur ad iuſtificationem hominis, per modum excitantis, ſuadentis, & proponentis exterius myſteria fidei credenda, aut bonũ ſupernaturale proſequendum, ingreditur ordinem ſupernaturalem, & ſub nomine gratiæ præuenientis comprehenditur, ſicut actus exteriores, ſecundum quod proceduntex imperio charitatis, & ad eius finem ordinantur, pertinent quantũ ad modum, ad ordinem gratiæ, & ſunt meritorii vitæ æternæ, vt 1.2. q. 114. docent communiter Doctores. Vnde S. Auguſtinus ſæpiſsime docet, gratiæ Dei, & ſingularis cuiuſdam prouidentiæ illius donum eſſe, quod quis habeat prædicatores, & ſuaſores ad bonum: ſed præſertim *lib. 1. de peccat. merit. & remiſ. cap. 22.* & ſuper *Pſalm. 134.* in expoſitione myſtica ſuper illa verba: *ſuſcitans nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit*, & ſuper Pſal. 87. & Homil. 23. cu-

23. cuius verba sunt : *Hæc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, seruabam te mihi, vt adulterium non committeres, suasor defuit, & suasor deesset: ego feci, locus, & tempus defuit, & vt hæc deessent, ego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, vt non consentires ego terrui. Agnosce ergo gratiam eius cui debes, & quod non amisisti. Nullum est enim peccatum, quod fecit homo, quod non posit facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo.* Idem fere eisdem verbis repetitis *tomo 9. in lib. Soliloq. animæ ad Deum, cap. 14. & 15.* fauet S. Gregorius *lib. 20. Moralium, cap. 18.*

Eodem modo loquendum est de conatu, & industria, & illius, qui excitatur, & vocatur interius à Deo, si enim talis industria, & conatus procedat ex sola facultate naturæ, affirmari non potest, quod propter huiusmodi conatus naturales Deus subueniat potius præbendo illi gratiam præuenientẽ, & excitantem potius quam alteri, etiamsi dicatur, eiusmodi conatus non esse meritorios præuenientis gratiæ. Vnde S. Prosp. hãc eandem *Collat. cap. 6.* doctrinam confirmans, cuius verba cap. adducta sunt; 3.

ex

ex quibus omnibus licet colligere, non esse admittendum, quod propter maiores conatus, & industriam illius, qui excitatur, Deus conferat vni magis intensam gratiam præuenientem, quam alteri, sed id pendet ex simplici Dei voluntate, & misericordia distribuente sua dona gratiæ prout vult, & quibus *vult*, sicut supra de gratia adiuuante, ostensum est. Si n. cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis non cõsequitur vnus, ratione maioris conatus naturalis liberi arbitrii intensiorem gratiam *iustificantẽ* quam alius, multo minus poterit, ratione eiusdem conatus, assequi maiora vel intensiora auxilia præuenientis gratiæ, præsertim cum opera naturæ nihil omnino conducant ad consecutionem gratiæ, nec sint dispositiones, etiam remotæ, ad ipsam gratiam, vt ex supradictis constat.

CAPVT XIV.

Quod Deus seu gratia præueniens non se inserat conatibus inceptis ex sola facultate naturæ, vel eos foueat, & eligat, vt supernaturales fiant.

Per

PEr hæc, quæ dicta sunt, manet etiam exclusa sententia quorũdam Theologorum asserentium, quod Deus se inserat notitiis, aut aliis actibus intellectus, aut voluntatis inceptis ex sola facultate naturæ, vel quod suo influxu supernaturali eosdem actus efficiat supernaturales, vt in suo ordine sint, quales oportet ad salutem, sortianturque rationem gratiæ præuenientis, comparatione supernaturalis consensus liberi in actum fidei, spei, aut charitatis, vel aliorum actuum supernaturalium. Præterea probatur. Primo; nam hic modus loquendi erat frequens apud Massilienses inter quos Faustus *libr. de grat. & lib. arbitr.* cap. 4. *Totum* (inquit) *gratiæ est, sed omnibus eam offert, atque ingerit ad salutem.* Et Cassian. apud Prosp. lib. cont. Collat. c. 33. inquit: *Qui, cum in nobis ortum quendã bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atq; confortat, & incitat ad salutẽ, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantauit, vel nostro conatu viderit emersisse.* Et iterum eodem lib. c. 16. *Nam cũ viderit nos Deus ad bonũ velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat: ad vocem enim clamoris tui* 1. Ex disp. 57.

ſtatim, vt audierit, reſpondebit tibi. Et inuoca me, inquit, Iſa. 30. *in die tribulationis, & eripiã te, & glorificabis me.* Quæ verba Proſp. Sanctus refellens: *Quis,* (inquit,) *non videat, quod hæc doctrina meritum libero aſſignat arbitrio, quo præueniatur gratia, quæ ei famuletur, reddens debitum, non cõferens donum? Quæ diffinitio in Epiſcorũ Palæſtina Synodo, etiam à Pelagio anathemate damnata eſt. In eo n. qui bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque ab errore diſcedere, gratiam Dei hoc ipſum profitemur operari.* Ergo ſententia, quæ aſſerit, Deum ſua gratia excitante, ſeu præueniente ſe inſerere actibus viribus naturæ inceptis, & eos fouere, &c. non eſt admittenda. Confirmatur hoc; nam idem S. Proſp. *Epiſt. ad Auguſt.* Maſſilienſes impugnat, quia dixerint, quod *bona appetentem gratiam Dei foueant.* Imo & S. Aug. *lib.* 1. *cont. duas Epiſt. Pelag. ca.* 19. cuius verba *diſput. num.* 11. retulimus, propter hoc etiam reprehendit Iulianum, quoniam aſſeruit, quod homo, nulla Dei gratia præuentus incipiat, ſeu aggrediatur opus bonum: & poſtea *in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur.* Ex qua aſſertione infert ibi S. Auguſt.

quod

quod Dei adiutorium detur ex meritis. Vnde post illa verba, *in ipso iam opere diuinitus adiuuetur*, subdit, *pro meritis videlicet voluntatis bonæ.*

Secundo *prob.* nam alias sequi videtur, quod homo bonæ naturæ bene vtendo, ad salutarē gratiam initialis gratiæ ope perueniat, quod tamen in Massilienſibus impugnat S. Prosp. *Epist. ad August.* vbi refert Semipelagianos sensisse, hominem ad hanc gratiam qua in Christo renascimur, peruenire per naturalem, scilicet facultatem, petendo, quærēdo, pulsando: vt ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene vsus, vt ad istam saluantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit peruenire. Vnde etiam S. Hilarius scribens ad S. Aug. & eorundem Massilienſium sententiam referēs, ait, eos asserere: nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantū medicum quærat, non aūt quidquā ipsa iam valeat. Nam illa testimonia, vt est illud: Sicut vnicuique partitus est mensuram fidei, & similia; ad id voluntvalere, vt adiuuetur, qui cœperit velle, & non vt 2.

etiam donetur, vt velit: ergo non est admittendum, quod liberum arbitrium ex solis viribus naturæ incipiat quærẽdo, petendo, pulsando, & gratia postmodum, seu ipse Deus per gratiam eisdem actibus se inserat, eos acuendo, & fouẽdo, vt supernaturales sint.

Tertio *prob.* quia non est intelligibile, quomodo Deus influendo supernaturali influxu immediate ex viribus naturæ incepto eos efficiat naturales. Non enim fieri potest, vt Deus efficiat actus vitales, nisi mediante potentia vitali: ergo non potest influere immediate supernaturali influxu in cogitationem, & notitiam credendorum, nisi prius natura influat in potentiam, eamque moueat, vt eiusmodi actus supernaturales producat.

CAPVT XV.

Quod prima gratia excitans seu præueniens, non sit formaliter actus noster vitalis, sed solum causaliter.

1. Ex disp. 74. FVit autem opinio quorũdam Theologorum, asserentium gratiam præuenientem, & excitantẽ nihil aliud esse for-

formaliter, nisi actiones quasdam vitales, quas Deus in nobis sine nobis operatur; sine nobis, inquam, libere cooperantibus, non tamen sine nobis vitaliter, & efficienter concurrentibus; & consistere in illustratione, & illuminatione intellectus, atque excitatione, & suasione voluntatis, quæ quidem efficienter proceduntab intellectu, & voluntate, non quidem vt libera, sed vt natura est. Sed hæc sententia, facile impugnari potest ex supradictis: ad cuius explicationem *notãdum*, gratiam in duplici sensu posse dici præuenientem & excitantem. *Vno modo*, quia est primo præueniens, antequam subinde nulla alia intelligitur gratia inhærens animæ. *Alio modo* dicitur præueniens, & excitãs, non quidẽ primo, sed respectiue, quia, licet sit præueniens, & excitans in ordine ad vnum actum, non tamen est pure præueniens, sed subsequens ad aliam priorem gratiam, vel ad alium priorem actum, quem præsupponit, vt explicat S. Thom. 1.2.q.111.art.3.corp.& ad 2.

Dicendum est ergo, quod gratia pure præueniens, seu quæ primo præuenit 2.

nos, non est formaliter actus noster vitalis, sed causaliter. Estque valde conformis doctrinæ Conciliorum, & probatur. *Primo* ex Conc. Arausi. II. *can.* 20. vbi sic dicitur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*; quod potissime dixit Concilium propter gratiam præuenientem, qua homo primo à Deo mouetur, & propter habitus infusos; nam Concilium non solum intendit Pelagianos damnare, quia dicebãt, hominem per suum liberum arbitrium ex viribus naturæ mereri posse vitam æternam, vel auxilia gratiæ, quibus ad beatitudinem perueniret; sed etiam quia sentiebant, eadem auxilia pendere ex natura, vt ex iis, quæ supra diximus, cõstat. Ergo Concilium cum ait: *Multa in homine fiunt bona, quæ non facit homo*, intendit etiam innuere, primum auxilium præuenientis gratiæ esse efficiẽter à solo Deo, iuxta illud Ps. 120. *Auxilium meum à Domino*: nec pendere in suo esse à libero arbitrio, vitaliter influente & causante idẽ auxilium, etiam per influxum indeliberatum.

3. *Secundo prob.* ex verbis illis Apocal. 3.

Ecce

Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Quibus verbis ſignificatur, Deũ ſe habere ad inſtar pulſantis ad oſtium, cum peccatores præuenit, ſuaque gratia vocat, & excitat: ſed pulſatio ſolum procedit effectiue à pulſante, & excitante, non autem ab eo, qui excitatur, vel ad cuius oſtium pulſatur: ergo gratia primo præueniens, & excitans, non eſt formaliter actus vitalis, procedens effectiue ab intellectu noſtro, aut volũtate, etiam vt natura eſt, ſed aliquid prę-uium ad eoſdem actus vitales. Sed dicunt, quod ipſa pulſatio Dei ad oſtium cordis noſtri, ſit formaliter actus indeliberatus intellectus, & voluntatis; ſed contra eſt efficax argumentum, vt videtur docere Conc. Trid. *ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap.* 5. Ipſa actio vitalis intellectus, & pia affectio elicita à volũtate per actum indeliberatum, non eſt ſimpliciter prima gratia præueniens; ſed ante huiuſmodi actiones neceſſe eſt, antecedat aliquod donũ gratuitũ, receptũ in intellectu, & volũtate, quo Deus eleuet huiuſmodi

iusmodi potentias ad eliciendas actiones illas vitales. Nam cum sint actiones supernaturales, & ad salutem non modicum conducant, produci nō possunt à sola natura; alias enim primum initiū salutis esset ex natura, & non ex gratia, vt Pelagiani dixerunt: ergo necessario dicendum est, primam gratiam præuenientem, qua Deus efficit, vt homo eliciat huiusmodi actus vitales indeliberatos, nō esse formaliter actionem nostram vitalem, sed aliquid præuium ad illam, nempe motionem quandam actualem Dei virtuosam, vt superius; ac per consequēs in tota serie auxiliorum excitantis gratiæ & vocantis, deueniendum est tandem ad gratiam excitātem simpliciter, primaq; formaliter sit quid præuium ad omnem actum nostrum vitalem.

4. Auxilia vero excitantis & præueniētis gratiæ, quæ non sunt simpliciter prima auxilia, sed in ordine ad vnum effectum gratiæ præueniunt, in ordine ad alium subsequuntur; non inconuenit q; sint formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu, & voluntate non solum vt natura,

natura, sed etiam vt voluntas est, vt colligitur ex S. Th. 1. 2. *superius alleg.*

Sed contra obiicitur Conc. Trid. *sess.* 6. *de iustif. cap.* 5. vbi docet, ipsius iustificationis exordium in adultis, à Dei per Iesum Christum præueniente gratia sumẽdum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; & infra enumerat inter gratiam præuenientem illuminationẽ Spiritus sancti, & inspirationem. Illuminatio autem intellectus, & inspiratio, seu pia cogitatio, & affectio voluntatis sunt actus nostri vitales: ergo, &c. 5.

Respond. Conc. Trid. nomine vocationis etiam comprehendere motionẽ illam præuiam Spiritus sancti, qua efficit, vt homo eliciat pias cogitationes per quas illustratur intellectus, & pias affectiones, per quas allicitur voluntas ad consentiendum Deo vocanti & excitanti. Nomine etiam inspirationis, & tactus Spiritus sancti pariter comprehendit donum illud, præueniens omnẽ actum nostrum vitalem. Nam ad hoc iufundit Deus illud donũ, vt in virtute 6.

illius

illius posſit homo actiones vitales ordinis ſupernaturalis elicere, quibus cor eius tangitur, allicitur, & inuitatur ad libere cooperandum Deo vocanti. Vnde nō ſequitur, quod prima gratia præueniēs, vel excitans ſit formaliter actio vitalis. Quid autem ſit motio illa Dei pręueniens omnem actum noſtrum vitalem, iam ſupra explicatum eſt.

CAPVT XVI.

Qualiter gratia excitans ſit idem quod gratia ſufficiens.

1. Ex diſp. 75. EX præmiſſis colligitur, quod gratia excitās exterior non eſt eadem cum gratia ſufficiente, ſimpliciter loquendo. Nam gratia ſufficiens tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus reuera poſsit ad Deum conuerti, aut pie operari, quia gratia excitans exterior, ſi pure externa ſit, nihil reale intrinſecum ponit in libero arbitrio: ergo non tribuit illas vires ſufficientes ad pie operandum. Etenim, vt ſupra oſtēſum eſt, liberum arbitrium eleuari non poteſt ad opera, quę naturales eius vires excedūt, pręſertim ſi ſupernaturalia ſint, niſi

per

per aliquid ſupernaturale, eidem arbitrio inhærens, eleuetur ad illa opera exercenda. *Confirm.* quia, vt ſupra dictum eſt, Pelagius in ſecundo ſtatu ſui erroris aſſeruit, ſolam prædicationem, & excitationem æternam, per quam Deus docet, quid faciendum, quidve ſit fugiendum, abſque interiori gratia ſufficere, vt homo per liberum arbitrium omnia poſſit adimplere mandata, & vitam æternam conſequi: ergo ſententia, quæ aſſerit, ſolam gratiam excitantem exteriorem eſſe gratiam ſufficientem, non debet admitti.

Similiter etiam gratia excitans, qua illuſtratur, vel mouetur ſolus intellectus, non eſt idem, quod gratia ſufficiēs ſimpliciter loquendo: ſed ſolum ſecundum quid, quia non ſolum intellectus, ſed etiam voluntas indiget motione diuina, & præueniente gratia, qua potens reddatur ad opera pietatis exercenda, eo quod voluntas magis corrupta eſt per peccatum quā intellectus, vt ſupra dictum eſt. Præterea probatur: Ad ſalutem non ſolum eſt neceſſarium, vt intellectus cognoſcat, quid faciendum ſit, 2.

sit, quid ve fugiendum, sed etiam oportet, quod voluntas velit bonum amplecti, & malum fugere, ac Deum super omnia diligere, sed per gratiam excitantem in solo intellectu receptam, nõ potest voluntas aliquid velle, quod sit ad salutem conducens, nec Deum super omnia diligere; quia gratia existens in intellectu, extrinseca est voluntati; ac per consequens, non tribuit illi sufficiens principium, quo possit pietatis opera exercere: ergo sola gratia excitans in intellectu recepta, non est gratia sufficiens ad salutem.

3. Tertio *prob.* à simili; nã si homo claudus, vel infirmus in aliquo magno periculo constitutus dormiat, & excitetur ab alio, vt sibi imminentia pericula videat, & fugiat; per talem excitationem non tribuit illi principium sufficiens, quo possit currere, & in loco tuto seipsum constituere; eo quod adhuc excitatus claudus manet, vel infirmus: nã excitatio illa nullo modo illum sanat, aut tribuit vires ad currendum; ergo similiter, cum peccator dormit per hoc solum, quod excitetur à Deo eius intellectus

tellectus, vt attendat, & videat, quam malum, & amarum est reliquisse Dominum, & quam multis periculis sit expositus, per hanc excitationem tantum non tribuitur illi sufficiens principium, quo à diabolo fugere, & ad Deum currere valeat; ac per consequens, gratia excitans in solo intellectu recepta, præscindendo omnem motionem supernaturalem voluntatis, non erit, simpliciter & absolute loquendo, gratia sufficiens ad salutem. Vnde gratia excitans, vt complectitur non solum illuminationem externam, & internam intellectus, sed etiam motionem supernaturalem, receptam in voluntate, idem est realiter, quod gratia sufficiens: ita vt omnis gratia prædicto modo excitans, sit gratia sufficiens comparatione effectus, ad quem excitat; vt si excitat ad credendum, erit gratia sufficiens comparatione actus fidei; & si excitet ad diligendum Deum super omnia, erit gratia sufficiens respectu actus dilectionis Dei, & idem dicendum proportionabiliter de aliis piis operationibus. *Probatur,* qui prædicto modo excitatur à Deo

ad

ad credẽdum tempore, quo currit præceptum fidei, peccat si non credat: ergo talis excitatio erat sufficiens, ad credẽdum. *Prob. conseq.* quia, si ille non haberet sufficiens auxilium ad credendum, non peccaret contra fidem non credẽdo: sed esset dumtaxat infidelis negatiue, vt supra dictum est: ergo huiusmodi gratia excitans ad credendũ, est gratia sufficiens, qua reuera potest homo credere, si velit.

CAPVT XVII.

Quodnam auxilium gratiæ dicatur vere sufficiens comparatione alicuius piæ operationis, & quos actus efficaciter producat.

1. *Ex disp. 79. & 80.* EX præmissis autem facile potest intelligi, quodnam auxiliũ gratiæ dicatur re vera sufficiens ad piam operationem, & qualiter cum necessitate auxilii efficacis saluetur vera sufficientia auxilii sufficientis, etiã in eo, qui nõ recipit auxiliũ efficax. Pro cuius explicatione *supponendum* est cum Caietano 1. 2. *q.* 109. *art.* 10. & Ferrariense 3. *cont. Gent.* c. 155. & M. Medin. *eod. art.* quod dupliciter intelligitur, liberũ arbitriũ posse per aliquod

aliquod auxilium producere aliquem actum. *Primo modo*, absolute, & simpliciter, hoc est, sine addito, sicut cum asserimus, hominem per potentiam visiuam posse videre, quia videlicet, quãtum est ex parte potentiæ, per quam constituitur in actu primo ad videndum, non requiritur, vt vere dicatur posse videre, quod superaddatur illi aliqua alia potentia, aut virtus tribuens in actu primo ipsum posse videre; quãuis vltra potentiam visiuam alia plura requirantur, vt quis actu videat; vnde ex sola potentia non potest inferri vsus, seu operatio illius in actu secundo. Et in hoc sensu asserendum est, per auxilium sufficiens vere posse hominem operari actum illum, comparatione cuius dicitur sufficiens, etiamsi nunquam sit operaturus, nisi Deus auxilio efficaci efficiat, vt illud posse reducatur ad actum secundum. *Secundo modo*, id potest intelligi de principio, siue auxilio, quo potest complete operari: ita videlicet, vt non solum habeat quis principium, quo vere possit cooperari, sed etiam habeat complementũ virtutis

tutis operatiuæ, *lib. 2. cap. 2.* insinuatum.

2. Illud ergo auxilium dicitur cõplete in hac secunda acceptione sufficiens ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium est absolute necessarium, vt illa operatio actu producatur. Illud autem auxilium dicitur vere sufficiens in prima acceptione ad aliquam operationem, quod tribuit posse comparatione eiusdem operationis, ita videlicet, vt nullum aliud auxilium sit absolute necessarium, vt homo vere dicatur posse illam operationem producere; sicut auxilium sufficiens ad credendum est illud, quo homo potest credere; & auxilium sufficiens ad perseuerandum est illud, quo potest perseuerare, si velit, ita docent Ferrar. Caiet. M. Medina, *locis alleg.* Imo & S. August. *lib. de correct. & grat. cap. 11. & 12.* Etenim in *cap. 11.* sic ait: *Tale quippe erat adiutorium, quod deseereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam: sed hæc potentior est in secunda Adam. Prima est enim qua fit, vt habeat homo iustitiam, si velit: secunda ergo plus potest qui-*

quæ etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluptatem contraria concupiscẽte voluptate spiritus vincat. Et cap. 12. *Ipsa* (inquit) *adiutoria distinguẽda sunt: aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit, & aliud est adiutorium, quo aliquid fit.* Et infra docet, primo homini datum fuisse adiutorium perseuerãtiæ, non quo fieret, vt perseueraret, sed sine quo per liberum arbitrium, perseuerare non posset. Sentit ergo, saluari verum auxilium sufficiẽs, quo possit quis perseuerare, si velit, etiam si non habeat in se auxilium efficax, quo actualiter velit.

Posse autem quo tribuit auxiliũ sufficiens, debet accipi in ordine ad actum perfectum, ad quem vltimate ordinabatur, nihilominus omne auxiliũ sufficiens comparatione vnius actus semper est efficax, respectu alterius, ad quẽ efficiendum decreto absoluto diuinæ voluntatis destinatur. Vt, verbi gratia, auxilium sufficiens ad actum fidei, efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi finem, & alios huiusmodi 3.

modi actus imperfectos, qui regulariter loquendo, antecedunt assensum fidei. Similiter auxilium sufficiens ad actum contritionis producit efficaciter in homine considerationem pœnarum inferni, aut bonitatis diuinæ, vel turpitudinis peccati timorem inferni, vel attritionē, aut alios huiusmodi actus imperfectos, qui regulariter perfectā contritionem antecedunt. Ita docent communiter recentiorēs Thomistæ, præsertim M. Medina 1. 2. *q.* 109. *art.* 10. *circa fin.* Et prob. *primo* ex illo Esa. 55. *Et quomodo descendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, & fic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque voluit, & prosperabitur in his, ad quæ misit illud.* Quibus verbis significatur, vocationem internam, qua Deus alloquitur animam, vacuam non esse, aut sine fructu; sed semper habere in homine aliquem effectum, illum videlicet quem Deus efficaciter vult, vt habeat.

4. *Secundo*: Auxilium actuale nunquam reperitur in intellectu hominis, aut voluntā-

luntate, absque operatione eiusdem intellectus, & voluntatis: in hoc enim distinguitur ab habituali auxilio; nam habitus est aliquid permanens in anima, etiam quando nihil operatur: auxilium autem actuale est aliquid fluens, sicut & operatio; vnde & cum ipsa operatione transit: ergo auxilium sufficiés actuale semper habet coniunctam aliquam operationem, quã producit: ergo respectu eiusdem operationis, tale auxilium erit efficax, quamuis comparatione vlterioris actus perfecti, ad quẽ vltimate ordinabatur, sit sufficiens.

Tertio: Deus per auxilium sufficiens excitat animam, vt supra dictum est, sed implicat contradictionem, quod anima excitetur formaliter, nisi per actum vitalem à se elicitum, cum eiusmodi excitatio sit vitalis, quæ sine actu vitali fieri non potest; ergo auxilium sufficiens semper producit in homine aliquem actum vitalem, saltem indeliberatũ: ergo comparatione illius, tale auxilium semper est efficax. 5.

Quarto: Impossibile est, quod Deus actualiter moueat animam, & anima nõ 6.

moueatur actualiter, cum mouens, & motum dicantur correlatiue; sed per auxilium sufficiẽs actuale, Deus mouet animam; ergo anima mouetur actualiter; ergo per aliquem actum à se elicitũ, anima enim nunquam mouetur actualiter nisi eliciendo aliquem actum: ergo auxilium sufficiens erit semper efficax, comparatione illius actus. Qualiter autem auxilium efficax ab eo, quod est solum sufficiens, distinguatur, & in eo essentialiter hęc distinctio consistat, patebit infra.

CAPVT XVIII.

Quid sit gratia operans, quid cooperans, & quomodo inter se distinguatur.

1. *Ex. disp. 81.* VT autem plane intelligatur, quid sit gratia operans, & qualiter ad inuicem distinguatur, aduertere oportet, quod voluntas potest seipsam mouere dupliciter. *Primo* modo moraliter, ꝙ contingit, quando ex præuia volitione finis se applicat ad electionem mediorum. *Secundò*, potest se mouere physice, quando scil. libere producit actum, etiã sinon deliberet proprię de illo; potest enim

enim aliquis actus esse liber, etiam si nõ sit deliberatus, sicut cõtingit in volitione finis. Etenim cum quis appetit sanitatem, tanquam finem, vel per actum charitatis se conuertit in Deum, tanquã in vltimum finem, certum est, quod talis actus est absolute liber, cum sit meritorius vitæ æternæ, non tamen dicitur deliberatus, quia non præsupponit aliquam deliberationem rationis. Deliberatio enim nõ est de fine, vt finis est, sed de mediis ad finem, atque adeo in illo non se mouet voluntas moraliter, sed solum physice.

Deinde *obseruandum*, quod voluntas in omni operatione libera, siue sit circa finem, siue circa media, semper se mouet physice, quoniam (vt supra dictum est, & inferius patebit amplius) de ratione actus voluntarii est, quod procedat efficiẽter à principio intrinseco, se mouente saltem physice, non tamen est necesse, quod in omni sua operatione etiã libera, se moueat moraliter per deliberationem, vt patet in volitione finis. Cuius ratio est. Nam vt docet S. Thom. *1.2.quæst.13.art.3.& quæst.14.art.2.* deli- 2.

beratio, & consilium non est circa finē, sed solum circa media : ergo cum quis vult finem, vt finis est, nō se mouet moraliter: vt enim se moraliter moueat, oportet, quod deliberet, & concilietur circa exercitium actus. Dixi, cum vult finem, vt finis est: nam si finis intermedius consideretur, quatenus habet rationem medii in ordine ad vlteriorem finem, bene potest voluntas se mouere moraliter, cum appetit illum. *Ratio est:* nam finis, quatenus inducit rationem medii, est obiectum deliberationis, & consilii; potest enim aliquis deliberare, vtrum in ordine ad consecutionem vitæ æternæ expediat sibi, habere perfectam sanitatem; quamuis sanitas, vt est finis medicinæ, sub consultatione, & deliberatione non cadat.

3. Dicendum est ergo, quod gratia operās moraliter eadem est cum gratia excitante. *Prob.* nam gratia operans moraliter est illa, quæ alliciendo, inuitando, & suadendo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, vt ex supradictis patet; sed totum hoc competit gratiæ excitanti, per illam quippe Deus illustrat

strat intellectum, & allicit voluntatem, vt sequatur bonum, vt dictum est supra: ergo, &c. Quo fit, vt gratia cooperans, solum moraliter est eadem cum gratia excitante. Verum, quia S. Scriptura, Concilia, & Patres, præsertim S. August. & Thom. non loquuntur solum in hoc sensu de gratia operante, vel cooperante, sed in alio altiori, videlicet de gratia, quæ physice, seu vere efficienter facit nos operari; & sic operatur, vt operemur.

Gratia ergo operans physice distincta est realiter à gratia excitante: nam, vt patebit infra, Deus per auxilium, præoperantis gratiæ facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, non solum suadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interius moraliter attrahendo, quod fit per excitãtem gratiam, sed etiam vere efficienter, & efficaciter faciendo ipsum arbitrium cooperari, & libere consentire Deo mouenti, & vocãti. Ex hoc enim euidenter concluditur, gratiam hanc operantem realiter ab excitante distingui; cum gratia excitans huiusmodi effectum nõ habeat, vt 4.

auctores sententiæ oppositæ fatentur. Nec satis est respondere, gratiam excitantem culpa eius, qui mouetur, & excitatur, huiusmodi effectus non habere, quia liberum arbitrium cooperari non vult, nec consentire Deo mouenti, & excitanti. Contendimus enim, Deum per gratiam operantem, de qua nunc loquimur, certo, & infallibiliter sibi subiicere humanam voluntatem, ac facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes: quod tamen per solam gratiam excitantem non efficit, vt patet ex his, quæ de effectibus gratiæ excitantis superius dicta sunt.

5. Quod fit, vt ad quamcumque piam operationem, siue sit intentio finis, siue electio mediorum, siue sit actus interior, siue exterior, semper cõcurrit gratia operans, saltem physice, & gratia cooperans. *Probatur*: nam gratia operans physice, est qua Deus operatur, vt operemur prædeterminando voluntatem nostram ad consensum: cooperans autem gratia illa est, qua Deus nobiscum piam operationẽ operatur: sed in quacunque pia operatione Deus vere efficien-

cienter per suam gratiam facit nos operari, & similiter operatur nobiscum ipsam operationem, vt constat ex diffinitione illa Concil. Arausc. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur.* Vbi illud verbum *in nobis*, denotat effectum gratiæ cooperantis, sicut illud verbum *nobiscū*, denotat effectum gratiæ cooperantis: ergo ad omnem piam operationē concurrit gratia operās in nobis, qua videlicet Deus operatur, vt operemur, faciens nos facere id, quod ipse solus efficit, vt supra ostensum est; & gratia cooperans, qua videlicet ipsam piam operationem efficit nobiscum.

Præterea prob. nam, vt 1. 2. *q.* 111. *art.* 2. ait S. Thom. In illo effectu, in quo mens nostra est mota, & non mouens, solus autem Deus mouens, operatiõ Deo attribuitur, & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens nostra, & mouet, & mouetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animæ, & secundum hoc dicitur gratia cooperans. idem docet *q.* 27. *de verit. art.* 5. Sed quotiescunque voluntas 6.

noſtra pie operatur, habet ſe vt mota in ordine ad præuiam motionẽ, & in hoc effectu ſolus Deus eſt mouens, quia ſolus Deus facit, vt faciamus: in ordine autem ad ipſam piam operationẽ, mens noſtra ſe mouet, & mouetur; nam operatur mota à Deo: ergo ad quamlibet piam operationem concurrit, ſaltem phyſice, gratia cooperans, & operans.

CAPVT XIX.

Quod gratia cooperans, in quantum cooperans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum, & non ſolum pariter, & ſimultanee cum illo in piam operationem influens.

1. Ex diſp. 82. & 86. EX præmiſsis conſtat, quod gratia cooperans, quatenus ab excitante diſtinguitur, ſit præueniens liberam cooperationem arbitrii creati, non quidem prioritate temporis, ſed rationis dumtaxat, & cauſalitatis, propter quod S. Proſp. *Epiſt. ad Auguſt.* eandem gratiam *præoperantem* appellat, & Gelaſ. Papa I. in *epiſt. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum*, ait: *Quod homo cooperatur gratiæ ſubſequendo.*

Præ-

Præterea *probat.* Quodcunque opus meritorium filiorum Dei, est effectus gratiæ cooperantis, vt 1. 2. *q.* 114. *in proœmio* docet S. Tho. cum ait: *Deinde considerãdum est de merito, quod est effectus gratiæ cooperantis:* sed in quocunque opere meritorio voluntas nostra, non solum se mouet physice, sed etiam mouetur à Deo, vt patet ex illo Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.* Ex quib. verbis colligit S. Augustin. quod filii Dei aguntur vt agant, non vt ipsi nihil agant: ergo prius est, quod filii Dei agãtur, seu moueantur à Deo, quam quod ipsi aliquid agant. Aguntur autem physice per gratiam adiuuãtem, seu cooperantem; nam per gratiam excitantem solũ mouentur moraliter ad liberum consensum, vt supra dictum est, & inferius patebit amplius: ergo gratia adiuuans, seu cooperans, præuenit ordine naturæ, & causalitatis liberam cooperationem arbitrii. 2.

Quo fit, vt Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ, non solum moraliter, sed etiam vere efficienter facere, vt faciamus, & cooperemur Deo 3.

excitanti, & mouenti; id enim sæpissime docet S. Aug. præsertim *lib. de præd. est. SS. c.* 11. *&* 20. *& lib. de grat. & lib. arb. cap.* 14. *&* 17. *& lib. contra duas Epist. Pelag. cap.* 20. S. Prosp. *c.* 2. *contra Collat.* Fulg. *lib.* 1. *ad Monimum, paulo post princip.* quod probant ex illo Ezech. 36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* Eandem sentẽtiam docet S. Th. 3. *cont. Gent. c.* 88. quam probat ex illo ad Philip. 2. *Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate,* & Prou. 21. *Cor regis in manu Domini, quocunque voluerit; vertet illud,* probat, solum Deum posse mouere voluntatem per modum agentis, id est, vere efficienter, vt distinguitur cõtra motionem moralem, vt colligitur ex 5. *rat.* vbi explicans, quid sit, moueri per modum agentis, ait: Dico autem moueri ab extrinseco principio, quod moueat per modum agentis, & non per modum finis. Et in *cap.* 80. referens, & impugnans intelligentiam eorum, qui male interpretabantur loca inducta Scripturæ, ait: *Quidam vero non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare*

posit,

posſit, absque præiudicio libertatis, conati sunt has auctoritates male exponere, vt scilicet dicerent, quod Deus causat in nobis velle & perficere; in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem sic, quod faciat nos velle hoc, vel illud. Sicut Origenes exponit in tertio περὶ ἀρχῶν, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas, &c. In quo testimonio expendat Lector verba illa S. Thomæ: *Non autem sic, quod faciat nos velle hoc, vel illud*: quibus impugnat asserentes, quod Deus non facit nos, velle hoc, vel illud: quia intelligebant, qualiter hoc facere posset absque præiudicio libertatis: sentit ergo, Deum vere efficienter facere nos velle hoc in particulari, vel illud. Nam si intelligeretur tantum de efficientia morali, seu metaphorica, nulla poterat esse ratio etiam leuissima, quæ moueret Origenem, & alios, per talem Dei causalitatem præiudicari arbitrii nostri libertati: loquitur ergo S. Thomas de vera efficientia, quæ Physica appellari solet, qua Deus efficit non solum actum volendi cum homine volẽte, sed etiam efficit, vt velit; quod indicant verba illa

S. Thom.

S. Tho. Deus igitur est causa in nobis nõ solum voluntatis, sed etiam volendi.

CAPVT XX.

Quid sit auxilium efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter consistat.

1. Ex disp. 83. DOctores qui existimant, diuinam prædestinationem pendere ex præscientia media, & eam præsupponere, consequenter affirmant, efficaciam auxilii præoperantis gratiæ non consistere in vno tantum, sed in tribus, quæ ad illam constituendam sunt necessario requisita. *Primum est*, entitas motionis diuinæ, tam ex parte intellectus, quã voluntatis, qua videlicet Deus intellectum illuminat, & voluntatem mouet interius eam inclinando, & alliciendo per modum suadentis, vt Deo excitanti, & vocanti consentiat. *Secundum est*, congruitas illius motionis cum tali subiecto sic disposito, & in talibus circumstantiis constituto. Aliqua enim motio præuenientis gratiæ, est congrua respectu vnius, qui habet talem complexionem, & inclinationem, vel minora peccata,

cata, aut tentationibus dæmonis, vel stimulis carnis non vexat, quæ tamen non est congrua respectu alterius, eo quod duram complexionem habeat, vel maiora peccata, aut quia tentationibus dæmonis, vel carnis, assidue vexatur. Ex quo inferunt, aliquam gratiam præuenientem esse congruam, & efficacem, si in tali tempore, & in talibus circumstãtiis alicui conferat, quæ tamen non esset ei congrua, neque efficax, si eidem alio tempore, vel in aliis circumstantiis daret. *Tertium est*, præscientia media, qua Deus antecedenter ad decretum efficax conuertendi hominem, certo præscit, & aiunt motionem illam ita aptari: & congruere voluntati huius hominis in particulari, vt si per illam præmoueretur in talibus circumstantiis esset infallibiliter consensurus.

Dicunt ergo primo, omnimodam efficaciam huius vocationis in hoc cõsistere, quod Deus infinita sua sapientia prouidet, quod vnaquæque voluntas in omni euentu, & occasione operatura sit, si in ea constituatur, & etiam cognoscit, quãdo, & cui vocationi sit vnaquęq; vo-

3. *Auxilii præuenientis gratia efficacia in quo consistat secundum aliquos.*

voluntas assensum præbitura, si ei detur. Vnde quando vult hominem conuertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo nouit illum consensurũ: & talis vocatio appellatur efficax, quia licet ex se non habeat infallibilem effectum, tamen, vt subest tali scientiæ diuinæ, infallibiliter est illum habitura, quod interdum poterit accidere cum speciali congruitate, & efficacia morali talis vocationis; interdum sine illa cooperante libero arbitrio cum generali influxu gratiæ Dei: & vtroque modo gratia erit efficax, quamuis vna sit copiosior, quam alia.

4. Hinc inferunt, hanc efficaciam non esse physicam, sed moralem, neque esse spectandam ex ipsa vocatione secundum se, id est, secundum illam entitatem, vel motionem, quam ponit in homine, sed prout progreditur à Deo, & est sub intentione, ac scientia, seu directione eius. Et per scientiam *intelligunt* scientiam mediam, de qua *lib.* 1. *cap.* 6. *&* 7. mentionem fecimus.

5. Iuxta hunc efficacitatis modum intelligendam esse (aiunt) doctrinam Augusti-

guſtini, & rationem reddunt, quia non conſiderauit tantum congruitatem, quam vocatio ſecundum ſe habet cum ingenio, vel natura hominis, quæ eſt congruitas, quaſi in actu primo; ſed etiam, ac præcipue proportionem illam conſiderauit, quæ in hoc conſiſtit, quod vocatio tunc datur, quando operatura eſt, quæ proprie conſiſtit in actu ſecundo, & maxime congrua dici poteſt, quia maxime congruit homini, cui melius eſt vocari, quando reſponſurus eſt, etiamſi remiſſe vocetur, quam fortiter vocari, cum conſenſurus non eſt.

6. Hæc tamen ſententia cum doctrina SS. Auguſtini, & Thomæ non congruit, neque cum fundamentis à nobis ſuperius ſtatutis. Sed pro maiori explicatione ſupponendum eſt, quod, in omnium ſententiam, ad auxilium efficax præoperantis gratiæ præſupponitur motio moralis, ſeu per modum ſuadentis, quę fit per ſufficientem obiecti propoſitionem, per quam apparet obiectum illud amabile, & conueniens voluntati. Cuius ratio eſt; quia cum nihil ſit volitum, quin præcognitum, voluntas non poteſt

t est aliquid appetere, nisi prius per *intellectum* ei proponatur, tanquam conueniens. Ex hoc aũt q̃ sic proponitur, obiectum vt amabile inclinatur, moraliter voluntas allicitur, & quasi inuitatur, vt illud velit. Quia vero voluntas, dum est in via, non potest efficaciter moueri ab aliquo obiecto, vt expresse docet S. *Th.* 1.*p.q.*106.*art.*2.*in corp.& q.*111. hinc est, q̃ motio illa moralis sola, quamtumuis perfecta, non potest inducere infallibiliter consensum voluntatis: vnde ex alio capite prouenire debet *infallibilitas* futuri consensus: suasio enim non cogit inuitum, vt ex S. Aug. docet S. Tho. *q.*3.*de malo, art.*3.*in corp.*

7. *Supponendum* est secundo, quod, in omnium sententia, gratia efficax est cõgrua, qua ita moueatur voluntas, vt sit infallibiliter præstitura consensum. Cũ enim Deus attingat à fine vsque ad finem fortiter, & disponat omnia suauiter, si mouet efficaciter voluntatem, vt consentiat congrue mouet; & vt congruit naturæ volũtatis, vt docet S. Thomas 1.2.*q.*10.*art.*4. Difficultas ergo est, vnde proueniat talis congruitas gratiæ;

an

an illam secum afferat ipsum auxilium, quod dicitur efficax, ita nimirum vt cuicunque homini tribuatur, & in quibus suis circūstantiis sit cōgruum ad mouēdum efficaciter voluntatem: an vero hæc congruitas sit extrinseca, vel desumatur ex circumstantiis extrinsecus ipsi auxilio efficaci; ita videlicet, vt varietur secundum diuersas circūstantias, & qualitates subiecti: atq; adeo motio, quæ est congrua, & efficax respectu vnius nō sit congrua, & efficax respectu alterius: & similiter motio, quæ est congrua, respectu vnius in tali tempore, & in tālib. circumstantiis, non sit congrua respectu eiusdem alio tempore, & in aliis circunstantiis, nec efficax.

Dicendum est ergo, quod auxilium efficax præoperantis gratiæ secundum suam realem virtutem, & perfectionem intrinsecam, quam intentionaliter habet, vt venit à Deo, est congruum, vt vt per illud efficaciter moueatur volūtas, in quibuscunq; circūstantiis tribuatur illi. Itaque illa congruitas auxilii nō depēdet ex complexione naturali subiecti, neque ex aliis accidentibus illius, 8.

nec

nec variatur ex diuersitate illorum qui per motionem efficacem adiuuantur. Nam, vt supra ostensum est, auxilium præoperantis gratiæ, non dependet in sua efficacia ex libero influxu, & cooperatione arbitrii creati cum eodem auxilio, etiam vt à cõditione, sine qua efficax non esset, sed ab intrinseco habet, quod sit efficax, sc. ab intentionali virtute, & perfectione, quam secum affert, vt venit à Deo, & quatenus est instrumentum voluntatis Dei nulla præsupposita scientia media efficaciter volentis hominem, cuius cor mouet, ad se conuertere: ergo cuicunque tribuatur, & in quibuscunque circũstantiis est congruum, vt virtute illius liberum arbitrium sit infallibiliter consensurum, & cooperaturum Deo excitanti & vocanti.

9. Præterea prob. quando agens infinitæ virtutis mouet aliquod subiectum, tale subiectum infallibiliter mouetur, quia tunc resistentia passi non superat, nec adæquat virtutem agẽtis: sed Deus est agens infinitæ virtutis; dicitur enim Esther 13. *Domine Domine Rex omnipotens: in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est,*

est, qui possit tuæ resistere voluntati, si decreueris saluere Israel. Vnde S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 11. *in Corp. ait*, quod Spiritus sanctus infallibiliter operatur, quodcumq; voluerit. & 1. 2. q. 112. art. 3. *in* C. inquit: *Si ex intentione Dei mouentis est, quod homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur, secundum illud* Ioan. 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Quod etiam ex professo ostendit S. Aug. *in enchirid. ad Laurent. cap.* 95. & aliis in locis superius à nobis inductis: ergo motio Dei efficax respectu cuiuscumque hominis in quibuslibet circumstantiis positi erit medium cõgruum, & aptum, vt infallibiliter inducat effectum, ad quem ex Dei intentione datur: faciatque subinde hominẽ libere cõsentire, & pie operari: alias per voluntatem hominis voluntatis diuinæ impediretur effectus; quod esse impossibile supra ostendimus.

Quo fit, vt efficacia auxilii præuenientis gratiæ, non pendeat, vt à conditione sine qua non, ex præscientia media, 10.
siue ex præuisione boni vsus liberi arbitrii per eamdem scientiam mediam à

Deo

Deo præcogniti, neque vllo modo eam in Deo præsupponit; nam, vt supra ostendimus, scientia illa media non subsistit, nec potest Deo competere.

11. Vnde necessario dicendum est, quod efficacia auxilii præuenientis, seu præoperantis gratiæ consistit formaliter in quadam motione in intellectu, & voluntate recepta, qua Deus vere efficienter, siue ad modum causæ physicæ præmouet, & prædeterminat liberum hominis arbitrium, & facit ipsum libere, & infallibiliter cooperari Deo excitanti, & mouenti. Quam quidem motionem sæpe S. Augustinus appellat *altam*, atque *secretam vocationem*, secundum propositum, non quidem hominis, sed Dei, absoluta, & efficaci voluntate volentis hominem, cuius cor mouet, per piam & liberam eius operationē ad se conuertere, nulla præsuppositā præscientia media eiusdem cooperationis futuræ, etiā ex hypothesi, quod tali excitatione tangeretur & moueretur. Et quoniam ex prædicto decreto Dei cōmunicatur intentionaliter motioni efficaci præuenientis gratiæ, quædā specialis virtus, quæ non

non est in auxilio gratiæ excitantis, vel sufficientis; ideo S. Aug. *libr. de grat. & lib. arb. cap.* 17. *& lib. de prædest. SS. cap.* 8. docet, hac motione Deum tribuere vires efficaciſsimas volũtati, & facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes; duritiam cordis auferre, ipsum emollire, & ad se conuertere; quamuis hoc non fiat sine nobis simul tempore, sed posterius ordine rationis, & causalitatis libere consentientibus, & cooperantibus Probatur; qui efficit, vt liberũ arbitrium se determinet, ipsum ad operandum prædeterminat; nam prędeterminare est prius in signo rationis determinare, vel efficere, vt aliquid se determinet; sed Deus per auxilium efficax vere efficit, quod liberum arbitrium se physice & libere determinet cooperando, & consentiendo Deo vocanti: ergo physice prædeterminat, id est, vere efficienter.

Confirm. & aperitur magis vis huius argumenti, ad cuius explicationem cõsiderandum est, quod, vt docet Aristot. *libr.* 1. *Rhetor. capit.* 1. *&* 2. & alii Philosophi, *artes* sunt in duplici differentia: 12.

quæ-

quædam dicuntur *Demonstratiuæ*; quædam vero *Coniecturales*. Artes *Demonstratiuæ* sunt illæ quæ, si adhibeātur media secundum regulas artis, infallibiliter consequuntur finem intentum, eo quod omnia necessario prærequisita ad consecutionem finis, sunt in potestate artificis, vt patet in arte domificatiua, per quam infallibiliter construitur domus apta, vt homines defendat à pluuia, quia in potestate artificis sunt omnia media, quibus ad istum finem peruenitur: Artes vero *Coniecturales* illæ dicuntur à Philosopho, quæ, licet procedant secundum regulas artis, non tamē assequuntur infallibiliter finem intentum, eo quod nō habent in sua potestate omnia media, quibus consequitur finis per artem illam intentus. Est exemplum in arte medicandi; licet enim medicus applicet omnia medicamenta *in*firmo secundū regulas medicinæ, apta infirmitati curandæ, vt sanet infirmum; non tamen assequitur infallibiliter istū finem, quia non habet in sua potestate virtutem naturæ, seu colorem naturalē ipsius infirmi, sine qua medicamēta nō coope-

cooperantur ad sanitatem illius. Similiter etiam ars oratoria non est demonstratiua, sed coniecturalis, quia licet vtatur omnibus mediis secundum regulas perfectissimi oratoris ad permouendã voluntatem Petri, vt diligat inimicum; non tamẽ assequitur infallibiliter istum finem, quia voluntas Petri, quæ necessaria est, vt orator vincat, & assequatur istum finem, non est in potestate oratoris, nec potest eam efficaciter immutare; aut inclinare, quo voluerit. Hoc supposito sic arguitur; ars supremi medici, hoc est, Christi Domini, *qui venit quærere, & saluare, quod perierat*, non est coniecturalis, sed demonstratiua, atque adeo *infallibiliter* consequitur finem, quem absoluta, & efficaci voluntate intendit, vt ex supradictis constat: sed assequeretur infallibiliter finem intentum, videlicet conuersionem peccatoris, & salutem eius vltimã, nisi haberet in sua potestate voluntatem eiusdem peccatoris, & posset eam efficaciter per suam gratiam inclinare & determinare; quo voluerit, quia conuersio, & salus peccatoris absque concursu liberæ voluntatis

illius non fit, iuxta dictum Augustini: *Qui fecit te sine te, non saluabit te sine te*; ergo Deus per gratiam efficacem prædeterminat physice, seu efficienter voluntatem ad consentiendum, & cooperãdum cum gratia adiuuante. Argumenta vero potissima, quæ contra istam doctrinam obiici solent, proposita sunt & soluta *lib.* 1. *cap.* 8. *& lib.* 2. *cap.* 6.

CAPVT XXI.

Quotuplex sit auxilium efficax præuenientis gratiæ.

1. Ex disp. 84. VT autem intelligatur, quotuplex sit auxilium efficax præuenientis gratiæ considerandum est, quod cum auxilium efficax sit aliquid inhærens potentiæ præuium ad eius operationem, vt ex supradictis patet, eius differentia desumi potest non solum ex parte obiecti, & aliarum circumstantiarum *loci*, & temporis, sed etiam ex parte subiecti. Ex parte quidem subiecti sumitur differentia numerica, sicut in aliis accidentibus. Vnde auxilium efficax collatum Petro ad credendum differt numero ab auxilio efficaci, quod confert Pau-

Paulo ad eundem actum: eo quod hæc auxilia sunt in diuersis subiectis. Similiter etiam auxilium efficax, collatū Petro in vno tempore ad diligendū Deum differt numero ab auxilio efficaci, quod alio tempore eidem Petro confertur ad alliciendum actum dilectionis. Sicut enim ad diuersitatem numericam motus sufficit diuersitas temporis, vt dicitur *in libris Phys.* ita etiam sufficit ad distinctionem numericam efficacis auxilii, eo quod auxilium efficax est quædam motio fluens cum actu, ad quē confertur, vt ex supra dictis colligitur. Et in hoc, vt arbitror, nulla est controuersia inter Theologos.

Maior difficultas est de distinctione specifica efficacis auxilii, & consistit in hoc, vtrum omnia auxilia efficacia sint eiusdem, vel diuersæ speciei, & vnde sit desumenda eiusmodi vnitas, vel diuersitas. Dicendum ergo, quod non solum perseuerantiæ donum est auxilium efficax, sed etiam plura alia auxilia sunt simpliciter, & absolute efficacia nuncupanda, vt auxilium, quo reprobi conuertuntur ad Deum, vel gra- 2.

tiam iustificantem consequuntur.

Prob. primo; nam auxilium, quo Deus facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur quamcunq; operationem piam, est auxilium efficax, vt supra dictum est: sed Deus sua gratia non solum facit, vt prædestinati faciant pias operationes, sed & id efficit in reprobis, qui non habent donum perseuerantiæ: ergo præter donum perseuerantiæ dantur alia auxilia simpliciter efficacia.

3. *Secundo*; Gratia spiritualis, qua iustificantur reprobi, & ad tempus sunt Dei amici, est vera gratia absolute, & simpliciter loquendo, vt patet ex diffinitione Concil. Trid. *sess. 6. decr. de iustific. can. 17.* Ergo similiter auxilium, quo Deus efficit, vt reprobi operentur opera pietatis, est absolute verum, & efficax gratiæ auxilium. Quæ autem sint hæc auxilia, & quomodo inter se distinguantur, desumendum est ex distinctione actuum, ad quos dantur.

4. Vnde auxilium efficax, quo liberum arbitrium credit, est distinctum specie ab auxilio efficaci, quo diligit Deum super omnia, vel alios actus supernatura-

le:

les producit. *Prob.* Auxilium efficax est illud, quo liberum arbitrium actualiter operatur, vt supra dictum est: ergo auxilium efficax ad credendum, specie distinguitur ab auxilio efficaci ad diligendum. Nam principium actiuum, quo actum credendi operamur, non est eiusdem speciei cum principio actiuo, quo actum diligendi producimus, cum principia actiua penes terminos distinguantur.

Præterea; Motus ad têrminos specie distinctos distinguantur specie, *vt 3. Phys.* docet Arist. Sed auxilium efficax est motus quidam, seu motio, qua Deus mouet liberum arbitrium ad terminos specie distinctos, scilicet ad actus pios diuersæ speciei: ergo iuxta distinctionem actuum debent auxilia efficacia specie distingui. 5.

Cum autem diuisio auxilii præuenientis gratiæ in auxilium sufficiens, siue inefficax, & auxilium efficax, non sit desumenda solum ab effectu, qui simul à liberi arbitrii cooperatione pendet, necesse est, vt etiam desumatur ex reali, & intrinseca virtute intentionali eius- 6. *Ex disp. 73. nu. 2.*

dem auxilii, quam habet, vt venit à Deo, quatenus videlicet est instrumentum voluntatis diuinæ. Itaque auxilium efficax præoperantis gratiæ semper habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum, vt liberum arbitrium cooperetur; quam tamẽ in seipso non habet auxilium sufficiens. *Prob.* primo hæc sententia auctoritate S. Augustini *Epist.* 107. *ad Vitalem*, vbi eius referens sententiam circa gratiam sufficientem, quæ dat posse, & illam, quæ operatur in nobis velle, & perficere, quæ est gratia efficax, inquit: *Quomodo dicis, quod te audio dicere, vt recte credamus in Deum, & Euangelio consentiamus, non esse donum Dei, sed hoc in nobis esse à nobis, id est, ex propria voluntate, quam nobis in nostro corde non operatus est ipse? Et ad hoc cum audieris quid est ergo, quod ait Apostolus: Deus in nobis operatur, & velle, & perficere? respondens per legem suam, per scripturas suas Deum operari, vt velimus, quas vel legimus, vel audimus, sed eis consentire, vel non consentire, ita nostrum est, vt si velimus fiat, si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille dicis quantum in ipso est, vt*

veli-

velimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia, sed si eis acquiescere nolumus nos, vt operatio eius nihil in nobis profit efficimus. Quibus verbis Vitalis Carthaginensis constituisse videtur diuisionem gratiæ in *Gratiam efficacem & inefficacem*, solum ab effectu, qui simul à liberi arbitrii cooperatione dependet, quod inducant illa eius verba: *Sed eis consentire, vel non consentire, ita nostrũ est, vt si velimus, fiat, si aũt nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere, faciamus.* Quod idem est, ac si diceret: Gratia prę-ueniens, quæ accedente nostro consensu est efficax, redditur inefficax, si pro nostra libertate contineamus consensum. Quam sententiam impugnans S. Augustſubdit: *Quæ si dicis, nostris orationibus contradicis.* quod inferius confirmat multis testimoniis Scripturæ.

Secundo prob. nam, vt supra dictum est, auxilium sufficiens illud est, quo potest quis operari, si velit: auxilium autem efficax est illud, quo quis actualiter operatur. Sed maioris virtutis est principium tribuens actualiter operari, quã principium tribuens solum posse eo quod actus secũdus nobilior est, quam

actus primus: ergo auxilium efficax habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum hominem pie operari, quam tamen non habet auxilium sufficiens: ergo, &c.

7. *Tertio*; Vt docet S. Thom. 1. 2. *quæst.* 112 *art.* 3. *Corp. & quæst.* 3. *de pot. art.* 7. *ad* 7. in auxilio efficaci est intentionaliter virtus Dei voluntate absoluta volentis, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, vel pie operetur, quod etiam superius latius ostendimus: hæc autem virtus intentionalis non est in auxilio sufficienti, seu efficaci: ergo aliqua realis virtus est in auxilio efficaci, quam tamē auxilium sufficiens nō habet: ergo prædestinata diuisio non sumitur tantū ab effectu, qui simul à nostri arbitrii cooperatione pendet, sed etiam ex reali intrinseca virtute ipsius auxilii. *Confirm.* Quando agens, præsertim si habeat infinitam virtutem, vtitur instrumento ad aliquid efficiendum, tribuit ei in ipso actuali vsu virtutem intentionalem ad effectum illum producendum, vt patet in Sacramentis nouæ Legis, quæ virtute diuina gratiam efficiunt, quam significant:

ficant.: sed Deus vtitur auxilio efficaci, tanquam instrumento ad efficiendum, vt nostrum liberum arbitrium actualiter cooperetur Deo excitanti, & vocãti: ergo tribuit illi intentionalem virtutem ad huiusmodi effectum infallibiliter producendũ, quam non tribuit auxilio sufficienti, quo Deus efficaci voluntate solũ intendit tribuere libero arbitrio posse operari; non aũt actualiter operari, ac per consequens, ita diuisio attenditur secundum realem virtutem ipsius auxilii præuenientis gratiæ: non ergo desumenda est solum ab effectu.

8. Si dicatur, quod idem auxilium sufficiens cum subordinatione, & respectu ad Deum volentem efficaciter cum illo conuertere hominem; redditur efficax absque eo, quod tribuatur illi aliqua realis virtus, & intentionalis, per quam ab auxilio tantum sufficienti distinguatur. Contra hoc est: nam S. Thomas *in 4. sent. dist. 1. artic. 4. quæst. 1. in Corp.* ex eo probat, Deum, cum vtitur Sacramentis nouæ legis ad causandam gratiam, tribuere illis intentionaliter quandam realem virtutẽ causatiuam gratiæ, nam

alias ipsa Sacramenta reuera non causarent efficienter gratiam: sed solus Deus ad eorũ præsentiam gratiam causaret: ergo si Deus, cum vtitur auxilio creato ad conuertendum hominem, non tribuit illi intentionaliter aliquam realem virtutem, qua faciat hominem consentire, quæ non est in auxilio sufficienti sequitur, quod solus Deus cõuerteret hominem ad præsentiam auxilii efficacis, & consequenter, ipsum auxilium gratiæ reuera nihil operaretur, aut efficeret ad conuersionem hominis: & ita ipsa cõuersio non esset in Dei gratiam referẽda, & confirmatur hoc, quia sola relatio non est actiua; ergo tribuere non potest virtutem aliquam efficiendi, sed habitudo auxilii sufficientis ad decretũ efficax Dei volentis hominem ad se cõuertere, est relatio: ergo hæc sola non tribuit virtutem auxilio ad conuertendũ hominem: ergo præter istam habitudinem debet auxilium efficax habere intentionaliter aliquam realem virtutem sibi communicatam ab eodem decreto, qua hominem infallibiliter conuertat.

CA-

CAPVT XXII.

Quod auxilium efficax actuale diuinæ gratiæ non subiaceat nostri arbitrii potestati, quantum ad vsum, sicut subiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus.

EX iis quæ dicta sunt, patet, qualiter auxilium efficax præoperantis gratiæ non subiaceat, quantum ad vsum, potestati arbitrii nostri, sicut subiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus, & ad actualiter operandum applicamus; sed potius è cõtra, Deus per idem auxilium humanam sibi voluntatem subiiciat, & eam obsequentem faciat. Pro cuius maiori explicatione *aduerte*, quod, si nomine vsus auxilii efficacis intelligatur cooperatio arbitrii cum illo, seu terminus, ad quem idem auxilium mouet liberum arbitrium, scilicet operatio; absque dubio talis vsus subiacet nostri arbitrii potestati, vt moti à Deo, sicut sæpius dictum est. 1. *Ex disp. 87.*

Sed quoniam vti aliqua re stricte loquendo, & proprie, est eam applicare, & determinare ad operandum, vel ad effectũ, ad quẽ ordinatur, *vt* 1. 2. *q.* 16. *art.* 1. 2.

docet S. Thom. ideo dicendum est, auxilium efficax præoperantis gratiæ non subdi in hoc secundo sensu, quantū ad vsum, potestati nostri liberi arbitrii, sicut subiiciuntur habitus, quibus vtimur, cum volumus, sed potius è conuerso ipsum auxilium fortiter, & suauiter humanā sibi subiicere voluntatē, & obsequentē facere; ac per consequens, hæc duo simul esse incōposibilia, quod auxilium efficax consideratum secundū omnem realem virtutē, quam intentionaliter habet, vt venit à Deo, sit in homine, & homo non cooperetur cum illo; quāuis possit, si velit, non cooperari.

Prob. primo, nam si liberum arbitrium
3. vtitur auxilio efficaci, ita vt pro sua libertate determinet illud ad secum cōcurrendum; sequeretur quod ipsum auxilium, siue adiutorium gratiæ, subiungeretur humilitati, aut obedientiæ humanæ, quod sic ostenditur. Nam, si quando voluntas vult obedire, & cooperari, tunc auxilium efficax concurrit cum illa, & non aliter, & voluntas obedientis est, quæ applicat auxilium ipsum ad secum concurrendum, & si non vult obe-

obedire, auxilium ipsum non efficit in nobis aut nobiscum piam operationē: ergo adiutorium gratiæ subiūgitur humilitati, aut obedientiæ humanæ. Consequens autem est contra Conc. Arausic. *can.* 6. & contra S. Augustī. *Epist.* 107. ad Vitalem, huius verba superius adduximus: ergo.

Secundo prob. Nam S. Prosper *Epist. ad Augustī.* post medium, referens sententiam Massiliēsium ait, eos sensisse, quod voluntas hominis diuinę gratię sibi pariat opem: non gratia sibi humanā subiiciat voluntatem: quam sententiā impugnans *lib.* 1. *de vocat. Gent. cap.* 25. ait: *Nunquid illa virtus gratiæ, quæ sibi, quos voluit, subdidit, conuertere eos, qui inconuertibiles permansere non potuit?* Quibus verbis aperte docet, auxilium efficax diuinæ gratiæ humanas sibi subdere, ac subiicere voluntates: ergo necesse est dicere, quod gratia ipsa subiiciat sibi liberum arbitrium, quantum ad rectum vsum: non ergo est econtra asserēdum, quod gratia efficax subiiciatur, quantum ad exercitium, potestati arbitrii creati. 4.

5. *Tertio prob.* id quod est potentius, & fortius in agendo, superat, ac subiicit sibi id, quod in agendo, aut resistendo est minus potens, vt supra ostensum est: sed voluntas Dei efficax, est multo potentior in agendo, quam sit liberum hominis arbitrium in resistendo, vt S. Augustini *lib. de correpț. & grat. cap.* 14. *tom.* 7. testimoniis probaui superius: ergo gratia efficax subdit sibi liberum arbitrium, quantum ad vsum; non ergo subditur eidem arbitrio. Confirmatur: Gratia efficax emollit liberum hominis arbitrium, duritiam eius aufert, & superat resistentiam. Dicit enim August. *lib. de prædest. SS. c.* 8. *Hæc itaq; gratia, quæ occulte humanis cordib. diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde recipitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur:* quam duritiam Dominus per Ezech. 11. & 36. spiritu nouo se ablaturum promisit: ergo gratia efficax subdit sibi liberum arbitrium, quantum ad vsum, & non e contra.

CAPVT XXIII.

Quod postquam Deus misericorditer excitauit

tauit arbitrium creatum, non expectet liberum eius consensum, vt purgari, aut iustificari velit.

EX præmissis de efficaci gratia, indepẽdente ex libera cooperatione nostri arbitrii à Deo præcognita per scientiam, quam vocant mediam, aut quouis alio modo ab eo præuisa, per euidẽtem consequentiam colligitur, Deum etiam, postquam excitauit nostrum arbitrium, non expectare liberum eius consensum, vt purgari, aut iustificari velit, sed potius per eandem gratiã efficere, vt cõsentiendo cooperetur, & velit. Ita videtur definitũ in Conc. Arausi. II. can. 4. cuius verba sunt: *Si quis, vt à peccato purgemur volũtatem nostram Deum expectare contendit, nõ autem, vt etiam purgari velimus per S. Spiritus infusionem & operationem in vos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas à Domino.* Prou. 8. Et Apostolus Philip. 2. salubriter prædicanti: *Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.* 1. *Ex disp.* 95.

Respond. Sensum Concilii esse, Deum ante primam vocationẽ non expectare pec- 2.

peccatoris dispositionem, & liberam operationem, vt in eo inchoet iustificationem, per quam à peccato purgatur. Quod probant ex ratione Concilii, scilicet quia is, qui dicit, Deum expectare voluntatem nostram, vt à peccato purgemur, contradicit Spiritui sancto, dicenti: *Præparatur voluntas à Domino.* At qui dicit, Deum expectare consensum liberum hominis postquam illum excitauit, & vocauit, non negat præparari voluntatem à Domino: ergo solus ille hoc negat, qui ante primam vocationem dicit, Deum expectare volũtatem hominis, vt in eo iustificationẽ inchoet. Hæc tamen explicatio non videtur satisfacere verbis Concilii Arauſ. vt in commentariis nostris super *c.3. Esa.n.12.* dicere cepimus. Nam definitio Concilii procedit contra Massilienses asserẽtes, quod, postquam Deus vocat peccatorem ad pœnitentiam, expectet eius voluntatem, vt ipse, si vellet cõsentire vocanti, consentiat: non autem efficiebat, vt homo efficaciter, & infallibiliter pręberet assensum. Id quod non obscure constat ex epistolis SS. Prosp. & Hilarii ad

rii ad Auguſtin. & ex eodem Aug. *epiſt.* 107. *ad Vitalem*, paulo poſt principium, in illa verba Pſ. 36. *A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet*, vbi efficaciſsime impugnat ſententiam Vitalis Carthaginenſis, & aliorum cum eo ſentientium, quod illuminatio intellectus, quæ fit per doctrinam, etiam internam: & ſuaſio voluntatis atque eius excitatio, præcedebat liberum conſenſum volũtatis, quæ poſt excitationem, vel ſuaſionem præcedentem ex libertate naturali, ſi volebat homo, conſentiebat: ſi non volebat, non conſentiebat. Quod aperte oſtendunt verba illa: *Cuius doctrinam ſuaſione præcedentem ſubſequente conſenſione ſectatur, quod libertate naturali, ſi vult, facit: ſi non vult, non facit.* Et idem conſtat aperte ex principio eiuſdem epiſtolæ, cuius verba ſuperius adduximus. Et tamen S. Auguſtinus hanc doctrinam ſtatim impugnat: *Hæc*, inquiens, *eſt illa Pelagianorũ mala male diffamata, meritoque reprobata, & ab ipſo etiam Pelagio timente damnari in Orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia, qua dicunt, gratiam Dei nõ ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe,*

esse, vel in lege, atque doctrina: ergo necessario dicendum est, quod Deus nedum non expectat voluntatem nostram, vt nos excitet; sed etiam est asserendum, quod adhuc, postquam illuminauit intellectum, & stupentem voluntatem excitauit, non expectat volũtatem nostram, vt si purgari velimus, purgemur à peccatis; si autem nolimus, nõ purgemur. Etenim Concil. Arausicanũ, & S. Augustin. propterea docent, Deum non expectare nostram voluntatem, vt purgari velimus, quia Deus operatur *in nobis* ipsum velle purgari, licet non sine nobis libere consentientibus, & cooperantibus. Hoc autem velle, & perficere non operatur Deus in nobis per solam gratiam excitantem, sed potissime id operatur per adiuuantem, vt ex supra dictis constat, vnde S. Aug. *in ead. epist.* 107. *ad Vital. circa fin.* sic concludit: *Quomodo Deus expectat volũtates hominum, & præuenit eos, quibus det gratiam, cum gratias ei nõ immerito agamus de iis, quibus non ei credẽtibus, & eius doctrinam voluntate impia persequentibus misericordiam prærogauit, eosq; ad seipsum omni potentissimâ facilitate conuertit,*

uertit, ac volentes ex nolentibus fecit? vt quid ei inde gratias agimus, si hoc ipse non fecit?

Confirm. Et aperiuntur magis vires huius argumenti. Nam Concilium non ait, Deum nō expectare humanam voluntatem, vt nos præueniat sua gratia excitante, sed inquit, non expectare humanam voluntatem, vt purgari velimus, & assignat rationem, quia videlicet ipsa volūtas, quo purgari volumus, fit in nobis per sancti Spiritus infusionem, & operationem, secundum illud Apostoli ad Philip. 2. *Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate*: vbi Concilium per operationem, sicut & Apostolus per verbum *operatur*, non intelligit solum operationem moralem, seu per modum suadentis, etiam interius: hæc enim metaphorice operati, o & non proprie, vt supra oftēsum est, dicitur; sed operationem physicam, siue ad modum causæ physicæ, id est, veram operationem & propriam. 3.

Secundo prob. nā, vt supra ex professo ostendimus, Deus non solū remote primo inchoat nostram iustificationē excitando hominis volūtatem, sed etiam 4.

vere

vere efficiendo, vt liberum arbitrium cooperetur, alias initium remotum iustificationis tribueretur Deo: proximū autē vsurparet sibi homo, quod, vt supra ostensum est, dici non potest: ergo etiam, postquam Deus primo excitauit peccatorem, non expectat eius voluntatem, seu liberam cooperationem, vt purgari velit.

5. *Tertio prob.* Causa efficiens non expectat suum effectum, sed illū efficit: atqui Deus per auxilium præoperantis gratiæ est causa efficiēs, quod homo velit purgari, & saluari: ergo etiam post primam excitationem nō expectat hominis voluntatem, qua purgari vult, & saluari. Si dicatur, causam efficientem non expectare suum effectum, quando illū producit absque interuentu alterius causæ liberæ: si autem illum effectum producat interuentu & consensu, seu cooperatione alterius causæ liberæ, sine qua effectus non produceretur in rerum natura; tūc necesse est, vt vna causa expectet cooperationem alterius causæ liberæ, sed determinantis, vt illum effectum producat; cōtra hoc est efficax argumen-

gumentum: quia non solum ipsum velle nostrum, & pia operatio, sed etiam ipsa libera cooperatio, & actualis influxus nostri arbitrii, est effectus operationis diuinæ, vt supra visum est, talis enim cooperatio, & determinatio nostri arbitrii, nō procedit ex sola, & innata eius libertate, sed necessario debet reduci in Deum, tanquam in priorem causam efficientem arbitrium concurrere: ergo Deus post primam vocationem, nō expectat liberum influxum, & cooperationem nostri arbitrii, vt purgari velimus.

Quarto probat. quia sequeretur ex opposita sententia, quod gratia diuina nō subiiceret sibi humanam voluntatem, sed potius subiungeretur illi, & esset pedissequa illius: cōsequens autem, etiam ab auctoritatibus sententiæ contrariæ non admittitur: nam videtur contra can. 6. Conc. Arausi. vbi dicitur: *Si quis humilitati, & obedientiæ humanæ subiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes, & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, & resistit Apostolo dicenti* 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepisti?* Item etiā sequeretur, 6.

quod

quod ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo, quia adiuuatur, velit: consequens non potest admitti, vt ex supra dictis constat: ergo.

CAPVT XXIV.

Quod etiam in eo, qui habet habitus infusos ad singulos actus supernaturales, sit necessariũ auxilium speciale non solum excitantis, sed etiam adiuuantis gratiæ ad auxilio habitus infusi realiter distinctum.

1. Ex disp. 88. FVit autem quorundam Theologorũ sententia, quæ affirmat, ad actus supernaturales fidei producendos, non esse necessarium auxiliũ speciale gratiæ excitantis, vel adiuuantis; sed sufficere habitum fidei cum concursu Dei generali. Et idem dicit hæc sententia de aliis actib. supernaturalibus. Addunt tamẽ, negandum non esse per illustrationes, & auxilia particularia collata per dona Spiritus sancti, sapientię, intellectus, cõsilii, pietatis & timoris, &c. multum adiuuari habitum fidei, & cæterarum virtutum supernaturalium ad eliciendos suos actus feruentiores, & præstantiores: alii vero dixerũt, ad actus supernatura-

turales, qui ab habitibus infusis eliciuntur, esse quidem simpliciter necessariã gratiam excitantem, illis proportionatam, & concursum simultaneum ordinis gratiæ: præter hæc autem nullam aliam adiuuantem gratiam esse simpliciter necessariam ad eliciendum supernaturalem actum, sed vt plurimum vtilem, vt facilius, suauius, magisque perseueranter fiant, si Deus velit illam cõferre, quia auget vires ad operandum. Addit tamen hæc sententia, quod, quãuis noua gratia adiuuans non sit necessaria homini iustificato ad singulos act⁹ supernaturales præstandos: tamen homini existenti in statu naturæ lapsæ necessaria est, vt in gratia diu perseueret; nam ad perseuerãdum in gratia, necessarium est speciale auxilium, vt Cõcilia definiunt, seu perseuerantiæ donum, quod & gratiam excitantem, & adiuuantem includit.

In contrarium est sententia S. Augustin. & S. Thom. & nobis indubitata, quam defendũt cõmuniter Thomistæ, qui asserunt in eo, qui habet habitus infusos præter ipsos habitus, & concursum 2.

sum simultaneum eiusdem ordinis cū gratia, esse simpliciter necessarium ad singulos actus supernaturales, speciale auxilium gratiæ tum excitantis, tum etiam adiuuantis ab ipsis habitibus, realiter distinctum, quo liberum arbitriū per habitus infusos in actu primo constitutum, in sua virtute actiua compleatur, & ad operandum præmoueatur, & determinetur. Hæc sententia manet satis probata ex his, quæ superius dicta sunt de concursu Dei generali.

3. Prætera probatur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*: quod Apostolis dictum est, qui sine dubio erant iusti, & Psalm. 26. dicitur in persona iustorum: *Adiutor meus esto, ne derelinquas me.* Ex quibus testimoniis Aug. *lib. de correp. & grat. c.* 1. concludit, quod etiam, cū quis fuerit à peccati damnatione liberatus, adhuc indigeat ad operandum bonū sui liberatoris auxilio. Nec potest explicari Augustinus de concursu Dei generali: nam loquitur de auxilio Saluatoris, quod nobis confertur per Christum: hoc autem constat, esse auxiliū speciale: etenim concursus generalis non est auxilium

xilium Redemptoris, sed Creatoris Dei, commune omnibus creaturis, etiam irrationabilibus, & insensibilibus, quæ redemptionis Iesu Christi capaces non sunt: ergo. Idem etiam *Psalm.* 126. de hominibus iustificatis dicitur: *Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Quæ verba S. Ambros. *lib. 2. in Luc.* & Hilar. *super eundem Psalm.* de anima iusti interpretantur, quæ sine protectione, & auxilio Dei non potest bonum operando tentationibus resistere.

Secundo prob. ex Cœlestino Papa *epist.* 4. *ad Episcop. Galliæ, c.* 8. vbi docet, instinctu Dei iustos bona opera facere. *Ideo vtiq;, quia præoperatur* (inquit) *voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inspirationib. suorum, ipse tãgat corda fideliũ. Quotquot n. Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: vt nec nostrũ deesse sentiamus arbitriũ, & in bonis quibusq; volũtatis humanæ singulis motib. magis illius valere, nõ dubitemus auxiliũ.* Et *c.* 10. *De fructib.* (inquit) *mandatorũ Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me nihil* (difficilius) *potestis facere, sed ait: sine me nihil potestis facere,* & loquitur de auxilio actuali.

5. *Tertio prob.* ex definitione Conciliorum, sed præsertim ex Concil. Arauſ. II. can. 10. vbi dicitur: *Adiutorium Dei, etiam renatis, ac ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono poſſint opere perdurare.* Vbi non ſolum ad perſeuerandum vſque in finem, ſed etiam ad bonum opus perſeueranter præſtandū neceſſarium eſſe docet gratiæ adiutorium, quod clarius declarat in can. 25. *Hoc etiam* (inquiens) *ſecundum fidem Catholicā credimus, quod acceptā per baptiſmū gratia omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.* Quibus verbis præter gratiā, habitudinem ad opera bona, quibus adimplentur mandata, ſpeciale auxiliū docet eſſe neceſſariū. Et in Conc. Trid. *ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 16.* docet S. Synodus, ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput ad membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorū opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent.

Quarto

Quarto prob. In pluribus Conciliis antiquis contra Pelagium, vt fatetur Aug. definitum est, gratiam Dei ad singulos actus dari: ad omnesque actus pios esse simpliciter necessariũ speciale Dei auxilium: de hoc enim loquebantur Patres, dum vrgebant Pelagium, vt ex supra dictis constat. Idem probat *lib. 1. de gratia Christi cont. Pelag. c. 2. & 3.* Subscribit S. Prosp. *in lib. respons. ad capit. Gall. respons. 8.* vbi hanc ipsam doctrinam iudicio ducentorum quatuordecim Sacerdotum sancitam esse, docet. Idem prosequitur latissime contra Pelagianos S. Hieronym. *epist. ad Cteſiphontem*, ita inquiens: *Dei gratiã ponunt, vt non per singula opera eius nitamur, & regamur auxilio, &c & non intelligunt ista dicentes, quod per os eorum intolerabilẽ blasphemiam diabolus sibilet.* Quod etiam ibi probat multis testimoniis Scripturæ, *& lib. 3. Dialog.* contra Pelagianos, & super epist. *ad Gal. c. 3.* in illa verba: *Qui ergo tribuit vobis spiritũ.* Et super *c. 2. ad Eph.* explicans illud: *Ipsius enim sumus factura.* Et super *cap. 25. Ieremiæ*, & super *c. 31.* in illa verba: *Conuerte me Domine, & conuertar.* Prętera, pbatur 6.

insigni quodam testimonio eiusdem S. Aug. *lib. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 18.* vbi ait: *Quod à Deo nos auertimus, nostrum est; & hæc est voluntas mala, quod vero ad Deum nos conuertimus, nisi ipso excitante, & adiuuante non possumus, & hæc est voluntas bona*: vbi indifferenter loquitur de cõuersione ad Deum per actum bonum, siue ante infusionem, siue post infusionem habitus fiat: & hanc docet, fieri non posse, nisi Deo excitante, & adiuuante. Præterea idem probatur specialiter de gratia excitante: nam S. Aug. *lib. 83. qq. q. 68.* ait generaliter de omnibus actibus bonis: *Nec velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus.* Denique in q. 2. ad Simpl. *Quis*, inquit, *potest credere, nisi aliqua vocatione, hoc est, aliqua rerum testificatione tangatur? quis habet in potestate tali viso attingi mentẽ suam, quo eius voluntas moueatur ad finẽ?* Idem docet S. Prosp. *lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. vers. Gratia Dei principaliter præminet.* Præterea, voluntas nunquam operatur aliquod opus bonum, nisi per intellectum fuerit illi propositũ: eo quod nihil est volitum, quin prẽcognitum, vt Aug. dicit. Sed illa propositio, qua per intel-

intellectum proponitur voluntati bonum supernaturale, vt prosequendum, & amandum, tanquam sibi conueniēs, pertinet ad gratiam excitantem, cum per illam suadeatur voluntas, alliciatur, & inuitetur, vt prosequatur illud bonum: ergo quantumuis sit homo iustus & habeat habitus infusos, adhuc indiget gratia excitāte ad singulos actus supernaturales. Idipsum docet de gratia adiuuante S. Aug. *lib. de nat. & grat. c. 26.* vbi ait: *Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ diuinitus adiuuemur, recte non potest viuere. Sanat ergo Deus non solum, vt deleat, quod peccauimus, sed vt præstet etiam, ne peccemus.* Et *lib. de gratia, & lib. arb. cap. 6.* idipsum confirmat multis testimoniis Scripturæ. Eadem est sententia S. Thomæ locis superius allegatis, cum de auxilio efficaci prædeterminante ageretur, vbi etiam soluta sunt potissima argumenta, quæ aduersus hanc doctrinam obiiciuntur.

CAPVT XXV.

Quod absq; auxilio gratiæ, voluntati creatæ inhærente, sola assistentia extrinseca Spiritus sancti non possit liberum arbitrium elicere actum supernaturalem fidei, spei, charitatis, vel pœnitentiæ

1. *Ex disp. 67.* FVit autem opinio quorūdam Theologorum asserentium, absq; auxiliis gratiæ inhærentibus Deum immediate sua potentia absoluta compensare posse, & supplere concursum habituum, & donorum supernaturalium potētiis inhærentium, & tali, ac tanto influxu in actus fidei, spei, & charitatis, & alias pias operationes cū libero arbitrio cooperari, vt efficiantur tales, quales essent, si præueniens gratia antecederet. Alii hāc sententiam reputant probabilem, & addunt, actus supernaturales, qui ante infusionem habitus eliciuntur, nullum habere in homine physicum principiū supernaturale potentiis eius inhærens; sed Deum immediate assistentia quadā extrinseca, quam appellant *Dei virtutem assistentem* supplere rationem habitus, & motionis inhærentis. Hæc tamen

senten-

ſententia nec doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ, nec fundamentis ſuperius ſtabilitis eſt conformis. Et quidē, ſi loquamur de potentia ordinaria, id eſſe impoſsibile conſtat: nam Conc. Trid. *ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 5.* declarat ipſius iuſtificationis exordinē in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præueniēte gratia, ſecundū eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentib. meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erāt, per eius excitantem, atq; adiuuantem gratiā ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando diſponātur. Quo in loco non obſcure docet ſancta Synodus per gratiam inhærētem adiuuari à Deo liberum hominis arbitriū, vt diſpoſitionem ad gratiam iuſtificātem eliciat. Et ſtatim ſubdit, quod ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam libera ſua voluntate, non poſsit. Idem colligitur ex *can. 4. eiuſd. ſeſſ.* vbi definitur, liberum hominis arbitrium à Deo, motū, & excitatū, &c. poſſe diſſentire, ſi velit. Quo in loco verbum illud *motum, & excitatū*, motionem creatam deſignat in libero

arbitrio receptam: nã motus est in mobili. Idem innuitur *c.5. eiusdem sess.* cum docet, quod tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem homo ipse aliquid agit inspirationem illã recipiens; quippe qui illam & abiicere potest. Expendatur verbum illud *tangente, & inspirationem illam recipiens*, &c. significant enim aliquid creatum receptum in anima. Ratione idem *prob.* etiãsi loquamur de potentia Dei absoluta. Sola assistentia Dei existentia non est sufficiens, vt liberum arbitrium eleuetur ad producendum actus supernaturales: nã talis eleuatio debet fieri per aliquã formam, vel inhærẽtem virtutem, qua intellectus constituatur in ratione potentiæ proximæ in ordine ad eosdẽ actus. Et propter hanc rationem *1. p. q. 11. art.* 5. dicunt communiter Thomistæ, quod absq; lumine gloriæ inhærente, saltem per modum dispositionis transeuntis nõ potest intellectus creatus essentiam diuinam intueri etiam de potentia Dei absoluta. *Confirm.* nam alias sequeretur, quod liberum arbitrium per solam facultatem naturæ sibi intrinsecam, possit

fit credere, diligere, & sperare, atque alios actus supernaturales elicere: cõsequens autem non potest admitti, vt supra ostensum est: ergo. *Maior prob.* nam si *nullum* donum gratiæ inhærẽs ponitur in lib. arbitrio, & sit formale principium physicum, quo idem arbitrium producat actus supernaturales: ergo ex sola virtute naturali physice cooperatur Deo vocanti. *Præterea prob.* nam S. Tho. *2. cont. Gent. c. 59. ratio. 4.* ex eo probat, hominem non posse intelligere per intellectum separatum, quia non tribuit illi esse formaliter. & Arist. *2. de Anima, text. 24.* ex eo infert, animam esse actum intrinsecum corporis, & dare illi esse formaliter, quia est principium operationis: ergo, si auxilium diuinũ est principium tribuens homini virtutẽ proximam ad actus supernaturales, erit aliquid intrinsecum illi inhęrens. *Confirm.* nam anima Christi, etiam de potentia absoluta, non potuit formaliter intelligere per intellectum diuinum; quia nõ erat eidem animæ inhærens, sed assistens: ergo neque intellectus, aut volũtas creata poterit elicere actum super-

naturalem per ſolam virtutem extrinſecam Dei, quia illa virtus non eſt in hærens intellectui, & voluntati, ſed ſolum aſsiſtens.

CAPVT XXVI.

Quod homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, & non ſolum inſtrumentum Dei.

1. Ex diſp. 68. EX præmiſsis manet excluſa quorūdam Theologorum ſententia, qui aſſerunt, hominem, ſeu voluntatem humanam non concurrere ad actus ſupernaturales, vt cauſam ſecundam in ſuo ordine principalem, ſed ſolum, vt inſtrumentum Dei. Alii diſtinguunt inter liberum arbitrium per habitum ſupernaturalem, & per ſolum auxilium ſpeciale: & ſentiunt, quod, cum eleuatur per habitum, vere eſt cauſa ſecunda principalis vitalium operationum ſupernaturalium: ſi autem eleuetur ſolū per auxilium ſpeciale, non erit cauſſa principalis illorum actuum, ſed ſolum inſtrumentalis. Alii denique exiſtimant, quæſtionem hanc ſolum eſſe de modo loquendi, & vtriuſque partis auctores

ctores reipsa conformes esse: fatẽtur enim (inquiunt) rationales hominis potentias non attingere visua supernaturales actus, nec habere ad illos illam naturalem activitatem, aut proportionem, sed eleuari per gratiam, aut per habitus infusos, & alia huiusmodi. Differunt autem, quod eorum quidam dicunt, ad rationem principalis causæ requiri virtutem propriam, & proportionatam, vel eminentioris ordinis, quam sit effectus. Alii negant, id esse necessarium, si dentur aliæ conditiones, quæ propriæ sunt agentis principalis, vt quod agat potius, quam agatur; quod ad agendum se determinet, & similia. Vnde primam sententiam censent esse probabilem, quamuis oppositam, quãtum ad modum loquendi, dicant esse magis probandam.

Nobis autem semper visa fuit prima sententia improbabilis, & existimamus, differentiam non esse de solo nomine, aut modo loquendi, sed de reipsa. 2.

Ad cuius euidentiã *considerandum* est quãlibet causam secundam, etiã princi-

palem, generali quadam ratione se habere, vt instrumentum, respectu Dei cõparatione effectus, quẽ producit, quatenus videlicet producit in effectu ipsum esse, quod non attingit, nisi in quantum est instrumentum Dei, eo quod effectus vniuersalissimus qualis est esse, causæ vniuersalissimæ debet attribui, vt ostẽdit Bannes 1.p.q.8.art.1.ad 6. & S. Thom. 2.cont.Gent.c.21. Et præterea, quia nulla causa secunda operatur particularem effectum, nisi moueatur à Deo, vt ex supradictis constat. In præsenti ergo non loquimur de causa instrumẽtali in hac generali acceptione; omnes fatentur, liberum hominis arbitrium non solum in ordine ad actus supernaturales, sed etiam naturales, esse quodammodo Dei instrumentum, quamuis sit instrumentum liberum; sic enim loquitur S. Tho. q.24.de verit.art.1.ad 5. & 3.cont.Gent.cap. 100.in 2.rat. Et idem dicit super c.10.Esa. in illa verba: *Assur virga furoris mei, & baculus ipse est.*

3. *Notandum secundo*, causam secundam principalẽ hoc differre à causa pure instrumentali, quod causa secunda principalis

cipalis aliquid confert per propriam formam ad productionem effectus; nã illum operatur à principio intrinseco actiuo, siue illud principium sit ei connaturale, siue ab agente supernaturali productum; eo quod per formam supernaturalem sibi inhęrentem, proportionatã cum effectu illum attingit. Causa autem instrumentalis secũdum propriam formam nihil confert etiam radicaliter ad productionem effectus, sed solum se habet, tanquam deferens virtutem principalis agentis. Vnde nõ producit effectum, nisi secũdum quod mouetur ab eodem agente principali: sicut aqua calida solum attingit instrumẽtaliter calorẽ, quem in alio subiecto producit; quia solum se habet, tanquã subiectum deferens virtutem igni, qui est causa principalis eiusdem caloris, & solum attingit illum, in quantũ mouetur ab igne. Vnde S. Th. *q.* 4. *de malo, art.* 3. *in Corp.* inquit, q̃ effectus est in causa principali secundum similitudinem formæ eius, vel eiusdem speciei, si sit causa vniuoca, puta, cum homo generat hominem, vel ignis ignem; vel secundum ali-

quam excellentiorẽ formam, si sit agens non vniuocũ, sicut sol generat hominẽ: in causa aũt instrumentali, est effectus secundum virtutẽ, quam recipit instrumentum à causa principali, in quantum mouetur ad ea, *vt a. 4. eiusd. q. in solu. ad* 15. explicat S. Doctor.

4. Dicendum est ergo, liberũ arbitrium eleuatum per habitum supernaturalẽ, vt per auxilium sibi inhærens esse reuera causam proximã principalẽ actuum supernaturalium, & non merum instrumentum. *Prob.* ratione desumpta ex S. Th. *q. 24. citata de verit. art. 1. ad 5.* Instrumentum non est liberum ad agendum, cum non agat, nisi secundum quod aliquis eo vtitur; ergo si liberũ arbitrium creatum cõparatione actuum supernaturalium est merum instrumentũ, & nõ causa secunda principalis; sequitur, q̃ non operetur libere eosdem actus; consequens aũt non est admittendum: nam est contra definitionem Con. Trid. *sess. 6. de Iust. cap. 5. & can.* 4. Ergo. *Confir.* nam instrumentum solum attingit effectum principalis agentis, deferendo eius virtutem; sicut serra attingit opus artificiatum

tum deferendo virtutem artis, siue artificis, quæ intētionaliter est in eius instrumento, *vt q. 3. de potentia, art. 7. ad 7.* docet S. Th. Ergo si liberum arbitrium solum attingit actus supernaturales, vt merum instrumentum, & non vt causa secunda principalis videtur sequi, quod solū cōcurrat ad eosdem actus producendos deferendo virtutē principalis agentis, scil. Dei, & ita haberet se mere passiue, sicut inanime quod tamen esset incidere in errorem hæreticorum huius temporis, vt ex supra dictis constat.

Secundo: In quacumque actione debet assignari aliqua causa principalis, quam ipsa actio denominet, & cui effectus principaliter tribuatur, sicut Deus denominatur Creator à creatione, & artifex denominatur ædificator à reali constitutione domus, quam efficit per instrumenta artis; sed cum liberum arbitrium eleuatum per formā supernaturalē, pducit actus fidei, spei, & charitatis supernaturales, & p eos meretur vitā æternā; nulla est alia causa principalis, q̄ denominent huiusmodi act⁹, nisi ipse homo, aut liberū eius arbitriū: ergo vere cōcurrit ad eosdē act⁹, vt causa secū- 5.

da principalis. *Minor prob.* nam si alia causa principalis assignaretur, quam huiusmodi actiones denominent, esset ipse Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad supernaturales actus: sed Deus nō denominatur, nec dicitur formaliter merens, vel intelligens, aut volens, ab huiusmodi actionib. nam mereri repugnat Deo secundum naturam diuinam, cum impossibile sit illum habere superiorem, apud quem mereatur. *Et præterea*; nam omnia sunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita. Similiter etiam nō dicitur intelligens, aut volens ab intellectione, aut volitione, quę est in nobis; sed ab ea, quę est in ipso Deo, quę etiam cum essentia diuina realiter, & formaliter identificatur. Ergo.

6. *Tertio*; De ratione actus vitalis, est, quod procedat à principio intrinseco viuente, & coniuncto, vnde & generatio, quia est actio vitalis, definitur à S. Thoma 1.*p.q.* 27.*a.* 2.*in C.* quod sit origo viuentis à principio viuente coniuncto in similitudinem naturæ: sed intellectio hominis, & volitio, etiam supernaturalis, vere est actio vitalis: ergo necesse est,

vt

vt procedat à principio intrinseco viuẽte, & coniuncto; ac per consequens, homo per aliquod principium intrinsecũ concurrit effectiue ad actus supernaturales, sc. per vitalitatem potentiæ eleuatam per formam supernaturalem ad modum superius explicatum; ac per consequens, erit causa secunda principalis eorundem actuum.

CAPVT XXVII.

Quod sit necessarium donum perseuerantiæ ad continuandam gratiam vsque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia distinguatur.

PEr hæc, quæ dicta sunt de dono speciali præoperãtis gratiæ efficacis, patet, quid sentiendum sit de specialissimo dono perseuerantiæ, quod est proprium prædestinatorum. Asserendum est n. secũdum fidem Catholicam, præter gratiam habitualem, & virtutes infusas esse necessarium ad perseuerandũ in bono vsque in finẽ, auxilium speciale supernaturale, sc. donum perseuerãtiæ. In hac doctrina conueniunt oẽs Catholici, & probatur auctoritatibus Scripturæ, 1. Ex disp. 103. & 104.

ræ, quas adducit Med. 1. 2. q. 109. art. 10. dub. 1. Probatur etiam auctoritate Aug. lib. de correp. & grat. cap. 12. vbi sic scribit: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamẽ infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei, sine quo perseuerare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tẽtationes infirmitate sua volũtas ipsa succumberet, & ideo perseuerare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent.* Idem docet *lib. de dono perseu.* præsertim *cap.* 20.

2. Secundo *prob.* ratione S. Tho. 3. *cont. Gent. cap.* 155. Illud quod natura sua est variabile, ad hoc, quod figatur in vno, indiget Auxilio alicuius mouentis immobilis; sed liberum arbitrium etiam existentis in gratia habituali adhuc manet variabile, & flexibile à bono in malum: ergo ad hoc, quod figatur in bono, & perseueret in illo vsque ad finem, indiget speciali Dei auxilio.

3. Hoc autem donum perseuerantiæ distinguitur realiter à prædicto auxilio efficaci, quod necessarium esse dicimus ad quamlibet supernaturalem operatio-

tionem. Ita docet S. Th. 1. 2. *q.* 109. *a.* 10. Et probatur ex Con. Arauſ. can. 10. vbi dicitur, *Adiutorium Dei etiã renatis, & ſanctis ſemper implorandum, vt ad finem bonum peruenire poſſint, vel in bono opere perdurare.* In quibus verbis videtur Concilium diſtinguere auxilium, quod datur ad finiendam vitam in gratia ab eo, quod confertur ad perſeuerandum longo tempore. Præterea *prob.* Donum perſeuerãtiæ eſt proprium prædeſtinatorum, vt patet ex illo Matth. 24. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*: auxilium autem ſpeciale ſupra poſitum datur multoties etiam reprobis: ergo diſtinguuntur illa duo auxilia.

Si dicatur diſtingui tantum in ratione doni, vel quod idem donum continuatum vſque in finem vitæ ſortiatur rationem doni perſeuerantiæ; contra: nam ipſa continuatio gratiæ vſque ad finem vitæ, etiamſi per vnam horam dumtaxat duret, habet ſpecialem difficultatem, propter quam plurima impedimenta tam intrinſeca, quam extrinſeca, quę tunc occurrũt: ergo indiget homo ad perſeuerãdũ ſpecialiſsimo auxi- 4.

lio

lio doni perseuerantiæ. *Confir.* nam propter huiusmodi difficultates speciali quadam ratione orabat Dauid vt terminus vitæ esset bonus: dicitur enim in Ps. 120. *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum.* & Ps. 67. *Et Domini Domini exitus mortis.*

5. *Homo purus, dum est in via semper est peccabilis simpliciter.*

Distinguitur etiam realiter hoc donum perseuerantiæ à dono confirmationis in gratia. Ad cuius euidentiam *notandum* est ex S. Th. *q.* 24. *de verit. art.* 9. *in Corp.* quod aliquis potest confirmari in bono, & effici impeccabilis dupliciter. *Primo*, totaliter ab intrinseco, & simpliciter, ita videlicet, vt in seipso intrinsecum habeat suæ confirmationis principium, vt peccare non possit: & sic sunt impeccabiles omnes beati. *Secundo*, potest effici impeccabilis secundum quid; & non ab intrinseco totaliter, sed partim ab intrinseco, partim ab extrinseco, quod contingit, quando alicui datur aliquod munus gratiæ, quo inclinatur in bonum, ita vt à illo non possit de facili deflectere, non tamen per hoc ita retrahitur à malo, vt omnino peccare non possit, nisi diuina prouidentia pro-

protegatur, & custodiatur. Quamuis ergo tam cõfirmati in gratia, dum sunt in via, sint simpliciter peccabiles, vt docet S. Thom. 4. *cont. Gent. cap.* 70. *&* 1. *p. q.* 100. *art.* 2. *in Corp.* & cum eo M. Med. 3. *p. quæst.* 27. *art.* 4. *concl.* 3. & impeccabilitas quam habent, sit impeccabilitas secundum quid. Est tamen differentia inter confirmationem in gratiam, & donum perseuerantiæ: nam impeccabilitas secundum quid, quæ reperitur in confirmatis in gratia, prouenit partim ab intrinseco ex perfectione gratiæ habitualis, & virtutum, partim ab extrinseco, videlicet ex custodia, protectione, & directione Dei: sicut Adam in statu innocentiæ erat immortalis, partim ab intrinseco ob vigorẽ naturæ, partim ab extrinseco, videlicet propter lignum vitæ, quo vescebatur, & propter diuinã custodiam, & prouidentiam, ad quam pertinebat remouere omne nociuum corporale. Hæc sententia est S. Tho. & Ferrar. *vbi supra.* Et quidem, quod illa impeccabilitas partim proueniat ab intrinseco, probatur ex S. Thom. 3. *p. q.* 27. *art.* 5. *ad* 2. vbi loquens de gratia, per quã

in bono confirmata est beatissima Virgo, docet habuisse quandam perfectionem intrinsecam: ait enim, quod in cõceptione Fili Dei consummata est eius gratia confirmans eam in bono. Quibus verbis ostendit gratiam, confirmãtem Virginem in bono, in seipsa perfectam fuisse.

6. Hæc autem perfectio intrinseca gratiæ confirmantis in bono, non attenditur secundum maiorem intensionem gratiæ habitualis; nam multi sunt in via non confirmati in gratia, qui habent gratiam, & charitatem magis intensam, quam aliqui existentes in patria: sed attenditur secundum quandam participationem gratiæ, & charitatis patriæ, quæ secundum modum est alterius rationis à gratia, vel charitate non confirmante, vt ait S. Thom. 2. 2. *quæst.* 24. *ar.* 7. *ad* 3. Donum autem perseuerantiæ non includit huiusmodi perfectionem gratiæ, sed solum facit, hominem esse impeccabilem ex particulari Dei prouidentia, & directione, & efficacia motionis gratiæ, qua omne peccatum mortale remoueretur.

CA-

CAPVT XXVIII.

Quod donum perseuerantiæ in ratione doni perseuerantiæ, atque efficacia illius non dependeat ex libera cooperatione nostri arbitrii cum illo.

EX dictis manet excluſa quorundam Theologorum ſententia, qui aſſerũt, ad donum perſeuerantiæ duo eſſe neceſſaria. Vnum ex parte Dei, videlicet, vt ea auxilia conferre ſtatuerit, cum quibus præuidebat adultum pro ſua libertate perſeueraturum, alterũ ex parte liberi arbitrii adulti, tanquam cõditionem, ſine qua voluntas conferendi talia auxilia non habuiſſet rationem voluntatis cõferendi donũ perſeuerantiæ, nempe quod adultus pro ſua libertate ita ſit cum eis cooperaturus, vt perſeueret: quod in facultate ipſius eſt conſtitutum. Vnde conſequenter affirmant, efficaciam doni perſeuerantię dependere ex libera cooperatione noſtri arbitrii, tanquam ex conditione, ſine qua nõ haberet rationem doni perſeuerantiæ, comparatione huius hominis. 1. *Ex diſp. 105.* 2.

Sed hæc ſententia cũ doctrina SS. Auguſt.

gust. & Thom. non congruit: nec cum prædestinatione, & efficacia diuinę gratiæ superius statutæ, & explicatæ. Vnde dicendum est, quod donum perseuerãtiæ in ratione doni perseuerantiæ, & efficaciam illius nullo modo dependet, etiam vt à conditione, sine qua non, ex libera cooperatione nostri arbitrii, sed à solo Deo, atque ab efficaci, & absoluto decreto voluntatis eius, qui pro sua misericordia tribuit illud donum, cui vult. Probatur ex Concil. Trid. *sess. 6. de iustif. cap. 13.* vbi sic dicitur: *Similiter de perseuerantiæ munere, de quo scriptum est Matth. 10. & 24. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potest eum, qui stat, statuere, vt perseueranter stet; & eum, qui cadit, restituere, nemo sibi certe aliquid absoluta certitudine polliceatur.* Ecce Concilium docet, perseuerantię munus aliunde haberi non posse, nisi à Deo: ergo non depẽdet ex nostro libero arbitrio; alias posset aliunde haberi, quam à Deo solo.

3. Præterea; nam Massilienses, contra quos scripsit D. Augustin. *libr. de prædest. Sanct.* & partim dono perseuer. de hoc mo-

modo explicabant donum perseuerantiæ: dicebant enim, quod Deus tribuebat homini auxiliū supernaturale præuenientis gratiæ, sine quo liberum arbitrium perseuerare non poterat; sed tamen cum illo auxilio perseuerabat homo actualiter, si volebat: si aūt nolebat, non perseuerabat. Affirmabant autem donum illud amitti posse per hominis voluntatem: neque admittebant donū aliquod præoperantis gratiæ, per quod Deus actiue proprie efficeret hominem ex nolente volentem, & perseuerantem vsque in finem, sicut S. Augustin. docuit, in cuius doctrina scandalizabantur. Constat hoc ex verbis S. Hilarii epist. ad Augustin. vbi sic ait, *Deinde molestè ferunt, ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc hominibus detur, vt ille acceperit perseuerantiam; non qua fieret, vt perseueraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseuerare non posset: nunc vero Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis, non tale adiutorium perseuerantiæ detur, sed tale, vt eis perseuerantia ipsa donetur, non solum, vt sine isto dono perseuerantes esse non possint, verum etiam, vt per hoc donum, non*

nisi perseuerantes sint. His verbis sanctitatis tuæ ita mouentur, vt dicam quãdam desperationem hominibus exhiberi. Et paulo inferius subdit: *Quidquid libet donatum sit prædestinatis, id posse, & amittere, & retinere propria voluntate contendunt. Quod tunc falsum esset, si verum putarent, eam quosdam perseuerantiam percepisse, vt nisi perseuerantes esse non possint.* Vnde idem Aug. *li. de dono perseuer. cap. 1. 2. 6. 7. 8. & 9.* ostendit, donum perseuerantiæ admitti non posse cõtumaci hominis voluntate, sed infallibiliter perseuerare per illud donũ; quod etiam confirmat *lib. de correp. & grat. cap. 8. 11. & 12. & epist. 107. ad Vitalem in prin.* Præterea *prob.* omnibus argumentis, quibus ostendetur prædestinationem in ratione prædestinationis, & efficaciam auxiliorum gratiæ nõ pendere ex libera cooperatione arbitrii nostri cum illis à Deo præcognita per scientiam mediam, nec talem præscientiam supponere: efficaciter enim idipsum probant de voluntate conferendi donum perseuerantiæ, seu de efficacitate eiusdem doni. Eandem doctrinam docet S. Thom. *1. 2. quæst. 109. art. 10.* vbi distinguit

guit donum, quo aliquis perseuerat, ab eo quo potest perseuerare, si velit. Quæ omnia confirmari possunt argumentis, quib. supra ostensum est, auxilium efficax præoperantis gratię distingui ab auxilio sufficienti. Concludūt n. à fortiori auxiliū efficax, quo Deus efficit, vt quis actu perseueret vsque in finē, distingui ab auxilio sufficienti, quo potest perseuerare, si velit; nō tamen actu perseuerat. Per quid aūt distinguātur huiusmodi auxilia, iam superius explicatum est.

CAPVT XXIX.

Quod in statu innocentiæ primi Parentes indiguerint speciali dono perseuerantiæ ad perseuerandum in gratia vsque ad finem vitæ.

EX præmissis constat primos Parentes in statu innocentiæ ad vitandum omnia lethalia peccata, perseuerandūque in gratia, vsque in finem indiguisse auxilio particulari superaddito habitibus iustitiæ originalis gratiæ; Theologicarumque virtutum, seu specialissimo illo dono perseuerantiæ; vnde si de facto perseuerassent, nō sola iustitia originali 1. Ex disp. 87.

ginali habitu gratiæ, & virtutum infusarum, ac Dei concursu generali, seclusso quocumque alio auxilio speciali perseueraſſent, sed ex dono perseuerantiæ, de quo in præcedenti capite mentionem fecimus. Hæc est doctrina S. Th. 3. *cont. Gent. cap.* 155. *&* 1. 2. *q.* 109. *art.* 10.

3. *Prob.* testimoniis Scripturæ, quæ pro illa adducit S. Thom. 3. *cont. Gent. citato.* Dicitur enim ad Philip. 1. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Iesu Christi.* Et 1. Petri vltim. *Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam gloriam suam, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.* Et Rom. 14. *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit, stabit autem; potens est enim Deus statuere illum.* Inueniuntur etiam in sacra Scriptura multæ orationes, quibus à Deo petitur perseuerantia, sicut in Psal. 16. *Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea.* Et 2. ad Thess. 2. *Deus Pater noster exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono.* Hoc etiam ipsum in oratione Dominica petitur, maxime cum dicitur: *Adueniat regnum tuum.* Non enim nobis adueniet

ueniet regnū Dei, niſi in bono perſeuerauerimus. Deriſorū aūt eſſet à Deo aliquid petere, cuius ipſe dator non eſſet: ergo perſeuerātia in bono, eſt homini à Deo, in quocumq; ſtatu fuerit cōſtitut⁹.

Præterea *prob.* ex Conc. Arau. cap. 19. 2. vbi ſic dicitur: *Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permanerēt, nullo modo ſeipſam Creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret. Vnde cum ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* Quod autem Concilium per gratiam adiuuantem intelligat auxilium ſpeciale gratiæ habitualis, & virtutibus infuſis ſuperadditum, conſtat; nam in prima parte illius Canonis loquitur de primis Parentibus in ſtatu innocentiæ, in quo prædi ti erant iuſtitia originali, habituali gratia, & virtutibus infuſis; & definit, in illis adhuc fuiſſe neceſſarium adiutorium gratiæ, vt ſalutē, quam acceperunt, cuſtodirent: ergo loquitur de adiutorio, ſiue auxilio ſpeciali eiſdem habitibus infuſis ſuperaddito. Nec ſatis eſt reſpondere ipſum habitum gratiæ, & virtutum, quatenus pariter

cum libero arbitrio se determinante influit in piam operationem, habere rationem specialis auxilii *lib. 2. cap. 1.* actualis. Contra hoc enim militant omnia argumenta, quibus supra ostensum est, speciale Dei auxilium, sicut & concursum generalem, esse influxum immediatum in liberum arbitrium, vt in causam, & aliquid præuium ad eiusdem arbitrii influxum, per quod Deus præmouet, applicat, & prædeterminat voluntatem nostram, vt libere, & infallibiliter cooperetur gratiæ mouenti.

4. Præterea *prob.* In nobis præter ipsum habituale donum gratiæ gratum facientis, & virtutes infusas, vt actualiter perseueremus vsque in finem, est necessarium speciale auxilium doni perseuerãtiæ eisdem habitibus infusis superadditum. Ergo similiter in Adam in statu innocentiæ. *Antecedens* est expressa sententia S. Th. *1. 2. q. 109. ar. 9. & 10.* & habetur definitum in Conc. Trid. *sess. 6. de iustificat. can. 22.* sub his verbis: *Si quis dixerit, iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Conseq. *prob.* Nam ratio

ratio propter quam S. Thom. 1. 2. *q.* 109. *art.* 1. & 9. docet, eum, qui iam consecutus est gratiam iustificantem, indigere auxilio speciali superaddito, vt operetur bonum, & perseueret vsque in finẽ, est; *Quia nulla res creata potest in quemcunque actum prodire, nisi virtute motionis diuinæ*: hæc aũt ratio etiam procedit de primis Parentibus in statu innocẽtię. Ergo.

Præterea *confirm.* quia S. Augustin. *libr. de correpț. & grat. superius cap.* 11. & 12. *alleg.* cum S. Thoma docent, maius donum accepisse nos per Christum, quam acceperit Adam in statu innocentiæ; eo quod Adæ solum fuit collatum donum quo posset perseuerare, si vellet; non autem quo actualiter perseueraret, & vellet; prædestinatis autem datur per Christum non tantum donum, quo perseuerare possint, si velint; sed etiam quo actualiter perseuerarent, & velint. Sentiunt ergo, primum Parentem in statu innocentiæ, vt actualiter perseueraret, indiguisse aliquo speciali auxilio, seu dono; quod tamen non fuit illi collatum, sicut per gratiam Christi confertur prædestinatis. 5.

CAPVT XXIX.

Quod donum perseuerantiæ non sit omnibus hominibus iustis commune, sed proprium donum prædestinatorum.

1. Ex diff. 107. FVit autem quorundam Theologorum sententia, distingui duplex donum perseuerantię. Alterum (inquiunt) consistere in quodam speciali auxilio, & protectione, qua Deus ita protegit, & munit quosdam, vt indeclinabiliter, & infallibiliter in gratia perseuerent vsque ad mortem; quale Apostolis post acceptum Spiritum sanctum, & iis, qui dicuntur confirmari in gratia, concessum est: quod subinde non est omnibus iustis commune. Alterum, esse perseuerantiæ donum, quod consistit in quodá auxilio, & protectione, qua Deus ita adest hominibus, vt possint in gratia perseuerare, si velint; & hoc donum inquiunt esse necessarium ad salutem, & dari omnibus iustis immediate in actu primo. Hæc tamen sententia nec est vera, nec videtur in aliqua probabili ratione fundata. Vnde dicendum est, quod donum perseuerantiæ ita est proprium præ-

prædestinatorum, vt nulli alteri conueniat. Probatur primo, nam Concilia, & Patres præsertim Augustinus, nullam aliam perseuerantiam agnouerunt, nisi illam; de qua scriptum est Matth. 10. & 24. *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Sed huiusmodi perseuerãtia solis conuenit prædestinatis; nam illi solum re vera saluantur. Ergo. *Maior prob.* ex verbis illis Con. Trid. *sess. 6. de iustific.* cap. 13. *Similiter de perseuerantiæ munere, de quo scriptũ est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit; quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, vt perseuerãter stet, & eum qui cadit, restituere; nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur.* Et can. 16. *Si quis magnum illud vsque in finem perseuerantiæ donum se certo habiturum absoluta, & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatione didicerit, anathema sit.* Ex qua definitione habemus, donum perseuerantiæ non esse illud, quo iustus solum perseuerare potest, si velit, sed quo actu perseuerat vsque in finem, vt declaratlocus Matth. 10. à Concilio

inductus, & verba illa: *De quo dono nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine debet polliceri.* Et tamen certissime potest quis sibi polliceri, ad futurum sibi Deum, vt perseuerare possit si velit. Sentit ergo Concilium, ad donum perseuerantiæ necessarium esse quod ille, cui conceditur, actu perseueret vsque in finem: non ergo est commune eiusmodi donum omnibus etiam reprobis.

2. Secundo *prob.* auctoritate Sanctorũ, qui vnanimiter docent, perseuerantiæ donum esse proprium prædestinatorũ, per illudq; Deum omnibus illis tribuere, non solũ posse perseuerare, si velint: sed etiam actu perseuerare vsque in finem; ita vt indeclinabiliter, & infallibiliter perseuerent, vt est videre apud S. Hilarium *epist. ad Augustin.* vbi Semipelagianorum placita commemorans de hac quæstione consuluit eundem Augustinum *libr. de dono perseuer. cap.* 8. respondens Prospero, & Hilario, ait: *Sed nolunt, vt scribitis, isti fratres ita hanc perseuerantiam prædicari, vt non vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit,*

vbi

vbi quid dicant, parum diligenter attendunt. De illa enim perseuerantia loquimur, quæ perseueratur vsque in finem; quæ si data est, perseueratum est vsque in finem: si autem non est perseueratum vsque in finem, non est data: quod iam, & superius satis egimus. Et infra: *Perseuerantiam vero vsque in finem, quoniam non habet quisquam, nisi qui perseuerauerit vsque in finem; multi eam possunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum est, ne forte, cum perseuerauerit homo vsque in finem, aliqua in eo mala volũtas oriatur, ne perseueret vsque in finem. Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest: sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest. Cum enim perseuerauerit quisq; in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia, quæ poterat ante finem. Quomodo enim potest amitti per quod fit, vt non amittatur, etiam quod posset amitti?* Quibus verbis S. Doctor apertissime docet, donum perseuerantiæ habere infallibiliter cõiunctam actualem perseuerantiam vsque in finem, nec posse voluntatem hominis interrumpi, vel contumaciter amitti. Sentit ergo, idem donum non esse commune omnibus

iustis, cum ex illis quidam non perseuerent vsque in finem. *Et lib. de corrept. & grat.* cap. 12. *Subuentum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur: & ideo, quamuis infirma non deficeret, nec aduersitate aliqua vinceretur. Et iterum: Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere, quod vellet, infirmis seruauit, vt ipso donante inuictissime, quod bonum est, vellent, nec hoc deserere inuictissime nollent.* En S. Augustinus nedum Apostolis, & aliis confirmatis in gratia subueniendum esse ait per donum perseuerantiæ, quo indeclinabiliter agerẽtur, & perseuerarent vsque in finem, sed etiam *infirmitati humanæ*, quæ in omnibus electis reperitur.

3. Hinc S. Prosp. in respon. ad cap. Gall. cap. 7. *Quomodo*, (inquit) *eos haberet præordinata in Christo electio, cum dubium non sit, donum Dei esse perseuerantiam in bono vsque ad finem, quam istos ex eo ipso, quod non perseuerauerunt, non habuisse manifestum est.* Si ergo secundum Prosperũ, manifestum est, eos, qui non perseuerarunt in bono vsque in finem, donum per-

perſeuerantiæ non habuiſſe, quomodo aſſeritur, tale non omnibus iuſtis eſſe commune? Dicendum eſt ergo, ad ſolos prædeſtinatos pertinere.

Tertio prob. ratione: Si donum perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſequitur, quod ex ſe, prout à Deo procedit; ſolum tribuat illis poſſe perſeuerare; nam actu perſeuerare vſque in finem non eſt commune omnibus iuſtis; alias ſemel iuſtificatus nunquam peccaret moraliter, nec caderet à gratia; q̃ tamen definitioni Concilii Trid. repugnat; ergo ſolum eſt illis cõmune poſſe perſeuerare, ac per conſequens, ſi donũ perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſolum tribuet illis poſſe perſeuerare, & illi, qui actu perſeuerant, ſolum haberent ex dono Dei poſſe perſeuerare, ſi velint: actualem autem perſeuerãtiam haberent à ſeipſis, quia videl. pro innata ſibi libertate cum auxilio tribuente ſolum poſſe, voluerint actu perſeuerare vſque in finem, quod tamen admittendum non eſt.

Quarto: Prædeſtinatio ad gloriam nõ eſt omnibus iuſtis communis, ſed illis 4.

solum, qui reipsa saluantur, vt ex supra dictis constat. Ergo etiam donum perseuerantię non est omnibus iustis commune.

LIBER QVARTVS.

IN QVO

FVNDAMENTVM QVARTVM aduersæ concordiæ euertitur, & consequenter, de prædestinatione, & reprobatione agitur, ac legitima concordia libertatis nostri arbitrii cum eadem prædestinatione, & efficacia gratiæ statuitur.

CAPVT I.

Quod non sit aliqua lex à Deo statuta dãdi auxilia præueniẽtis gratiæ facientibus totum, quod in se est, ex sola facultate naturæ.

1. Ex disp. 56. VT ex supra dictis constat *Fundamentum quartum* aduersæ concordię est, quod facientibus totũ in se, & ex sola facultate naturæ, infallibiliter

biliter dantur auxilia præuenientis gratiæ, & ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio ob merita paſsionis eius. Addunt tamen, quod hæc auxilia non dãtur propter merita præcedentia ipſius hominis, ſed propter merita Chriſti. Ex quo inferunt, quod, ſicut Deus ſemper præſto eſt per ſuum concurſum generalẽ libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit; ita præſto eſt illi per auxiliũ gratiæ ſufficiens, vt quoties ex ſuis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex his, quę ad iuſtificationem ſpectant; illud exequatur, prout ad ſaluté oportet. Addunt, quod Deus ſine vlla intermiſsione ad oſtium cordis ſtat paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſideranſq; ingreſſum: non tamẽ ſatis explicant an conatus ille ex ſolis viribus naturæ procedens, ſit idem numero actus cum conatu, quo liberum arbitrium elicit diſpoſitionem ad gratiam, ita videlicet, vt idem actus numero procedens ex viribus naturæ, perficiatur, & eleuetur per gratiam præuenientem ad ordinem ſupernaturalem, vt ſit qualis ad ſalutem opor-

oportet, quãuis id insinuare videantur.

2. Hæc tamen sententia nõ est vera, nec dictis SS. Aug. & Thom. consona, sed potius aduersa: Vnde dicẽdum est, nullam legem fuisse vnquam à Deo statutã dandi infallibiliter auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in se est ex sola facultate naturæ: neq; Christus Dominus meruit, aut voluit, esse talem legem.

3. *Prob.* auctoritate S. Th. 1.2.*q.*112.*art.*3. *in Corp.* vbi aperte docet nostrã sententiam. Ait enim, quod pręparatio, *si consideretur* secundum quod est à libero arbitrio, nullã necessitatem habeat ad gratiæ consecutionem; sed secundum quod est à Deo mouente, &c. Et idẽ docet *q.*109.*art.*6.*ad* 2.*& ad Roman.*10.*lect.*3. vbi explicat illud axioma: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam:* de faciente, quod in se est, vt est motus auxilio diuino. Nec potest dici, quod S. Doctor loquatur solum de gratia iustificante, non autem de auxilio actuali prænientis gratiæ, vt quidã contendunt. Hæc enim explicatio pugnat directe cũ eodem S. Thoma, tum locis superius adductis

ductis, tum etiam in *lib. 3. cont. Gen. c. 149.* vbi ex professo probat multis rationib. quod homo non possit prædictum auxilium mereri, sed neq; consequi illud propria virtute. Et inter alia inquit in prima ratione: *Non propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur, sed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Et in tertia ratione idem probat his verbis: *Nullum agens particulare potest vniuersaliter præuenire actionem primi, & vniuersalis agentis, eo quod omnis actio particularis agentis, originem habet ab vniuersali agente, sicut in istis inferioribus omnis motus præuenitur à motu cœlesti, sed anima humana ordinatur sub Deo sicut particulare agens sub vniuersali: impossibile est ergo, esse aliquẽ rectum motum in ipsa, quem non præueniat actio diuina.*

Præterea prob. ratione fundatà in sacris Literis. Etenim quicquid datur ex lege & pacto homini operanti, datur illi ex iustitia saltem imperfecta: nam lex, & conuentio fundat rationem iustitiæ, vt patet ex illa parabola Matthæi, vbi operarii cõuenerunt cũ Domino de denario. 4.

rio. Ibi enim Dominus dixit vni: *Nonne ex denario diurno conueniſti mecum? tolle quod tuum eſt, & vade in pace*: ergo ſi auxilia actualia præuenientis gratiæ dantur à Deo ex pacto, & conuentione facientibus totum, quod poſſunt ex facultate naturæ, dantur illis ex iuſtitia fundata in pacto & conuentione diuina; atque adeo auxilia illa non erunt dona gratię, ſed debita operibus, & ita gratia non eſſet gratia. Dicitur enim ad Rom. 2. *Si autem gratia iam non ex operibus, alioquin gratia, iam non eſt gratia.* Confirm. ex illo ad Rom. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum*: ergo ſi eſt lex, quod operãti ex facultate naturæ totum, quod poteſt, dentur auxilia gratiæ; talia auxilia dabuntur illi ſecundum debitum, & nõ ſecundum gratiam.

5. *Confirm. ſecundo*, nam vt 2. 2. *q.* 80. *art.* 1. *in Corp.* docet S. Thom. debitum legale eſt, ad quod reddendum aliquis legi aſtringitur: ergo ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege ad dãda auxilia præuenientis gratiæ facientibus q̃ in ſe eſt, talia auxilia ſunt illis debita ſecundum legẽ.

Con-

Confirm. tertio; nam in eodem loco docet S. Tho. quod veritas est pars iustitiæ potentialis, in qua reperitur debitū morale: ergo quod redditur ad seruandam veritatem in promissis, redditur ex iustitia imperfecta, quando promissio facta est per legem aliquid operanti: ergo non est talis lex. 6.

Confirm. quarto: nam si opposita sententia esset vera, sequeretur gratiā præuenientem regulariter loquendo, non esse prę uenientē simpliciter, neq; ipsam vocationem primam Dei, & excitationem esse primo præuenientem nos, sed esset præueniēs à creata voluntate præuenta. *Prob.* nam præueniretur à libero arbitrio faciēte quod in se est ex facultate naturæ: ergo esset gratia præuenta à natura, & nō præueniens illam. Nec satis est respondere, quod propter merita Christi stabilita est lex prædicta; non n. potuit Christus mereri, quod statueretur lex derogās gratiæ ipsius, & qua posita gratia non esset gratia, sed debita operibus naturæ; si enim ex operibus, iā gratia non est gratia, sed merces, vt ex præmissis constat. 7.

Ex

8. Ex quo sequitur, quod conatus, quo homo elicit dispositionem supernaturalem ad gratiam, non est idem cũ conatu illo, quo ex viribus solius naturæ facit, quod in se est. Nam conatus, qui procedit elicitiue à potentia eleuata per auxilium supernaturale, non est idem secundum subſtantiã cum conatu mere naturali, vt supra dictum est; sed conatus, qui est dispositio ad gratiam, procedit à potẽtia eleuata per auxilium supernaturale, præsertim si sit vltima dispositio: ergo non est idem secundum subſtantiam cum conatu procedẽte ex sola facultate naturæ. Præterea idipsum probatur; nam alias sequeretur, hominẽ ex viribus naturæ adhibere inchoationem imperfectam propriæ salutis, & dispositionem ad illam secundum subſtantiam; à Deo vero solum tribui perfectionem, & consummationem talis dispositionis: atq; ita primas partes daret sibi homo, posteriores Deo. Hoc autem non potest admitti, vt ostendit S. Aug. *lib. de prædest. SS. cap. 2. & 3.* & sanctus Prosp. *lib. contra Collatorem, cap. 3. & seqq.* Ergo.

CA-

CAPVT II.

Soluuntur argumenta contra præmissa.

EX his, quæ superius dicta sunt non erit difficile, argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur, dissoluere. 1. *Ex diff.* 56.

Primum argumentum desumitur ex S. Th. *q.* 14. *de verit. art.* 11. *ad* 1. vbi ait: *Si quis in siluis enutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissime tenendum est, quod ei Deus, vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ ad credendum sunt necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eũ dirigeret, sicut misit Petrũ ad Concilium. Act.* 10. Et idem doc et in *sol. ad* 2. *eiusd. art. & lib.* 3. *contr. Gent. c.* 149. & *in* 2. *sent. dist.* 28. *q.* 1. *art.* 4. & *q.* 24. *de verit. art.* 1 *ad* 2. Ad hoc argumentum est prima solutio, quod S. Doctor 1. 2. *q.* 109. *art.* 6. *ad* 2. *q.* 112. *art.* 3. & *lib.* 3. *contra Gent. cap.* 149. ad meliorem, & clariorem formã reduxit, id quod docuit in *q.* 14. *de verit.* Ita dicit Driedo *lib. de concord. lib. arb. fol.* 56. *pag.* 2. & Ruardus *super art.* 3. *cont. Luther. pag.* 220. & Caiet. 12. *q.* 109. *art.* 6. §. *Nec obstat.* Secunda solutio, & explicatio est M. Medinæ 1. 2. *q.* 89. *art.* 6. quod ibi

ibi loquitur S. Tho. de faciente totum; quod in se est, non quidem ex sola facultate naturæ, sed ex auxilio pręuenientis gratiæ. Et hæc explicatio est expresse S. Thom. super *c.* 10. *ad Rom. lect.* 3. Vult ergo docere S. Doctor, quod, si ille puer faciat, quod in se est ex prædicto auxilio supernaturali; Deus vel per aliquē prædicatorem, vel per internam inspirationem illuminabit illum, vt credat alia mysteria, quæ ad consequendum vltimam salutem, necessarium est credere explicite, vt incarnationem Verbi, & alia huiusmodi. Deus enim *in primo* instāti morali vsus rationis prævenit puerum speciali auxilio gratiæ, vt se conuertat in ipsum Deum, ac in bonum virtutis, eo modo, quo in illa ætate potest; vt colligitur ex illo Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum*, id est, ad vsum rationis, per quem moraliter mundum ingreditur, vt de seipso disponat, & mereri possit, aut demereri. Consonat hæc explicatio cum verbis S. Th. 1. 2. q. 89. *art.* 6. *in Corp.* vbi ait: *Quod si puer ille ordinauerit se, in ipso instanti vsus rationis ad debitum finem*

per

per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Vbi loquitur de ordine ad debitum finem ex speciali auxilio; alias absque aliquo auxilio præueniẽtis gratiæ consequeretur homo gratiam habitualem: quod falsissimum est, vt ostendit M. Medina loco superius allegato, imo & contra expressam sententiã eius Doctoris. Iuxta hanc doctrinam interpretanda sunt, & intelligenda, quæ in aliis locis eodem argumẽto adductis dicit S. Thomas.

Secundum arg. Salus est posita in potestate hominis adulti, quamdiu viuit in hoc sæculo; dicitur enim Eccl. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illũ in manu consilii sui. Appositi tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuã. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Et Psalm. 108. *Anima mea in manibus meis semper,* id est, in potestate mea: sed nõ esset in eius potestate; nisi esset lex infallibilis, quod facienti totum quod potest ex facultate naturæ, dabuntur auxilia præuenientis gratiæ, vt operatio illa sit, qualis ad salutem oportet, eo quod non esset in po- 2.

in potestate hominis habere, quando ipse voluerit huiusmodi auxilia, sine quibus salus consequi nõ potest, sed solum esset in potestate Dei, qui pro sua mera libertate confert eadem auxilia, quibus vult, & quando vult: ergo.

3. *Resp.* quod vt supra dicebamus perditio, & salus, est quidem posita in hominis potestate; aliter tamen, & aliter: nam perditio est in nobis, ex nobis, salus autem ex Deo: vnde salus nostra primo est in potestate solius Dei, tanquam in primo incipiente simpliciter, vt expresse docet S. Aug. *lib. de dono perseuer. c. 8.* & S. Ambros. cuius verba eodem loco adducit Augustinus. vnde salus non est in potestate hominis, tanquam in primo inchoante, aut incipiente, sed tanquam in consentiente libere, & cooperante supposito auxilio præuenientis gratiæ, vt dictum est: vnde ante huiusmodi auxilium nil potest homo operari, quod habeat ordinem ad salutem suam, siue in ratione disputationis, siue conditionis sine qua non.

4. *Tertium argumentum*: Gratia præueniens multum dependeat ab industria, & cona-

conatu eius, qui excitatur, & vocatur; sed non alia ratione pẽdet ab eius industria, nisi quia oportet, vt prius ipse faciat, quod in se est, ex sola facultate naturæ, vt conatus illi eleuentur à Deo per gratiam præuenientem, & fiãt supernaturales, quales ad salutẽ oportet: ergo. *Respond.* maiorem assumptã esse falsam, *vt lib.* 3. *c.* 13. ostensum est. Etenim prima gratia præueniens non est formaliter actus noster vitalis, sed causaliter, *vt lib.* 3. *c.* 15. visum est. Et ideo oportet, q; Deus auxilio speciali præueniat omnem conatum, & industriam, qua liberum arbitrium nostrum, & voluntas etiam per actus indeliberatos mouetur à Deo ad salutem, ac per consequens nihil per solam facultatẽ naturæ potest facere, quo posito Deus infallibiliter, & ex certa lege illi cõferat auxilia pręueniẽtis gratię. *Alia argumenta*, quę contra istam doctrinam obiiciũtur, possunt dissolui ex his, quæ *lib.* 2. & in hoc libro dicta sunt. Et ex eisdem principiis manent impugnatæ aliæ assertiones appendices, quæ ad *quartum fundamentum* aduersæ concordiæ *lib.* 1. *c.* 4. commemorantur.

His suppositis, quæ ad efficaciam auxiliorum gratiæ, per quæ ad finem supernaturalem perducuntur electi pertinere videbantur; agendum est nūc de prædestinatione, & prædestinatis, qui beatitudinem supernaturalem consequuntur, & de reprobatione, & reprobis, qui ab eodem fine propria malitia deficiunt, vt ex consideratione iustitiæ diuinæ, quæ in eisdem reprobis exercetur, magis splendeat abundantia misericordię, quę communicatur electis.

CAPVT III.

Quod omnes explicationes, quas S. August. tribuit verbis illis Apostoli 1. Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri; *sint legitimæ.*

1. Ex disp. 33. NOnnulli Doctores præuidentes explicationes duas priores immediate subiiciendas, quas tradit S. Aug. verbis inductis Apostoli, cum prædestinatione dependente à præscientia media cohærere non posse, illas vehementer impugnant, asserentes, esse parum consentaneas sacris literis, ac per consequēs probandas non esse, nec admittendas; nihilo-

nihilominus eas communiter, tãquam legitimas amplectitur S. Tho. & omnes Thomistæ, quas etiam tradunt plures alii sancti Doctores.

Prima explicatio est secundum quandam distributionem accõmodam, ita vt sensus sit: non quod velit vniuersaliter omnes homines saluari; sed quia nullus fit saluus, quem Deus non velit saluum fieri; eo modo loquendi, quo dici consueuit: Hic magister docet omnes pueros in ciuitate, non quod vniuersaliter omnes doceat, sed quia nulli addiscit literas, nisi quem ipse docuerit. Sic explicat S. Aug. *lib. 4. contr. Iulian. c. 8. lib. de correp. & grat. c. 14. lib. de prædest. SS. c. 8.* vbi adducit illud exemplum de magistro, *in Ench. ad Laur. c. 102. & lib. 6. Hypognost. ad fin. & epist. 107. ad Vitalem.* 2. 1. Expl.

Secunda explicatio est, iuxta quam illa distributio (*omnes*) accipitur incomplete pro generibus singulorum; & sensus est, quod Deus ex omnibus statibus hominum vult aliquos saluos fieri, videl. ex diuitibus pauperibus Iudæis, & Gentilibus, masculis, & fœminis, regibus & subditis, &c. sicut quando dicimus, 2. Expl.

omne animal fuisse in arca Noe, non est sensus omne animal absolute fuisse ibi, sed cuiuscumque speciei animalis aliquod animal fuisse in arca Noe. Hanc expositionem tradit S. Aug. in *Enchirid. ad Laurent. cap.* 103. quam etiam sequitur Fulgent. *lib. de incarn. & gratia Christi, cap.* 31. Beda, & Anselmus ad illum locum S. Pauli.

3. *Expl.* *Tertia explicatio est*, quod Deus vult, id est, facit, vt homines velint omnes saluos fieri, eo sensu, quo dicitur ad Rom. 8. *Spiritus postulat pro nobis*, id est, postulare nos facit *gemitibus inenarrabilibus*, & Gen. 22. *Nunc cognoui*, id est, cognoscere feci, *quod timeas Dominum.* sic explicat S. Aug. *lib. de correp. & grat. c.* 15.

4. *Expl.* *Quarta explicatio est*, loqui Apostolum de voluntate Dei antecedente, quæ est voluntas signi, & voluntas secundum quid, vt dicetur *cap. seq.* Hanc explicationem etiam tradit S. Augustin. *lib. ad art. sibi falso impos. artic.* 2. *& cap.* 15. *cit. de correp. & grat.* quam sequitur Damasc. *lib.* 2. *de fide orthod. cap.* 29. Prosp. *lib.* 2. *de vocat. Gent. cap.* 19. *& cap.* 25. *& in respons. secunda, ad obiectiones.* Vincent. Theophyl.

phyl. & OEcumen. super *eandem epist.* & S. Thom. *eodem loco*, & 1. *p. q.* 23. *art.* 4. *ad* 3. & *q.* 19. *art.* 6. *in Corp.* vbi etiam admittit primam & secundam explicationem S. Augustini. Denique S. Chrysost. *homil.* 1. *in Epist. ad Ephes.* & S. Ambrosius *ad cap.* 2. 1. *ad Timoth.* hanc vltimam explicationem tradunt, & est satis communis inter Doctores. Et quidem, quod Deus voluntate absoluta, & beneplacito, nequaquam velit omnes homines indifferenter saluos fieri, constat; nam voluntas beneplaciti Dei semper impletur, vt communiter docent Theologi, præsertim S. Thom. 1. *p. quæst.* 19. *artic.* 6. Caietan. *sup.* 1. *epist. ad Timoth. cap.* 2. Scot. in 1. *distinct.* 46. *quæst. vnic. ad* 1. Sanctus Bonauent. *eadem distinct. art.* 1. *quæst.* 1. Sed non omnes saluantur: ergo Deus non vult voluntate beneplaciti, vt omnes saluentur; ac per consequens, explicationes illæ S. Aug. & S. Thom. necessario sunt admittendæ.

CAPVT IV.

Quid sit voluntas Dei antecedens, quid voluntas

luntas consequens, & quem actum voluntas antecedens importet formaliter in Deo.

1. Ex disp. 34. EST quorundam Theologorum sententia, quod *voluntas antecedens* sit voluntas, quæ ita à solo Deo procedit, vt nullam ex nostris malis operibus occasionem captet, aut illam præsupponat: *consequens* vero *voluntas est*, quæ à nostro vitio ortũ habet, & illud præsupponit. Ex quo inferũt, quod Deus semper voluntate antecedente vult oppositũ eius, quod vult voluntate consequente. Dicunt enim, quod voluntas *consequens* est, quia ex adiunctione aliquarum circumstantiarũ est aliquid absolute volitum, manente voluntate de oppositо.

2. Hæc tamen sententia non recte explicat, quid sit voluntas Dei antecedẽs, quid consequens, neque est ad mentem S. Thomæ 1. *p. q.* 19. *art.* 6. *citato*, vbi de hac re agit ex professo. Pro cuius explicatione *supponendum est*. *Primo*, quod, vt docet S. Thom. *art.* 6. *citato*, vnumquodque secundum quod est bonum, est volitum à Deo, nec sub hac ratione potest odio haberi, cum bonũ sit, quod

omnia

omnia appetũt. *Notandum secundo*, quod aliquid absolute, & secundum se consideratum, potest esse bonum, & amabile, quod tamen in individuo consideratum secundum omnes circumstantias adiunctas, quas habet, non sit bonũ, sed inducat rationẽ mali, quia videl. priuat alio maiori bono, quod est magis appetibile; nam minus bonum comparatione maioris boni induit quandam rationem mali, sicut diligere, & conseruare merces, est bonum secundum se; non tamen est bonum conseruare merces cum detrimento vitæ. *Supponendum est tertio*: voluntatem, quæ recipit aliquod obiectum secundum se consideratum esse voluntatem antecedentem: voluntatem autem, quæ respicit obiectũ cum omnibus adiunctis, & circumstãtiis dici consequentem, vt docet expresse S. Th. *art. 6. cit. ad 1.* Et ratio, quam assignat S. Doctor, est: nam consideratio obiecti secundum se antecedit considerationẽ eiusdem obiecti, prout habet tales circumstãtias adiunctas, & ideo prima voluntas dicitur antecedens; secunda vero dicitur consequens.

3. Dicendum est ergo, quod voluntas Dei antecedens est, quæ fertur in obiectum aliquod absolute consideratum, & secundum se. Dicitur autem hæc voluntas antecedens, non quia antecedat bonum, vel malũ vsum nostri arbitrii, vt arbitrantur auctores primæ sententiæ: sed quia antecedit voluntatem, qua Deus fertur in obiectum consideratum cũ aliquo adiuncto, quę est consequens, & posterior consideratio eius, vt docet S. Th. 1. p. q. 19. art. 6. Hoc non aliter probatur, quam ex fundamentis positis, & ex ipsa verborum significatione.

4. Si ergo consideretur salus reproborum secundum se, & absolute, sic est à Deo volita: si autem consideretur secundum quod habet adiunctam priuationem, aut carentiam maioris boni, videl. boni vniuersalis prouidentiæ diuinæ, pulchritudinis vniuersi, manifestationis iustitiæ diuinæ in reprobis, & maioris splẽdoris misericordiæ eius in electis; sic non est volita à Deo. Et secundũ hoc asserimus, quod voluntate consequente, Deus non velit omnes homines saluos fieri, sed solum prædestinatos, vt docet

docet S. Tho. *1.p.q.23. art.3.ad 1.* vbi ait: *Quod Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, in quantum omnibus vult aliquod bonum: non tamē quodcunq; bonum vult omnibus. In quantum igitur quibusdam non vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos odio habere, vel reprobare.* Et *art.5. eiusd.q.ad 3.* idipsum confirmat. *Prob.* ex fundamentis positis; nam bonum particulare cum detrimento maioris boni non est appetibile, cum ex adiunctis induat rationem mali; sed si omnes vniuersaliter saluarentur, impediretur bonum vniuersale prouidentiæ diuinæ, ac perfectio vniuersi, ad quam requiruntur diuersi gradus in rebus, & quod ex illis quædam infimum locum teneant: impediretur etiam manifestatio iustitiæ diuinæ in reprobis, & maior splendor misericordię eius circa electos: quę bona sunt multo maiora, quam salus aliquorum: ergo.

Vnde nō est necesse, quod Deus vo- 5.
luntate antecedente velit oppositū eius, quod vult voluntate cōsequente. *Prob.* manifestissimis rationibus. *Primo,* nam Deus voluntate consequente voluit,

S. Petrum saluari; siquidē saluus factus est, & etiam voluit salutem ipsius volūtate antecedente: nam hac voluntate vult omnes saluos fieri: ergo non semper vult Deus voluntate consequente oppositum eius, quod vult voluntate antecedente, nec ecōuerso. *Secundo prob.* S. Petrum saluari, est bonum secūdum se consideratum: ergo volitum à Deo voluntate antecedente; etenim voluntas antecedens est, quæ fertur in obiectum bonum absolute cōsideratum, & secundum se; similiter etiam S. Petrum saluari, si consideretur *cum omnib. adiunctis*, & circumstantiis, est bonum, siquidem fuit iustus, & sanctus, & in illo maxime splenduit misericordia Dei, & pulchritudo vniuersi: ergo est volitum à Deo voluntate consequente, & idem argumentum procedit de omnib. prædestinationibus: ergo idem quod prius. *Prob.* denique; nam prędestinatio includit voluntatem antecedentem, & cōsequētem de alicuius salute, vt docet expresse S. Th. *in 1. sent. ad Annibald. dist. 46. q. vn. art. 2. ad 1.* ergo Deus voluntate antecedente, & cōsequente vult æternam salu-

salutem omnium prædestinatorum: nõ ergo Deus semper vult voluntate consequẽte oppositum eius, quod vult voluntate antecedente. Si quis petat, quem actum importet formaliter in Deo voluntas antecedens? *Resp.* quod importat actum conditionatum, quo vellet salutem omnium, nisi ex hoc impediretur pulchritudo vniuersi: & bonum vniniuersale diuinæ iustitiæ, & misericordiæ. Vtrum autem huiusmodi velleitas reperiatur formaliter in Deo, an solum eminenter, vtramque partem probabilem esse docent M. Bannes, & Zumel *art. 6. alleg.*

CAPVT V.

Quid sit prædestinatio, & in quo actus formaliter consistat, an in actu voluntatis, vel potius in actu intellectus.

QVidam Theologi, vt prædestinationem, quæ sit in Deo, non autem præscientia meritorum, defendant, sic eam definiunt: *Prædestinatio est ratio ordinis mediorũ in Deo, quibus præuidet creaturã rationalẽ perducendã in vitã æternam cũ proposito eũdem ordinem exequendi.* Quã definitio- 1. Ex disp. 35.

nitionem magis explicant, asserentes, quod ratio ordinis mediorum, quibus Deus per scientiam naturalem, & mediam inter liberum, & mere naturalem præuidet, creaturam aliquã mente præditam peruenturam in vitam æternam cũ proposito & determinatione diuinæ voluntatis ex parte sua id exequutioni mandandi; est prædestinatio. Hęc tamẽ definitio prædestinationis definitioni, quam SS. Aug. & Th. tradiderunt, non est consona, vt patebit infra, nec gratuitæ prædestinationis proprietates satis explicat. Nam præterquam, *quod* certitudinem prædestinationis reuocat ad fundamentum, quod à parte rei nõ est, videl. ad scientiam mediam, quam impossibile esse supra *lib.* 1. *c.* 6. ostẽdimus, sequeretur ex eadem definitione, quod prædestinatio diuina formaliter loquẽdo in ratione prædestinationis, & efficacia illius, ac omnium auxiliorum gratiæ, quæ Deus in tempore confert prædestinationis, penderent, tanquã à conditione, sine qua non, ex libera cooperatione nostri arbitrii à Deo præcognita per scientiam mediam, quod tamen esse

esse falsum, & cõtra doctrinam SS. Augustin. & Thom. ostendam inferius.

Legitima ergo definitio prædestinationis est, quam tradit S. Aug. *lib. de bono perseu. cap. 14.* & S. Th. *1. p. quæst. 23. artic. 1.* videlicet, *Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.* Hac definitione sæpissime vtitur S. Thom. quamuis aliquãdo sub his terminis eam tradat: *Prædestinatio est præscientia, & præparatio gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro*: aliquando vero sub istis: *Prædestinatio est ratio transmissionis creaturæ rationalis in vitam æternam in mente Dei existens, vt 1. p. quæst. 23. art. 2. in C. & 3. p. quæst. 24. art. 1. in C. & quæst. 6. de verit. art. 1.* Pro cuius explicatione *notandum*, quod præscientia in definitione prædestinationis, non accipitur pro scientia media, vt eius defensores contendunt, sed pro scientia simplicis intelligentiæ, seu naturali, qua Deus cognoscit creaturas possibiles. Hæc enim præscientia præsupponitur in Deo, in signo rationis ad prædestinationem, vel pro scientia libera, qua Deus præcognouit subiectũ prædesti- 2.

nandum : nam etiam hæc præscientia nostro modo intelligendi prædestinationem antecedit. Vnde S. Th. 3. p. quæst. 1. art. 3. ad 4. *Prædestinatio*, (inquit,) *præsupponit præscientiam futurorum.* Quod quidem communiter interpretantur Thomistæ, præsertim Caiet. non quidē de prę̄scientia omnium futurorum, sed aliquorum, eorum videlicet, qui non constituuntur, vel efficiuntur per ipsam prædestinationem, qualis fuit prę̄scientia futuri peccati primi Parentis, in cuius remedium prædestinatus est *Christus.* Potest etiam nomine *præscientiæ* in definitione prædestinationis intelligi præscientia beneficiorum, quib. certissime liberantur, quicunq; liberantur. Sed in hac sententia, quam plurib. in locis Augustinus sequitur, dicēdum est, eiusmodi præscientiam non antecedere in signo rationis, sed potius subsequi liberū decretū Dei prædestinantis. Ideo quippe Deus hæc præsciuit, quia prædestinauit, *vt lib. 1. cap. 6.* apertissimis testimo-
3. niis S. Aug. ostensum est.

Per hæc manet excluſa eorum sententia, qui definitionem S. Augustin. sic

ex-

explicant: *Prædestinatio est præscientia, quid facturum sit liberum arbitrium ex hypothesi, quod tali gratia in talibus circumstantiis excitaretur; & beneficiorum præparatio, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.* Nam iuxta nostram vltimã explicationem definitionis S. Aug. ad idem prorsus obiectum refertur præscientia, & prædestinatio, scilicet ad beneficia Dei quibus certisime liberantur electi: at præscientia media non habet pro immediato obiecto hæc Dei beneficia, sed affectionem, & inclinationem humanę voluntatis in talibus circumstantiis cõstitutæ: ergo nomine *præscientiæ* non intelligit S. Augustinus præscientiam mediam, seu conditionatam, sed absolutam, quæ sequitur prædestinationem.

Prædestinatio ergo essentialiter, & formaliter *est actus intellectus, quatenus habet adiunctum actum voluntatis*, vt docet S. Thom. *1. p. quæst. 23. art. 1. & quæst. 6. de verit. art. 1.* Prob. ex definitione prædestinationis superius tradita: nam prædestinatio est ratio ordinis mediorum in finẽ supernaturálẽ in mente diuina existẽs; sed ratio ordinis essẽtialiter, & for- 4.

ma-

maliter pertinet ad intellectum, vnde ordinare pertinet ad sapientiam, vt in principio *lib. 1. cont. Gent.* docet S. Tho. ergo, &c.

5. Confirmatur ex illo Actor. 13. *Crediderunt, quotquot præordinati erant ad vitam æternam.* vbi prædestinati præordinati dicuntur: quia prædestinatio in præordinatione mediorum ad vitam æternã consistit. Vnde S. Augustt. *lib. de dono pers. cap. 17. Præordinare*, inquit, *est in præscientia disponere futura, & ordinare.* & Auctor lib. 1. Hypognostic. lib. 6. in princ. ait: *Prædestinatio à præuidendo, & ordinando, id quod futurum est, dicitur.* Cum ergo ordinatio mediorum in finẽ sit essentialiter actus intellectus, relinquitur, prædestinationem essentialiter, & formaliter in actu intellectus consistere.

6. Præterea *prob.* Prædestinatio est prima causa omnium beneficiorum, quæ Deus in tempore confert prædestinatis, vt patet ex verbis Apostoli Rom. 8. supra inductis: *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit*, &c. Sed Deus operatur omnia per actum intellectus, quamuis præsupponat actum voluntatis: nam, vt su-

pra

pra *lib.1.cap.12.* ostensum est, Deus operatur omnia per intellectum, vt moueatur à voluntate: ergo prædestinatio essentialiter, & formaliter, in actu diuini intellectus consistit.

CAPVT VI.

Quod bonus vsus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, sit effectus prædestinationis.

ILli auctores, qui docent, dari ex parte nostri arbitrii conditionem, sine qua ratio ordinis mediorum in finem supernaturalem non sortiretur rationem prædestinationis, comparatione talium hominum, sed retineret rationem tantum communis prouidentiæ supernaturalis; defendunt consequenter, bonũ vsum liberi arbitrii, quo Deo excitanti, & vocanti consentit, quatenus præcise emanat à libero arbitrio, computandũ non esse inter effectus prædestinationis, sed ad illam præsupponi. 1. *Ex disp. 56.*

Nos autem, qui cum S. August. & S. Th. defendimus, nullam dari causam ex parte nostra, rationem, vel conditionem, sine qua ratio ordinis mediorum 2.

in

in finem in mente diuina præexistens nō haberet rationem prædestinationis, consequēter affirmatus, bonum vsum auxiliorum gratiæ etiam, vt emanat à libero arbitrio, & ab illo dependet, esse effectum prædestinationis, & gratiæ, atque in Deum esse referendum, non solum, vt in Authorem ipsius arbitrii, qui vim illam hominibus contulit, nec solum, vt in eum ex cuius generali concursu quicunque arbitrii influxus dependet; aut tanquam in eum, qui suis supernaturalibus donis, auxiliisve præuenientis gratiæ arbitrium ipsum inuitat, & allicit, vt consensum præbeat: hæc enim etiam Pelagiani, vt supra dictum est, non negarunt; sed etiam referendū esse in Deum, tanquam in causam vere efficientem, quæ per auxilium præoperantis gratiæ efficit liberum arbitrium influere in ipsum bonum vsum auxiliorum gratiæ, ita videlicet, vt actualis dependentia, & emanatio eiusdem boni vsus à libero arbitrio referenda sit in diuinam prædestinationem, & gratiam, tanquam causam per se efficientem.

3. Probari potest in primis hæc doctri-

na

na omnibus argumentis, quibus supra *lib. 2. cap. 1. & 5.* ostensum est, concursum Dei generalem, tam naturalis, quam supernaturalis ordinis esse influxum immediatum in causas secundas, easque præmouere ac prædeterminare ad actualiter operandum vnamquamque conformiter ad suam naturam.

Præterea *prob.* auctoritate S. Thom. *1. p. quæst. 23. art. 5. in Corp.* vbi eorum sententiam impugnans, qui dixerunt, merita sequentia prædestinationis effectū, esse rationem prædestinationis inquit: *Isti videntur distinxisse inter id, quod est ex gratia, & id, quod est ex libero arbitrio, quasi non possit esse idem ex vtroque. Manifestum est autem, quod id, quod est gratia, est prædestinationis effectus, & hoc non potest poni, vt ratio prædestinationis cum hoc sub prædestinatione concludatur.* Et quæst. 6. de verit. art. 2. ad 11. ait: *Hoc ipsum, quod est velle accipere gratiam, est nobis ex prædestinatione diuina.* 4.

Tertio *prob.* ratione. Omne illud, quod conducit ad salutem, & vt prædestinatus vitam æternam cōsequatur, est effectus prædestinationis, vt patet 5.

ex

ex definitione prædestinationis traditæ ab August. libr. de dono perseu. cap. 14. *Prædestinatio est præparatio beneficiorum Dei quibus certissime liberantur quicunque liberantur* : sed bonus auxiliorum gratiæ, etiam, vt emanat à libero arbitrio, est aliquid conducens ad salutem, & vt prædestinatus vitam æternam cõsequatur: ergo sub eadẽ ratione est effectus prædestinationis. *Confir.* Deus per gratiam efficacem, quæ est prædestinationis effectus, non solum concurrit ad bonum illum vsum liberi arbitrii influendo in eum actum vna cum eodem arbitrio; sed etiam efficienter mouẽdo arbitriũ, vt ad eliciendum eum actum cõcurrat: ergo actus ille etiam, vt est à libero arbitrio, est effectus gratiæ præuenientis, & per consequens, prædestinationis.

6. Sed contra; nam bonus vsus liberi arbitrii est id, quod se tenet ex parte prædestinati, & Deus ab illo exigit, vt Deo cooperante, adultus quoque ipse libere consentiat & cooperetur, vt ea ratione opera prædestinati sint libera, & meritoria vitæ æternæ, & quædam dispositiones quibusdam sua libertate

seipsum

seipsum disponit ad gratiam: ergo talis bonus vsus sub ea ratione præcise, qua emanat à libero arbitrio, non est effectus prædestinationis. *Respon.* bonum vsum liberi arbitrii tenere se ex parte prædestinati, non quidem tanquam aliquid ad prædestinationem præsuppositum ex parte nostra, sed tanquam liber actus à prædestinato elicitus, vt à causa proxima, qui & in Deum, tanquam in primam causam efficientem, & in gratuitam eius prædestinationem, & gratiam, est referendus: & hac ratione, ille bonus vsus informatus gratia, est meritorius vitæ æternæ, & per illū seipsum disponit adultus ad infusionem gratiæ, vel augmentum illius.

CAPVT VII.

Quod bonus vsus liberi arbitrii procedens ex auxilio gratiæ, non sit causa, ratio, vel conditio sine qua non prædestinationis in adultis.

AVctores scientiæ mediæ, vt suam in hac parte sententiam explicent, fatentur, prædestinationem non fuisse factam propter præscientiam boni vsus libe- 1. Ex disp. 37.

liberi arbitrii, ita vt videlicet, vt bonus vsus illius præcognitus à Deo sit causa, ratio, vel conditio, propter quam Deus ex æternitate decreuerit conferre prædestinatis ea media, per quæ præsciebat, illos pro sua libertate peruenturos ad vitam æternam. Et *ratio* illorum est; nam Deus de multis præsciuit, quod si constituerentur in tali ordine rerũ, vel cum talibus auxiliis, ipsi pro sua libertate benè vterẽtur libero arbitrio suo, & salui fierent: & tamen Deus, neque cõstituit illos in tali ordine rerum, neque prædestinauit. Addunt tamen prædestinationem factam non fuisse sine præscientia boni vsus liberi arbitrii futuri ex hypothesi, quod in talibus circumstantiis constitueretur; vnde consequẽter affirmant, quod præscientia boni vsus liberi arbitrii futuri est conditio, sine qua decretũ conferendi adultis media ad salutem, non habuisset rationem prædestinationis, sed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ supernaturalis. Et nomine præscientiæ intelligunt scientiam mediam, quam superius *lib. 1. cap. 6.* impugnauimus.

Op-

Oppositam sententiam docent SS. 2.
Aug. & Thom. Et omnes eius discipuli.
Ad cuius explicationem *supponēdum est*, quod quamuis Deus non intelligat, aut velit prius vnum obiectū, quam aliud, sed vnico, & simplicissimo actu intellectus, & voluntas illius simul ab æterno intelligat, & velit, quæcunque vult, & intelligit; nihilominus nostro modo intelligendi diuersa instantia, & signa rationis distinguenda sunt: in quibus ex parte obiecti dicitur prius intelligere, aut velle vnum, quam aliud. In primo ergo signo rationis cognoscit Deus per scientiam simplicis intelligentiæ omnes creaturas possibiles. In secundo vero signo ex omnibus creaturis possibilibus decreuit pro sua mera, & gratuita voluntate ad ostēsionem suæ bonitatis creare seu producere ordinem huius vniuersi cum omnibus creaturis, tam corporalibus, quam spiritualibus, quæ ad illum pertinent: & inter illas primos parentes cum gratia, & iustitia originali: quæ quidem gratia, secundum quod pertinebat ad statum innocentiæ, non fuit effectus prędesti-

na-

nationis Adæ, neque illi collata ex meritis Christi Domini, vt alibi *de Auxiliis, disp.* 40. ostendimus: quia non fuit gratia hominis infirmi, aut redempti, sed fuit effectus prouidentiæ supernaturalis Dei. In tertio signo decreuit permittere peccatum primi Parentis propter maius bonū, videlicet, vt in remedium illius Verbum diuinum assumeret carnem humanam. In quarto signo voluit Verbi incarnationem, & in remedium peccati prædestinauit Christum Dominum, secundum quod homo, tanquam omnium prædestinatorū caput, & exēplar sanctorum. In quinto signo dilexit, elegit, & prædestinauit in Christo Domino, & per Christum omnes prædestinatos, atque absoluta, & efficaci voluntate voluit illis bonum vitæ æternę: reliquos vero reprobauit, volens absoluta voluntate non dare illis hoc bonum, quod est vita æterna. In sexto signo decreuit prędestinatis conferre auxilia gratię efficacia, & bona merita, per quę reipsa eos perduceret ad vitam æternam: reprobis vero auxilia sufficientia, per quæ possent saluari, si vellent.

Auxi-

Auxilia autem efficacia, per quæ re ipsa saluarentur, decreuit non dare, ita vt de facto reciperent illa, sed voluit ad ostẽsionem suæ iustitiæ, & maiorem splendorem misericordiæ suæ in electis, peccata reproborum permittere, & perseuerantiam in illis vsque ad finem vitæ, ac demum propter eadem peccata etiam statuit æternã pœnam illis inferre.

Hoc supposito dicendum est, quod prædestinatio, formaliter loquendo, in ratione prædestinationis non dependet etiam, tanquam à conditione sine qua nõ, ex bono vsu liberi arbitrii, præcognito à Deo, neque præsupponit in signo rationis præscientiam mediam illius. Hoc probari potest omnib. rationibus, quibus *lib. 1. c. 6.* ostensum est præscientiam illam mediam esse iustitiam. *Secundo prob.* nam, vt cap. præced. visum est, bonus vsus liberi arbitrii, quo Deo vocanti consentit, & cooperatur, etiam si consideretur, vt emanat à libero arbitrio, est effectus prædestinationis: ergo prædestinatio non pendet ab illo. Nec præsupponit præscientiam illius, vt futuri etiam ex hypothesi. Tertio proba- 3.

tur ex illo Rom. 9. *Cum non damnati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret: non ex operibus, sed ex vocante, dictum est, quia maior seruiet minori; sicut scriptum est: Iacob dilexi: Esau autem odio habui.* Quibus verbis, vt patet ex toto contextu Litteræ, intendit excludere omnem causam prædestinationis se tenentem ex parte nostra, & omnem rationem, & conditionem, sine qua non; & reducere beneficium prædestinationis in meram, & gratuitam Dei voluntatem, vt ex verbis inductis probat S. Aug. *q. 2. ad Simplic.* qui locus est necessario vidēdus. Idem constat ex illis verbis Rom. 8. *Miserebor cuius miserebor, & misericordiam præstabo, cui miserebor.* Et iterum ait: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Et rursus; *ergo cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat.* Et iterum, *O homo tu quis es, qui respondeas Deo, numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me fecisti sic?* Quæ verba sæpius repetit, & inculcat S. Augustinus vt contra Pelagianos, & Semipelagianos ostendat, prædestinationem non fuisse factam ex meritis præ-

præuisis, etiam in gratia fundatis, sed ex Dei mera voluntate, & gratia.

Præterea *prob.* ex illo ad Rom. 11. *Reliquiæ secundum electionem gratiæ, saluæ factæ sunt.* Et ad Ephes. 1. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ.* Et post pauca: *In quo nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius.* Vbi notandum quod prædestinatio dicitur *sors*, quia non ex meritis, etiam præuisis, contingit electis; sed ex gratuita Dei voluntate, quam explicat illa verba: *secundum propositum voluntatis eius.* Et ad Rom 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt Sancti.* Non ait secundum præscientiam boni vsus liberi arbitrii, non secundum merita præuisa, *sed secundum propositū voluntatis eius.* Nec est admittenda quorundam modernorum explicatio asserentium, Apostolū loqui de proposito hominis, ita vt sensus sit, quod prædestinati sunt secundū propositum voluntatis, seu liberi arbitrii nostri consentientis Deo vocanti. Hanc n. explicationē reprobat expresse 4.

S. Augustin. *lib. 2. cont. duas Epist. Pelag. cap. 9. & lib. de correp. & grat. cap. 7.* vbi ait: *Electi sunt autem, quia secundum propositum vocati sunt. Propositum non suum, sed Dei, de quo alibi dicit: vt secundum electionem propositum Dei maneret.* Et: *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori.* Et Matth. 10. *Confitebor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quia sic placitum fuit ante te.* Vnde S. Augustin. in lib. de dono perseu. *cap. 18.* dicit: *Hoc vnum scio, neminem contra istam prædestinationem, quam secundum Scripturam sanctam defendimus, nisi errando disputare posse.*

5. Præterea *prob.* auctoritate S. Thomæ *in 1. par. quæst. 23. art. 5. & 3.* contra Gentes *capit. 163. & quæst. 6. de veritate artic. 2. super cap. 15. Ioan. lect. 5.* & ad Rom. *9. lect. 2. ad Ephes. 1. lect. 1.* in quibus locis affirmat, præscientiam meritorum nõ esse causam prædestinationis, quantum ad integrum illius effectũ. Et intẽdit etiam S. Th. excludere cõditionẽ sine qua nõ, vt ex cõtextu ipso euidẽter constat.

Ex

Ex dictis probari etiam potest, quod præscientia meritorum non est simul in eodem signo rationis cum prædestinatione. Nam S. Augustinus *vt libr. 1. cap. 6.* visum est, ex eo docet, Deum certo scire futuram hominis salutem, quia prædestinauit illam: sentit ergo, quod prædestinatio antecedit in signo rationis præscientiam futuræ salutis, vel cooperationis liberi arbitrii. Et *ratio* id suadet; nam scientia visionis sequitur decretum diuinæ voluntatis: ergo prius est in signo rationis ipsum decretum, quam talis præscientia: ergo prædestinatio non fit ex præuiso bono vsu liberi arbitrii, præcognito à Deo in eodem signo rationis, in quo intelligitur prædestinatio. 6.

Præterea; Vocatio est effectus prædestinationis, vt patet ex auctoritate Apostol. ad Rom. 8. *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit*, &c. Ergo prædestinatio antecedit in signo rationis bonum vsum liberi arbitrii, & præscientiam illius. Nam ille bonus vsus est posterior ipsa vocatione; nullus enim 7.

nim vtitur bene suo arbitrio, nisi præcedat vocatio Dei mouentis: cum ergo prædestinatio antecedat vocationem, relinquitur, quod etiam antecedit in signo rationis futurum bonum *vsum liberi arbitrii*, & præscientiam illius.

8. Ex eisdem principiis colligitur, quod non solum prædestinationis ad gratiam, sed etiam prędestinationis ad gloriam, nulla datur causa ex parte nostra, neque conditio sine qua non; sed talis prædestinatio facta est antecedenter in signo rationis ad præuisa merita. Itaque nullis præsuppositis gratiæ meritis præuisis habuit intentionem efficacem dandi gloriam omnibus electis.

9. Probatur auctoritate S. Augustini *lib. de correp. & grat. cap.* 7. vbi agens de gratuita Dei electione inquit: *Profecto electi sunt per electionem, vt dictum est, gratiæ non præcedentium meritorum.* Et explicans, ad quid fuerint electi, subdit: *Electi autem sunt ad regnandum cum Christo.* Et post pauca: *Illos* (inquit) *elegit ad obtinendum regnum suum.* Et cap. 13. *De his*, inquit, *loquor, qui prædestinati sunt in regnum Dei.*

Et

Et lib. de dono perseuer. cap. 14. inquit; *Multis non dari auxilium ad credendum, quia Dei altiori iudicio à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti.* Vbi clare supponit, quod dona gratiæ, per quæ electi perueniunt infallibiliter ad vitam æternam, seu merentur illam, sunt effectus prædestinationis ad gloriam, ac per consequens, quod prædestinatio ad gloriam præcedit in signo rationis voluntatem dandi merita gratiæ.

Idem docet S. Thom. 1. *p. q.* 23. *art.* 4. *in Corp.* ait enim, quod prædestinatio aliquorum in salutem æternam præsupponit secundum rationem, quod Deus illorum velit salutẽ ad quod pertinet electio, & dilectio. Vbi loquitur aperte de volitione efficaci, qua Deus vult electis salutem æternam. Vnde *art.* 3. *ad* 1. inquit, quod inquantum (Deus) quibusdam non vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare. 10.

Præterea *prob.* quia intentio efficax finis prior prior est ordine causalitatis, & rationis, saltem ex parte obiecti voli- 11.

ti, quam electio mediorum, cum media in ratione mediorum non sint appetibilia, nisi propter finem: sed voluntas eligendi aliquos ad gloriam est intentio efficax finis: nam gloria est finis meritorum; ergo voluntas eligendi ad gloriam prior est in signo rationis in Deo, quam voluntas dandi merita gratiæ; nō ergo potest esse electio ad gloriam ex meritis gratiæ.

12. Cum hoc tamen asserendū est, quod electio ad gloriam, quantum ad executionem, quæ fit in tempore, non est absque precedentibus meritis gratiæ, saltē absque meritis Christi. Quod dico propter paruulos baptizatos, qui absque proprio merito gloriam consequuntur propter merita Christi Domini sibi applicata per baptismum in lege gratiæ, vel per circumcisionem in lege scripta, aut per aliud remedium in lege naturæ. Pro cuius intelligentia supponendum est, quod vt docet S. August. *tract.* 68. *in Ioan.* duplex est electio: altera per *modū intentionis*, altera per *modum excutionis tēporalis*. Illa facta est ab æterno; hæc autē fit in tempore: vel, vt proprius loquamur,

mur, executio eius fit in tempore, secũdum illud Matth. 13. *Elegerunt bonos in vasa sua.* Et de hac secunda electione ad gloriam asserimus, quod præsupponit merita gratię, & per hanc distinctionem soluuntur multa argumenta, quæ contra doctrinam superius traditam obiiciuntur.

CAPVT VIII.

Quod prædestinatio paruulorum non fuerit dependens ex præscientia boni vsus liberi arbitrii parentum, vel aliorum, per quos ad baptismi gratiam peruenerunt, nec eam præsupponat.

QVæ dicta sunt de prędestinatione adultorũ ante pręuisa merita gratię, extendenda sunt proportionaliter ad prędestinationem paruulorum, & dicendum, quod formaliter loquèndo in ratione prędestinationis nõ depẽdet etiam tanquam à conditione, sine qua non ex pręscientia voluntatis parentũ, vel applicantis baptismũ, neque ex concursu aliarum causarum naturalium, quæ concurrunt ad generationem, & conseruationem prolis; sed ex mera, & 1. Ex d. sp. 38.

gratuita Dei voluntate, ſicut de prædeſtinatione adultorum ſuperius dictum eſt. Hæc eſt ſententia S. Thom. & S. Auguſt. *lib de dono perſeuer. cap. 12. in fine*, vbi hanc paruulorum pertractans *quæſtionem* ait: *Neque n. fato cogitur Deus illis infantibus ſubuenire, illis aũt non ſubuenire, cũ ſit vtriuſque cauſa communis. Aut res humanas in paruulis non diuina prouidentia, ſed fortuitis agi caſib. opinabimur, cum rationales, vel damnandæ vel liberandæ ſint animæ, quandoquidem, nec paſſer cadit in terram ſine voluntate Patris noſtri, qui in cœlis eſt: aut parentum negligẽtiæ ſic tribuendũ eſt, quod paruulus ſine baptiſmo moritur, vt nihil ibi agant ſuperna iudicia: tunquam ipſi, qui hoc modo male moriuntur, parentes ſibi negligentes voluntate propria, de quibus naſcerentur, elegerint. Quid dicã, quod paruulus aliquando, antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſsit, expirat. Plerumq; enim feſtinantibus parentib. & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.*

Et *prob.* Quod paruulus conſequatur reipſa remedium contra peccatum ori-

gi-

ginale, & moriatur antequam perueniat ad vsum rationis, in quo posset peccare mortaliter; est effectus prædestinationis illius: ergo prædestinatio paruuli, in ratione prædestinationis, nō dependet ex futura applicatione baptismatis, aut ex futura morte immatura, nec præsupponit præscientiā illius: nam effectus non præsupponitur ad suam causam. *Antec. prob.* nam media per quæ prædestinatus cōsequitur vitā æternā, efficaciter sunt effectus prædestinationis illius, vt supra ostēsum est; sed per remedium applicatū contra peccatū originale, & per immaturā mortē cōsequitur paruulus efficaciter vitam æternam: ergo hæc sunt prædestinationis paruulorum effectus.

Secundo: nam supposito, quod Deus prædestinauerit aliquem paruulum, ad prouidentiam illius pertinet, quod ille nascatur, & cōseruetur, quousque possit remedium contra originale peccatū illi applicari: ergo stāte huiusmodi suppositione impossibile est in sensu composito, quod paruulus ille non nascatur, vel quod decedat, antequā remedium contra peccatū originale applicetur illi, 3.

quamuis absolute loquendo, & in sensu diuiso, eidem possit non applicari.

4. *Tertio*, Quoniam alias concedendum esset, ex parte liberi arbitrii creati aliquid dari, à quo dependeat prædestinatio paruuli, & ita nõ esset mere gratuita.

Respondent, prędestinationem paruulorum etiam fuisse mere gratuitam, quia ex mera Dei voluntate ortum habuit, quod paruulus prædestinatus constitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumstantiis, *in quib.* Deus præsciebat per liberam *voluntatem parentum* esse concipiendum, & per causas naturales ducendum ad tempus, in quo posset illi applicari Sacramentum baptismi, & applicaretur de facto. Et eodem modo respondent ad argumẽtum; quod eis obiicitur de prædestinatione adultorũ; nam etiam sequeretur ex eorum positione, quod talis prædestinatio non esset mere gratuita. Dicunt enim, id non sequi, quia, licet detur cõditio ex parte boni vsus liberi arbitrii futuri, ex hypothesi, sine qua ratio mediorum in finem præexistẽs in Deo cõparatione adultorum non haberet ratio-

Ex disp. 37.

tionẽ formalẽ prædestinationis, sed retineret solum rationẽ cõmunis prouidentię; quia tamen nulla datur ex parte nostra ratio, vel cõditio, sine qua nõ, vel propter quam Deus constituerit adultum in tali ordine rerum, & in illis circumstantiis, in quibus præsciebat illum bene vsurum suo arbitrio, vt cum auxiliis gratiæ ad vitam perueniret æternã: ideo eius prædestinatio semper gratuita perseuerat.

Sed hæc solutio vim argumenti non euacuat; nam cum Pelagius concesserit expresse, liberum arbitriũ gratis omnino à Deo creari absque vllis meritis, etiã ex hypothesi futuris; à fortiori Massilienses, vel concesserunt, vel facillime concessissent, assignari nõ posse ex parte boni vsus liberi arbitrii futuri ex hypothesi rationem, propter quam ex infinitis hominibus possibilibus, qui (vti ipsi asserebant) bene vsi fuissent suo arbitrio, si crearentur à Deo in talibus circumstantiis, hos in particulari, vel illos statuerit creare, & in eisdem circumstantiis constituere, in quibus salui fierent, sed totum id referrent ad meram, 5.

& gratuitam Dei voluntatem. Nec est credibile oppositum; alias enim cogerentur fateri omnes homines, & Angelos possibiles, qui bene vsi fuissent suo arbitrio ex hypothesi, quod *tali gratia* in talibus circumstantiis excitarentur, & mouerentur, esse reuera à Deo absoluta & efficaci voluntate prędestinatos. Nam illa ratio æqualiter procedit de omnibus hominibus, & Angelis possibilibus; hoc autem illis in mentem venire non potuit: ergo cum S. Augustino ex locis Scripturæ vrget *Pelagianos*, & horum Reliquias, quod *non* detur ex parte boni vsus liberi arbitrii, præuisi à Deo, causa prędestinationis, non solum contendit, quod non detur causa, propter quam Deus statuerit creare hominem, & illum constituere in illis circūstantiis, in quibus præsciebat, illum ita bene vsurum suo arbitrio, vt salutem consequeretur æternam, sed etiam intendit, quod non detur ratio, vel conditio ex parte boni vsus liberi arbitrii futuri, à qua dependeat, quod ratio ordinis mediorum in finem præexistēs in mente diuina sortiatur rationem formalem

malem prædestinationis, vel solum retineat rationem communem supernaturalis prouidentiæ.

Præterea prob. Beatitudo supernaturalis non est debita alicui creaturæ, secundum sua naturalia cõsideratæ: ergo pro sua volũtate potuit Deus ab æterno absque alicuius iniuria ante præscientiam boni, vel mali vsus liberi arbitrii quosdam eligere ad vitam æternam, & velle actu positiuo quosdam non admittere, absq; eo, quod alicui faciat iniuriam; nã vt *q. 6. de verit. art. 2. ad 8.* dicit S. Thom. in gratuitis non habet locum iniustitia, vel acceptio personarum: *Possum enim vim dare, & alteri non dare pro meæ lubito voluntata*, etiamsi ambo sint æquales. 6.

Qualiter autem prędestinatio sit certa, & infallibilis, quantum ad assecutionẽ effectus, certitudine ordinis, & causalitatis mediorum absque aliquo præiudicio libertatis nostri arbitrii, iam *lib. 1. c. 15.* explicatum est & inferius *lib. 4. c. 19.* patebit amplius, cum tractabitur de concordia legitima liberi arbitrii cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ.

CA-

CAPVT IX.

Quod non detur ex parte nostra causa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.

1. Ex disp. 100. EX præmissis facile impugnari potest cuiusdam auctoris sententia, qui, vt prædestinationem, & reprobationem quietatiuam intellectus humani in Deo statuat, qua facile argumẽtis, quæ in desperationem, vel in segnitiem, & torporem inducere videntur, occurrere valeat: duplicem distinguit reprobationẽ, sicut de prædestinatione *superius* dictũ est. Primam vocat *reprobationem incompletam, & conditionatam*, quæ habet tacitam cõditionem subintellectam, & importat actum, quo Deus conditionaliter vult non admittere aliquos in regnum suum, sed pro eorum peccatis pœnis æternis punire, si ipsi peccauerint, & in peccato perseuerauerint vsque in finem. Secundam vocant *reprobationem completam, & absolutam*; & hanc sentiũt præsupponere in Deo præscientiam finalis impœnitentiæ, siue perseuerantiæ in peccato vsque ad mortem, & ex parte ho-

e hominis supponere ipsum peccatum & continuationem eius vsq; ad vltimũ vitæ terminum: atq; adeo talem reprobationem esse ex præuisis demeritis. Ex quo infert, neminem esse reprobatum absoluta Dei voluntate ante præuisionẽ finis in statu peccati. Infert etiam, quod Deus non statuit decreto absolu o ante præuisionem operum, qui sint saluandi, qui damnandi.

Alii vero dixerunt, causam meritoriam reprobationis in hominibus fuisse peccatum originale à Deo præuisum, quo tota natura humana in primo Parente infecta est: & cõsequenter, omnes qui in Adam peccauerunt, meruerunt sibi in illo iram, & pœnam æternam, iuxta illud ad Ephes. 2. *Et eramus omnes natura filij iræ.* Quam sententiam sequuntur multi Thomistæ, conuicti auctoritatibus Augustini inferius allegandis, & affirmat duo. Primum est, peccatum originale esse causam generalem reprobationis in hominibus: nam Deus ab æterno præuidit totam massam naturæ humanæ infectam propter peccatum primi parentis. Deinde ex hac 2.

massa

massa perditionis elegit pro mera sua liberalitate quosdã in particulari, eosq; prædestinauit, vt in illis ostenderet abundantes diuitias misericordiæ suæ; alios vere iuste reliquit in eadem massa perditionis, & reprobauit propter peccatum naturæ, cui pœna æterna debebatur, iuxta illud Genes. 3. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris.* In quo nulli facta est iniuria; sicut si duo homines essent in carcere propter eandem causam ad mortem condemnati, & intraret Rex, & sua misericordia vellet donare vitam vni, & eum à morte eripere; alterum vero relinquere in carcere, vt suspẽderetur propter delictum commissum, vt in eo manifestaretur iustitia principis; nulli irrogaretur iniuria: propter quod, & S. August. *quæst. 2. ad Simplic.* circa finem ait: *O homo debitum si non accipias, habes quod gratuleris, si autem accipias, non habes quod queraris.* Secundum dictum est, peccata actualia præuisa non esse causam reprobationis, quod probant ex S. Augustini auctoritate, & ex illo ad Roman. 9. *Antequam nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali,*

mali, &c. ex quo testimonio tale desumitur argumentum ; Eadem ratio est reprobationis Esau, de qua loquitur Apostolus, & aliorum reproborum; sed Esau non fuit reprobatus propter propria demerita actualia: vt dicit Apostolus. Ergo, &c. Alii vero etiam ex recentioribus Thomistis asseruerunt , dari quidem causam reprobationis ex parte nostra , non tamen esse eandem in omnibus. Dicunt enim, in aliquibus, scilicet in paruulis decedentibus, sine remedio causam reprobationis esse peccatum originale à Deo præuisum : in aliquibus autem causam reprobationis esse solum peccatum mortale, vt in angelis reprobis, & adultis baptizatis, qui damnantur solum propter peccatum mortale : in aliis denique vtrumque simul, vt in infidelibus, qui cum peccato originali & actuali decedunt. Tenuit hanc sententiam M. Sotus in *commun. super cap. 9. ad Roman.* quamuis in retractationibus , quas adiecit in fine *lib. 4. sent.* non obscure mutauerit hanc sententiam.

Nihilominus iuxta sententiam S. Th. 3.
dicen-

dicendũ est, quod reprobationis, quantum ad vltimum effectum, datur causa ex parte nostra, scilicet culpa, siue sit originalis, siue actualis, & similiter, quantum ad obdurationem, & perseuerantiam in peccato, vsque ad vltimum vitæ. Cæterum, quantum ad primum effectũ reprobationis, qui est prima permissio peccati, propter quod dãnatur reprobus, siue illud sit originale, siue actuale, nulla datur causa ex parte nostra: sed illius permissionis causa est mera voluntas Dei, & cõsequenter docent, nullam dari causam totius effectus reprobationis. Hanc sententiã defendunt M. Bannes 1. *p. q.* 23. *art.* 3. Zumel. *disp.* 4. & multi alii doctissimi Thomistæ, qui loquuntur de reprobatione non solum comparatiue, sed solum absolute. Ita sentit Caiet. 1. *p. quæst.* 23. *art.* 3. Sotus *in fin.* 4. *sent.* Bannes, & Zumel, & alii doctissimi Thomistæ, & videtur expressa S. Thom. *art.* 3. *cit. in* C. vbi ait, quod, sicut prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam, ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam,

culpam, & ferendi damnationis pœnam pro culpa. Et idem dicit *in solut. ad* 2. ex quo loco deducit Caietanus iuxta sententiam S. Thomæ, reprobationem esse præscientiam cum voluntate permittendi culpam, & damnandi pro culpa: ergo secundum S. Thom. permissio primi peccati, propter quod reprobus damnatur, est effectus reprobationis; sed illius permissionis nulla datur causa ex parte reprobi: nam ante permissionem primi peccati, & ante primum peccatum, non datur aliud peccatum præcedens, alias illud non esset simpliciter primum, vel in homine præcederet aliud peccatum, commissum Deo non permittente, quod est contra S. Augustt. *in Enchirid. ad Laurent. cap.* 95. & 96. Ergo, secundum S. Thomam, nō datur causa totius effectus reprobationis. Idem etiam *eod. art.* 3. *ad* 1. inquit, quod inquantum Deus quibusdam nō vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos odio habere, vel reprobare. Sed ex simplici voluntate Dei procedit, quod non velit aliquibus hoc bonum vitæ æternæ: nam in gratuitis potest a-

test aliquis pro libito suo absque alia causa dare huic aliquid, & alteri nõ dare; vt dicit S. Thom. *ad 3. eiusdem art. & q. 6. de verit. art. 2. ad 8.* Præterea in *eadem solut. ad 3.* inquirens causam *prædestinationis*, & reprobationis, nullam aliam assignat, præter diuinam voluntatem, ait enim: *Quare hos eligat ad gloriam, & illos reprobet, non habet rationem, nisi diuinam voluntatem*; quod etiam explicat exemplis. Nec satis est respondere, quod S. Tho. loquatur comparatiue de reprobatione aliquorum præ aliis; etenim eodem modo loquitur, *quantũ* ad causam de reprobatione, & prædestinatione; sed prædestinationis nulla datur causa; iuxta mentem S. Thomæ, quantum ad integrum effectum prędestinationis non solum comparatiue, sed nec etiam absolute: ergo nque reprobationis. Accedit, quod cum S. Doct. *q. 6. de verit. artic. 2. ad 9.* assignasset duplicem causam reprobationis in hominibus; alteram secundum S. Augustinum, scil. peccatum originale; alteram diuinam voluntatem, quæ rationabiliter potest velle denegare aliquid alicui, quod illi

non

non debetur, tamen 1. *p. in* 3. *art. citato*, vbi ex professo agit de eadem quæstio. primam causam substituit, & secundam assignauit: sentit ergo peccatum originale non fuisse causam reprobationis, quantum ad integrum illius effectum.

Secundo prob. ratione: Prima permissio peccati propter quod reprobus damnatur, sine sit originale, siue actuale, est primus effectus reprobationis; sed illius non datur causa ex parte nostra, vt supra dictum est: ergo nō datur causa totius effectus reprobationis, ac per consequens, nec ipsius reprobationis. Maior est S. Thomæ, vbi supra; & probatur; nam illud, quod prærequiritur, vt sequatur vltimus effectus reprobationis, si non habet rationem culpæ, est effectus ipsius reprobationis: sed permissio, qua Deus permittit peccatum, propter quod infert reprobo vltimum effectum reprobationis, est necessaria, vt sequatur ille effectus, nam si Deus non permittat peccatum, non erit peccatum, quia nihil fit nisi Deo volente, aut permittente, & consequēter, 4.

neq;

neque erit pœna æterna pro peccato. Et ex alia parte permissio peccati non habet rationem culpæ, sed est bona: dicit enim S. Augustin. *in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. Neque dubitandum est, Deum facere bene, etiam sinendo quæcunque fiunt male*: ergo permissio peccati, propter quod reprobus damnatur, est effectus reprobationis.

5. *Confirm.* nã in angelis permissio peccati fuit effectus reprobationis ipsorũ: ergo in hominibus, loquendo de peccato, propter quod quis dãnatur. Hoc argumẽtum adeo efficax reputant aliqui Doctores, vt existiment euidenter ostendere nostram conclusionem. *Argumenta autem* quibus probatur, primã permissionem peccati, propter quod aliquis damnatur, non esse effectum reprobationis, sed præsupponi ad illam, saltem quando peccatum est originale, adducemus, & soluemus infra.

Prob. tertio: In illis, quibus peccatum originale remissum est per baptismum, non est causa reprobationis ipsum peccatum originale: ergo saltem non in omnibus hominibus reprobis erit peccatum

catum originale causa reprobationis. *Anteced. prob.* nam per baptismum vere remissum est peccatum originale, quãtum ad totum illud, quod veram, & propriam peccati rationem habet, vt definitur in Concil. Trid. *sess.* 5. decret. de peccato origin. can. vlt. quod probat Concilium ex auctoritate Apostoli ad Rom. 6. cum ait: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil damnationis est in his, qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum in morte*: vbi Concilium indifferenter loquitur de baptizatis, siue sint electi, siue reprobi: ergo per baptismum secundum mentem Concilii, vere remittitur reatus culpæ originalis, & pœnæ æternæ: ergo adultus baptizatus nõ reprobatur per peccatum originale dimissum; alias aliquid damnationis esset his, qui per baptismum sunt renati, ac per consequens, vel rediret postea peccatum originale, aut non fuisset vere remissum per baptismum, sed tantum diceretur radi, vel non imputari, quod est contra Concilium.

Confirmatur; Peccatũ, propter quod aliquis reprobatur, est causa vltimi ef- 7.

fectus reprobationis: sed peccatum originale per gratiam baptismalẽ remissum nõ est causa vltimi effectus reprobationis, scilicet pœnæ æternæ, alias nõ fuisset per baptismum vere remissum, quantum ad reatum pœnæ æternæ, & consequenter, neque quantum ad culpam: nam reatus pœnæ æternæ manere non potest nisi manente culpa: ergo. Hæc omnia confirmari possunt argumentis *cap.* 8. *huius lib.* adductis, cum de prædestinatione absoluta, & efficaci ante præuisa merita gratiæ ageretur.

CAPVT X.

Soluuntur argumenta contra præmissa.

1. Ex *disp.* 100. SEd contra præmissa obiicitur auctoritas S. Augustini, quæ in materia de gratia, & prædestinatione maxima est: docet enim peccatum originale esse causam in hominibus reprobationis. Ita dicit in *Epist.* 105. *ad Sixtum*, dum ait: *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus; quærimus autem meritum misericordiæ, nec inuenimus, quia nullum est.* Nec

potest

potest explicari de vltimo effectu reprobationis, cuius est causa peccatum saltem originale, alias non bene assignasset differentiam inter prædestinationem & reprobationem: nam etiam prædestinatio, quantum ad effectum vltimum, habet aliquam causam ex parte nostra; scilicet merita gratiæ, vt in 1.*p.quæst.*23.*art.*3. S. Thomas. Item etiam *quæst.*2.*ad Simplic.* & in Enchirid.*ad Laurent.à cap.*94.*vsque ad* 100.& *lib.de prædest.& grat. cap.*3.*& 7.de prædest.SS. cap.*8.*& 9.& lib.* 6.*Hypognost.* sæpissime repetit, causam reprobationis esse peccatum originale. Vnde S. Thomas *quæst.* 6.*de verit. art.* 2.*ad* 9. expresse fatetur, quod secundum Augustinum, ratio reprobationis est in hominibus peccatum originale.

Respond. loca S. Augustini posse explicari, primo quoad sufficientiam; etenim peccatū originale præuisum ante Verbi incarnationem causa fuit sufficiens, cur Deus, si voluisset, potuisset, absque alicuius iniuria omnes homines reprobare; de facto tamen non fuit præuisum ante reprobationē, tāquam cau- 2.

sa illius, sed solum vt obiectū, seu morbus naturæ, in cuius remediū Christus venit. Atque in hoc differt reprobatio à prædestinatione, quod respectu prædestinationis nulla datur causa *ex parte* nostra non solum efficax, sed neq; sufficiens, propter quā Deus potuerit prædestinare aliquos, quia omnia nostra bona merita præcedit in debita gratia. Secundo potest explicari sanctus Augustinus de reprobatione, quoad effectum intermedium, qui est obduratio in peccato; illius enim causa est præcedens peccatum saltem originale, vt patet ex illo ad Roman. 1. *Propter quod tradidit illos* (Deus) *in reprobum sensum*, & etiam quoad vltimū effectum, qui est pœna æterna; illius enim causa est præcedens culpa. In prædestinatione autem merita gratiæ non possunt esse causa, propter quam Deus conferat donum perseuerātiæ, quia vt docet S. Th. *p. 2. q.* 114. *art.* 9. perseuerantia non cadit sub merito. Et hanc fuisse mētem S. Augustini ex eo constat: nam in locis pro cōtraria sententia supra inductis, & vbicunque de hac materia loquitur, nunquam

quam dixit, quod detur causa reprobationis, sed tantum ait, quod ex parte nostra datur causa obdurationis, seu derelictionis in peccato. Cuius quidem obdurationis causa meritoria est ipsum peccatum: sed ante ipsum peccatum etiã originale intelligitur in Deo permissio eiusdem peccati, quæ comparatione reproborum est effectus primus reprobationis, cuius quidem permissionis nõ datur cæussa ex parte reprobi: & ita nõ datur causa totius effectus reprobationis. Et, si fiat argumentum; nam etiã datur causa ex parte nostra vltimi effectus prædestinationis, quia gloria confertur hominibus propter eorũ merita, & similiter datur causa meritoria effectus intermedii, sc. augmenti gratiæ, vt docet Concil. Trid. ergo, quantum ad hoc, nulla est differentia inter prędestinationem, & reprobationem. *Respond.* ꝙ quãuis bona opera procedentia ex gratia, sint causa meritoria vltimi effectus prædestinationis, sicut mala merita sunt causa vltimi effectus reprobationis; est tamen differentia, quod bona merita gratię non sunt in nobis ex nobis, sed ex

Deo, vt sæpe docet S. Augustin. mala autem merita sunt in nobis ex nobis, & non ex Deo: quam differẽtiam assignat S. Thom. *super cap. 9. ad Rom. lect. 2. in fine.* Et in hoc sensu loquitur Aug. *cum ait: Quærimus causam prædestinationis, neq; inuenimus*; quia scilicet etiam, quantum ad vltimum effectum, non inuenimus in nobis causam, quæ sit ex nobis: *obdurationis autem causam quærimus, & inuenimus*, quæ sc. sit in nobis ex nobis, respectu vltimi effectus reprobationis.

3. *Obiicitur secundo* S. Thom. super *cap. 9. ad Roman. lect. 2. in fine*, vbi ait, *quod præscientia meritorum non potest esse aliqua ratio prædestinationis, quia merita præscita cadunt sub prædestinatione*: sed præscientia peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ: ex quibus verbis desumitur tale argumentum; Ideo nõ datur causa, p̃destinationis ex parte nostra, quia qdquid requiritur, vt prædestinatus consequatur vltimũ finem prædestinationis, cadit sub prædestinatione, tanquam effectus illius; & consequenter, nõ potest esse causa, neque conditio, à qua depen-

dependeat prædestinatio: sed hæc ratio non procedit de reprobatione; nã peccatum, quod requiritur, vt sequatur vltimus effectus reprobationis, non cadit sub reprobatione, tanquam effectus illius, vt docet sanctus Thomas *art. 3. citato*: sed supponitur ex parte nostra; ergo. *Resp.* S. Thom. expresse docuisse nostram sententiam, vt ex præmissis constat, nec in loco inducto est sibi contrarius. Nõ enim dicit absolute, quod præscientia peccatorum possit esse aliqua ratio reprobationis, sed cum addito, scilicet ex parte pœnæ. Et quamuis peccatum nõ sit effectus reprobationis, sed quid prę̃suppositum ad illam, quantum ad vltimum eiusdem reprobationis effectũ; permissio tamen peccati, propter quod reprobus damnatur, vere est effectus reprobationis, secundum S. Th. vt supra dictum est. Ad locum autem alium, adductum ex *1. p. quæst. 23. art. 5. in solu. ad 3.* respondetur, solum concludere, quod p̃destinatio præsupponat præscientiam peccati originalis, secundum quod est obiectum, in cuius remedium venit Christus, & vt erat caussa finalis

proxima incarnationis Verbi, non autē secundum quod dicit ordinem ad reprobationem.

4. *Tertio*: Reprobatio absoluta ante prę-uisa demerita non videtur *congruere* bonitati diuinæ, cui non est *consentaneum*, vt in bonis, quæ ex se ante omnē præuisionem futurorum creaturæ rationali præparat, aliquos excipiat. Nec etiam iustitiæ videtur satis cōgruere: in damnatione enim impiorum, & remuneratione iustorum, non videtur in illo modo prædestinationis, & reprobationis relucere tanta æquitas, *quāta si esset* ex præuisis meritis, vel demeritis. Præterea iuxta illum modum difficile esset explicare, quomodo maxima hominū pars nō sit diuina potestate prędestinata ad malum, & creata, vt pereat: ergo. *Respond.* quod reprobatio absoluta ante præuisa demerita nihil derogat bonitati diuinæ, aut iustitiæ illius, sed maxime congruit vtrique. Bonitati quidem, quia magis ostenditur eius misericordia in electis, si ante præuisa merita, vel demerita istum elegit, & prædestinauit; quia voluit: istum non prædestinauit,

sed

sed permisit, quod laberetur in peccatum, & à fine supernaturali deficeret; quia ita sibi placuit: quod Christus Dominus significasse videtur, cum dixit Matth. 11. *Ita Pater; quoniam sic placitum fuit ante te.* Ostenditur etiam bonitas, & misericordia diuina in reprobis, dū illis auxilia, quibus possint recte operari, & ad vitam æternam peruenire, si velint, confert; & auxilia efficacia, quantum est ex parte, offert, quibus tamen ipsi sua malitia impedimentum præstāt. Item etiam, quia non permittit, eos labi in omnia peccata, quæ per suum liberū arbitrium committere poterant; quia vt dicit Augustin. *Nullum est peccatum, quod faciat vnus homo, quod non faceret alius homo, si desit adiutor, per quem factus est homo.* Vnde idem August. *Misericordiæ tuæ*, inquit, *Domine deputo peccata, quæ non feci.* Denique, *vt 1. p. q. 21. art. 4. ad 1.* dicit S. Thom. etiam in damnatione reproborum apparet misericordia, non quidem totaliter relaxans, sed aliqualiter alleuans, dum punit citra condignum; sed iustitia Dei specialiter apparet in reprobis, dum multis miris, sed veris modis

dis pro delictis suis in æternum eos punit. Neq; irrogat alicui iniuriam, si pro suo beneplacito absque præuisis meritis, vel demeritis, vnum eligat, & prędestinet ad gloriam; alterum non prædestinet, sed permittat à fine supernaturali deficere. Nam cum visio beatifica non sit debita vlli puræ creaturę, sed donum Dei gratuitum, etiamsi ex duobus in causa æquali existentibus vnus assumatur, alius relinquatur, nulli fit iniuria, quoniam, vt dicit S. Th. 1. *p. q.* 23. *art.* 5. & ante illum S. Augustin. *epist.* 105. in gratuitis non habet locum acceptio personarū, vel iniustitia. Potest enim quis vni facere gratiam, quia vult; alteri non facere, quia non vult.

Neque ex hoc sequitur, quod maxima hominum pars sit diuina potestate prædestinata ad malum, vel creata, vt pereat; quoniam Deus, licet permittat reproborum peccata, & perseuerantiā in illis vsq; ad finem vitæ; nō tamen est causa, quod illi peccent, vt supra ostensum est. Nec etiam creauit illos hoc fine, vt pereant, sed permittit eos peccare, & infert illis pœnam æternam pro pec-

peccatis suis, vt in eis splendeat iustitia diuina, & maior misericordia in electis, sicut patebit *disp. seq.*

CAPVT XI.

Quod ex parte Dei assignari possit sufficiens causa reprobationis.

ET quamuis ex parte nostra nulla detur causa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius, datur tamē ex parte Dei, videlicet splendor maioris misericordiæ in electis, & similiter ostensio diuinæ iustitiæ in reprobis. Hæc enim est vere, & proprie causa finalis, propter quam Deus permisit peccata, tam in hominibus, quam in angelis reprobis, vt docet sanctus Paulus ad Rom. cum ait: *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias misericordiæ suæ, & gloriæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam suā.* Quibus verbis Apostolus ostēdit, manifestationem suæ iustitiæ, & misericordiæ fuisse causā, propter quā permisit peccata. Idipsum probat eod. cap. ex auctoritate Exod. 9. vbi 1. ex disp. III.

dictum est de Pharaone : *Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostenderem in te virtutem meam.*

Prob. ratione : Deus operatur omnia propter semetipsum, iuxta illud *Prou.* 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum*: ergo finis, propter quem Deus, permittit peccata, est ostensio diuinæ iustitię, & misericordiæ. Deus enim non potest intẽdere aliquam perfectionem, quam de nouo acquirat per opera ad extra, cum sit infinitus, & immutabilis: ergo intendit manifestationem suarum perfectionum; sed per permissionem peccati potissime manifestatur in reprobis diuina iustitia: ergo. Notentur illa verba : *Impium quoque ad diem malum* ; quibus significatur, Deum creasse hominẽ, qui sua culpa futurus erat impius , & peccatum permisisse, vt in die malo, in die iudicii suam ostenderet iustitiam in punitione illius. Sic explicant illum locum Aymo , & Lyranus , Rodulphus, & alii plures Expositores. Præterea permittere malum culpæ, est absolute bonum, vt docet S. August. in *Enchirid.*

chirid. ad Laur. cap. 95. similiter inflictio pœnæ æternæ supposita culpa, est bona : ergo rationabiliter ordinantur ad ostensionem diuinæ iustitiæ, quæ est maius bonum, & vniuersalius, quia minus bonum ordinatur ad maius bonum.

Notandum tamen, quod ostensio diuinæ iustitiæ non est ita causa reprobationis, vt excludat alias causas, & fines particulares proximos: nam finis vniuersalis non excludit alios fines particulares, & proximos ; sed ostensio diuinæ iustitiæ est finis vniuersalis, & vltimus permissionis peccati in reprobis: ergo. 3.

Nihilominus dicendum est, ꝓostẽsio diuinæ iustitiæ in reprobis, & splendor diuinæ misericordiæ in electis, est potissimus finis, & causa per se sufficiens, propter quam Deus permittit peccata reproborum, & eam punit. Ita docet S. Thom. 1. *p. quæst.* 23. *art.* 3. vbi ait, quod hæc est ratio quare quosdam elegit, & quosdam reprobauit, vt videlicet repræsentaretur bonitas Dei in electis per modum misericordiæ, par- 4.

cendo; & in reprobis per modum iustitiæ, puniendo. Et intendit S. Thom. assignare potissimam causam prædestinationis, & reprobationis; vt patet in argumẽto, ad quod respondet. *Idem* docet Caiet. *in eadem solut.* in responsione ad quandam confirmationem Aureoli, vbi ait, quod reprobatio quantum ad permissionem demeriti (etiamsi nulla alia esset causa, nisi relucentia diuinæ iustitiæ,) mala non esset.

5. *Prob. primo.* Nam sacra Scriptura, præsertim Apostolus, hanc assignat causam, propter quam Deus permittit peccata, vt scilicet manifestetur in reprobis diuina iustitia: ergo hæc est potissima causa, & per se sufficiens: nam ex eo S. Thom. 3. *p. quæst.* 1. *art.* 3. probat, quod redemptio generis humani sit potissima causa, & per se sufficiens ad incarnationem Verbi: nam Scriptura sacra istam causam assignat, cum agit de aduentu Christi.

6. *Prob. secundo.* Ostensio diuinæ iustitiæ est finis vniuersalissimus promissionis peccati, sub se continens alios fines par-

particulares: ergo est potissimus; finis enim vniuersalis est potissimus omniũ, sicuti victoria & pax publica, quia est finis vniuersalis, qui principaliter intenditur per bellum, est per se sufficiens ad mouendum bellum iustum.

Prob. denique. Nam ostensio diuinæ iustitiæ, vere, & proprie est finis, propter quem Deus permittit peccata, & ea punit: sed non est finis minus principalis, alias gloria Dei ordinaretur ad nos, tanquam potissimum: ergo est finis potissimus. 7.

Sed contra *obiicitur*; Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnaret in æternum; quin potius illos ordinauit ad vitam æternam, tanquam ad finẽ vltimum supernaturalem intellectualis creaturæ: ergo non creauit illos, hoc præcipuo fine, vt in illis ostẽderet suam iustitiam: ergo similiter non permisit eorum peccata, hoc præcipuo fine, vt ostenderet in illis iustitiam suam vindicatiuam. *Confirm.* nam alias concedendum esset, Deum sua prouidentia reprobos destinasse ad supplicium æternũ, sicut p̃destinauit electos ad gloriam; 8.

riam ; ac per consequens , Deum sua prouidentia procurare , vt damnatio reproborum & punitio subsequatur. Quod videtur contra illud Eccles. 15. *Ne dixeris , ille me implanauit. Sequela prob.* nam ad prouidentiam Dei pertinet procurare, vt finis potissimus, quẽ intendit, infallibiliter sequatur : ergo si ostensio diuinæ iustitiæ est finis potissimus à Deo intentus per reprobationẽ, sequitur, quod ad Deum pertineat procurare , vt talis finis subsequatur. *Respond.* Deum non creasse reprobos eo fine, vt eos damnaret, quoniam eorum damnatio secundum se non habet , vnde sit appetibilis : sed creauit reprobos, & permisit eorum peccata , & damnauit eos in æternum propter peccata , vt in illis ostenderetur diuina iustitia & potentia. Neque ex hoc sequitur, quod Deus procuret , vt fiant peccata ad cõsequutionem huius finis ; sed solum quod ea permittat, quoniam peccatum non potest se tenere ex parte Dei , sed supponitur ex parte hominis , vt finis vltimus reprobationis sequatur , sicut docet S. Thom. *art. 3. q. 23. citatæ ad 1.* Et per hæc patet *ad confirm.*

CAPVT XII.

Qualiter Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis, tribuat auxilia supernaturalia sufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire possint, & re ipsa perueniant, si velint.

VT autem explicemus, qualiter Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, tribuat auxilia sufficientia salutem, *notandum* auxilia Dei esse in duplici differentia; quædam sunt nobis extrinseca, vt passio Christi Domini, exemplum illius, Sacramenta, exterior prædicatio Euangelii, miracula, & lex ipsa, de qua dicitur Psal. 118. *Et iudicia tua adiuuabunt me.* Alia vero sunt auxilia intrinseca, vt motiones diuinæ, nobis inhærentes, per quas possumus operari opera illa, quæ excedunt vires naturæ. 1. Ex disp. 112.

Notandum secundo, hæc auxilia intrinseca aliquando tribui ad actus, qui ex obiecto formali, &, quantum ad substantiam, sunt supernaturales, vt actus Theologicarum virtutum fidei, spei, & charitatis, aliquando dantur ad actus, qui 2.

qui secundum suum obiectum, & rationem formalem non excedunt facultatem naturæ absolute loquendo ; excedunt tamen vires naturæ lapsæ, cuiusmodi sunt actus naturalis *delectionis* Dei super omnia, absoluta, & efficax conuersio ad bonũ rationis, proportionatũ naturę, ad quam conuersionẽ prę-cepto naturali tenetur puer, cum primũ peruenit ad vsum rationis. Quibus aũt modis & mediis soleat Deus mouere homines ad bonum, explicat optime S. Prosp. *lib. cont. Collat. cap.* 14.

3. Dicendum est ergo, *quod si loquamur* de auxiliis extrinsecis, Deus omnibus tribuit auxilia sufficientia ad salutẽ, omnibus ea proponit, & offert, quantũ est ex parte sua, quamuis de facto nonnulli ea non recipiant. Nam pro omnibus mortuus est Christus, pro omnibus instituit Sacramenta, & omni creaturæ, præcepit Apostolis, vt prędicarent Euangelium, vt dicitur *Marci vltimo.*

4. Similiter etiam Deus omnibus tribuit pro loco, & tempore auxilium supernaturale intrinsecum, & sufficiens ad

ad implenda præcepta naturalia, quæ ſuppoſito peccato impleri non poſſunt ex ſolis viribus naturæ. Verbi gratia, puero quando peruenit ad vſum rationis, tribuit auxilium ſufficiens, quo poſſit conuerti ad bonum proportionatum ſuæ naturæ, & proponat viuere ſecundum rationem. Addimus, de facto omnes recipere huiuſmodi auxilium ſufficiens, ſaltem pro loco & tempore, quo obligat huiuſmodi præceptum. *Prob.* Qui non implet præceptum pœnitentiæ, aut charitatis, etiam naturalis, quo tenetur Deum ſuper omnia, in quantum eſt auctor naturæ, diligere, peccat mortaliter: ergo habet, quantum eſt ex parte Dei, auxilium ſufficiens, ſine quo eiuſmodi præcepta implere non poteſt, alias homines obligarentur ad impoſsibile, quod eſt falſum, quia nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt, vt docet S. Auguſt. *lib. 3. de lib. arb. cap. 18. & 19.*

Præterea, vt docet S. Thom. *p. 2. q. 86. artic. 6. & nos* eodem *art.* oſtendimus, quilibet perueniens ad vſum rationis, tenetur pro tunc ſeipsũ ad Deum cõuertere, 5.

tere, quod si fecerit, iustificabitur; & ex hoc principio concludit, quod nō possit dari peccatum veniale cum solo originali: ergo quilibet perueniens ad vsum rationis accipiat à Deo *auxilium* supernaturale, saltem sufficiens, quo possit se ad Deum conuertere, si velit: alias facienti, quod in se est, solis viribus naturę daretur aliquando gratia infallibiliter; quod tamen est contra doctrinam S. Augustini, *vt supra*, ostensum est.

6. Sed contra hanc doctrinam *tale obiicitur argumentum*; Quando aliquis propria culpa caret auxilio sufficienti ad implendum aliquod præceptū, eius transgressio imputatur nihilominus ad peccatum, quamuis non imputetur, si absque aliqua culpa præcedenti destituatur huiusmodi auxilio: sicut ebrietas inculpabilis, vel ignorantia inuincibilis excusat à peccato, quod quis in ipsa ebrietate, vel ignorantia committit, occidens hominem, verbi gratia; non autem excusat quando ignorantia, vel ebrietas fuit culpabilis. Et videtur habere fundamentum in S. Thom. 3. *con. Gen. conc.*

conc. 160. circa finem vbi ait: *Quamuis illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimentum gratiæ præstent, vel ponant, nisi auxilio gratiæ præueniantur, nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam; quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur, sicut ebrius ab homicidio non excusatur, quod per ebrietatem committit, quam sua culpa incurrit*; & ex hoc concludit, *quod nō immerito ei imputatur ad culpam.* Quod etiam docet S. Augustin. *libr. de correct. & grat. cap.* 11. vbi loquens de adiutorio gratiæ, quo Adam poterat perseuerare, si voluisset, ait: *Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quam primum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent. Adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est.* Sentit ergo, quod etiamsi nō detur homini adiutorium, quo pie operari, aut perseuerare possit, si velit, imputatur illi peccatum subsequutum, quia in pœnam præcedentis peccati nō est illi collatum

latum auxilium gratiæ, quo posset peccatum illud vitare.

Respond. mentem S. Augu. & S. Thomæ non esse illam, quam argumentum intendit. Etenim S. Augustt. *libr. 3. de lib. arbit. cap.* 18. *&* 19. & lib. *de natur. & grat. cap.* 67. docet, hominem non semper peccare in eo, quod vitare non potest, etiamsi impotentia illa ex peccato præcedente proueniat. Et ratio id persuadet; nam alias, qui culpa sua incidit in amentiam, peccaret mortaliter non ieiunando, vel non audiendo Missam suo tempore: nam etiam *culpa sua factus* est impotens ad huiusmodi præcepta implenda. Similiter etiam motus inordinati appetitus sensitiui, qui nullo modo præcaueri possunt, imputarentur ad culpam in infidelibus, eo quod impotentia ad cauendum tales motus, ortum habuit ex præcedenti peccato originali. Item etiam nullus daretur infidelis negatiue, si opposita sententia vera esset. Etenim quod illi fidem non habeant, nec auxilium sufficiens ad credēdum recipiant, pœ-

na

na est originalis peccati, vt docet S. Augustinus *lib. de correct. & grat. cap.* 5. *&* 6. Et cum eo S. Thomas 2. 2. *quæst.* 1. *artic.* 5. *ad* 1. Et ad locum inductum ex S. Augustino respondetur, illum solum docere, quod in natura lapsa sit pœna peccati, quod non detur ei auxilium, quo perseuerare possit: non tamen sentit, quod sit nouum peccatum, si homo non faciat, quod ex corruptione peccati originalis non potest, nisi detur illi auxilium, quo id facere possit; vt patet in infidelitate negatiua: & ita se explicat Sanctus Augustinus *cap.* 67. *citato*, & ad locum inductum ex S. Thoma respondetur similiter eum loqui de priuatione auxilii efficacis, vt patet ex his, quæ dicit in toto *capite* 159. *præcedenti.*

Maior difficultas est de auxilio sufficienti, quod datur immediate ad actus supernaturales fidei, spei, & charitatis. Ad quam varie respondent Theologi, nobis tamen videtur dicendum cum M. Bannes 1. *p. quæst.* 23. *art.* 3. *dub.* 3. præsertim *concl.* 8. *&* 9. quod si verbum *dare* accipiatur prout significat idem, 8.

quod

quod paratum esset dare quantum est ex parte sua, omnibus, & sic Deus omnibus tribuit, quantum est ex parte sua, auxilium sufficiens ad præcepta supernaturalia implenda. Si autem verbum *dare*, accipiatur, vt est correlatiuum ad recipere, Deus non tribuit omnibus, etiam peruenientibus ad vsum rationis, auxilium sufficiens supernaturale, & intrinsecum ad producendum immediate actus supernaturales fidei, spei, & charitatis. Itaque non omnes recipiunt auxilium physicum, & intrinsecum sufficiens, vt immediate *possint credere*: sed hoc auxilium multis non datur in pœnam præcedentis peccati, saltem originalis, vt expresse docet S. Thom. *art.* 5. *alleg.* & S. Augustin. vbi supra. Et *confirm.* nam S. Doctor 2. 2. *q.* 10. *art.* 1. docet, quod aliqui sunt infideles solum negatiue, qui damnantur propter peccata commissa contra legem naturalem: si autem omnes reciperent auxilium sufficiens ad credendum; nullus adultus esset infidelis solum negatiue; sed omnes, qui non credunt, essent infideles contrarie: nam omnes

tenentur credere: ergo si possunt credere per auxilium sufficiens, quod habent, & non credunt, peccant mortaliter contra fidem: hæc enim tria sufficiunt, vt infidelitas imputetur illis ad culpam. Præterea S. Aug. *tract.* 19. *super Ioan.* & *Epist.* 105. *ad Sixtum*, inquit, quod in illis, qui non audierunt, neque potuerũt, pœna peccati est, non credere; non autem peccatum: sentit ergo, quod non omnibus datur auxilium sufficiens ad credendum ita vt tale auxilium recipiant. Qualiter autem puero nutrito in siluis detur auxilium sufficiens ad salutem, si facit, quod in se est, iam superius explicatum est.

CAPVT XIII.

Qualiter Deus ab æterno voluntate absoluta, & efficaci antecedente ad præscientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis statuerit non dare auxilia supernaturalia sufficientia, vel efficacia illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.

EX præmissis facile intelligi potest, qualiter Deus ante præscientiam vel præuisionem determinationis crea- 1. Ex dict. 113.

tæ voluntatis, ſtatuerit ab æterno voluntate abſoluta, vel conſequenti, non dare ſupernaturalia auxilia eis, qui reuera ea non recipiunt, ſi verbum *non dare* accipiatur vt ſignificat meram negationem auxilii, ſeu voluntatem *abſolutam*, & conſequentem non dandi tale auxilium.

2. Ad cuius euidentiam *obſeruandum* eſt, quod, ſicut non conuerſio accipitur, vt eſt pura negatio conuerſionis, & vt eſt eius priuatio, & conſequenter, peccatum, vt ſupra latius explicauimus ita etiam negatio ſupernaturalis auxilii poteſt accipi dupliciter. *Primo*, vt eſt ſimplex negatio, quæ poteſt dici, & de eo q̃ eſt, & de eo quod non eſt: vere enim dicimus, quod Deus non conferat auxilium gratiæ hominibus, aut angelis poſsibilibus, qui nunquam fuerunt, nec ſunt, aut erunt: vel etiam lapidibus, qui eiuſdem auxilii capaces nō ſunt. *Secundo* poteſt accipi, vt ſignificat priuationem auxilii, & vt formaliter habet rationem pœnæ; noſtra ergo doctrina intelligenda eſt de ſimplici negatione

gatione auxilii diuini, vt habet meram rationem negationis : non autem in quantum est priuatio, quæ in pœnam producentis peccatum à Deo infligitur. *Prob.* hoc primo; nam, vt supra ostẽsum est, ex parte nostra nulla datur causa reprobationis, quantum ad integrũ effectum illius : sed sicut prædestinatio, quantum ad primum eius effectum, refunditur in solam Dei voluntatem gratuitam : ita & reprobatio quantum ad primarium eius effectum, qui est prima permissio peccati, propter quod reprobus damnatur, tribuitur simplici Dei voluntati: neque ante illam permissionem potuit esse, vel prẽintelligi aliud peccatum, alias illud primum peccatum non esset primum : ergo antequam intelligatur aliquod peccatũ prẽcedẽs in homine, qui reprobatur, intelligitur in Deo absoluta volũtas permittendi illud peccatum. Sed in voluntate permittendi peccatum includitur necessario voluntas absoluta, non dandi auxilium efficax ad vitãdum illud peccatum: nam, vt 1. 2. *quæst.* 79. *art.* 2. docet S. Th. si Deus tribueret homini hoc auxilium,

xilium, homo non peccaret : ergo ante omnem præuisionẽ futuri peccati præcedit in Deo voluntas absoluta, vel cõsequens nõ dandi auxilium efficax eis, qui in tempore illud non recipiunt.

3. *Secundo prob.* Ex parte nostra non datur causa prædestinationis, quia reuera non datur causa primi effectus prædestinationis, vt ex præmissis constat : ergo si nõ datur ex parte nostra causa reprobationis, etiam non dabitur causa primi effectus reprobationis. Cum ergo in primo reprobationis effectu includatur voluntas absoluta *non dandi* auxilium efficax, quo homo vitet primum illud peccatum, propter quod damnatur; relinquitur, Deum ante prę uisionem mali vsus arbitrii creati statuisse absoluta voluntate non dare illud auxilium iis, qui illud non recipiunt.

4. Præterea; Si ex necessitate præsupponeretur præcedens aliquod peccatũ hominis, vt Deus voluntate absoluta statuisset illi non dare auxilium efficax; sequeretur, quod etiam, antequã Deus statuisset non dare auxilium efficax ad vitandum primum peccatum simpliciter,

ter, & ante permissionem eiusdem peccati, præintelligeretur aliud peccatum, hoc aũt est impossibile : nam alias peccatum, quod supponimus esse primum, reuera non esset primum, sed ante illud esset aliud : & eadem difficultas procederet de illo peccato, & sic daretur processus in infinitum: vel sequeretur, aliquod peccatum fieri, Deo non permittente, quod est contra expressam doctrinam S. Augustin. *in Enchirid. ad Laur. cap. 95. & 96.* Ad permissionem namq; cuiuscunque peccati necessario requiritur, quod præcedat in Deo absoluta voluntas seu consequens non dandi auxilium, quo illud peccatũ vitetur. Vnde si ante primum peccatum nõ præcederet in Deo voluntas absoluta, vel cõsequens non dandi eiusmodi auxilium; tale peccatum fieret, Deo non permittente. Ex quo rursus sequeretur, actum positiuum, cui coniungitur malitia peccati, fieri, in quantum actus est, Deo non volente. Si enim aliquod peccatum fit sine permissione diuina ex consequenti, etiam entitas actus, siue qua malitia peccati esse non potest, eo quod non

est

est dabile summum malum, fieret ab homine antequam Deus velit illum actum, quod, vt supra ostensum est, non potest admitti.

5. *Tertio*; Deus voluntate *consequenti*, & absoluta, ante præuisionem mali vsus creatæ voluntatis voluit reprobos non admittere ad suum regnum, vt supra ostensum est: ergo similiter voluit ante præuisionem eiusdem mali vsus non conferre illis auxilia gratiæ, quibus ad idem regnum peruenirent. Probatur consequentia: nam voluntas *absoluta* seu consequens non conferendi alicui auxilia efficacia ad æternam salutem includitur intrinsece in voluntate absoluta, & consequenti illum non admittendi ad regnum cœlorum.

6. *Quarto*, vt supra ostensum est, voluntas Dei cõsequens est illa, qua Deus vult aliquod bonum consideratum secundum omnes circumstantias; antecedens autem Dei voluntas est, quæ fertur in bonum aliquod absolute cõsideratum, & secundum se; & ideo voluntate antecedenti Deus vult omnes homines saluos fieri, & conferre illis auxi-

lia

lia ad salutem. Nam hoc obiectum, secundum se, bonum est; quia tamen hoc bonum habet adiunctam priuationem alterius maioris boni, scil. splendoris iustitiæ diuinæ in reprobis, & maioris misericordiæ in electis; ideo voluntate consequenti Deus non vult omnes homines saluos fieri, sed solum prædestinatos, *vt 1. p. quæst. 19. art. 6. ad 1.* docet S. Thom. & nos cum illo supra, cap. 4. huius libri: ergo similiter voluntate consequenti, quæ est voluntas simpliciter, non vult Deus omnibus conferre auxilia efficacia ad supernaturales actus producendos, sed aliquibus dumtaxat, illis videlicet, qui ea in tempore recipiunt. *Prob. conseq.* nam quamuis absolute, & secundum se, bonum sit, omnes in se habere, & recipere huiusmodi auxilia supernaturalia; id tamen non reputatur bonum, consideratis omnibus circumstantiis particularibus, eo quod adiunctam habet carentiam maioris boni, vt dictum est, ergo, quamuis Deus voluntate antecedenti, velit omnes habere auxilia gratiæ ad supernaturales actus eliciendos, id tamen

non vult voluntate consequenti.

7. In exequutione tamen quotiescunque Deus pro loco, & tempore non dat alicui auxilium sufficiens, vel efficax ad credendum, & alia supernaturalia opera exercendum, semper in pœnam precedentis peccati, & saltem originalis, illud non tribuit, siue tale peccatum præcesserit ordine temporis, siue ordine duntaxat naturæ; ita docet S. Thom. 3. *cont. Gent. cap.* 159. *& 2. 2. quæst. 2. art.* 5. *ad* 1. & S. Augustin. *lib. de corrept. & grat. cap.* 5. *&* 6. Prob. Nam licet Deus ante præuisum malum vsum liberi arbitrii statuerit, nō admittere reprobos ad suum regnum, quatenus non admissio importat meram negationem eius, quod non est alicui debitum; nihilominus in exercitio nullum excludit ab eodem regno, nisi propter præcedens peccatum, saltem originale; quia talis exclusio habet rationem pœnæ, quæ subinde non infertur alicui, nisi propter culpam: ergo similiter, quamuis Deus ante præuisum malum vsum liberi arbitrii statuerit, non dare aliquibus auxilium sufficiens, vel efficax, quatenus id importat

sim-

simplicem negationem auxilii supernaturalis, quod nulli substantiæ creatæ est debitum; in exercitio tamen nunquam priuat aliquē pro loco, & tempore huiusmodi auxilio, nisi propter præcedētem culpam. Nam etiam hæc priuatio habet rationem pœnæ, quæ ex necessitate præsupponit culpam saltem ordine naturæ præcedentem, sicut præsupponitur in eo, cui Deus non dat de facto, sed solum offert auxilium efficax ad vitandū primum peccatū, per quod gratiam iustificantem omittit. Tunc n. non pręsupponitur aliquod peccatum, tempore antecedens priuationē gratiæ, vel auxilii efficacis, sed solum natura: Deus enim homini iustificato tribuit auxiliū excitans, & sufficiens ad vitandū quodlibet peccatum, paratus conferre efficax; nisi ipsi sua malitia eidem auxilio impedimentū præstet. Quod si ille homo peccet mortaliter, ppter huiusmodi peccatum, Deus non confert illi auxiliū efficax: nam illud peccatum est impedimentum, cum quo auxilium efficax ad vitādum tale peccatū non compatitur.

Et si fiat *argumentum*; nam cum pec- 8.

cato mortali compatitur auxilium sufficiens ad credendum, & eliciendum alios actus supernaturales: ergo per illud peccatum non præstat homo impedimentum eidem auxilio; Respondetur, quod quamuis cum peccato mortali simul compatiatur auxilium sufficiens, nihilominus per idem peccatum, sicut, & per peccatum originale, fit homo indignus, ne tale auxilium ei conferatur, & ex hac parte, quantum est ex se, eidem auxilio impedimentum præstat. Nihilominus etiam si, in *quantum* ordo rerum exigit, peccator *ille* gratiam præuenientem non deberet recipere; quia est ea indignus, tamen quia Deus præter ordinem rebus indictum operari potest, sicut cum cęcum illuminat, vel mortuum resuscitat, interdum ex abundantia bonitatis suæ, etiam eos, qui impedimentum gratiæ præstant, auxilio suo pręuenit, auertens eos à malo, & conuertens ad bonum, *vt 3. cont. Gent. cap.* 161. dicit S. Thom. Multo ergo magis regulariter dabit auxilia sufficientia ex abundantia eiusdem bonitatis ad supernaturales actus eliciendos, etiam

ram iis qui per peccatum indigni sunt eiusmodi auxiliis, quamuis aliquando ea non conferat de facto aliquibus, in quibus vult ordinem suæ iustitiæ manifestari. Vnde videmus, quod ex duobus hominib. infidelibus, qui eisdē peccatis detinentur, vnum præuenit auxilium sufficiens ad credendum ei tribuendo, ministerio Prædicatorum eum docendo, & interius ad finem excitando, & mouendo; alium vero permittit secundum ordinem rerum procedere. Nec est ratio inquirēda, quare hos præueniat, aut conuertat, & non illos; hoc enim ex simplici eius voluntate dependet; sicut ex simplici voluntate artificis procedit, vt ex eadē materia similiter dispositā quædam vasa formet ad nobiles vsus, quædā ad ignobiles, vt ex Apostolo ad Rom. 9. *An nō habet potestatem figulus luti*, &c. ostendit Sanctus Thomas 1. *p. quæst. 23. art. 5. ad 3.*

Sed contra *obiicitur*; nam ex eadem doctrina sequitur, hominem prius à Deo deseri, quam ipse deserat Deum; quod aduersatur illis verbis Oseæ 13. *Perditio tua ex te Israel.* Et Eccles. 15. 9.

Ne

Ne dixeris: per Deum abest: & definitioni Tridentinæ Synodi sess. 6. cap. 11. cuius verba sunt: *Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur*: quo loco non solum de gratia habituali, sed de quouis auxilio gratiæ Concilium agere constat ex fine, quem Concilium in eo capite propositum habuit, quippe quod adhortari homines voluit, vt diuinę legi obtemperarent. Et constat præterea ex ipsa capitis inscriptione, quæ est de obseruatione mandatorum de illius possibilitate, & necessitate: ergo hanc gratiam *seu auxilium* nemini Deus negat, præterquam illi, qui Deum antea deseruit.

10. *Confirm.* ex illis verbis can. 13. eiusdem sess. *Deus, nisi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonũ, perficiet vsque in Diem Christi.* Sed nulla alia maior derelictio fingi potest ea, qua Deus ante præuisionem cuiuscumq; determinationis creatæ voluntatis firmo proposito decreuit non conferre illi auxilium, sine quo homo conuerti nõ possit, nec bene operari, aut graui tentationi resistere: ergo necessario dicendũ est, Deum ante præuisio-

uisionem determinationis voluntatis creatæ non statuisse voluntate absoluta, & efficaci eadem auxilia non conferre iis, qui in tempore ea non accipiunt.

Resp. quod si ille, qui à Deo non accipit auxilium sufficiens, vel efficax ad credendum, vel eliciendum alios actus supernaturales, sit in peccato originali, vel mortali, iam ipse prius deseruit Deũ, quam Deus illum deserat non dando ei actu eadem auxilia. Si autem sit in gratia, nunquam Deus illum deserit auferendo ab eo gratiam iustificantem, nisi ipse prius natura deserat Deum se conuertendo ad bonum commutabile per peccatum mortale, quod cũ gratia habituali est incompossibile; nec etiam Deus hominem iustum deserit subtrahendo ab eo auxilium sufficiens, quo possit operari bonum, & perseuerare vsque in finem. Quod si interdum non dat ei auxilium efficax, quo actu bonũ operetur, & perseueret vsque in finem; non est Deo, sed homini imputandum: nam per auxiliũ sufficiens poterat perseuerare, & sua culpa perseuerare noluit. Vnde in exercitio ipse prius in ge- 11.

nere causæ demeritoriæ deseruit Deum peccando, quam Deus eum priuaret auxilio efficaci, vt supra dictum est. Et per hæc patet *ad confirmationem*.

CAPVT XIV.

Quænam sit legitima definitio, ac propria natura liberi arbitrij.

1. Ex disp. 115. POstquam de omnibus auxiliis diuinæ gratiæ actum est in præcedentibus, restat, vt vltimo loco explicemus, qualiter cum efficacia eorundem auxiliorũ illæsa conseruetur arbitrii creati libertas. Et quoniam concordia duorum extremorum cognosci non potest, nisi prius vtriusque extremi natura dignoscatur; antequam ad declarandam legitimam concordiam gratiæ, & liberi arbitrii deueniamus, necessarium erit, quasdam difficultates circa naturã eiusdem arbitrii dissoluere. Nam de altero extremo, scilic. de auxilii efficacis quidditate, iam in superioribus dictum est.

2. Igitur circa naturam, & essentiam libertatis arbitrii creati varie loquuntur recen-

recentiores Theologi. Quidam dixerunt, liberum arbitrium esse id, quod, positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere, aut ita agere vnum, vt contrarium etiam agere possit. Quæ definitio, quamuis possit verum sensum, & Catholicum habere; in illo tamen sensu, in quo ab aliquibus explicatur, non videtur posse subsistere. Intelligunt enim hanc definitionẽ, ita vt positis omnibus requisitis antecedenter ad actum liberum, & ad influxum actualem, quo voluntas influit in illum liberum arbitrium, possit etiam in sensu composito operari illum actũ, & non operari; sed suspendere illum, aut etiam elicere actum contrarium. Procedit hæc sententia ex mala intelligentia sensus compositi, & diuisi, de quo superius *lib. 2. cap.* 11. egimus ex professo. Ex quo inferunt, esse necessarium ad veram libertatem, & vsum illius, quod motio, qua Deus mouet voluntatem ad consensum, possit esse simul in eodem libero arbitrio, & componi cum dissensu contrario.

Nos

3. Nos autem, vt legitimam liberi arbitrii definitionem assignemus, & explicemus eius naturam, duo fundamenta necessario supponere oportet. *Supponendum est primo*, quod, vt docet Aristot. & S. Thom. 9. *Metaph. lect.* 10. in causa contingenti, & libera, simul est potentia ad vtrumque oppositum; non tamē est potentia ad oppositā simul habenda, sicut in homine simul est potentia ad ambulandum, & sedendum simul: non tamen est potentia ad ambulandum, & sedendum simul. Et ratio est: nam potentia ad vnum actum non *repugnat* potentiæ ad actum contrarium, nec etiam repugnat actui contrario; actus autem contrarii repugnant inter se in eodem subiecto. Vnde liberum arbitrium creatum, non solum antequam determinetur ad vnum actum, sed etiam in ipso instāti, in quo determinatur à Deo, & se ipsum determinat ad eundem actum; simul habet potentiam, qua potest libere producere actum contrariū, non tamen habet potentiam ad actum contrarium simul habendum; nā duo actus contrarii simul in eadem potentia esse

tia esse non possunt, sed solum successiue. Hinc habuit ortum illa distinctio communiter à Theologis & Metaphysicis recepta de simultate potentiæ, & potentia simultatis; est enim in libero arbitrio simultas potentiæ ad operandum hoc vel illud, & eius oppositū: nam per hoc, quod operetur vnum actum, non destruit liberam facultatem, & potentiam, quam habet ad operandum actum contrarium, si velit, vel non operandum; & similiter per hoc, quod non operetur talem actum, non amittit potestatem operandi illum actum; non tamen ex libero arbitrio, nec esse potest potentia simultatis ad actus contrarios, vel contradictorios: nā hi simul in eodem esse non possunt. Ad hoc igitur explicandum deseruit illa distinctio sensus cōpositi, & diuisi, qua vtuntur communiter Doctores, vt supra visum est.

Notandum secundo; quod, cum dicitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari, & non operari, etiam in sensu composito; hoc dupliciter intel- 4.

ligi

ligi potest. *Primo*, ita vt compositio fiat inter prærequisita ad operãdum, & potentiam ipsam operandi, & non operãdi; & tunc sensus est, quod potentia *ad* operandum & non operandum *stat* simul in eodem subiecto cum antecedẽter prærequisitis ad talem operationẽ; & hic sensus verissimus est, vt postea explicabimus. *Secundo* potest intelligi ita, vt compositio fiat inter antecedenter prærequisitam ad operandum talem actum, & carentiam talis actus, seu actum ipsum contrarium: *& tunc sensus* est, quod omnia prærequisita, etiam ex parte Dei, ad operandum talem actum particularem, & carentia eiusdem actus, seu actus contrarius, possint esse, aut aliquando sint simul in eodem subiecto.

5. Dicendum est ergo, ad libertatem arbitrii necessario requiri, quod positis omnibus antecedenter secundum ordinem rationis, vel temporis ad actum prærequisitis possit operari, vel non operari, ita videlicet, vt cum eisdẽ prærequisitis stet simul in libero arbitrio facultas, & potentia, qua possit operari vel

vel non operari, si velit. In hac assertione conueniunt omnes Catholici: habetur enim definita in Concil. Trident. *sess. 6. de Iustificat. cap. 5. & can. 4.* Et probatur: nã si aliquod ex prærequisitis ad operandum talem actum in particulari, tolleret à libero arbitrio facultatem, seu potentiam ad non operandum, vel ad operandũ actum oppositum; id efficeret motio Dei efficax, qua ad talem actum prædeterminatur: sed huiusmodi motio non tollit à libero arbitrio facultatem non operandi illum actum, vel operandi actum contrarium: sed solum efficit, quod cum liberum arbitrium possit operari, & non operari talem actum; infallibiliter tamen, & libere operetur illum, vt docet S. Prosp. *lib. 2. de vocat. Gent. cap. 27. in fine, & cap. 28.* & sanctus Thom. *quæst. 23. de verit. art. 5. ad 3. & q. 6. de verit. art. 3. ad 7.* quorum verba adduximus supra *lib. 2. cap. 8.* Ergo.

Non tamen est de ratione, aut definitione liberi arbitrii, quod positis omnibus, secundum ordinem causalitatis antecedenter prærequisitis, ad operandum talem actum, possit eundem 6.

actum

actum non operari in sensu composito, si compositio fiat inter huiusmodi prærequisita, & carentiam talis actus, seu actum contrarium. Itaque hæc duo simul sunt incomposibilia, quod *scilicet* in libero arbitrio pro aliquo instanti temporis, sint omnia antecedenter prærequisita secundum ordinem causalitatis ac productionem talis actus, & non producat illum, sed producat actum cõtrarium: & nihilominus cum hac impossibilitate stat simul libertas arbitrii. Hæc conclusio est de mente S. Thom. *vbi supra, & in aliis locis infra* allegandis. Et *probatur*: nam inter prærequisita antecedenter ad concursum liberi arbitrii, vt homo producat actum dilectionis, verbi gratia, enumeratur absolutum, & efficax Dei decretum, quo statuit, vt liberum arbitrium producat talem actum, & auxilium efficax, quo in tempore præmouet voluntatem ad eundem actum; sed cum prædicto decreto, & auxilio efficaci, non stat simul, quod liberum arbitrium non producat illum actum dilectionis, aut eliciat actum odii contrarium.

Vnde

Vnde sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 24. *artic.* 11. *in Corp.* vbi ait, quod virtus Spiritus sancti infallibiliter operatur, quodcumque voluerit. Vnde impossibile est, hæc duo simul esse vera, quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat, peccando. Et *part.* 2. *quæst.* 112. *art.* 3. *in Corp.* ait, quod præparatio, secundum quod est à Deo mouente, habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo; non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest. Vnde si ex intento Dei mouentis est, quod homo cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur, secundum illud Ioannis 6. *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*, quod etiam docet S. Augustin. in *Enchirid. ad Laur. cap.* 95.

Legitima ergo liberi arbitrii definitio ita se habet: *Liberum arbitrium est facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet agendum, vel non agendum, & agendum vnum, vel alterum.* Ad cuius explicationem *obseruandum est*, quod libertas voluntas

luntatis radicatur in differentia iudicij, quo intellectus indicat bonum propositum voluntati, vt amandum, non habere necessariam seu naturalem connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter est determinata voluntas, quantum ad specificationem. Ita docet S. Thom. *1.p.q.83.art.1. & 3.contra Gent.cap.85.art.4. & quæst.24.de verit.art.1. & p.2.quæst.17.art.1.ad 2.* & aliis pluribus in locis.

8. *Notandum secundo*, quod ad libertatem non requiritur ex necessitate facultas ad oppositа contrarie, vt *ad faciendum* bonum, vel malum, sed sufficit facultas ad oppositа contradictorie, vt ad operandum, & non operandum. Ita docet S. Tho. *q.24.de verit.art.3.ad 3.* Et *prob.* nam in Deo reperitur perfectissime liberum arbitrium, vt docet S. Tho. *1.p.q.19.art.10.* Sed in Deo non est facultas ad faciẽdum bonum, & malum, sed tantum ad faciendum bonum Dei enim perfecta sunt opera, vt inquit Scriptura: ergo, &c. Ex quo sequitur, quod posse peccare non pertinet ad rationem formalẽ liberi arbitrii, sed potius est quædam

dam imperfectio arbitrii creati, competens illi, eo quod factum est ex nihilo. Et hanc rationem assignat S. Aug. *lib. 2. de vitiis & concup. cap. 18. & lib. 12. de ciuit. cap. 1.* Vnde S. Thom. *1. p. quæst. 62. art. 8. ad 3.* ait, quod liberum arbitrium diuersa eligere possit, seruato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius; sed quod eligat aliquid, diuertendo ab ordine finis, quod est peccare, hoc pertinet ad effectum libertatis. Et idem dicit *quæst. 24. de verit. art. 3. ad 2.* Qualis autem indifferentia sit de essentia libertatis, ex parte dictum est supra, & patebit amplius *cap. seq.*

CAPVT XV.

Quod indifferentia sit de essentia potentiæ liberæ, & in qua indifferentia consistat formaliter libertas.

VT ex supra dictis constat, essentialis indifferentia libertatis, quæ formaliter est in voluntate, radicatur in indifferentia iudicii rationis, quo intellectus iudicat bonum propositum voluntati, vt prosequendum, nō habere necessariam connexionem cū bono in com- 1. *Ex disp.* 116.

in cõmuni, ad quod est naturaliter determinata voluntas. Quando ergo intellectus proponit volũtati cum hac indifferentia obiectum; tunc volũtas respectu eiusdem obiecti habet formalẽ libertatem; & si per huiusmodi iudiciũ rationis appetat illud obiectum, semper fertur in illud cum libertate. Vnde auctores huius sententiæ reputant impossibile, quod voluntas moueatur per huiusmodi iudicium rationis ad amandum illud obiectum, & amet illud ex necessitate, & absq; vsu libertatis, quantumcunque moueatur à Deo efficaciter. Pro cuius intelligentia notandum. *Primo*, quod duplex est indifferentia; altera negatiua, altera priuatiua. Indifferentia negatiua dicitur illud, quod secundum se non est magis determinatũ ad hoc obiectum, quam ad illud, vel ad operandum, aut non operãdum; & hoc modo voluntas diuina, antequam statuisset creare mũdum, erat in illo priori signo rationis secundum se indifferens ad istam partem, vel ad illam; aut etiam ad creandum, vel non creandum aliud vniuersum, quia non erat magis determinata

minata secundum se ad vnum quam ad aliud. Hæc autem indifferentia nõ importat in Deo aliquam priuationem alicuius perfectionis: nam Deus nõ perficitur in seipso per hoc, quod se determinet ad producendum aliquid ad extra, sed tota perfectio ponitur in creaturis, quæ per diuinam volũtatem producuntur in esse. Et ideo Deus eas dilexit, & produxit libere, eo quod creaturæ non habent necessariam connexionem cũ bono diuino, ita vt sine illis bonum diuinum non saluetur, ad quod amandum est naturaliter determinata diuina voluntas. Vnde S. Thom. *1. p. q. 19. art. 3. ad 5.* ait, quod voluntas diuina, quę ex se necessitatem habet, libere determinauit se ad obiectũ, ad quod habet habitudinem non necessariam. Indifferentia priuatiua dicitur, quod est aptum perfici, ac determinari per aliquem actum, siue determinetur, ac perficiatur à seipso, siue ab alio. Et huiusmodi indifferentia præsupponit in ipsa potentia aliquam imperfectionem siue potentialitatem: vnde hæc indifferentia solum potentiæ creatæ conuenire potest,

test, vt notauit S. Thom. 1 *cont. Gent. cap.* 82. & *quæst.* 24. *de verit. art.* 3. *in Corp.* vbi assignat differentiam inter liberum arbitrium diuinum, angelicum, & humanum.

2. *Notandum secundo*, quod indifferentia potentiæ aliquando adiungitur potentiæ pure passiuæ, sicut est indifferentia, quam habet materia prima ad istã formam substantialem, vel ad illam; & indifferentia subiecti respectu albedinis, vel nigredinis, quam recipit. Hæc enim indifferentia est solum passiua, eo quod nec materia prima concurrit *effectiue* ad productionem formæ substantialis, nec subiectum concurrit actiue ad productionem albedinis, sed solum in genere causæ materialis. Aliquando autem adiungitur potentiæ actiuæ, sicut indifferentia, quam habet artifex ad faciendum, vel non faciendum aliquod artificiatum; aut etiam ad faciendum hoc vel illud artificiatum. Tertio potest adiungi indifferentia potentiæ, quæ partim est actiua, partim autem passiua, vel est passiua in ordine ad vnum: actiua autem in ordine ad alterum: sic-

ut in-

ut intellectus in ordine ad ſpeciē productam ab obiecto habet rationem potentiæ paſsiuę, quia recipit in ſe ſpeciem illam; in ordine vero ad actum intelligendi habet indifferentiam actiuam. Similiter voluntas in ordine ad productionem actus liberi habet indifferentiam actiuam, & quatenus in ſeipſa recipit actus immanentes, quos producit, habet aliquam rationem potentiæ paſsiuæ.

Indifferentia ergo paſsiua, vel priuatiua, non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrii, ſi conſideretur ſecundum rationem communem, quæ analogice competit Deo, & creaturis intellectualibus. Nam in Deo reperitur, quidquid pertinet ad rationem communem liberi arbitrii, in quo tamen nulla reperitur indifferentia paſsiua, vel priuatiua. Eſt ſimile in ſapientia, quoniam ſapientia eſt perfectio ſimpliciter; ideo formaliter reperitur in Deo; ſed etiam libertas eſt perfectio ſimpliciter; ergo formaliter reperitur in Deo: ergo quidquid pertinet ad rationem communem formalē & eſſentialem libertatis, debet 3.

reperiri in libertate diuina, sed non competit illi, neque competere potest aliqua indifferentia passiua, aut priuatiua, vt dictum est, alias Deus non esset purus actus, neque infinite perfectus: ergo.

4. Indifferentia vero negatiua, & indifferentia actiua, quæ importat posse agere, & posse non agere; vel posse agere hoc, vel illud, est de intrinseca ratione libertatis, vt constat ex definitione libertatis, tradita capite præcedenti, & patebit infra.

5. Cum hoc tamen asserendũ *est, quod* in omni libero arbitrio creato, qua ratione creatum est, reperitur aliqua indifferentia, seu potentia passiua, secundum aliquam rationem: nam omne liberum arbitrium creatum, cum non sit purus actus, nec liberum per essentiam, sicut est Deus, sed per participationem, habet aliquam potentialitatem, quæ potest perfici per diuersos actus; sed omnis potentialitas perfectibilis per diuersos actus, habet aliquam indifferentiã passiuam in ordine ad eosdem actus suscipiendos: ergo.

Præ-

Præterea liberum arbitrium creatũ non est simpliciter primum se mouens, sed mouet se libere, motum tamen à Deo prius ratione, vt supra ostendimus: ergo quamuis in ordine ad productionem operationis liberæ habeat indifferentiam actiuam, in ordine tamen ad motionem diuinam, qua mouetur à Deo, vt libere se determinet, & producat eosdem actus, habet aliquam indifferentiam, & potentiam passiuam: ergo in omni libero arbitrio creato reperitur aliqua indifferentia passiua, coniuncta indifferentiæ actiuæ. 6.

Formalis autem libertas arbitrii creati non consistit formaliter in indifferentia obiectiua, neque in indifferentia passiua; sed in indifferentia actiua ipsius facultatis liberæ, quæ indifferenter se habet ad opposita, quamuis adiunctam habeat, vel præsupponat aliquam indifferentiam passiuam ipsius potentiæ, & indifferentiam obiecti. *Probatur:* nam liberum arbitrium est essentialiter, & per se potentia actiua, vt docet S. Thomas *quæst. 24. de verit. art. 4.* præsertim in *solutio. ad 18.* Ergo indifferentia essen- 7.

tialis libertatis debet esse actiua; non ergo potest consistere essentia libertatis in indifferentia passiua. *Secundo probatur* ex definitione liberi arbitrii: est enim facultas voluntatis, & rationis *ad* vtrumlibet, seu facultas volendi, & nolendi; eligendi hoc medium, vel illud in ordine ad finem: sed velle, & nolle; eligere hoc, vel illud, sunt actiones potentiæ actiuæ: ergo indifferentia, in qua formaliter consistit libertas arbitrii, debet esse indifferentia actiua.

8. Quo fit, vt indifferentia obiecti, siue obiectiua, & indifferentia *iudicii rationis* superius explicata, ita sit radix libertatis, quæ formaliter residet in voluntate, vt impossibile sit, quod voluntas per illud iudicium feratur in tale obiectum, & quod absque libertate velit illud. Itaque si voluntas vult illud obiectum sic propositum, necesse est vt libere, & non ex necessitate absoluta velit illud. Oppositum docent aliqui Theologi, qui opinantur, posse Deum voluntatem sua potentia absoluta necessitare, & facere, quod absque libertate feratur in obiectum indiffe-

differens secundum se, & propositum voluntati, vt amandum per iudicium rationis indifferens modo superius explicato. Nostra tamen sententia est de mente sancti Thomæ, *part. 2. quæst. 17. art. 1. ad 2.* vbi ait, quod ex hoc voluntas potest ad diuersa ferri, quia ratio potest habere diuersas conceptiones boni, & *1. p. q. 83. art. 1. in Corp.* inquit, quod, quia iudicium rationis ad diuersa se habet, & non est determinatum ad vnum, pro tanto necesse est, quod homo sit liberi arbitrii ex hoc ipso, quod rationalis est. Quibus verbis S. Thom. aperte docet, esse impossibile, quod voluntas velit aliquid sub iudicio rationis, indifferenter se habente ad opposita, & quod velit illud ex necessitate absoluta, & non libere.

Probatur præterea ratione; nam obiectum voluntatis est bonum apprehẽsum per intellectum: ergo impossibile est, quod voluntas ex necessitate absoluta amet aliquod bonum, nisi intellectus eidem voluntati proponat illud bonum, vt amãdum ex necessitate absoluta: ergo si illud proponat, vt amandum, 9.

dum, non ex necessitate absoluta, sed cum indifferentia ad opposita, superius explicata, impossibile erit, etiam de potentia Dei absoluta, quod voluntas medio illo iudicio tendat in illud bonum, & tamen ex necessitate absoluta, & non libere amet illud.

CAPVT XVI.

Soluuntur argumenta, quæ contra doctrinam præcedentis capitis obijciuntur.

Ex diſ. 116. EX præmissis autē facile dissolui possunt argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur.

1. *Primum argumentum est*: In Deo est liberum arbitrium perfectissimū, vt docet S. Thom. 1. p. q. 19. art. 10. & 1. contra Gent. c. 88. & tamen in illo non potest esse aliqua indifferentia; quia indifferentia dicit potentialitatem ad contrarios, vel diuersos actus successiue habēdos, quod Deo competere non potest, alias enim esset mutabilis, contra illud Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio*: ergo indifferentia non est de intrinseca ratione liberi arbi-

arbitrii, vt sic, & secundum rationem communem. *Resp.* quod in Deo non potest esse indifferentia passiua, aut priuatiua: hæc enim non requiritur necessario ad essentiam libertatis. Est tamen indifferentia actiua cum indifferẽtia obiecti secundarii, quod non habet necessariam connexionem cum bono diuino: & hæc indifferentia sufficit, vt Deus non ex necessitate, sed libere velit creaturas esse, vt ostendit S. Thom. 1. *p. q.* 19. *art.* 3.

Secundum argumentum: Christus Dominus libere obediuit vsque ad mortẽ, & tamen suppositio præcepto, liberum eius arbitrium non habeat indifferentiam ad obediendum, & non obediendum: alias potuisset peccare: ergo indifferentia ad vtrumlibet nõ est de intrinseca ratione liberi arbitrii. 2.

Resp. quod mors Christi Domini in ordine ad eius voluntatem, erat obiectum indifferens, quia ex natura sua nõ habeat necessariam connexionem cum bono, ad quod naturaliter erat determinata humana Christi voluntas. Vnde medio iudicio indifferẽti rationis, pro- 3.

posuit eius intellectus voluntati ipsam mortem acceptandam, & ideò libere mortuus est, & libere obediuit, ac per consequens, simpliciter loquendo, habeat facultatem ad vtrumlibet, ad acceptandam scil. & refutandam mortem: quamuis supposito præcepto esset cum eodem præcepto incompossibile, quod vellet non mori. Sed vrget adhuc argumentum. Christus Dominus non habebat facultatem ad obediendum præcepto, & non obediendum, alias enim posset peccare: nam inobedientia, & transgressio præcepti, sine *peccato esse* non potest: ergo respectu obedientiæ, formaliter loquendo, nõ habuit facultatem indifferentem ad vtrumlibet: nõ ergo libere obediuit. *Resp.* quod Christus Dominus nõ solum libere mortuus est, sed etiam libere obediuit præcepto moriendi sibi imposito; alias enim non meruisset per actum obedientię formaliter, cum ad huiusmodi meritum necessario requiratur, quod obedientia sit libera. Consequens autem est contra illud Apost. ad Philip. 2. *Humiliauit se factus obediens vsque ad mortem*, &c. *propter*

quod

quod & Deus exaltauit illum; & dedit illi nomen, quod est super omne omen. Ad impugnationem factam *respondetur*, quod non obedire, potest accipi dupliciter. *Primo* modo contrarie, seu priuatiue, vt significat idem, quod inobedire, seu peccare peccato inobedientiæ; & isto modo Christus Dominus non potuit obedire, quia non potuit peccare. *Secundo* modo accipitur negatiue, vt significat meram negationem actus obediētiæ, quæ negatio potest dici de eo, quod est, & de eo, quod non est, & potest absque vllo peccato competere alicui, etiam non existente præcepto. Sicut si Petrus, verbi gratia; non audiat rem sacram feria secunda, vel tertia, quando nullum est præceptum audiendi Missam, verisime asseritur, quod Petrus non obediuit præcepto audiendi Missam, si non obedire accipiatur mere negatiue, quia vere ita est, quod non fecit actum obedientiæ audiendi Missam, quia nec erat præceptum, nec Missam audiuit. Et hoc modo Christus Dominus potuit nō obedire negatiue, quia potuit non habere præceptum moriē-

di. Sicut hæc negatiua de facto est vera : Christus non obediuit vsque ad mortem decollationis ; nec obediuit sustinendo mortem decimoquinto ætatis suæ anno ; quia reuera non *habuit* præceptum sustinendo mortem decollationis. Et in hoc sensu Christus habuit facultatem ad obediendum, & nō obediendum. Et hæc facultas ad opposita contradictorie sufficit, vt libere obedierit : iam enim supra diximus, quod posse peccare, seu inobedire, non pertinet ad rationem formalem *libertatis*, sed ad eius imperfectionem, secūdum quod in creatura defectibili inuenitur.

4. *Tertium argumentum*: Toto tempore, quo voluntas producit actum liberum, vere habet libertatem respectu illius actus; nam libere illum producit, & tamen toto illo tempore non habet indifferentiam ad vtrumlibet, cum iam sit ad vnum oppositorū determinata : ergo indifferentia actiua non est de essentia libertatis.

5. Ad hoc argumentum quidam respondent, voluntatem in instanti, quo elicit

elicit volitionem, nō esse liberam ad illam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium: & similiter pro instāti, quo elicit nolitionem alicuius obiecti liberam, non esse ad volendum idem obiectum: adduntque solum ante illud instans esse in ea libertatem, vt volitionem illius obiecti, aut nolitionē, prout sibi placuerit, eliciat. Ita sentiunt Occham *in primo sent. dist.* 38. *quæst.* 1. Gabr. *ead. dist. & quæst.* & alii nonnulli ex Nominalibus. Et assignant rectionem, quia voluntas in instanti quo vult aliquod obiectum; non potest illud nō velle; non enim potest simul velle, & nolle idem obiectum: ergo pro eodem instanti non est in ea libertas ad nolendum idem obiectum. *Prob. conseq.* nam, vt supra dictum est, libertas est facultas voluntatis, & rationis ad opposita: ergo si pro instanti, quo vult aliquod obiectum, non est in ea facultas ad nolendum idem obiectum, sequitur quod pro eodem instanti non sit libera comparatione eiusdem obiecti. *Secundo prob.* quia *libr.* 1. περὶ ἑρμεν. *capit.* 6. docet Arist. omne quod est, dum est,

neceſſe eſt eſſe : ergo pro inſtanti, quo volitio alicuius obiecti eſt in rerum natura, non poteſt non eſſe ; ac per conſequens, non eſt in voluntate facultas, vel libertas, vt eadem volitio non ſit, vel vt ſit nolitio oppoſita eiuſdem obiecti. *Tertio* ; Ad actionem præteritam non eſt potentia, & conſequenter, neque libertas, vt non ſit: quia iam habet eſſe extra ſuas cauſas : ergo neque ad operationem præſentem eſt libertas, vt non ſit: nam etiam habet eſſe extra ſuas cauſas.

6. Nihilominus dicendum *eſt iuxta ea*, quæ in capite præcedenti præmiſimus, voluntatem noſtram vere eſſe liberam comparatione volitionis, aut nolitionis, quam elicit quolibet momento, vel inſtanti temporis, eſſeque vere liberam non ſolum ea ratione, quia prius natura, quam ſe determinaret ad alteram partem, poterat ſe ipſam non determinare ad eamdem partem, ſed ad oppoſitam: nec ſolum eſſe liberam, quia poteſt continuare, vel deſiſtere ab operatione, quam producit in inſtanti præſentis temporis : ſed etiam quia in

in-

instanti temporis, quo elicit suam operationem veram, retinet potestatem, & facultatem, qua possit eam non elicere, si velit, aut etiam elicere operationem contrariam. Probatur hæc sententia auctoritate S. Anselmi, *libr. de concord. præscientiæ, & præd. capit.* 1. vbi constituit differentiam inter præteritum ex vna parte, & præsens, & futurum ex alia. Nam in re præterita non solum non manet iam potentia, seu libertas, vt præteritum simul non sit præteritum, verum etiam iam fieri nequit, vt res illa, quæ præterita est, non sit præterita. At vero circa præsens, & futurum, aliter se habet potentia, & libertas: nam licet non sit vlla potentia, qua fieri possit, vt simul præsens non sit præsens, aut futurum non sit futurum, est tamen potentia, vt res, quæ est præsens, non sit præsens, & quæ futura est, non sit futura: ergo, secundum Anselmum, operatio præsens elicita à voluntate ita subditur eius potestati, & libertati, sicut operatio futura; comparatione operationis futuræ voluntas veram habet potestatem, & li-

& libertatem, qua potest eam elicere, vel non elicere, aut etiam elicere operationem contrariam: ergo eamdem potestatem, & libertatem habet comparatione operationis præsentis. *Confirm.* hoc, & aperitur magis vis huius argumenti: Operatio præsens elicita à voluntate considerata secundum totum id, quod habet pro instanti temporis præsentis, est magis perfecte libera, quam operatio futura. Præsens enim operatio est libera in actu secundo; futura aũt, vt futura solum est libera in actu primo, siue in potentia: id autem quod est actu tale magis perfectũ est, quam illud, quod solum est tale in potentia: sed operatio futura, dum est futura, vt fatentur authores oppositæ sententiæ, omnino in libera nostra potestate, & libertate manet, iuxta sententiam Anselmi: ergo multo perfectius manet in nostra potestate, & libertate operatio voluntatis præsens secundum totum id, quod habet pro instanti præsenti.

7. Denique vrget *argumentum* ex Con. Trid. quod meo iudicio videtur efficacis-

cacissimum: loquens enim de homine actu consentiente, & cooperante Deo excitanti, & vocanti, definit, quod potest dissentire, si velit: & ex hoc probat, quod libere consentit: ergo, secundum definitionem Concilii, non solum in priori naturæ, in quo voluntas consideratur, antequam eliciat consensum, sed etiam in eodem instanti temporis, quo consentit, reuera potest dissentire, si velit: ergo pro eodem instanti libere consentit. Præterea; nam si voluntas, absolute loquendo, in instanti temporis, quo consentit, non potest dissentire, si velit, sequitur, quod simpliciter loquendo, necessario consentiat, & non libere; illud enim dicitur necessarium, quod absolute aliter esse non potest.

Si dicatur ex suppositione, quod voluntas cõsentit, necessarium esse in sensu composito, quod consentiat, cum impossibile sit voluntatem comparatione eiusdem obiecti simul consentire, & non consentire, seu dissentire. *Contra* hoc est, quia necessitas ex suppositione, siue in sensu composito, non 3.

non est absolute dicenda necessitas, sed secundum quid, vt supra *lib. 2. cap. 10. & 11.* ostensum est; consequenter actus, qui solum dicitur necessarius ex suppositione, compatitur secum veram, & realem potentiam, quæ posset illum actum non producere, sed elicere oppositum, si velit. Et per hæc *respond.* ad argumenta sententiæ contrariæ. Solum enim probant, quod non sit in voluntate libertas, seu facultas ad consentiendum, & dissentiendum simul; non autem concludunt, quod in eo instanti, quo elicit consensum, *non sit in* ea libertas, seu facultas, qua posset dissentire, si velit.

CAPVT XVII.

Quod liberum arbitrium creatum habeat dominium sui actus, & quale sit huiusmodi dominium.

1. Ex disp. 117. ILli auctores, qui existimant, determinationem actualem voluntatis, supposita gratia excitante, primo inchoandam esse ab eadem voluntate creata pro sua innata libertate, vt iura libertatis eius illæsa conseruentur, docent cõ-

se-

sequenter liberum arbitrium ita habere dominium sui actus, vt determinatio talis actus, etiam quando est supernaturalis, sit primo, & immediate, in eius potestate; nec posse aliter libertatē illius, quantum ad vsum actualem, imo nec, quantum ad ipsam potentiam liberam, defendi.

2. Nos autem, qui defendimus, liberum arbitrium creatum non esse primum se mouens, vel primum se determinans, aut primum inchoans suam determinationem: fatemur quidem, quod idem arbitrium habeat verū dominium sui actus, vt causa eius proxima, sed tamen in actuali vsu dominii, & facultatis, quam super suos actus habet, dependet à Deo, tāquam à Domino absoluto prædeliberante, & prædeterminante, ante prescientiam futuræ cooperationis, quid in particulari sit acturum ipsum arbitrium creatum. Itaque deliberatio, & determinatio arbitrii creati ad alteram partem, cadit sub prędeliberatione, & prædeterminatione diuina, & ab ea dependet in genere causæ efficientis, quod liberum arbitrium creatū de-

deliberet, & velit, quod bonum est, hæc doctrina manet satis probata ex dictis *lib. 1. cap. 6. & 7.*

3. Vnde dominium sui actus non est primo in potestate arbitrii creati, *sed in* potestate, & dominio Dei, præsertim respectu actuum supernaturalium. Volumus dicere, quod omne dominium, & actualis vsus dominii, quod volũtas creata, vt causa proxima habet, aut exercet super actus liberos, quos elicit, procedit à Deo, vt à potissima, & prima causa efficiente, & in illum tandem, tanquam in primum authorem, *& primum* Dominum absolutum, debet reduci: & loquimur de omnibus actibus, qui in individuo non sunt peccata. Hæc est constans doctrina Aug. *lib. 2. retract. cap. 1. lib. de prædest. SS. cap. 10. lib. de dono persev. cap. 8. & 13.* vbi refert dictum illud Ambrosii libr. de fug. sæcul. cap. 6. *Non enim in potestate nostra est cor nostrum, & nostræ cogitationes: quod omnis, qui humiliter, & veraciter pius est, esse verissimum sentit.* Et lib. de correct. & grat. cap. 14. inquit: *Sic velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem*

non

non impediat, nec superet potestatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult: facit ipse, quæ vult. Et paulo inferius: *Si ergo cum voluerit reges in terra Deus cõstituere, magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas, quis alius facit, vt salubris sit correptio, & fiat in correpti corde correptio, vt cælesti constituatur in regno?* Et libr. 1. retract. cap. 22. *In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatẽ: sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est* Ioan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

Eandem sententiam tenet S. Tho. 3. cont. Gent. cap. 149. vbi explicans illud Apostoli: *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis,* inquit: *Non ergo per huiusmodi verba excluditur liberum voluntatis arbitrium, sicut quidam male intellexerunt, quasi homo non sit dominus suorum actuum interiorum, & exteriorum, sed ostenditur Deo esse subiectum.* Et 2. 2. quæst. 2. art. 5. *ad* 1. ait, quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia præparante; sicut ad diligendum Deum, & proximum, & similiter ad credendum articulos fidei.

4.

Sedl

Sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ. *Et* 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 2. *ad* 1. explicans, qualiter homo habeat dominium sui actus ait: *Mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actus, qui indigeat moueri à Deo, & multo magis liberum arbitrium hominis infirmi post peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionẽ naturæ.* Et 1. cont. Gent. cap. 68. post 5. rat. clarius idipsum confirmat his verbis: *Dominium autem, quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam causæ exterius agentis: non autẽ excludit influentiam superioris causæ, à qua est ei esse, & operari; & sic remanet causalitas in causa prima, quæ Deus est, respectu motuũ voluntatis.* Et in 2. sent. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3. ait, *quod determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Vnde remanet sibi dominium sui actus, licet non ita, sicut primo agẽti.* Quasi diceret, hominem non habere primum, & absolutum dominium sui actus: sed hoc dominium residere tantum apud Deum.

5. *Secundo prob.* ex illo Prouerb. 21. *Cor Regis in manu Domini,* id est, in potestate Do-

Domini, *sicut diuisiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud.* Quibus verbis significatur, dominium cordis, voluntatis, & liberi arbitrii, quod habet potissimus inter Principes tēporales, scilicet Rex superiorem in terra nō cognoscens, subditum esse, & subiectū, quantum ad omnes suos motus potestati, & dominio liberi arbitrii diuini. Item etiam Rom. 9. *Non volentis*, scilicet velle, *nec currentis*, scilicet currere, *sed miserentis est Dei.* Quæ verba non significant, hominem nō habere dominium, & potestatem supra velle, & nolle, sed declarant, hominem non habere primum, & absolutum dominium supra suum velle, & nolle; sed Deum solum esse primum, & absolutum nostrarum actionum dominum, & in potestate illius esse nostrū velle, & nolle, & ab eius nutu, & voluntate pendere. Cui consonat illud Ierem. 10. *Scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est, vt ambulet, & dirigat gressus suos.*

Tertio prob. ratione. Vt docet S. Thom. Dominium est facultas vtendi re; sed nulla creatura habet potestatem vten- 6.

vtendi suo arbitrio à seipsa, sed omnis vsus actualis liberi arbitrii, respectu cuiuscumque actus boni, est à Deo, vt supra ostensum est. Ergo nulla creatura habet primum, & absolutum dominium sui actus, sed tale dominium est solũ apud Deum, ac per consequẽs, in actuali vsu huius dominii dependet à Deo, tanquam à priori causa per se efficiente.

7. Sed contra *obiicitur* S. Aug. *lib.* 1. *de lib. arb. cap.* 12. vbi ait: *Vides igitur iam, vt existimo, in voluntate nostra esse constitutum vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto, & tam vero bono? Quid enim tam in voluntate, quam ipsa voluntas sita est?* Et cap. 14. *Quid, inquam, quisque sectandum, & amplectendum eligat, in voluntate esse positum.* Et idem dicit *lib.* 2. *cap.* 18. *& lib.* 3. *cap.* 3. *&* 17.

8. *Respond.* quod S. Augustinus expresse docet nostram sententiam, vt patet ex locis superius adductis. Et ad testimonia in contrarium respondet ipsemet August. *lib.* 1. *retract. cap.* 9. vbi refert eadem, & alia consimilia testimonia, fuisse sibi prius à Pelagio obiecta,

cta, contendente illum in suam sententiam pertrahere. *Et cap.* 10. *eiusdem lib.* ad obiecta testimonia respondēs, ait: *Quod vero dixi: Illud autem lumen non irrationabilium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium se ad eius præcepta implenda conuertunt, quod omnes homines possunt, si velint; non existiment noui hæretici Pelagiani secundum eos esse dictum. Verum est enim omnino, omnes homines hoc posse, si velint; sed præparatur voluntas à Domino, & tantum augetur munere charitatis, vt possint; quod ideo dictum non est, quia præsenti necessarium non erat quæstioni.* Et idem confirmat *cap.* 22. Alia argumenta, quæ contra istam doctrinam obiiciuntur, soluta sunt *lib.* 1. *cap.* 7. *& lib.* 2. *cap.* 6. *&* 8.

CAPVT XVIII.

Quod arbitrii nostri concordia cum infallibilitate præscientiæ, prouidentiæ, & prædestinationis diuinæ, non possit naturali ratione demonstrari.

FVit autem quorundam Theologorum opinio, asserentium, non solum esse naturali lumine euidenter notum, 1. Ex disp. 118.

Ee homi-

hominem arbitrii libertate esse præditum, sed etiam concordiam eiusdem arbitrii, cum infallibilitate diuinæ præscientiæ, & prouidentię, dilucide, & facile per scientiam mediam concordari posse, vt *lib.* 1. *c.* 4. visum est.

2. Communis tamen sententia Thomistarum fatetur, arbitrii nostri libertatem posse quidem solo lumine naturæ euidenter cognosci, & demonstrari: qualiter autem actualis vsus illius stet simul cum infallibilitate præsentiæ, prouidentiæ, & prædestinationis, & cum efficacia diuinæ gratię, non *posse perfecte* solo lumine naturæ *cognosci*, aut comprehendi: & ideo rationem huius concordiæ credendam esse, & captiuãdum intellectum in obsequium fidei. In hanc sententiam propendet Caiet. 1. *p. quæst.* 22. *art.* 4. §. *Ad hanc dubitationem*; vbi præsentem difficultatem resoluens postquam retulit sententiam asserentium, quod idem actus contingens futurus est, & ineuitabilis; euitabilis quidem secundum se; ineuitabilis vero secundum quod est prouisus, sic concludit: *Quiesceret intellectus noster non euidentia*

veri-

veritatis inſpectæ, ſed altitudine inacceſsibili veritatis occultæ, &c. quæ videre oportet, quoniam piiſsime loquitur, & verba eius modeſtiam, & humilitatem redolent Chriſtianam. Quem imitatus M. Bannes 1. *p. q.* 23. *art.* 5. inquit. *Si quis non intelligit, quomodo vſus liberi arbitrii ſit liber, & nihilominus ſit effectus iam prædefinitus à diuina prouidentia, oportet eum credere.* Et 2. 2. q. 10. art. 1. *Primum omniũ debuiſſent credere, quod aiunt, ſe non poſſe intelligere: credimus enim Catholici myſterium Trinitatis, etiamſi non intelligamus.*

Hanc ſententiam verã eſſe cenſeo, & 3.
ad mentem S. Aug. & S. Thom. Ad cuius euidentiam *conſiderandum eſt,* cõtingere multoties, quod aliqua duo extrema, ſecundũ ſe conſiderata, euidenter cognoſcãtur ſolo lumine naturæ, & tamẽ connexio, q̃ inter ſe habẽt, & modus cõnexionis abſq; lumine ſuperiori, certo cognoſci nõ poſsit, aut demonſtrari. Verbi gratia Deũ eſſe, eſt per ſe notũ: & hominẽ eſſe, etiã eſt notũ lumine naturę: ſed quod Deus ſit homo, & homo ſit Deꝰ, ſolũ p diuinã reuelationẽ cognoſcitur. Similiter etiã, quando vnũ extre-

mum est naturaliter cognoscibile, alterum vero solum cognoscitur per lumẽ supernaturale, connexio vtriusque, & modus, quo inter se cohęreant, euidenter demonstrari non potest: quamuis alterum extremum solo lumine naturæ comprehendatur. Et *ratio* huius est; nam connexio inter duo extrema, & modus eiusdem connexionis, euidenter cognosci non potest, nisi vtrumque extremum euidenter cognoscatur: ergo, quotiescunque alterum extremum est supernaturale, impossibile est, quod solo lumine naturæ euidenter *cognoscatur* connexio, quam *habet* cum alio extremo, etiam si illud alterum extremum ordinem naturæ non transcẽdat. Vnde S. Aug. libr. de dono perseu. cap. 14. ait: *Numquid ideo negandum est, quod apertum est, quia comprehendi non potest, quod occultum est? Nunquid, inquam, propterea dicturi sumus, quod ita esse perspicimus non ita esse; quoniam, cur ita sit, nõ possumus inuenire?* Et in alio loco lib. 3. de pec. merit. & remis. cont. Pelag. cap. 4. inquit: *Ego autem, etsi argumenta illorum soluere nõ valeam, video tamen inhærendum esse iis, quæ*

in Scripturis sunt apertissima, vt ex his reuelentur obscura, aut si mens nondum est idonea, quæ possit ea, vel demonstrata cernere, vel abstrusa inuestigare, sine vlla hæsitatione credãtur. Et serm. 10. de verbis Apostoli: *Melior est,* (inquit) *fidelis ignorantia, quam temeraria scientia.* Et Hieron. *Melius aliquid noscere, quam cũ periculo discere.* Et Irenæus lib. 2. aduersus hæres. cap. 45. *Melius est ergo, & vtilius, idiotas & parum scientes existere, & per charitatem proximum fieri Deo, quam putare multum scire, & multum expertos in suum Deum blasphemos inueniri.* Non ergo propterea ratio concordiæ liberi arbitrii cum gratiæ donis, quæ à S. Aug. S. Thom. ac eorum discipulis assignatur, reiicienda est, quia eam plene intellectus noster videre, aut comprehendere non potest.

Præterea *prob.* Quia licet nostrum liberum arbitrium intra limites naturæ contineatur, gratia tamen diuina, & eius efficacia totum naturæ ordinem excedit; ergo vtriusque connexio, & concordia non potest perfecte, aut euidenter, pro hoc statu ab intellectu nostro cognosci, aut comprehendi. Patet 4.

consequentia; nam vt ostensum est, connexio, & concordia duorum extremorum, quorum alterum est supernaturale, non potest perfecte solo lumine naturæ cognosci, aut demonstrari.

5. Præterea, quia etiam in naturalibus multa sunt, quorũ rationes non potest homo perfecte cognoscere, aut demõstrare; scil. modus, quo anima rationalis est tota in toto, & tota in qualibet parte: & modus, quo Deus est in omnibus rebus per essentiã, præsentiã, & potentiam: & in formica, in apibus, & aliis mutis animantibus multa reperiuntur, in quorũ cognitione plurimũ laborant homines, propter quod ait Sapiens c. 9. *Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore. Quæ autẽ in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum autem tuũ quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuũ de altissimis.* Vnde S. Aug. *lib. 2. de Trin. in fine*, quẽ refert S. Th. *p. 6. de pot. art. 3. in C.* postquã in secundo libro de Trinitate quæstionẽ illam: Vtrum creaturæ spirituales sua naturali virtute miracula facere possint, diligenter pertractasset, con-

concludit in fine: *Mihi omnino vtile est, vt meminerim virium mearum, fratresque meos admoneam, vt meminerint suarum, ne vltra quam tutum est humana progrediatur infirmitas. Quēadmodū enim hoc faciant Angeli, vel potius quemadmodū Deus hoc facit per Angelos suos, nec oculorum acie penetrare, nec fiduciarationis enucleare, nec prouentu mentis comprehendere valeo, vt tam certus loquar ad omnia, quæ requiri de his rebus possunt, quam si essem Angelus, aut Propheta, aut Apostolus. Vnde & hac moderatione adhibita absque assertione, & sententia melioris præiudicio procedendum est, quantum ratio, & auctoritas poterit adiuuare.*

Præterea, omnipotentia Dei, cum sit infinita, non potest ab humano intellectu perfecte cognosci, aut comprehendi: sed Deus sua omnipotentia facit, quod homo, cuius cor mouet, velit, & libere velit. Dicit enim S. Th. 2. *sent. d. 25. q. 1. art. 2. ad 1.* quod, etiamsi Deus voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit: ergo non potest perfecte ab homine cognosci, aut cōprehēdi, quo- 6.

modo stet libertas arbitrii cum motione Dei efficaci, aut cum infallibilitate prouidentiæ, & prædestinationis diuinæ.

CAPVT XIX.

Legitima concordia liberi arbitrii cum infallibilitate diuinæ prædestinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ statuitur.

1. Ex disp. 121. EXclusa concordia in scientia media, & aliis principiis superius impugnatis fundata, quæ à diuersis Doctoribus assignatur: reliquum est, vt cõcordiam legitimam liberi arbitrii *cum diuina* præscientia, prouidentia, & prædestinatione, atque cum efficacia auxilii diuinę gratiæ subiiciamus, quam S. Augustſ. Prosp. Hilarius, S. Anselm. & alii Patres, & inter Scholasticos Doctores S. Thomas, & Thomistæ tradiderunt, quæ cõtraria cum sit concordiæ in scientia media fundata, necesse est, vt contrariis etiam fundamentis superius propositis, & explicatis innitatur. Ad cuius intelligentiam recolenda sunt, quæ contra quatuor fundamenta potissima aduersæ concordiæ in discursu huius operis sta-

ſtatuimus. Cum enim per ſcientiam mediam libertas arbitrii cum infallibilitate prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ concordari non poſsit: vt ex præmiſsis conſtat; neceſſe eſt ad omnipotentiam Dei, & efficaciam diuinæ voluntatis ad tuendam legitimam concordiam, recurrâmus.

Dicendum eſt ergo ad efficaciam diuinæ voluntatis, & infinitam virtutem omnipotentiæ illius, tanquam ad primam radicem, eſſe reducendam omnẽ libertatem actualem, & contingentiam, quæ in actibus humanis, & quibuſcunq; aliis actionibus reperitur. *Cum enim*, vt dicit S. Thom. 1. p. q. 19. art. 4. *aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam: non tantum ſecũdum id quod fit, ſed etiam ſecundum modum fiendi, vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quod filius naſcitur diſsimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modũ eſſendi. Cum igitur voluntas diuina ſit efficaciſsima, non ſolum ſequitur, quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſario, quædam contingenter, vt ſit* 2.

ordo in rebus ad complementum vniuersi: & ideo quibusdã effectib. aptauit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quib. effectus de necessitate proueniunt; quibusdam aũt aptauit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniant. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter, quia causæ proximæ sunt cõtingentes: sed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes causas ad eos præparauit. Et idem docet eamdẽ 1. *p. q.* 22. *art.* 4. vnde ex hoc, quod Deus prędestinauit, & voluit, quod Petrus tali tẽpore, & cum tanta intensione *conuertatur*, necessario sequitur necesitate consequentiæ, & infallibilitatis, quod Petrus conuertatur eadem intensione, & libere conuertatur, quia vtrumq; Deus prędefiniuit, & voluit. Neque illa necesitas consequentiæ, sine ex suppositione decreti voluntatis diuinæ repugnat libertati, vt superius libr. 2. capit. 10. explicatum est. Et idem dicendum de omnibus aliis actibus bonis; quia vt dicit S. Thom. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. *Voluntas diuina non solum se extendit, vt aliquid fiat per rem quam mouet, sed vt etiam*

etiam eo modo fiat, quo cõgruit naturæ ipsius, & ideo magis repugnaret diuinæ motioni, si voluntas ex necessitate moueretur, quod suæ naturæ non competit, quam si moueretur libere, prout competit suæ naturæ. Hinc est illud, quod S. Anselm. *lib. de conc. præscientiæ & prædest. Dei c.* 1. paulo post medium ait: *Quoniam quod Deus vult non potest non esse cum vult hominis volũtatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem; tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse, quod vult.* Ex quibus verbis euidenter cõstat, per decretum voluntatis diuinæ, non auferri, vel impediri libertatem nostræ voluntatis, vel eius vsum actualem; sed potius perfici, & causari. Vnde non debemus inferre: *Deus vult Petrum loqui*: ergo necessario loquetur; sed inferendum est: ergo loquetur libere, quia Deus voluit, vt ipse Petrus libere loquatur.

Sicut ergo auctores oppositæ sententiæ ad scientiam mediam confugiunt, vt libertatem arbitrii cum infallibilitate diuinæ præscientiæ, prouidentiæ, & prædestinationis, atque cum effi-

cacia auxiliorum gratiæ concilient: ita & nos ad omnipotentiam, & summam efficaciam diuinæ voluntatis recurrimus, & ad Dominum, quod sua diuina maiestas habet super voluntates *hominum*, vt eas quo voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari. Et hoc modo arbitramur, antiquam concordiam libertatis arbitrii creati cum infallibilitate prædestinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ, iuxta mentem S. Augustini, & S. Thomæ defendendam esse, & explicandam, vt ex dictis in discursu huius operis satis constat, & ex *locis Scripturæ*, quæ ad diuinã voluntatem, & omnipotentiam referunt omnia bona, quæ in tempore fiunt. Vnde S. Augustinus *lib. de nat. grat. cap.* 10. ait: *Scriptura diuina, si diligenter inspiciatur, ostendit, non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis, & à se factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; ita esse in Dei potestate, vt eas, quo voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari, vel ad pœnas quibusdam ingerendas, sicut ipse iudicat, occultissimo quidem iudicio, sed sine vlla dubitatione iustissimo.* Idem docet aliis in locis superius

rius inductis, in quibus probat, humanas voluntates, voluntati Dei non posse resistere, ac Deum magis habere in potestate sua hominum voluntates, quã ipsi suas; nõ obscure iudicans ad omnipotentiam voluntatis Dei, *qui facit cõcordiam in sublimibus* Iob 25. esse recurrendum, vt libertatem arbitrii creati cum infallibilitate prædestinationis conciliemus. Ad hanc recurrit S. Thom. tum *locis superius alleg.* tum etiam in 2. *sent. dist.* 25. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 1. vbi ait: *quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio secundum eius exigentiam: vnde etiam si voluntatem hominis in aliud mutet; nihilominus hoc sua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit, & ita coactionis ratio tollitur.* Vbi S. Thom. non ad præscientiam, sed ad omnipotentiam, & summam efficaciam diuinæ voluntatis recurrit, vt libertatem arbitrii cum diuina prouidentia, & causalitate concordet. Idem constat ex iis, quę dicit 1. *p. & 1.* 2. locis superius allegatis.

CAPVT XX.

Soluuntur argumenta, contra prædictam concordiam.

1. Ex disp. 121.

CONtra prædictam doctrinam, & rationem concordię liberi arbitrii cũ diuina præscientia, prouidentia, prędestinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ, multa argumenta obiiciuntur, quæ in præcedentibus *lib. 1. cap. 6. & 7. & lib. 2. c. 8.* tacta sunt, & soluta: nunc autem ad maiorem claritatem, & explicationem doctrinæ SS. Aug. & Tho. vnum, aut alterum proponendum est, & soluendum.

Primum, & potissimum argumẽtum est: nam concordia, quæ prædeterminationem prędictam in voluntate creata, aut decretum diuinæ voluntatis efficax, antecedenter ad præsciẽtiam futuræ cooperationis arbitrii nostri constituit, non videtur posse distingui à sentẽtia hæreticorũ, negantium liberum arbitrium, nisi quoad voces. Nam hæretici non negant, Deum libere agere, cum determinat voluntatem nostram, & homines habere plenum, atque perfectum

fectum iudicium rationis, cum aliquid eligunt, & ſponte, ac voluntarie eligere: ſed dicunt, decreto Dei, & prędeterminatione omnia fieri, nec poſſe Deo decernenti, & prædeterminanti reſiſti: & ideo liberum arbitrium hominum eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, id eſt, nomen inane, & ſuperuacaneum: ergo ſi nos etiam admittimus, ita determinari à Deo voluntatem noſtrã, vt non agat, niſi id, ad quod à Deo determinatur; & tamen quia Deus eam libere determinat, & ipſa voluntarie, & cum pleno iudicio rationis agit, contendamus, hominem eſſe liberi arbitrii, ſequitur, quod tota controuerſia inter nos, & hæreticos, ſit de nomine: vtrum videlicet homo ſit dicendus liberii arbitrii, nec ne. Quod tamen non eſt admittendum, quia labores tot hominum doctiſsimorum, & ipſius Concilii Oecomenici pro aſſerenda arbitrii libertate conſumpti, aliud nobis perſuadent. Nec enim ignorabat viri illi ſapientiſsimi, quod S. Aug. in *Epiſt.* 28. *ad Hieron.* & alibi admonuit, *cum de re conſtat, non eſſe de nomine litigandum.*

Vt

3. Vt huius argumenti solutio euidentior appareat, obseruandum est valde, hæreticos non in omnibus, sed in aliquibus ab Ecclesia, discedere, iuxta illud, quod dicit Psalmista Psalm. 55. *Quoniam in multis erant mecum.* Nam hæretici in multis quidem, sed non omnibus sunt cum Catholicis, quod, & S. Augustin. *sup. eund. Ps. tom. 8.* loquens contra Donatistas his verbis notauit: *Baptismum habebamus vterque, in eo erant mecum: Euangelium vterque habebamus, erant in eo mecum: festa martyrum celebrabamus, erant ibi mecum. In schismate non mecum: in multis mecum, in paucis non mecum: sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis prosunt multa, in quibus mecum.* Proportionabiliter nos dicimus de Caluino, illum non in omnibus, sed in multis ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina recessisse. Cum ergo falsa veris, & vera falsis doceant hæretici permixta, oportet inter lepram, & lepram, & cutem sanam, & doctrinam Catholicam, etiam in ipsis hęreticorum libris, caute discernere, non vtraq; confundere, sed verum à falso separare. Scriptum est enim Ieremiæ 15. *Si separaueris*

raueris pretiosum à vili, quasi os mecum eris. Nec debent, aut possunt Catholici ea, in quibus hæretici ab Ecclesia non discedunt, abnegare, alias profecto orationem Dominicam dānare iure possent, & deberent, quia Caluinus proferendā esse, & credendam, asseruit. Errauit ergo primo Caluinus, vt quidam ex Doctoribus, qui contra illum scripserunt, bene adnotauit, quoniam illam pessimam consequentiam approbauit: Voluntas diuina est prima causa omnium rerum, & iam ab æternitate decreuit, quid velit, aut non velit fieri; nulla igitur esse potest in homine libertas arbitrii. Nam prima causa efficacissima est, & secundum Scripturas, non potest vllus diuinæ resistere voluntati. Nos autē dicimus econtra, antecedens quidem esse verum, & ex sacris Literis desumptum; consequentiam aūt esse malam, & consequens hæreticum. Nam, vt docet S. Thom. 1. 2. *q.* 10. *art.* 4. *ad* 1. & 1. *p. q.* 19. *art.* 8. C. *& ad* 2. ex eo, quod voluntas Dei est efficacissima, cui nullus potest resistere, potius sequitur, quod fiant libere, vel contingenter ea, quæ sic fieri voluit,

voluit, quia voluntas diuina non solum se extendit, vt aliquid fiat per rem, quã mouet; sed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipsius.

4. Secundo errauit Caluinus; *quoniam* asseruit, Deum ita efficaciter mouere, & afficere hominis voluntatem, vt postea non sit nostræ electionis motioni eius, aut obtemperare, aut refragari, vt dixi *disput.* 3. Nos autem dicimus è contrario, quod, quãuis Deus efficaciter moueat liberum arbitrium, vt infallibiliter, & indeclinabiliter conuertatur, & pie operetur, sicut Aug. & Tho. sæpius docuerunt; nihilominus liberum nostrum arbitriũ potest motioni Dei, vel obtemperare, vel refragari, & vt loquitur sacrum Conc. Trid. *illi dissentire, si velit.* Addimus, quod, quamuis fieri non possit, hæc duo simul esse vera, quod sc. Liberum arbitrium efficaciter moueatur Deo ad pie operandum, & pie non operetur; nihilominus hæc duo simul sunt cõpossibilia, quod sc. liberũ arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad pios actus, & possit eosdem actus non operari, si velit; vt supra dictum est: &

pro-

propterea voluntas in suis operationibus manet libera.

Tertio errauit Caluinus, quoniã dixit, Deum per gratiam, vel motionem efficacem, ita operari in nobis velle, & nos ad seipsum cõuertere, vt gratiæ prę- 5.
ueniẽti nostrum arbitrium, pediſſequa voluntate non obsequatur libere. Nos autem dicimus cum sacro Conc. Trid. S. Thom. & omnibus SS. Doctoribus, Deum quidem sua præueniente gratia efficaci, ita nos conuertere ad seipsum, & operari in nobis velle, & perficere, p bona voluntate, vt nihilominus voluntas nostra mota à Deo præueniente gratia efficaci, pediſſequa voluntate, & libertate sua obsequatur, & cooperetur Deo mouenti. Sicut enim Deus cooperatur homĩni ipsum præueniendo, & mouendo; ita & nostrũ arbitrium præuenienti Deo libere cooperatur subsequendo, vt Gelasius Papa *epist.* 9. ad vniuersos Episcopos per Picenum, docuit, cuius verba pluries sunt à nobis superius adducta. Quarto, errauit Cal- 6.
uinus, quoniam gratiam ita esse à se ipsa efficacem posuit, vt excluderet

mo-

motionem moralem, quę est per consilia, & suasiones, & tollere et liberam cooperationē humanæ voluntatis. Nos autem dicimus, gratiam efficacem includere, vel supponere moralem *motionem*, & suasionem, & eandem gratiam efficacem non tollere, sed potius perficere libertatem arbitrii.

Quinto errauit Caluinus, & in Deum impius, & blasphemus fuit in eo, quod dixit, decreto Dei, ac voluntate eius, & prouidentia homines peccare, ac Deum esse causam, & auctorē peccati, & mala opera in nobis, ita vt bona operari non permissiue solum, sed vere, & proprie. Nos autem e contra cum sacro Concil. Arausi. & Trid. dicimus, Deum non operari mala opera ita, vt bona, sed solū ea permittere: homines autem sua dumtaxat mala voluntate peccare, non autē decreto aliquo, aut prouidentia Dei. Distinguimus tamen duo cum SS. Aug. & Thom. in operibus malis; alterum, q entia sunt; alterū vero, quod mala sunt, & primum tribuimus Deo, vt primæ causæ per se efficienti: nam omne ens per participationem procedit à primo

ente

entè per essentiam, quod est Deus. Secundum autem solum tribuimus causæ secundæ deficienti, scilicet creatæ voluntati, quæ defectibilis est, eo quod ex nihilo producta est.

Sexto errauit Caluinus in eo, quod dixit, voluntatem nostram, nisi per Dei gratiam flectatur in bonum, naturaliter esse ad malum propensam. Nos autem dicimus cum SS. Doctoribus, Aug. & Thom. voluntatem nostram naturaliter inclinari ad bonum, tanquam in proprium obiectum, & hãc inclinationẽ habere ab auctore naturæ; quod autem ad malum flectatur, ex ipsa mala voluntate, vel ex suggestione diaboli procedit. 8.

Hæc, & alia deliramenta contra doctrinam Catholicam effutiuit Caluinus, vt *lib.* 1. *c.* 3. visum est, propter quæ merito cum aliis hæreticis damnatus est ab Ecclesia In Cono. Tri. vt constat ex capitibus, & canonibus editis ab eodem Concilio; non tamen errauit asserẽdo, Deum æterno decreto suæ voluntatis, cui nulla creatura potest resistere, prædeterminasse omnes actus bonos, qui 9.

intem-

in tempore fiunt, aut sua gratia efficaciter flectere, & mouere eandem voluntatem, vt tales actus infallibiliter operetur. Hoc enim verbum nõ est ex Caluino, sed ex Aug. *lib. de dono perseuer. c. 6.* dicente: *Nihil fit, nisi quod aut ipse facit, aut fieri ipse permittit. Potens ergo est, & à malo in bonum flectere voluntates, & in lapsum pronas conuertere, ac dirigere in sibi placitum gressum. Cui non frustra dicitur: Deus tu conuersus viuificabis me.*

10. His suppositis ad argumentum factũ respondetur, hanc nostram rationem concordiæ per efficax decretum voluntatis diuinæ non solum quoad voces, sed etiam quoad rem ipsam, vt cœlum à terra distingui ab errore hæreticorum, negantium liberum arbitrium. Nam licet hæretici non negẽt, Deum libere agere, cum determinat voluntatẽ nostram, & homines habere plenũ atq; perfectum iudicium rationis, cum aliquid eligunt; & sponte absque coactione eligere; negant tamen, hominem se libere determinare in actu secundo, vt vera causa libera sui actus; negãt ipsum habere iudicium rationis vere liberum,

cum

cum aliquid eligit. Negant denique, hominem voluntarie eligere, si voluntarie accipiatur, vt significatidē, quod libere. Et cum inferunt ipsimet hæretici, ideo liberum arbitrium hominis esse titulum sine re, vel rem de solo titulo, ex eo quod decreto Dei, cui prædeterminanti resisti non potest, omnia fiant, quæcumque fiunt in tempore; decipiuntur maxime in illatione consequentiæ, & in ipso consequenti Catholico; per consequentiam pessimam, cōsequens hæreticum intulerunt, vt latius à nobis ostensum est supra. Addo, Catholicos non concedere absolute, liberum arbitrium creatum non posse dissentire motione efficaci, vt arguens supponere videtur; sed solum cum addito deminuente nempe in sensu composito; quia videlicet, vt supra explicatum est, & probatum, hæc duo simul esse vera nō possunt: *Deus efficaciter mouet liberum arbitrium ad consensum; & liberum arbitrium dissentit.*

Secundum argumentum est: Hæc ratio conciliandi libertatem arbitrii cū gratia est pœne inintelligibilis, nec quietat 11.

nostrum

nostrum intellectum : & propter eius difficultatem Pelagiani negauerunt necessitatem gratiæ efficacis : Lutherani autem, & Caluiniani admittentes eiusdem gratiæ efficaciã, de medio abstulerunt libertatem arbitrii : Concordia autem, quæ sciẽtiæ mediæ innititur, dilucide, ac facile libertatem arbitrii cum infallibilitate diuinæ prædestinationis, & efficacia auxiliorum gratię conciliat, ac viam aperit, qua Pelagiani, & Lutherani ad vnitatem Ecclesiæ redeant. Quę quidem concordia, si data explanataq; semper fuisset, forte neq; Pelagiana hæresis fuisset exorta, neq; Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare, obtendentes cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione cohærere non posse : neque ex Augustin. opinione, concertationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defeciſſent: facileq; reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quorum in Epistolis Prosp. & Hilarii fit mentio, fuissent extinctæ: vt patet ex iis, in quibus homines illos cum Catholicis conueniſſe, & ab eis dissensisse ex-

dem

dem Epistolæ testantur: concertationes denique inter Catholicos facile fuissent compositæ.

Resp. quod, vt supra hoc *lib. c.* 18. dictũ est, ratio concordiæ liberi arbitrii cum gratia nõ potest perfecte ab homine cognosci pro isto statu, aut comprehendi. Vnde, licet non perfecte quietet intellectum concordia à nobis, imo & à SS. Aug. & Th. assignata, non propterea reiicienda est, cum ex supra dictis constet testimoniis SS. Literarum, & doctrinæ Conciliorum esse conformem. Claritas putem, & facilitas, quam concordia in prę scientia media fundata prę se ferre videtur, multas reuera inuoluit difficultates, quas *in lib. 1. c.* 60. imo & in toto fere discursu huius Operis tetigimus. Nec videtur apta eiusmodi concordia ad resistendum Pelagianis, & Lutheranis, vt ex supra dictis colligi potest. Addo, Pelagianos non propter antiquam concordiam ab Augustino traditã negasse gratiæ efficacis necessitatem; aut Lutheranos propter eandem concordiam libertatẽ arbitrii de medio abstulisse; sed quia sapere voluerunt plus, 12.

quam oportet sapere, solamque doctrinam quietatiuam intellectus admittere. Vnde propter suam obstinationem, & non propter concertationes S. Augustini cum Pelagianis à fide Catholica defecerunt, & negauerunt, quod certū est, quia comprehendere voluerunt, & non potuerunt, quod occultum est.

EPILOGVS EORVM, QVAE in præcedentibus dicta sunt, continens propositiones XX.

CAPVT XXI.

De viribus liberi arbitrii, præsertim in natura lapsa.

1. Ex disp. 122. PRima propositio: Liberum hominis arbitrium in natura lapsa non potest absque auxilio gratiæ efficere opus morale, quod comparatione finis naturalis sit vere bonum, ac veræ virtutis opus, ita vt ab operante referatur in Deum, vt in vltimum finem naturalem, dilectū super omnia simpliciter, *lib. 3. cap. 11. ex disp. 50.*

Secun-

Secunda propositio: Homo per solas vires naturæ, non potest omnibus mysteriis supernaturalibus sibi propositis, & explicatis assentire, tanquam reuelatis vt à Deo reuelata sunt: ita videlicet, vt ratio formalis credendi sit reuelatio diuina, *lib. 3. c. 7. ex disp. 49.* 2.

Tertia propositio: Non solum ipsa fides, sed etiam primum initiū fidei procedit ex auxilio gratiæ, & non ex solis viribus naturæ, *lib. 3. c. 7. cit.* 3.

Quarta propositio: Liberum hominis arbitrium in natura lapsa non potest absque auxilio gratiæ diligere Deum, super omnia simpliciter, etiam vt est auctor naturæ, *lib. 3. cap. 8. ex disputat. 51.* 4.

Quinta propositio: Homo in natura lapsa, absque auxilio gratiæ implere non potest omnia præcepta, etiam legis naturalis, aut superare quamcumque magnam difficultatem, & tentationem pro quolibet etiam paruo tempore, quam pro eadem lege seruanda, necesse sit vincere, *lib. 3. cap. 10. ex disputat. 54.* 5.

De homine faciente, quod in se est ex solis viribus naturæ.

6. *Sexta propositio*: Nulla est lex, aut fuit vnquam à Deo statuta dandi auxilia actualia præuenientis gratiæ, facienti *bus* totum, quod in se est, ex sola facultate naturæ, nec Christus Dominus meruit, aut voluit esse talem legem, *lib. 4. cap. 1. ex disp. 56.*

De comparatione gratiæ liberi arbitrii adinuicem.

7. *Septima propositio*: Deus sua gratia adiuuante influit in liberum arbitrium illud promouendo, vt cooperetur, & similiter vere efficienter causat simul cū eodem libero arbitrio piam eius operationem. Itaq; operatio diuina duo facit. Primū est mouere efficaciter liberū arbitrium, vt operetur. Alterum est, simul cooperari cum eodem arbitrio, & producere vere efficienter actum liberum, *lib. 2. c. 1. ex disp. 18. & c. 9. ex disp. 24. & c. 19. & 20. ex disp. 82. 83. & 86.*

8. *Octaua propositio*: Postquam Deus sua excitante gratia pulsat, & tangit hominem

num corda, non expectat, vt ipsa volũtas, ex sua innata libertate inchoet suũ motum consentiendo ; sed Deus per gratiam adiuuantem efficit, vt libere, & infallibiliter consentiat, *lib. 3. c. 23. ex disp. 95.*

Nona propositio : Gratia adiuuans, & liberum arbitrium non sunt causæ partiales supernaturalis cõsensus, sicut duo trahentes nauim, ita vt neutra præmoueatur ab alia, vel efficiat eam secum cooperari, *lib. 4. c. 1. ex disp. 56.* 9.

De præscientia, & prædestinatione Dei gratuita.

Decima propositio : Non est in Deo cõstituenda sciẽtia media, qua ante actuale decretum voluntatis suæ cognoscat, quid arbitrium creatum ex sua innata libertate acturum esset, si in tali rerum ordine collocetur : vel si tali, vel tali supernaturali excitatione, etiam interius inuitetur, & alliciatur : sed omnis præscientia cooperationis arbitrii, futuræ etiam ex hypothesi, prædicta præsupponit in signo rationis liberum decretũ voluntatis diuinę : quo absolute, vel data illa 10.

ta illi hypothesi velit in nobis, atque nobiscum operationem illam efficere, si est bona; aut permittere, si est mala, *lib. 1. c. 6. & 7.*

11. *Vndecima propositio*: Nulla datur ex parte nostra causa, ratio, vel conditio, propter quam diuina prouidentia supernaturalis cõparatione huius, vel illius, sortiatur rationem formalem prędestinationis, vel retineat rationem cõmunem prouidentiæ: sed prędestinatio ipsa reducenda est in solam Dei voluntatem gratuitam, *lib. 4. c. 6. ex disp. 36. & c. 7. ex disp. 37.*

12. *Duodecima propositio*: Deus absoluto, & efficaci decreto suæ voluntatis, antecedente ad præscientiam b'oni vsus liberi arbitrii futuri, prædeterminauit omnes actus bonos, qui in tempore fiũt, eòs præsertim, per quos prædestinati ad vitam æternam perueniunt, *lib. 2. cap. 5. & 6. ex disp. 22. & 23. & lib. 3. cap. 20. ex disp. 83.*

13. *Decimatertia propositio*: Cooperatio liberii arbitrii cum gratiæ donis est in prædestinatis, & efficienter procedit à Deo faciente per auxilium gratiæ, quod

nos

nos libere cooperemur; ac per consequens, non dependet à sola, & innata arbitrii libertate, *lib. 4. cap. 6. ex disput. 36.*

De duplici auxilio gratiæ, sufficienti, scilicet, & efficaci.

Decimaquarta propositio: Necessario distinguendum est duplex Dei adiutorium, siue auxilium gratiæ; aliud sufficiens, quo homo potest ad Deum conuerti, vel pie operari; aliud efficax, quo Deus efficit, vt actualiter conuertatur, & pie operetur, *lib. 3. c. 16. ex disp. 76. & cap. 19. ex disp. 82. & 86.* 14.

Decimaquinta propositio: Auxilium efficax præuenientis, seu præoperantis gratiæ mouet liberum arbitrium hominis ad bene operãdum non solum suadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiam interius moraliter attrahẽdo; sed etiam efficaciter, & vere efficiendo, vt ipsum arbitrium à Deo motum, & excitatum, se determinet ad bene operandum, & operetur, *lib. 2. cap. 1. & 6. & lib. 3. c. 20. ex disp. 83.* 15.

Decimasexta propositio: Efficacia auxi- 16.

lij præuenientis gratiæ, & cõnexio eius infallibilis cum libera cooperatione arbitrij, tota fundatur, & desumitur, tanquam ex prima radice, ex omnipotentia Dei, atq; ex absoluto, & efficaci decreto voluntatis eius volẽtis, vt homo, quem mouet, cõuertatur, & pie operetur. Nec huiusmodi efficacia vllo modo dependet, etiam tanquã à conditione sine qua non, ex futura cooperatione arbitrij creati: licet actus liber, quo perseuerat hõmo, ab eius arbitrio moto à Deo effectiue dependeat, *lib. 3. c. 20. ex disp. 83. & lib. 4. c. 19. & 20. ex disp. 121.*

17. *Decima septima propositio*: Posita gratia efficaci in libero arbitrio, infallibiliter sequitur, quod ipsum liberum arbitriũ consentiat, & pie operetur: ita, vt hæc duo simul sint incõpossibilia, quod scil. gratia efficax ponatur in homine, & homo actu dissentiat, *lib. 2. c. 10. ex disp. 25. & c. 11. ex disp. 94.*

18. *Decima octaua propositio.* Donum perseuerantiæ in ratione doni perseuerantiæ, & efficacia illius, non dependet etiã à conditione sine qua non ex cooperatione nostri arbitrij, sed ex proposito decre-

decreto Dei absoluto efficiente, vt homo vsque in finem in bono perseueret, *lib.3.c.28. ex disp.105.*

Decimanona propositio: Auxilium efficax, & potentia dissentiẽdi, simul compatiuntur, & componuntur in eodem arbitrio, *loc.cit. propos.17.* 19.

Vigesima propositio: Per gratiam præuenientem prædicto modo efficacem, non destruitur libertas arbitrii, nec vsus actualis illius impeditur, sed mirum in modum perficitur, & roboratur, *lib.2.c.22.23.& 25.& lib.4. cap.20.* 20.

FINIS.

Bayerische Staatsbibliothek München

NOs Don Fr. Didacus Aluarez, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Tranensis, & Salpensis, Regiusque Cõsiliarius, tenore præsentium fidem facimus, & attestamur retroscriptam *summam de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehensam*, esse à nobis proprio studio, & diligentia conscriptam, & ad capita superius annotata redactam. In quorum fidem præsentibus nostro maiori sigillo munitis subscripsimus, Romæ die 18. mensis *Nouembris* 1618.

Fr. D. Archiepiscopus Tranensis, &c. manu propria.

INDEX

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ IN HOC LIBELLO continentur.

A

Æternitas.

Æternitas mensurata cognitione diuina habet sibi præsentes res futuras, & quomodo. l. 1. c. 9 n. 1.

Æternitas ambit omne tempus, ib. n. 2

Actus.

Actus liberi prædefiniuntur à Deo quoad substantiam, non tamen quoad omnes circumstantias, l. 2. c. 5 n. 13

Actus supernaturales, & præoperationes quomodo fiant in nobis per infusionem Spiritus sancti, l. 2. c. 20 per totum.

Actus virtutis per se infusæ sunt naturales, l. 2. c. 23. n. 3

Actus supernaturalis intensio mensuratur secundum intensionem auxilii efficacis, l. 3. c. 2. n. 3

Actus supra naturam dupliciter considerantur, l. 3. c. 8. n. 6

Angeli.

in Angelis nullus appetitus sensitiuus, l. 3. c. 4. n. 6

Artes.

Artium differentia. l. 3 c. 20. n. 12

D. Augustinus.

D. Augustini sententiam circa prædestinationem gratuitã impugnarunt Massilienses. l. 1. c. 5. n. 1

Auxilium.

Auxilium gratiæ est supernaturale. l. 3. c. 3. n. 1

Auxilii efficacis collatio est causa adæquata quo ad conuersionem liberi arbitrii. l. 2. c. 17. per totum.

Auxiliũ gratiæ vere sufficiens quodnam dicatur. l. 2. c. 17. per tot.

Auxilium efficax gratiæ præoperantis quid, & in quo consistat. l. 3. c. 20. per tot.

Auxilii diuini efficacia præsupponit motionem moralem. ib. n. 4

Auxilium gratiæ præuenientis quotuplex. l. 3. c. 21. per tot.

Auxilia efficacia vnde sumãt distinctionem numericam. ib. n. 1

Auxilii diuisio in auxiliũ sufficiens, & efficax nõ sumitur ab effectu, ib. n. 6.

Auxilium efficax cõtinet intentionaliter virtutem voluntatis diuinæ. ib. n. 7.

Auxilium speciale excitantis, & adiuuantis gratiæ est ad singulos actus supernaturales necessarium. l. 3. c. 24. n. 1

Auxilium gratiæ ad perseuerandũ in bono necessarium ib. n. 5

Auxilia Dei sunt in duplici differentia. l. 4. c. 12. n. 1

Auxilia extrinseca ad salutem Deus omnibus concedit. ib. n. 3

Auxilium intrinsecũ sufficiens ad præcepta naturalia implenda Deus omnibus confert, ibid. num. 4

Auxilii supernaturalis negatio

gatio consideraripotest, vt est mera negatio, & priuatio. l.4.c.13 n.1.
Auxilii supernaturalis cõsideratio duplex. ibid.

B

Beatitudo.

Beatitudo supernaturalis non est debita alicui creaturæ secundum sua naturalia cõsiderata. l.4.c.8.n.6.

C

Causa, Causalitas, Causare.

In causarum secundariũ determinatione cognoscit Deus certo omnia futura contingentia. l.1.c.9 & 7.
Causæ liberæ, etiam contingentes, indigent prævio Dei influxu ad suas operationes. l.2.c.1.n.3.
Causa efficiens non exspectat suum effectum. l.3.c.32.n.5.
Causa secũda respectu Dei se habet, vt instrumentum. l.3.c.26.n.2.
Causalitatis prioritas dupliciter applicatur. l.2.c.15.n.2.
Causanti modus efficienter per intellectum, & artem est perfectissimus l.1.c.11.n.1.

Certitudo.

Certitudine, & immobilitate diuinæ prouidentiæ libertas arbitrii nõ tollitur. l.1.c.12.n.5
Certitudo diuinæ prouidẽtiæ quid ibid.
Certitudo diuinæ prouidentiæ duplex: vna cognitionis, altera ordinis seu causalitatis. ib.

Charitas.

Charitas est donum Dei. l.3.c.8 n.1.
Charitatis actus imperatus potest secundũ substantiam produci ex solis viribus naturæ. ib.n.7

D. Chrysostomus.

D. Chrysostomi sententia circa prædeterminantem gratiam consideratur. l.2.c.6.n.3.

Concilium.

Concilium Arausicanum canone quarto expenditur. l. 3. c. 23. n. 1

Concursus.

Concursus Dei praeuius requiritur ad operandū. l. 2 c. 1. n. 1. & seqq.

Concursus Dei generalis, quo liberum arbitriū mouetur ad actus supernaturales, est supernaturalis. l. 2. c. 2. per totum.

Concursus prima causa sit proportionatus formæ, per quam operatur secunda. l. 2. c. 3. n. 2.

Concursus Dei generalis est influxus immediatus in causam ibidem.

Concursus Dei generalis, quo causas secundas ad operandum adiuuat, non est secundum se indifferens. lib. 3. c. 4. per totum.

Contingens, Contingentia.

Contingens vt contingens certæ cognitioni nō subiacet. l. 1. c. 6. n. 12

Res futuræ contingentes quomodo in æternitate exsistant. l. 1. c. 8. n. 1

Effectus omnes contingentes, qui non habent rationem peccati, voliti & prædefiniti sunt à Deo. l. 2. c. 11. n. 1

In causa contingenti, & libera est simul potētia ad opposita, non tamen ad opposita simul. l. 4. c. 14. n. 3.

Contingentiæ prima radix est efficacia diuinæ voluntatis. l. 2. c. 13. per totum.

Contradictoriæ.

Inter duas cōtradictorias non est necesse, quod altera sit determinate vera. l. 1. c. 10. n 1

Duarum contradictoriarum oportet alterā esse determinate verā pro quolibet instanti tēporis, sed nō pro quolibet signo rationis. ibid. n. 4

Con-

Conuersio, conuertere.
Non conuersionis causa est sola hominis mala voluntas. l.2.c.18.n.7
Conuersionis contritio ad Deũ procedit à gratia praeueniẽte. l.3.c.9.n.4
Conuersi fuissent Tyrii & Sidones non ex solis signis, ex auxilio efficaci, quod Deus illis contulisset. l.1.c.7.n.3
Qui cõuertitur, habet auxiliũ efficax. l.3.c.3.n.1
Cordis, & ostii pulsatio in quo differãt. l.3.c.15.n.3
Cornelius Centurio.
Cornelius Centurio propter orationes, & eleemosynas quomodo vocatus fuerit ad fidem Christi. l.3.c.12.n.2
D
Damascenus.
Damasceni auctoritas circa praedeterminationẽ voluntatis diuinae expenditur. l.2.c.6.num.1
Decretum diuinae voluntatis.
Ante decretũ diuinae voluntatis nil intelligitur vt futurũ. l.1.c.6.n.12
Decretum diuinae voluntatis est causa efficacissima omnium futurorũ. l.1.c.9.n.3
Decretũ diuinae voluntatis duplex est ad praescientiam infallibilẽ peccatorum. l.1.c.9.n.4
Deus.
Deus per intellectum & voluntatem operatur, quacunque operatur. l.1.c.12.n.1
Deus nõ vult consequi per media finem voluntate absoluta. l.1.c.13.n.1
Deus est prima causa, sub cuius dominio est nostrũ velle, & nolle. l.1.c.19.num.3
Deus est causa vniuersalis, infinite perfecta, & purus actus, nullã potentialitatẽ habens admixtam. l.2.c.4.n.6
Deus absoluta, & efficaci volun-

voluntate prædetermi-
nat omnes actus. l.2.c.5
per totum.
Deus omnium rerum pro-
uidẽtiam gerit. ib.n.10
Deus secũdarum causarũ
Dominus l.2.c.7.n.3.
Deus non est causa peccati
l.2.c.18.per totum.
Deus, & liberum arbitriũ
non sunt proprie causæ
partiales supernatura-
lis operationis l.3.c.1.n.1
Dei virtus non est imper-
fecta, sed infinita. ib n.4.
Deus nihil impossibile per
legem suam præcepit l.3
c.9.n.2.
Deus est causa in nobis vo-
luntatis, & volendi. l.
3.c 19.n.vlt.
Dei instinctu iusti bona o-
pera faciunt. l.3.c.24.
n.4.
Dei sola assistentia non est
sufficiens, vt liberum
arbitrium eleuetur ad
actus supernaturales
producendum l.3.c.23.
per totum.
Deus vt statueret legem
dandi auxilia gratiæ fa-
cientibus totum, quod
in se est ex sola facultа-
te naturæ, Christus nõ
meruit l.4.c.1.n.4.
Deus non semper vult vo-
luntate consequente op-
positum eius, quod vult
voluntate antecedente
l.4 c.4.n.5.

Diligere, Dilectio.

Diligere Deum super om-
nia non potest in natu-
ra lapsa absque auxilio
Dei l.3.c.8.n.1.
Dilectionis Dei super om-
nia absolutus actus nõ
compatitur secũ peccatũ
mortale ibid.n.2.

E

Ebrietas.

Ebrietas, & ignorãtia
quomodo excusent
à peccato l.4.c.12.n.4

Electio.

Electionem mediorũ præ-
cedit natura finis effi-
cax intẽtio l.4.c.7.n.11
Electio ad gloriam, quan-
tum

tum ad executionẽ quæ fit in tempore, non est absque meritis præcedentibus l.4.c.8.n 12
Electio est duplex ibid.

Error.

Error Cassiani circa gratiam, & liberum arbitrium l.1.c.2.n.16
Fouere Deum opera naturæ, erranter affirmauit idem n.30
Error Lutheranorum, & Caluinianorũ circa gratiam, & liberum arbitrium l.3.per totum, & l.4.c.20.n.3.& seqq.

F

Fatum.

Fatum quo sensu concedendum l.2.c.5.n.8
Fato omnia subiiciuntur ibid.n 8.

Faustus.

Faustus negauit, totum gratiæ tribuendum esse l.1.c.2.n.4.
Gratiam, & liberũ arbitrium consocianda esse in opere iustificationis, affirmauit idem ib.n.5

Fides.

Fidei mysteriis nullus assentiri potest assensu Christiano sine auxilio gratiæ l.3.c.7.n.1
Fidei mysteria excedũt facultatem naturæ ibid.
Fidei Christianæ, & humanæ distinctio ib.n.3
Fidei mysteriis assentiri potest homo ex viribus naturæ assensu opinatiuo ibid.
Fidei initium ex Deo est ibid n.4

Finis.

Qui vult finem præparat media l.1.c.15.n.4

Fundamenta.

Quatuor sunt fundamenta, quibus concordia liberi arbitrii cum donis gratiæ diuina præscientia, prouidentia, prædestinatione, & reprobatione communiter explicatur l.1.c.4.n.1. & seqq.

G

Gratia.

Gra-

Gratia excitãs sine adiuuante actum liberũ nõ efficit l.2.c.3.n.4
Gratia excitans, & adiuuans non sunt idem auxilium gratiæ, sed distinctum, ib.n.7
Gratia mensuratur secũdum quantitatem præparationis liberi arbitrii l.3 c.2.n.4
Gratiæ initiæ, quæ in natura constituerũt Semipelagiani, sunt meritæ gratiæ l.3.c.7.n.4
Gratia excitans quomodo dependeat à ministris Ecclesiæ l.3.c.13.n.1
Gratia Dei est, quod quis habeat prædicatores. ibid.n.3
Gratia pure præueniens nõ est formaliter actus noster vitalis, sed causaliter l.3.c.15.n.2
Gratia excitans est eadem cum sufficiente l.3.c.16.n.1
Gratia operans, & cooperans quid, & quomodo inter se distinguantur l.3.c.18.per totum.
Gratia operans moraliter est eadem cum gratia excitante ib.n.3
Gratia operans physice distinguitur realiter à gratia excitante ib.n.4
Gratia operans, & cooperans concurrũt ad quãcunque operationem, & qualiter ibid.n.5
Gratia cooperans est præueniens concursum liberi arbitrii l.3 c.19.n.1
Gratiæ cooperantis effectus est opus meritoriũ filiorum Dei ibid.n.2
Gratia efficax semper est congrua, vt per illam operetur liberum arbitrium l.3.c.20.n.7
Gratiæ efficacis congruitas est illi intrinseca ibid.
Gratia efficacia non pendet ex præscientia boni vsus liberi arbitrii ib.n.10
Gratia efficax emollit liberũ arbitrium, & duritiem aufert l.3.c.22.n.5

H

Hæretici.

HÆretici non in omnibus, sed in aliquibus discedunt l.4. c.20.n.3

Homo.

Homo vult, quia Deus vult, nec econtra l.2. c.5.n.11

Homo nil habet, quod non accipiat ex dono gratiæ diuinæ l.3.c.2.n.3

Homo per originale peccatum non solum spoliatus iustitia originali, sed etiam in naturalib. vulneratus est l.3 c.4.n.1

Homo in natura lapsa vires easdem non habet, quas habuisset in puris naturalibus l.3.c.6.n.1

Homo per peccatum non amisit liberũ arbitriũ, contra Lutherum, & Caluinum ibid.n.2

Homo non potest implere simpliciter legis præcepta ex facultate naturæ, sed indiget auxilio gratiæ supernaturali l. 3 c.9.n.4

Homo in natura lapsa non potest absq; auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod sit vera virtutis opus l.3.c.11.n.2

Homo purus in vita semper est peccabilis simpliciter l.3.c.27.n.5

Homines quod auxilium Dei sufficiens vel efficax in exequutione non recipiant ipsorum culpa est l.4.c.13.n.7

I

Indifferentia.

INdifferentia duplex in voluntate creata l.2 c.6.n.9.

Indifferẽtia negativa, & activa est de essentia liberi arbitrii l.4.c.15.n.3

Indifferentia est essentia libertatis ibn.7

Indifferentia obiecti, & iudicii rationis est radix libertatis ibid.n.5

Influxus.

Influxus liberi arbitrii dupli-

pliciter consideratur. l. 3.c.1.n.vlt.

Instrumentum.

Instrumenta indigent praeuia motione principalis agentis ad actu operandum l.2.c.1.n.9

Instrumentum Dei est causa secunda, & quomodo ib.

L

Libertas.

Libertas formaliter est in voluntate, sed radicatur in iudicio rationis indifferenti l.4.c.14.n.7.

Libertatis indifferētiaqua & qualis l.4.c.15.n.1.

Libertatis indifferentia est duplex ibid.

Liberum arbitrium.

Liberū arbitrium creatū Deo omnipotētiresistere nequit l.1.c.14.n.2

Liberum arbitrium passiue se habet in ordine ad motionem praeuiam l.2.c.n.4

Liberum arbitium Deo cooperatur l.2.c.15.n.11

Liberū arbitriū cum solo concursu generali actū attritionis elicere nequit l.3.c.9.n.1

Liberum arbitriū eleuatū per gratiā est causa secunda principalis actuum supernaturalium l.3.c.26.n.4

Liberi arbitrii qua legitima definitio l.4.c.14. per totum.

Liberum arbitriū positis omnib. requisitis ad operationē in quo sensu possit operari, & nō operari l.4.c.14.n.4

In libero arbitrio cūomnibus praerequisitis ad operandū stat simul potentia non operandi ib.n.5

De liberi arbitrii essentia non est, quod positis omnibus praerequisitis ad operandum possit insensu composito non operari ib.n.6

Liberum arbitrium creatum habet dominium sui actus, & quale illud

lud sit l. 4. c. 17. per totum

Liberum arbitrium creatũ in vsu dominii sui actus dependet à Deo, tãquam à prima deliberante ib. n. 2

Liberi arbitrii concordia cum gratia difficultas l. 4. c. 18. per totum.

Statuitur tamen, & defenditur l. 4. c. 19. per totum.

Lex.

Lex nulla est dãdi auxilia gratiæ facientib. totum, quod in se est ex sola facultate naturæ l. 4. c. 1. per totum.

M

Mala pœnæ.

Mala pœnæ sunt à Deo volita, & causata ac prædefinita supposito peccato, & nõ tãtũ permissa l. 2. c. 11. n. 2.

Mors Christi.

Mortis & passionis Christi substantia, & omnes eius circunstantia decreto Dei fuerunt prædefinitæ l. 3. c. 5. nu. vlt.

Moriendi præcepto libere obediuit Christus l. 4. c. 16. n. 3.

Motio.

Motio prævia ad operandum quæ sit l. 2. c. 2. n. 1. & seq.

Motione prævia applicat Deus ad operandum l. 3. c. 7. n. 1.

Martyrium.

Ad martyriũ quid requiratur l. 3. c. 8. n. 5.

N

Necessitas.

Necessitas duplex: antecedens, & consequens lib. 3. cap. 6. n. 13.

Necessitas absoluta quare dicatur antecedens ib. n. 14.

Necessitas ex suppositione voluntatis diuinæ est consequens causam rei ib. n. 15.

Necessitatem actus ex sup-

posi-

positione decreti diuinæ volũtatis simul stare cũ libertate, ostenditur ex Doctoribus l.2.c.10. per totum.

Necessitas ex suppositione, & necessitas absoluta quæ dicatur ibid n.2

O

Opera, Operatio, Operari.

Opera bona, quibus ad gloriam peruenitur, à Deo prædefinita sunt l.1.c.15.n.3

Opera incepta per naturã non perficiuntur per gratiam l.3.c.1.n.vlt.

Operationum piarum conatus mensuratur ex quãtitate motionis Spiritus sancti l.3.c.2.n1

Operari posse, & operari distinguũtur l.2.c.6.n.6

Ad operandum cæteras potẽtias mouet virtus, quæ respicit finẽ l.2.c.7.n.2

P

Peccatum.

Peccatũ originale quatuor vulnera infert naturæ l.3.c.5.n.1

Peccatum nocti comparatur ib.n.1

Pelagius.

Pelagii sensus de gratia diuina l.1.c.1. per totum.

Perseuerantia.

Perseuerantiæ donum est proprium prædestinatorum l.3.c.27.n.1

Perseuerantiæ donum est præter gratiam habitualem, & virtutes infusas ad salutem necessariam ibid.

Ad perseuerantiæ donum duo necessaria, & quæ l.3.c.28.n.1.

Dono perseuerantiæ speciali indiguerunt primi parentes in statu innocentiæ l.3.c.29. per totum.

Perseuerantiæ donum dupliciter distinguitur, scilicẽ dũ quosdam l.3.c.30.n.1

Potentia, Possibile.

Potentiæ inferiores qualiter per peccatũ fuerint infectæ l.3.c.5.n.3

Pos-

Possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens, & quomodo l.3.c.3.n.5

Prædestinatio.

Prædestinatio parvulorum quo modo certa sit. l.1.c.15. n.6

Prædestinatio includit voluntatem antecedentem, & consequentem de salute alicuius. l.4.c.4.n.5

Prædestinatio quid, & in quo consistat l.4.c.5 *per totum.*

Prædestinationis effectus quales. l.4.c.6.*per totum.*

Nec prædestinationis ad gratiam, nec prædestinationis ad gloriam datur causa ex parte nostra. l.4.c.7.n.8

Prædestinatio parvulorum nõ fuit ex prævisis operibus parentum. l.4.c 8.n.1

Prædestinatio est certa, & infallibilis. ib.d.n.6.

Prædeterminare, Prædeterminatio.

Prædeterminat Deus motione efficienti voluntatẽ ad actus bonos ex obiecto, etiamsi ex malitia operantis sint mali. l.2.c 9.*per totum.*

Prædeterminatio duplex: vna cum impositione necessitatis, altera secundum modum voluntatis. l.2.c 5.n.8

Præfinire, Præfinitum.

Præfinire, idem significat, quod efficaci decreto prædeterminare. l.3.c.5.n.6

Verbum præfinitũ *idem significat quod* prædeterminatum. l.3.c.5.n.5

Præscientia.

Præscientia in definitione prædestinationis posita qualis sit. l.4.c.4.n.2.

Præscientia meritorum non est simul in eodem signo rationis cum prædestinatione. l.4.c.7.n.6

Propositio.

*Propositionis: Deus vult omnes homines salvos fieri explicatio lib.*4.c.3.*per totum.*

R

Reprobi, Reprobatio.

Reprobi voluntate Dei antecedente ad beatitudinem supernaturalem ordinantur, non autem consequenti l.1.c.13.n.3.

Reproborum salus secundum se est volita à Deo, non tamen vestita omnibus circumstantiis l.4.c.4.n.4

Reprobationis causa quomodo detur ex parte nostra l.4.c 9.*per totum.*

Reprobatio Esau qualis. ibid.

Reprobationis causa ex parte Dei qua assignari queat l.4.c.11.*per totum.*

S

Samson.

Samson prefiguratus in anima peccatrice l.3.c.5.n.3

Scientia.

Scientiæ Dei definitio in mere naturalem, & mere liberam l.1.c.6.n.1.

Scientiæ mediæ obiectum non est scibile. ibid.n.11.

Scientia Dei libera est rerum intuitiua l.1.c.11.n.5

Sensus.

Sensus compositus, & diuisus quomodo explicetur in materia liberi arbitrii l.2.c.11. *per totum.*

Simultas.

Simultas potentiæ, & potentia simultatis quid l.4.c.14.n.3

T

D.Thomas.

D.*Thomæ auctoritas, & fidelissima S. Augustini interpretatio* l.1.c.5

V

Visio.

V*Isionis scientia sequitur decretum diuinæ voluntatis.* l.4.c.7.n.6.

Vitalitas.

Vitalitatis principium alicuius actus est duplex l.2.c.23.n.1

Vitalitas visionis beatificæ est supernaturalis ibid.n.4.

Vitalitas actus fidei in peccatore qualiter procedat ib.n.10.

Vocatio.

Vocatio est effectus prædestinationis l.4.c.7.n.7

Vocationis nomine quid intelligat Concilium Tridentinum l.3.c.c.15.n.6.

Voluntas.

Voluntas magis corrupta est per peccatum, quam intellectus l.3.c.5.n.1.

Voluntas quæ mala per peccatum incurrat ib.n.2

Voluntas Dei est efficacissima l.3.c.20.n.9.

Voluntatem nostram vt purgatam velimus, Deus non exspectat l.3.c.23.n.1

Voluntas Dei antecedens, & consequens quid l.4.c.4.per totũ

Voluntas in instanti, in quo vult. est libera ad volendum, & non volendum l.4.c.16.n.5.

FINIS.

Digitized by Google